

המפלגה הקומוניסטית הישראלית
הוועידה ה-24
מושב א' - אוקטובר 2002
מושב ב' - אפריל 2004

24th congress
Communist Party of Israel
October 2002 – April 20

מהלך הוועידה ה-24

מאות דגלים אדומים וכרזות נישאו בידי חברי בנק"י וצעירי המפלגה, אשר צעדו ב-10 באוקטובר 2002 ברחובה הראשי של נצרת בהפגנה מרשימה לרגל פתיחת הוועידה ה-24 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית.

בתום ההפגנה, נאספו כאלפיים צירים וחברים, יהודים וערבים, באולם בית הידידות, אשר קושט בדגלים ובסימאות. אירוע הפתיח החגיגי החל בכניסתם לאולם של חברי בנק"י נושאי דגלים אדומים ושל תזמורת בנק"י מחיפה. לאחר שבני הנוער עלו לבימה, קם הקהל על רגליו לשירת ההמנון "האינטרנציונל".

את דברי הפתיחה נשאה ח"כ **תמר גוז'נסקי**, ובהמשך הביא המזכ"ל **מוחמד נפאע** את דבר הוועד המרכזי, בהדגישו כי ממשלת שרון במדיניותה האכזרית הורגת את בני שני העמים ומונע את השגת השלום הצודק. הוא קרא לאחדות במערכה נגד הכיבוש ושיגר ברכה חמה לכל שוחרי השלום, ובמיוחד לסרבני השירות בשטחים.

ח"כ **יוסי שריד**, יו"ר האופוזיציה ויו"ר מרצ, בירך לראשונה את מק"י בוועידתה. הוועידה קיבלה במחאות כפיים סוערות את ברכותיהם של החברים הוותיקים **רות לוביץ'** ו**תופיק טובי**, אשר איחלו למפלגה השגים בעבודתה הנאצלת.

ראמז ג'ריסי, ראש עיריית נצרת, ציין, כי מק"י היתה וממשיכה להיות מצפון חברתי ומסמנת הדרך למיעוט הערבי הפלסטיני בישראל ולכוחות הדמוקרטיים היהודיים. הוא העלה על נס את הפעילות במיסגרת חד"ש והדגיש, כי יש לפתח את עבודתה נוכחה הסכנות הפוליטיות.

עודה בשאראת, מזכיר חד"ש, דיבר בשבח ההיסטוריה הלוחמת של מק"י **שאוקי חטיב**, יו"ר ועדת המעקב העליונה, קרא להגברת המערכה נגד ממשלת הדמים, המסנה לחסל בכוח את השאלה הפלסטינית. לכן, אמר, חייבים לגבש יחד את כל הכוחות, היהודיים והערביים, במערכה נגד הגזענות והפשיזם. זה אינטרס של שני העמים. הוא ציין את חשיבות המשך תרומתה החשובה ורבת השנים של מק"י למאבקים לשוויון ולשלום.

יאסר ערפאת, יו"ר הרשות הפלסטינית, העביר את ברכתו לוועידה באמצעות הטלפון.

חנא עמירה, חבר המזכירות של מפלגת העם הפלסטיני וחבר הוועד הפועל של אש"ף, הזכיר את עברן המשותף של מפלגת העם ומק"י ואת דבקותן במטרות המשותפות להן – שלום וקידמה חברתית. עמירה הוסיף, כי מאבקו של העם הפלסטיני לשיחורור לאומי הוא תרומה לשיחורור העם בישראל מעיוותי הכיבוש ולהצלתו מסכנת הפשיזם.

מתן קמינר, מיוזמי מכתב השמיניסטים, בירך את הוועידה בשם סרבני המצפון הצעירים. הוא הזכיר, כי התכנסותם הראשונה של שהמיניסטים היתה במועדון חד"ש בת"א. מיספר התיכונים החתומים על המכתב, בו הם מצהירים על סירובם לשרת בשטחים, גדל מ-62 בשנה שעבר ל-255 באוקטובר 2002.

סלים מוראד, מזכ"ל בנק"י, בירך את הוועידה בשם המשמרת הצעירה, אשר מתחייבת להמשיך ולשאת בגאווה את הדגל האדום.

דיוני הוועידה נמשכו בימים ששי ושבת, 11 ו-12 באוקטובר, באולם בולוס ביפיע.

המושב ביום ששי נפתח בבחירת מוסדות הוועידה: נשיאות הוועידה בראשות בנימין גונן; הוועדה המתמדת בראשות אחמד סעד; ועדת המנדטים בראשות עלי היב; ועדת הערעורים בראשות מוחמד בכרי.

בדיונים השתתפו 68 צירים, אשר ניתחו את המצב בארץ, את תפקידי המפלגה ואת הדרכים לשיפור תפקודה וחייה הפנימיים.

את הדיון סיכם מוחמד נפאע.

הדו"ח שהגיש מוחמד נפאע בשם הוועד המרכזי ודברי הסיכום שנשא - אושרו כמעט פה אחד (בהתנגדות ציר אחד).

במוצאי-שבת, בתום הדיונים, נערכו הבחירות ונבחרו ועדת הביקורת המרכזית והוועד המרכזי של מק"י.

הוועידה אישרה קול קורא והחלטות פוליטיות אקטואליות.

הוועידה ה-24 של מק"י זכתה בכיסוי תקשורתי חסר תקדים, אשר ביטא התעניינות ציבורית בדיוניה ובפתרונות שמציעה מק"י למשברים המדיניים והחברתיים.

בדיוני הוועידה השתתפו אורחים מחו"ל, נציגיהן של מפלגות אחיות:

ג'ודית לה-בלנק, סגנית יו"ר המפלגה הקומוניסטית של ארצות-הברית;

אנטוניס קריסטוסטומו, חבר הלשכה הפוליטית של מפלגת אק"ל בקפריסין;

חוויאר אל-קסאר, חבר הלשכה הפוליטית של המפלגה הקומוניסטית הספרדית;

ז'אק פאט, חבר הנהגת המפלגה הקומוניסטית הצרפתית;

אליאס לנגריס, חבר הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של יוון;

פריירה נונש, חבר המזכירות, ו**אנה-בלה פינז**, נציג המפלגה הקומוניסטית של פורטוגל;

מיקלה דה-פלמה ו**פדריקה מיראלטו**, חברי הוועד הלאומית של מפלגת ההתחדשות הקומוניסטית של איטליה;

יאקופו ונייר, חבר מזכירות המפלגה הקומוניסטית האיטלקית.

המושב השני של הוועידה

הוועידה ה-24 החליטה לקיים מושב שני, אשר יוקדש לדיונים בשינויים בתקנון המפלגה.

לקראת המושב השני פירסם הוועד המרכזי, לאחר דיונים ממושכים, הצעה לתקנון המפלגה. ההצעה נידונה בארגוני המפלגה, וההערות וההצעות הועברו לוועד המרכזי, אשר קיים בעקבותיהן דיון נוסף.

חברות וחברי המפלגה התבקשו להעביר את הצעותיהם בנושא התקנון בכתב, והצעות אלה נידונו במושב השני, שנערך בחיפה, באולם תיאטרון אל-מידאן, ב-17 באפריל 2004. לאחר דיון ממצה בכל הצעה לשינויים בתקנון, אישרה הוועידה בהתנגדות ציר אחד, את תקנון המפלגה.

חזית שמאל ודמוקרטיה – חיונית ואפשרית דברי תמר גוז'נסקי בפתיחת הוועידה ה-24

אני מתכבדת לפתוח את האירוע החגיגי של הוועידה ה-24 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית. בימים קשים אלה של מלחמת שרון להנצחת הכיבוש ושל האצת ההכנות למלחמת בוש נגד עירק, של הרג אזרחים, וביניהם ילדים, של אווירת יאוש ואיבה – אנו, הקומוניסטים הישראלים, יהודים וערבים, זועקים את זעקת שני עמינו, הישראלי והפלסטיני:

הכיבוש הורג את כולנו! נציל את שני עמינו מהכיבוש! באמצעות מדיניות ההפצצות, הריסת הבתים והמיבנים הציבוריים, החיסולים, הסגר וההרעבה, שרון ממוטט בשיטתיות את ההסכמים שנחתמו עם אש"ף והרשות הפלסטינית וצה"ל משאיר אחריו בכל מקום אדמה חרוכה. פשע המלחמה בחאן יונס השבוע, בו נקטלו 14 פלסטינים, מצטרף לפשעי המלחמה הרבים, להם אחראיות ממשלות ישראל.

על רקע מדיניות אכזרית זו, מתרחשים פיגועי ההתאבדות נגד אזרחים ישראלים, אותם אנו מגנים חד-משמעית. פיגועים אלה מנוצלים בידי שרון וראשי הצבא הישראלי, כדי לשכנע את הציבור הישראלי, כאילו בצד הפלסטיני אין עם מי לדבר. אנו מוקיעים את מסע הדלגטימציה של ההנהגה הפלסטינית הנבחרת. מעל בימת הוועידה ה-24 אנו תובעים:

במקום להרוס את המוקטעה – לדבר עם היו"ר ערפאת! במקום לנהל משפט ראווה מביש נגד מרואן ברגותי – לשחררו ממעצר ולראות בו שותף לשלום!

אנו שולחים ברכה לכל שוחרי השלום, יהודים וערבים, המתמידים במערכה נגד פשעי הכיבוש. ברכה מיוחדת אנו שולחים לחיילים סרבני המצפון בסדיר ובמילואים, המסרבים להיות מדכאים, ואשר 130 מהם נכלאו השנה בכלא צבאי בשל סירובם זה.

מול מדיניות הכוח, ההרג, ההרס והאטימות לסבל של ממשלת הליכוד והעבודה, מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית מציגה בייתר תוקף בפני שני העמים את המוצא היחיד לחיים של שלום וביטחון, של שכנות טובה וצמיחה כלכלית: נסיגה מכל השטחים הכבושים, פירוק כל ההתנחלויות, שתי מדינות לשני העמים ושתי בירות, ישראלית ופלסטינית, בירושלים.

מדיניות הכיבוש וההתנחלויות גובה גם מחיר חברתי כבד. רבבות הילדים הרעבים, אשר "נתגלו" לפתע, נמנים עם חצי מיליון הילדים החיים מתחת לקו העוני, ואשר את קיצבותיהם גוזלת ממשלת שרון-בן-אליעזר. 300 אלף המובטלים, רבבות חסרי הדיור, הקשישים והאימהות החד-הוריות שקיצבותיהם קוצצו, שני מיליון העובדים ששכרם נשחק ב-10% בתקופת שרון – כל אלה הם שותפינו למערכה החברתית החיונית נגד המדיניות המבזבזת תקציבים על ההתנחלויות והכיבוש, המפריטה חברות ושירותים ממשלתיים, והמעשירה את האלפיון העליון, את העשירים. ואילו אנו אומרים: די להרעיב ילדים! הגיע העת לצדק חברתי!

ממשלת שרון, האחראית לאווירת הפחד מפני העתיד, מנצלת אווירה זו כדי לנהל מסע גזעני נגד האוכלוסיה הערבית. ממשלה זו מקעקעת את החירויות הדמוקרטיות, שוללת אזרחות, מעמיקה את האפליה של הציבור הערבי בתקציבים, ומנסה לדחוף אותו החוצה מהזירה הפוליטית. אירועי הדמים שהתרחשו באוקטובר 2000, הדיבורים על אודות טרנספר וגירוש, הנשמעים גם מפי שרים בממשלה, ההתבטאויות הגזעניות של הרמטכ"ל, מסע ציד המכשפות המנוהל נגד משפחת בכרי – כל אלה הם מסימני הפשיזציה של החברה הישראלית.

ואילו אנו אומרים: די לגזענות ולאפליה! נחזק את שותפות המאבק היהודית-ערבית! מוועידתנו ה-24 אנו מושיטים יד לכל מי שמוכן להיות שותף לגיבושה של חזית שמאל ודמוקרטיה יהודית-ערבית, חזית אנטי-פשיסטית. שותפות פוליטית כזאת תתבסס על מצע מינימום מוסכם של חתירה לשלום צודק, להגנת זכויות העובדים ורשתות המגן החברתיות, לשוויון לאומי ואזרחי לאוכלוסייה הערבית, לשוויון האשה, להגנת החירויות הדמוקרטיות ולשמירת הסביבה.

חזית כזאת חיונית! חזית כזאת אפשרית! אנו, הקומוניסטים הישראלים, נמשיך להיאבק לשינוי המציאות הישראלית, להחזרת התקווה לאזרחים, ביוזענו, שכל מאבק מדיני וחברתי שאנו מעורבים בו הוא, מבחינתנו, צעד נוסף ביצירת התנאים לשינוי החברתי העמוק, לתמורות הסוציאליסטיות.

אנו שמחים לברך את האיש, את ראשי הרשויות המקומיות ואת נציגי המפלגות והארגונים, אשר משתתפים עמנו באירוע פתיחת הוועידה. אנו רואים בהשתתפותכם תרומה לקידום שיתוף הפעולה היהודי-ערבי למען השלום, השוויון והדמוקרטיה. מוועידתנו נשלח ברכה חמה לעם של ברזיל, אשר בחר בשינוי חברתי, ולכן הצביע בהמוניו עבור לואיש אינסיו דה-סילוה, המכונה "לולה", לכהונת נשיא ברזיל. היום, שהוא יום הסולידריות הבינלאומי עם קובה, נשלח ברכת סולידריות חמה לעם הקובני, המגן על חירותו ועל הסוציאליזם שבנה, מול מצור אמריקאי הנמשך כבר 40 שנה.

אופק של שלום, שוויון, דמוקרטיה וסוציאליזם

דברי מוחמד נפאע, מזכ"ל מק"י,

בערב הפתיחה החגיגי ובפתיחת המושב הראשון של הוועידה ה-24

אורחים נכבדים, צירות וצירים, חברים וחברות, אנו מברכים אתכם בוועידתה ה-24 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית. מזה 83 שנה אנו מציעים לציבור בארץ, יהודים וערבים, מדיניות המבטאת את דאגתה העמוקה לגורלם של שני העמים, לזכויות העובדים, לעתיד של שלום, דמוקרטיה, שוויון וצדק חברתי. בכל אותן שנים עמדה מפלגתנו במבחנים וברוחות הסוערות, משום ששורשיה בחברה הישראלית עמוקים ומשום דבקותה בעקרונות הקומוניזם. מק"י היתה ותשאר נאמנה לאינטרנציונליזם הפרולטרי, לאחדותה היהודית-ערבית ולזהותה הרעיונית המרקסיסטית-לנינית. בכל שנותיה, מק"י יישמה את עקרונותיה במציאות המשתנה בעודה מניפה בגאווה את הדגל האדום, דגל הפועלים וכלל המנוצלים. הוועידה ה-24 נערכת בימים קודרים מבחינה מדינית. ממשלת שרון הורסת בשיטתיות את בתיהם של פלסטינים וגם את הסיכוי לשלום ולביטחון לשני העמים. היא עסוקה בטבח, בהרס, בכליאה של העם הפלסטיני ובחסימת כל אפשרות לכונן שלום. ביישמה את השאיפה הבלתי-מרוסנת להתפשטות טריטוריאלית, ממשלת שרון רומסת את החלטות האו"ם ואת זכויות האדם של העם הפלסטיני, וקודם-כל את זכותו לחיות במולדתו, על אדמתו ובמדינתו העצמאית. שרון מטפח את סרטן ההתנחלויות בשטחים הכבושים ומדכא בכוח צבאי רב את התושבים הפלסטינים, שכולם כאחד מתנגדים לכיבוש הישראלי. בחשבון סופי, לא הטנק ולא המטוס ולא הטיל המתוחכם הם שיכריעו. תושבי עזה, שכם, ג'נין, חברון, רמאללה וירושלים המזרחית אינם מתכוונים להיכנע לתכתיבי הכובש. אלפים של קורבנות הקריב העם הפלסטיני במערכה לחירותו, וביניהם נשים וילדים, אך הוא ממשיך לצפות לשחר השחרור הלאומי. העם הפלסטיני, הניצב כבר 35 שנה מול תוקפנות נפשעת, ממשיך לדבוק בזכותו להתקיים במולדתו ולהקים את מדינתו העצמאית בצד ישראל. מבימת ועידתנו ה-24, אנו שולחים לעם הפלסטיני ולהנהגתו, ובמיוחד לנשיא יאסר ערפאת, אבו-עמאר, ברכה חמה. מה לא עשו שלטונות הכיבוש, כדי להתעלל בנשיא ערפאת: הם הרסו את בניין המוקטעה בעודו יושב במשרדו. הם נוהגים בו בפועל כמו באסיר. אך ערפאת הבהיר, כי אין בדעתו להימלט, וכי אם יידרש, הוא מוכן להקריב את חייו למען עמו. מק"י מגנה כל מעשה נפשע של הרג חפים מפשע בשטחים הכבושים או בישראל. יחד עם הגינוי החד-משמעי, אנו גם מצביעים על המוצא ממעגל הדמים: כיון שלום צודק ויציב, שבמרכזו – סיום הכיבוש והקמת המדינה הפלסטינית העצמאית בכל השטחים שנכבשו ב-1967 עם בירתה ירושלים המזרחית. כאשר נגיע לשלום צודק, כולל ויציב באזורנו, תיעלם גם הסיבה לעימות ולשפיכות הדמים. מבלי לשים קץ לפשע הכיבוש וההתנחלויות, לא נגיע לעתיד של שלום וביטחון לעמים. מדיניות ראש הממשלה שרון זוכה בגיבוי כל-צדדי - מדיני, צבאי וכלכלי, מצד ממשל בוש. כבר עתה אנו יכולים לקבוע, כי בוש ושרון יוזמים ומארגנים מלחמות ואחראים לפשעי מלחמה באזורנו ובעולם. שרון מתאם את צעדי הדיכוי שלו עם ממשל בוש, ואילו בוש זוכה בתמיכה נלהבת של שרון במסע האיומים כלפי עירק. בוש מנהל מדיניות המשרתת את התאגידים הרב-לאומיים, ובעיקר את חברות הנפט הגדולות. הוא חותר לכונן בעולם "סדר עולמי

חדש", המכונה גם גלובליזציה, במיוחד באזור העשיר במאגרי נפט המשתרע מהים הכספי ועד לים התיכון. אופק הכיבושים של שרון צר יותר, אך הוא שותף לבוש בהונאה הפוליטית, המתארת מלחמות כיבוש כמלחמות ל"הגנת הדמוקרטיה" מפני "איומי הטרור". גינינו ללא היסוס את פשע הפיגועים במגדלי התאומים בניו-יורק והוקענו את משטר הדיכוי שניהל סדאם חוסיין בעירק. אך בל נשכח, שכאשר לארה"ב היה נוח, היא טיפחה את בן-לאדן (באפגניסטן) ואת סדאם חוסיין (במלחמה שניהל נגד אירן).

אנו סולידרים עם העמים הנאבקים לחירותם ולמען הדמוקרטיה והצדק החברתי. אנו סולידרים במיוחד עם קובה החופשית והסוציאליסטית, אשר מתגוננת בגבורה מול מצור אמריקאי הנמשך כבר 40 שנה.

העמים הערביים באזורנו הם יעד למיתקפה כלכלית ופוליטית מצד ארצות-הברית. רוב המשטרים בארצות הערביות בחרו לשתף פעולה עם האימפריאליזם, ליישם בהכנעה את הנחיות "השוק החופשי" ולדכא את התביעות העממיות לדמוקרטיה ולצדק חברתי. במיסגרת שירות זה, מינו עצמם כמה מהם למפשרים בין שלטון הכיבוש הקולוניאליסטי לבין המוני העם הפלסטיני, הנאבקים נגד הכיבוש ונגד ההתנחלויות. מפשרים אלה מזיקים לאינטרס של העם הפלסטיני ולסיכוי לשלום צודק ויציב.

אנו שבים וקוראים לכל הכוחות בישראל המתנגדים לכיבוש, יהודים וערבים, לאחד את המאמצים במערכה הציבורית החיונית להפסקת שפיכות הדמים ולהשכנת השלום הישראלי-פלסטיני. אנו משגרים ברכה חמה לתנועות השלום ולתנועות המחאה והסולידריות של נשים, צעירים, רופאים, אנשי אקדמיה והורים שכולים. אנו מברכים במיוחד את סרבני הכיבוש האמיצים, שאינם מוכנים להיות כובשים ונכונים לשלם על כך בחירותם. אנו מברכים את אלה המארגנים משלוחי מזון וסיוע רפואי, את הנשים והגברים המפגינים בכל שבוע דרך קבע נגד הכיבוש, את המסייעים לחקלאים הפלסטינים במסיק הזיתים. היינו ונשארו נאמנים לכל התחברות המאחדת את שוחרי השלום ומתנגדי הכיבוש.

מדיניות אבטלה ואפליה

ממשלת שרון, המשרתת את ההון הגדול, נוקטת במדיניות המרחיבה את האבטלה ומגדילה את הפערים הכלכליים והחברתיים. תקציבה של ממשלה זו הוא מיתקפה נרחבת על זכויות הפועלים, המובטלים, הנשים, הקשישים והילדים ועל קיצבות הביטוח הלאומי. ממשלת שרון מחריפה את הדיכוי של האוכלוסיה הערבית ויוזמת הריסת בתים. גם שרים בממשלה מביעים תמיכה בתוכניות הגזעניות של גירוש אזרחים ערבים (טרנספר) ופגיעה בזכויות האזרח שלהם.

איננו מקילים ראש באיומים בדבר עקירת האוכלוסיה הערבית מהמשולש, מהכרמל, מהנגב ומהגליל. אך אנו גם בטוחים בכוחו של מאבק ציבורי ערבי-יהודי משותף לסכל תוכניות אלה. המאבק של עקורי איקריה וברעם וכפרים אחרים למימוש זכותם לחזור לכפריהם, הנמשך כבר יובל שנים, הוא דוגמא למערכה ציבורית נגד גירוש.

אנו מדגישים את תרומתה הייחודית של האוכלוסיה הערבית לחברה הישראלית ככוח דמוקרטי ושומר שלום. אך בקרב הציבור הערבי ישנם גם אי-אלה אזרחים, שבימים של טבח בעם הפלסטיני מוצאים לנכון להתפקד לליכוד, למפלגתם של שרון ונתניהו. זו בושה וחרפה.

אנו מתריעים מפני הנסיגות החוזרות של השלטון לפגוע בזכויות האדם, בחופש הביטוי ובחופש הפעילות הפוליטית. בהקשר זה אנו מתנגדים לכל נסיון להוציא את התנועה האיסלמית אל מחוץ לחוק ולכל מעשה חקיקה בעל אופי גזעני ואנטי-דמוקרטי.

מבחן הגישה המעמדית

בחומר שהוכן לקראת הוועידה, ואשר נידון בסניפים, לא הסתרנו את הקשיים בעבודתנו בתחומים רבים. ניתוח של הסיבות לקשיים אלה והתגברות עליהם הם משימה אפשרית, אם כולנו, כל חברי המפלגה, נשקיע בכך מאמצים. אנו מעריכים מאוד את תרומתם של בנק"י, של חברה ושל הנהגה, לפעילות המפלגה, ובמיוחד – לעבודתנו במערכות הבחירות. אנו חשים הערכה רבה לשותפינו בחד"ש, הנושאים יחד עמנו בעול המערכות הפוליטיות והחברתיות.

ניהלנו בעשור האחרון מערכה לא קלה מול כל מספדי הקומוניזם, מול אלה המציעים לנו להפסיק להיות מעמדיים ובמקום זאת להיות לאומיים. יצאנו ממערכה זו וידנו על העליונה. במדיניותנו ובמאבקינו הוכחנו, כי דווקא הודות לגישה המעמדית, ביכולתנו ליזום מהלכים ולנהל מדיניות המגינה כהלכה על האינטרסים האמיתיים של העובדים ושל העמים, להאבק בכיבוש ולגבש חלופת שלום, שברבות השנים הפכה מקובלת בציבור הרחב. אנו נאבקים באופנות אידיאולוגיות נאו-ליברליות ומציגים במקומן השקפת עולם מהפכנית ואינטרנציונליסטית, הכוללת חזון ומדיניות של שלום וצדק חברתי.

אנו שואבים כוח מהמופת של דורות של קומוניסטים, שלחמו בארץ הזאת בתנאים קשים ומורכבים, מאלה שעמדו במבחנים של מלחמות ובמבחן שבא בעקבות התפרקותה של ברית-המועצות. דווקא אלה שהספידו אותנו נאלצים להודות שטעו בהערכת עוצמתם של חברינו, בהערכת כוחה של מפלגתנו.

מעל בימת הוועידה אנו מבקשים להביע את הוקרתנו העמוקה לכל החברות והחברים הוותיקים, יהודים וערבים, לחברינו היקרים רות לוביץ' ותופיק טובי, ולכל החברים שהשקיעו מאמצים כבירים בעשרות שנים של פעילות בשורות המפלגה. מהם אנו שואבים את הביטחון בדרכנו המרקסיסטית-לנינית והאינטרנציונליסטית.

הצורך במפלגה קומוניסטית

- מאבקנו ראשיתו בחשיבה, בדיון, בהחלטות, אך תוצאתו הייתה וצריכה להיות במערכות ציבוריות לוחמות: בהפגנות, של עובדים ומובטלים, בפעילות בקרב תלמידי תיכון וסטודנטים ובתנועות נשים, בפעילות של סיעותינו בכנסת, בהסתדרות, בנעמת, במועצות הפועלים, באיגודים המקצועיים, ברשויות המקומיות, בארגונים חברתיים וסביבתיים.

- מקום חשוב במערכה הציבורית שלנו תופסים בטאוניו בערבית ובעברית. יש לנו אחריות ציבורית מיוחדת כלפי היוםון "אל-איתחאד", המבטא את עמדות המפלגה ונותן בימה למאבקים דמוקרטיים ומעמדיים.
- הנסיון הוכיח, כי יש צורך במפלגה קומוניסטית וכי למאבקה יש תהודה ציבורית, אם כי לא מספקת. אנו עדים להתעניינות הרבה של כלי התקשורת בוועידתנו זו.
- היו חברים שפקפקו ביכולתנו לארגן ועידה מוצלחת. אנו מודעים לחולשותינו, אך גם ליכולתנו להתגייס למשימה שאנו מציבים בפני עצמנו.
- הצורך האובייקטיבי במפלגה קומוניסטית אינו תנאי מספיק לניהול מדיניות נכונה. אחר שמפלגתנו קובעת מטרות פוליטיות, רעיוניות, חברתיות, דמוקרטיות – עליה ללמוד היטב את לקחי המאבקים הקודמים ולגבש שיתופי פעולה רחבים ככל האפשר.
- נוסף לניתוח המצב והכוחות הפועלים ולקביעת יעדים ודרכי פעולה, עלינו גם לטפח בסניפים ובכל מוסדות המפלגה אווירה חברתית ולנהל ויכוח ענייני ובונה, הנשען על עובדות ונתונים. הדברים שיאמרו הצירים בדיון הכללי בוועידה זו הם החלק החשוב ביותר בעבודת הוועידה.

עבודת הוועד המרכזי

החומר שהוגש לוועידה הוא פרי דיונים בלשכה הפוליטית, בוועד המרכזי ובסניפים. אנו מבקרים עצמנו על האיחור בפרסום החומר לקראת הוועידה.

בחומר לקראת הוועידה כלולה ביקורת עצמית, המבטאת את הקשיים שלנו בניהול הפעילות הציבורית ובחיי המפלגה עצמה. חשוב שלא נסתיר חולשות וחסרונות בעבודתנו. יחד עם זאת, לא מספיק להצביע על נקודות החולשה שלנו. המשימה של כל אחת ואחד מאיתנו היא לנסות ולהציע, מה צריך לעשות, כדי לשפר את עבודתנו. את הביקורת אנו מתחילים בעבודת המוסדות המרכזיים של המפלגה. הוועד המרכזי נבחר בוועידה ה-23 של המפלגה ללא רשימה ממולצת של מועמדים מטעם הוועד המרכזי היוצא. גם בוועידה זו לא הוגשה רשימת מומלצים.

מאז הוועידה ה-23, נערכו 40 ישיבות של הוועד המרכזי. אמו מבקרים את התופעה של העדרות משיבות הוועד המרכזי. היו בוודאי העדרויות מוצדקות, אך היו כמה חברים שנעדרו ללא סיבות משכנעות. זו תופעה שאין להשלים עמה. נכון שבעבר הרחוק היה בקרב חברי הוועד המרכזי, הלשכה הפוליטית והמזכירות שיעור גבוה יחסית של עובדי מפלגה, ואילו היום רובם עובדים בתחומים שונים – נושאי תפקידים ציבוריים, פקידים, רופאים, עורכי דין, מורים, מנהלי עמותות ועוד. אך זה אינו הסבר משכנע להעדרות שיטתית משיבות של מוסד מפלגתי נבחר. אני מקווה, שהחברים שנעדרו יסבירו לצירי הוועידה את הסיבה לא-השתתפותם בישיבות הוועד המרכזי. חשוב להוסיף, כי ההעדרות גם השפיעה על דיוני הוועד המרכזי, שהירבה לדון בשאלות אירגוניות יומיומיות. מצב זה גם פגע בהכנות של הוועד המרכזי לוועידה.

אנו מציינים כנושא הדורש שינוי את ההתכנסויות הלא-סדירות של מרבית הסניפים ושל רבים מוועדי המחוזות. במיסגרת ההכנות לוועידה נעשה מאמץ מיוחד לכנס אסיפות סניפים, ואכן הדיונים באסיפות אלה תרמו תרומה חשובה לגיבוש חומר הוועידה ולחשיבה לגבי הדרכים לקידום עבודת המפלגה.

החינוך הפוליטי והאידיאולוגי

למרות שהוועידה ה-23 הטילה על הוועד המרכזי לגבש תוכנית שנתית ללימוד רעיוני ולפרסם חוברות בנושאים רעיוניים, פוליטיים וחברתיים, עלינו לקבוע כי הוועד המרכזי לא הקדיש את הזמן והמאמץ הדרושים למילוי משימות אלה. הוועד המרכזי והלשכה הפוליטית כללו בהחלטותיהם התייחסות סדירה לאירועים ולהתפתחויות פוליטיות וחברתיות. בנושאים אלה ישנה בקרבנו הסכמה כללית.

אנו מציינים, כי היו יוזמות מקומיות לעריכת הרצאות יומי עיון. מחוז ת"א-יפו, למשל, מארגן בשיטתיות הרצאות רעיוניות בסניפים ולמחוז כולו, וזה תורם רבות לפעילותו. גם ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי ערכה בשנים האחרונות כמה ימי עיון בנושאים הרעיוניים.

אנו מעריכים, שהשינויים המעמדיים-חברתיים והפוליטיים ומצב התנועה המהפכנית מגבירים את הצורך בלימוד רעיוני בארגוני המפלגה. הלימוד הרעיוני גם מדרבן את ההתגייסות של חברינו לפעילות היומיומית. נושאים שחשוב ביותר ללמוד אותם לעומקם הם הגישה המעמדית בניתוח חברתי ופוליטי; מהות האינטרנציונליזם; הלאומיות בתקופתנו; מהותה המעמדית של הגלובליזציה; תפקידה האקטואלי וההיסטורי של מפלגה קומוניסטית; המצב בעולם לאחר התפרקות המשטרים הסוציאליסטיים באירופה.

המטרה של הלימוד הרעיוני היא הנחלת ידע, ובעיקר – ללמד את החברים כיצד לנתח תופעות פוליטיות וחברתיות באופן דיאלקטי ולהבחין בין עיקר לטפל בכל תופעה ובכל מערכה. בעבר יכולנו ללמוד יותר מנסיון של מפלגות אחיות, ואילו כיום ישנם קשיים בהעברת הנסיון הנצבר בתנועה הקומוניסטית. חסר כיום ביטאון דומה ל"בעיות השלום והסוציאליזם", שתתן תרומה רבה לפעילות המפלגות הקומוניסטיות בעולם. לעומת זאת הפך האינטרנט את המידע על הקורה במפלגות קומוניסטיות לזמין יותר.

עם כל הקשיים, חיוני שנמצא את הדרך להוצאתו הסדירה של הביטאון התרבותי-רעיוני "אל-ג'דיד", וזאת כחלק מהמערכה הרעיונית שעלינו לנהל.

הבחירות המוניציפליות

מערכות הבחירות לרשויות המקומיות הן מערכות ציבוריות חשובות כשלעצמן ובעלות השפעה רבה על מפלגתנו. לא אחת אנו עדים להשפעה של מערכות בחירות מקומיות על תוצאות הבחירות לכנסת בישובים שונים. ההתמודדות המקומית סביב המועצה המקומית וסביב המועמדים לראשות המועצה גורמת לעתים להחלשת הקשרים שלנו עם חלקים בקרב הציבור המקומי. בכמה מקרים, גרמה המחלוקת בנושא הבחירות המקומיות אפילו

למצב של נתק בין חברים ולפילוגים בסניפים של המפלגה ושל חד"ש. קרה גם שחברים פרשו מהמפלגה בשל עמדתם בבחירות המקומיות.

אנו מודעים למציאות החברתית הקיימת, אך הבעיה אינה במודעות, אלא ביכולתנו כמפלגה וכחברי מפלגה להגן על עמדותינו העקרוניות, לנסות לשנות את המציאות ולא להיגרר אחריה. כאשר אנו נמצאים באופוזיציה במועצה המקומית, המצב ברור יותר לחברים. אך עם כל הקשיים, איננו יכולים לחמוק מהמערכה המוניציפלית. כפי שקבענו, כל סניף מפלגה מחליט בשאלות המקומיות לפי הבנתו ובמידת הצורך - מתייעץ עם ועד המחוז והמוסדות המרכזיים.

המצב הארגוני

מפלגתנו, כמפלגה רשומה, זכאית להקצבה מהכנסת (מימון מפלגות) ומההסתדרות, וזאת יחסית לייצוג שלנו בשני המוסדות הנבחרים האלה. אולם מבחינתנו, נודעת חשיבות כספית, ארגונית וגם עקרונית להכנסות שלנו ממס החבר ומהמגביות של המפלגה. אנו חייבים לבקר את עצמנו על מיעוט ההכנסות מהמקורות העצמיים שלנו. זה אחד הגורמים למצוקה הכספית שלנו ולאילוץ של קיצוץ בהוצאות. עלינו גם מוטלת האחריות לממן פעילויות הנעשות בשם החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש), לה אנו שותפים.

מדיניות הבריתות היא צורך אובייקטיבי של מפלגתנו, ואנו חשים אחריות מיוחדת כלפי חד"ש, שהוקמה ביוזמת מק". אולם כחברי מפלגה, יש לנו מחויבות ראשונית להחלטות המפלגה, למדיניות הנקבעת בוועידה ועל-ידי הוועד המרכזי ומוסדותיו. זו אינה עמדה חדשה. בכל שנות קיומה של המפלגה פעלו חברים גם במסגרות ציבוריות מגוונות, כאשר נקודת המוצא היא האחריות והחובה של חבר המפלגה לפעול ליישום מדיניות המפלגה בכל תחום.

בארגונים ציבוריים ובחד"ש אנו פועלים על בסיס מצע פוליטי וחברתי מוסכם, המאפשר פעילות של בעלי עמדות רעיוניות שונות. פירוש הדבר, שמצע חד"ש כולל אותם חלקים בעמדותיה של מק", שעניינם שאלות הכיבוש והשלום, שאלות השוויון הלאומי והאזרחי, זכויות העובדים והנשים, הדמוקרטיה ועוד. עמדותיה של מק", כפי שהן מסוכמות בוועידותיה ובמוסדותיה, רחבות יותר ממצע חד"ש, שכן הן כוללות עמדות רעיוניות ברורות בנושאים כמו ההשקפה המעמדית, המרקסיזם-לניניזם, הסוציאליזם, הציונות, האינטרנציונליזם, התנועה המהפכנית העולמית.

אנו דוחים את הנסיונות לטעון, כי תפיסתנו הארגונית, הכוללת דיון פתוח בכל ארגוני המפלגה, כיבוד זכותו של כל חבר להביע את דעתו, ומחויבות להחלטות המתקבלות מבחינה רעיונית ומבחינת המטרות – אינה דמוקרטית. אנו הגוף הדמוקרטי ביותר דווקא משום שכל אחת ואחד מאיתנו מחויב להחלטות שנתקבלו לאחר דיונים, ולא מזלזל בהן או מתעלם מהן בעת שהוא משתתף בדיונים של גוף ציבורי או של חד"ש.

כאשר חוק המפלגות חייב לרשום כל מפלגה במשרד המשפטים, רשמנו את מק"י משום שהיא מפלגה פוליטית, שהוקמה עוד ב-1919 ומאז פעלה כמפלגה. חד"ש אינה מפלגה, אלא חזית, לה שותפים מק"י, שהיא הגוף המרכזי, ארגונים ציבוריים ואישים יהודים וערבים. איננו רואים סתירה בין מאמצינו לחזק את מק"י ולהרחיב את השפעתה הציבורית לבין מאמצינו להרחיב את בסיסה הציבורי של חד"ש ואת פעילותה על בסיס מצעה.

במאמצינו לחזק את מק"י ולהרחיב את שורותיה, נודעת חשיבות קריטית לחיזוקה של בנק", להגדלת מיספר חברים וסניפיה, ולהעמקת החינוך הרעיוני והפוליטי של חברים. בנק", תנועת הנוער המהפכנית היהודית-ערבית, היא המשענת שלנו בפעילותנו היומיומית וגם המקור החשוב ביותר של הצטרפות חברים חדשים למפלגה. אנו מציינים את המאמצים שמשיקעה בנק"י בשיקום הפעילות בקרב הנוער היהודי, ואת תוצאתן החשובה - הקמת סניף בנק"י בירושלים ופירסום "ספרטקוס" - ביטאון בנק"י בעברית. מוטלת עלינו האחריות לדאוג להוצאתו הסדירה של "אל ראד", ביטאון בנק"י בערבית.

אנו שבים ומדגישים את חשיבות הביקורת והביקורת העצמית. כוונתנו לביקורת חברית, עניינית וישרה. אנו מציעים שהוועידה תתכנס למושב שני, אשר ידון בתקנון המפלגה ובהתאמתו לצרכים של המפלגה וליעד של חיזוקה הארגוני. אנו שואפים להגיע לארגון פנימי שישתתף את המפלגה ויתרום להתפתחותה ולחיזוקה.

הזהות הרעיונית של מק"י

מק"י היא מפלגה קומוניסטית בעמדותיה הרעיוניות והפוליטיות, בארגונה ובפעילותה הציבורית. אנו דוחים מכל וכל את הנסיון הנואל של כמה אנשים (שעזבו את המפלגה והקימו קבוצה משלהם בשם "הפורום הקומוניסטי") להדביק למק"י תווית של "מפלגה סוציאל-דמוקרטית". אנו מפלגה מרקסיסטית-לנינית בתפיסותינו הרעיוניות והארגוניות.

בוועידותינו הדגשנו לא אחת את הצורך בהעמקת הדמוקרטיה הפנים-מפלגתית, הכוללת בתוכה את חופש הדיון בכל מיסגרת מפלגתית, את זכותו של כל חבר להביע את דעתו ולנסות לשכנע בצדקתה, וגם את המחויבות של כל חבר וכל מוסד ליישם את ההחלטות שקיבל המוסד המפלגתי. ביצוע ההחלטות ומחויבות של כל חבר להן - זו המהות של הצנטרליזם של מפלגתנו, שמאפשר לה להיות גורם ציבורי משפיע. בעקרון הארגוני שלנו - הצנטרליזם הדמוקרטי, טמונה הערובה להיותנו מפלגה דמוקרטית באמת וגם מפלגה המסוגלת ליישם את מדיניותה בפעילותה היומיומית.

האינטרנציונליזם של מפלגתנו הקומוניסטית מתבטא קודם-כל בשותפות היהודית-ערבית בשורותיה. האחדות של קומוניסטים יהודים וערבים בשורות המפלגה היא מבחינתנו עניין גורלי ומהותי. זה התרגום למציאות הישראלית של העקרון שניסחו מרקס ואנגלס ב"מניפסט המפלגה הקומוניסטית" (1848) – "פועלי כל הארצות, התאחדו!"

האחדות של המנוצלים והמדוכאים ללא הבדל לאום, צבע עור, מוצא אתני ודתי - אינה דבר פשוט כלל ועיקר. אחדות כזאת אינה נוצרת מאליה ואינה עניין מובן מאליו. אחדות אינטרנציונליסטית חייבים לטפח בהתמדה ובאהבה. כמה מכלי התקשורת הופתעו לגלות את סיסמת הוועידה ה-24: "נציל את את שני עמינו מהכיבוש", וצינו, כי שבנו לאחדות היהודית-ערבית. אנו כשלעצמנו מופתעים מהפתעתם של כלי התקשורת: האחדות היהודית-ערבית הייתה ותישאר תמיד בסיס קיומנו כמפלגה קומוניסטית בארץ הזאת. כמה מהיריבים שלנו מציגים את אחדותנו היהודית-ערבית כנקודת חולשה. האמת היא הפוכה: הם מנסים לפגוע באחדותנו היהודית-ערבית כדי

להחלישנו מבחינה ציבורית. ערב כל מערכת בחירות צץ פרשן המנבא לנו כשלון בשל התעקשותנו על רשימת מועמדים יהודית-ערבית. אך בכל פעם אנו מביכים את רואי השחורות, הצופים לנו כשלון. לפעמים אנו נתקלים ביריבים, שבעבר היו איתנו וכעת הם מבקרים את מפלגתנו על התעקשותה לקיים את אחדותה היהודית-ערבית. מעניין: למבקרים אנטי-קומוניסטים אלה אין שום בעיה לשתף פעולה עם יהודים החברים, למשל, במפלגת העבודה או במרצ, אבל האחדות האינטרנציונליסטית של מק"י מפריעה להם. אחד המכשולים שעל מפלגה קומוניסטית להתגבר עליו הוא הזרם של הבדלנות הלאומית. אנו התמודדנו עם זרם לאומני כזה בפילוג שנכפה עלינו בשנת 1965. אנו מודעים לכך, שדווקא בתנאים של דיכוי לאומי ושל כיבוש, הנמשכים עשרות שנים, הלחץ של הבדלנות הלאומית ושל הלאומנות אפילו חזק יותר. מכאן שעלינו להתייחס ברצינות רבה לנושא זה.

האינטרנציונליזם שלנו נאמן, מעצם טבעו, לאינטרסים הלאומיים האמיתיים, להגנת זכותם של שני העמים לחיים בשלום, בביטחון ובתנאים של שגשוג וצדק חברתי. לא רק שאיננו שוללים את קיומם של לאומים, אלא אנו רואים זאת כחובתנו לטפל ביסודיות בסכסוך הלאומי רב-השנים. אנו היינו אלה שהשקענו כבר לפני עשרות שנים מאמץ מיוחד בגיבושה של תוכנית שלום שונה מכל הייתה, המבוססת על העקרונות של שתי מדינות, ישראל ופלסטין, החיות בשלום זו בצד זו, של שתי בירות בירושלים ושל פתרון שאלת הפליטים לפי החלטות האו"ם. הנסיון ההיסטורי שצברנו לימד אותנו, כי דווקא הרכבנו היהודי-ערבי והשקפת עולמנו המעמדית – הם שנתנו לה את הכלים לעמוד איתן נגד כל מלחמה תוקפנית, נגד הכיבוש וההתנחלויות, ולהגנת זכותו של העם הפלסטיני לעצמאות לאומית בצד ישראל.

הודות לגישתנו האינטרנציונליסטית, אנו, הקומוניסטים היהודים והערבים, גיבשנו יחד את הראייה של האוכלוסיה הערבית בישראל כמיעוט לאומי ערבי וכחלק מהעם הפלסטיני. בתנאים קשים ואפילו אכזריים, הדגשנו כי הערבים בני העם הפלסטיני חיים במולדתם, אך במקביל הם אזרחים במדינת ישראל ולכן זכאים לשוויון זכויות לאומי ואזרחי.

צירי הוועידה, חברות וחברים, המציאות החברתית והפוליטית בישראל רוויית הסתירות, ושפיכות הדמים הנמשכת - מולידה תחושות של יאוש ואין מוצא. אנו מודעים לסכנות ולאימים במציאות זו ולחולשות בפעילותנו. אולם איננו מתייאשים. גם בוועידתנו ה-24 אנו אופטימיים לגבי הסיכוי של מאבקנו הצודק לשלום, לדמוקרטיה, לשוויון ולסוציאליזם. חברי המפלגה וגם ידידים רבים, ולא רק בארץ, עוקבים אחר דיוני ועידתנו בסקרנות ובתקווה. אנו נצדיק את הציפיות בניהול דיונים מעמיקים, כל-צדדיים וביקורתיים בוועידתנו. הדיונים וההחלטות של ועידתנו ה-24 צריכים לשרת אותנו כמנוף לקידום פעילותנו ולהתגברות על חולשותינו וכהזדמנות להציג אופק של שלום וצדק חברתי ולאומי.

נשענים על אחדותנו היהודית-ערבית, נחזק את מאבקנו לעתיד של שלום צודק, שוויון ודמוקרטיה, לעתיד סוציאליסטי.

תחי מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית!
תחי ועידתנו ה-24!

ברכת ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

הובאה על-ידי סלים מוראד, מזכ"ל בנק"י

בנק"י היא המשמרת הצעירה של מק"י ותפקידה המרכזי – להפיץ את רעיונות הקומוניזם בקרב בני הנוער, הצעירים והסטודנטים. בנק"י עמדה במבחן של קריסתם של משטרים סוציאליסטיים ופיתחה את עצמה בהתמדה. בנק"י מעריכה, שדבקוּתה בזוהרתה הרעיונית, בתיאוריה המרקסיסטית-לנינית ובאירגון הלניניסטי, המתבסס על הצנטרליזם הדמוקרטי, היא הערובה לקיומה ולהתפתחותה. לכן נמשיך להניף את הדגל האדום, דגל שוחרי החירות בכל העולם, דגל האינטרנציונליזם והמאבק המשותף של יהודים וערבים.

הוועידה האחרונה של בנק"י, שנערכה ב-2001, התאפיינה, כמו קודמותיה, באחדות חבריה סביב זהותנו הרעיונית-פוליטית והאירגונית. בהחלטות הוועידה נכתב: "בנק"י היא המשמרת הצעירה של המפלגה. היא תנועה מהפכנית המאמצת את התיאוריה המרקסיסטית-לנינית, שהיא הכלי והאמצעי בידינו לנתח את החברה מבחינה כלכלית, חברתית ופוליטית בצורה נכונה".

יסוד השקפת עולמנו הוא הבנת התפתחות ההיסטורית כנובעת מהמאבק המעמדי. כל מאבק בעולם הוא ביסודו מאבק כלכלי-חברתי, גם כאשר הוא בעל צביון דתי או לאומי. התיאוריה הזאת מאירה לפועלים ולכלל העובדים, לצעירים ולכל המקופחים את הדרך להחלץ מהמשטר הקפיטליסטי ומהניצול ולבנות משטר סוציאליסטי וחברה של שוויון וצדק חברתי, עליה חולמת האנושות כבר דורות רבים. אנו אופטימיים חרף המציאות הקודרת הנוכחית, פרי מדיניות ההגמוניה האימפריאליסטית, אותה מנהלת ארצות-הברית, שהפכה קוטב יחיד בעולם. אנו רואים את האור בקצה המנהרה, מפני שאנו מודעים לסתירות העמוקות של המשטר הקפיטליסטי, הבאות לידי ביטוי במאבקים חברתיים ובמערכות לשחרור לאומי. לכן העתיד הוא שלנו.

בנק"י קבעה לעצמה תפקיד יסודי – להרחיב את הידע ויכולת הניתוח של חברי בנק"י והנהגתה. כפי שאמר לנין: "מאז שהסוציאליזם הפך מדע, הוא דורש התייחסות אליו כמו שמתייחסים למדע, כלומר צריך ללמוד אותו. ההכרה הנרכשת בצורה כזאת נעשית בהירה יותר, ואותה יש להפיץ בקרב המוני העובדים במאמץ מוגבר ולאלתר". לכך הוסיף לנין את ההשלמה החיונית: "כן צריך לדבוק במאבק, כי בלי פעולה ובלי מאבק – אין שום ערך ליידע על אודות הקומוניזם, אשר ניזון מספרים וכתבי עת של הקומוניזם. בלי מאבק – ימשך הניתוק מהתיאוריה ומיישומה המעשי".

אנו, הדור הצעיר של הקומוניסטים, נדרשים ללמוד ולרכוש ידע בדבר ההשלכות החברתיות של התמורות המדעיות-טכנולוגיות הגדולות בתקופת הגלובליזציה. התפתחות זו מנוצלת בידי תאגידי ההון הרב-לאומיים לחיזוק שליטתם, אך גם מחריפה את הסתירות הפנימיות האופייניות לקפיטליזם. אנו מחויבים ללמוד את ההשפעה של ההתפתחות הזאת על התפיסות בדבר השינוי החברתי המהפכני, שהן עמוד השדרה של התיאוריה המרקסיסטית-לנינית. הידוק הקשרים הכלכליים בין המדינות ותחילת בנייתה של תשתית חברתית בינלאומית של עובדים המועסקים בידי אותם תאגידים ושל פעילים חברתיים וסביבתיים – כל אלה נחזו עוד על-ידי קרל מרקס.

בטחוננו במחר אינו משאלת לב. מתוך ניתוח המציאות הסקנו, כי העובדים והעמים יתגברו על הקשיים הנוכחיים וישמשו החירות תשוב ותזרח ותאיר את דרכם של מעמד הפועלים, של הצעירים, יהודים וערבים. אנו מתחייבים בפניכם, צירי הוועידה ה-24, שדגלנו ישאר אדום ושאלנו נניף אותו בגאווה, בראש מורם ובכל כוחנו.

חברי בנק"י מתחנכים לתרום לחברה ולגלות מסירות במאבקים למען זכויות הנוער ובמערכות שמארגנת המפלגה.

במיסגרת פעילותה החינוכית, אירגנה בנק"י בשנים האחרונות מפגשים ללימוד רעיוני של הנהגת בנק"י ופעיליה. ערכנו 13 ימי לימוד רעיוני ארציים וקיימנו כמאה הרצאות בסניפי בנק"י בארץ. לקראת ועידת המפלגה ה-24 ערכנו שלוש הרצאות אזוריות, אליהן הוזמנו הנהגות בנק"י.

בין שתי ועידות המפלגה ארגנה בנק"י פעולות המוניות גדולות – ארציות, אזוריות וסניפיות, לרבות 17 פסטיבלים ארציים, שהוקדשו לנושאים פוליטיים וכלכליים. בכל אחד מפסטיבלים אלה היו, בממוצע, כאלפיים משתתפים. התגייסנו לפעילויות הארציות של המפלגה, ובמיוחד – להפגנות ה-1 במאי בנצרת ולהפגנות הפוליטיות בחיפה ובמקומות אחרים. בהפגנות הארציות של ועדת המעקב ובהפגנות אחרות הניפו חברי בנק"י דגלים אדומים. הנפת הדגלים התקבלה בברכה בקרב פעילי המפלגה ותומכיה והמחישה את נוכחות המפלגה ובנק"י בהפגנות אלה. בנק"י מקיימת בכל שנה עשרות מחנות קיץ לילדים, המנוהלים בידי מדריכים מתנדבים, הנעזרים בחברי מק"י. השנה השתתפו במחנות הקיץ שלנו למעלה מחמשת אלפים ילדים. הצלחת היוזמה של מחנות הקיץ ממחישה את האפשרויות של בנק"י ומק"י לפעול בקרב הציבור, ובמיוחד – בקרב האוכלוסיה הערבית. יש תוצאות ליוזמות של פעילות, ולכן אין הצדקה להלכי רוח של הסתגרות ואי-עשייה.

אחד ההישגים החשובים שלנו בתקופה האחרונה הוא הקמת סניף בנק"י בירושלים, המורכב מחברים יהודים. סניף ירושלים פעיל מאוד במישור הרעיוני והמעשי. הוא יזם את הוצאת ביטאון הנוער "ספרטקוס" והקים אתר מרשים ברשת האינטרנט. רוב חברי סניף ירושלים לא באו מבתיים קומוניסטיים. זו הוכחה לכך, שכאשר מתאמצים ועובדים בקרב הנוער היהודי – ניתן לצרף חברים לבנק"י וגם למק"י. לכבוד הוועידה ה-24, העבירה בנק"י לשורות המפלגה כ-120 מבוגרים.

קראנו לתנועות נוער ולארגונים שונים לערוך פעילות פוליטית משותפת נגד הגזענות והפשיזם הזוחל. כמה מתנועות אלה נענו לקריאתנו. הענות זו מוכיחה, שאיננו מבודדים בחברה הישראלית וביכולתנו ליזום ולקדם מאבקים.

בנק"י ממשיכה במאמציה להקים חזית רחבה נגד הפשיזם המתפשט בקרב החברה הישראלית. חזית זו אמורה לכלול בתוכה את כל תנועות הנוער הפוליטיות והחברתיות המתנגדות לגזענות ולפשיזם.

עם כל ההישגים הגדולים, ישנן בעבודתנו גם חולשות רבות, שאנו פועלים בהתמדה להתגבר עליהן. אחד המיכשולים העיקריים בפני התפתחות בנק"י הוא המצוקה הכספית הקשה. השפעה שלילית על עבודתנו נודעת גם לחולשות המפלגה בתחום החינוך הרעיוני וגם להצהרות פוליטיות לא-נכונות, שהשמיעו כמה מנהיגים במפלגה. אנו קוראים למפלגה להעמיד את בנק"י בראש סדר העדיפויות שלה.

הוועידה האחרונה של בנק"י החליטה לקרוא למפלגה להעביר את האחריות לפעילות באוניברסיטאות לבנק"י, אשר תפעל בתיאום עם המפלגה (כפי שזה נהוג בכל המפלגות הקומוניסטיות). מאחר שהחברות בבנק"י היא, לפי התקנון, מגיל 14 ועד גיל 25, משמעות הדבר היא, שרוב הסטודנטים הם בגיל ההולם חברות בבנק"י. אנו מעריכים, שהקשר עם הסטודנטים באוניברסיטאות ובמכללות יתן לבנק"י דחיפה חזקה קדימה. גם היום, מנהיגי הסטודנטים הם ברובם חברי בנק"י וכאלה הם הפעילים ברובם.

צירי הוועידה ה-24, חברים וידידים,

בנק"י מתחייבת להמשיך ולדבוק בזהותה הרעיונית, במרקסיזם-לניניזם, אותו עלינו לשמור ולפתח. בנק"י מתחייבת להמשיך ולחנך את בני הנוער ברוח מסורתה המפוארת של המפלגה הקומוניסטית הישראלית. אנו מצפים באופטימיות להחלטות הוועידה, ובטוחים שיהיו מנוף לקידום פעילות מק"י בעתיד.

דין וחשבון הוועד המרכזי לוועידה ה-24

פרק 1.

תוכנית הפעולה של מק"י השינוי שאנו שואפים אליו

המפלגה הקומוניסטית נוצרה ככוח של השינוי החברתי העמוק. בתחילת האלף השלישי, השינוי הזה חיוני אפילו יותר מאשר קודם: הקפיטליזם המאוחר הוא משטר המאופיין בסתירות מהותיות, בחוסר צדק חברתי, בהרס הסביבה העולמית, בשלטון כוח הממון והאימפריאליזם האמריקאי, המייצג אותו. יותר מאשר אי פעם בעבר הבחירה היסודית בפני האנושות היא – סוציאליזם או קפיטליזם הנעשה אכזרי יותר ויותר.

השינוי שאנחנו רוצים בו הוא דרך ארוכה ומפותלת. כדי ללכת בה, נחוצה מפלגה בעלת תפיסה רעיונית מגובשת ומחויבות ערכית עמוקה. זו חייבת להיות מפלגה המציעה פוליטיקה אחרת לגמרי: לא הפוליטיקה העסקנית, שהמטרה בה היא הקריירה האישית, הקידום האישי, המעמד האישי. בפוליטיקה האחרת שלנו העיקר הוא העניין המשותף: פרויקט השינוי הגדול, שאנחנו שותפים לו. המפלגה הקומוניסטית שואפת לגלם בעצמה, בתוכה, את ערכי השינוי שהיא שואפת לעשות בעולם: במקום המרוץ האישי חסר המעצורים, היא מציעה מחויבות משותפת, אחריות משותפת, צניעות, יושר ונכונות לביקורת עצמית.

לא תמיד ידענו נכונה את הדרך לשינוי. במהלך המאה העשרים היו גם ימים בהם קומוניסטים שגו ללכת בנתיבים מוטעים. מכך צריך ללמוד. את זה נצטרך להמשיך ולנתח. אבל בוודאי לא צריך להסיק מכך, שמאמץ השינוי היסודי הוא מיותר, שצריך להמירו בפוליטיקה מיידיית, כלומר, רק במה שניתן להשגה ברגע הנוכחי. מנקודת הראות שלנו, כל פעילות מדינית וחברתית שאנו יוזמים או מעורבים בה, היא נדבך בבניית התנאים לשינוי המהפכני הסוציאליסטי.

בארץ הזאת הקומוניסטים היו היחידים שהציעו פוליטיקה יהודית-ערבית אמיתית במקום פוליטיקה לערבים ופוליטיקה ליהודים. בעבר ובהווה, אנחנו שוחים נגד הזרם של החשיבה הלאומנית. אנחנו מחלקים את העולם אחרת. עברנו,

החלוקה הקובעת איננה בין היהודים לערבים, אלא בין מי שיש לו אינטרס בשיטת הניצול המעמדי הקיימת לבין מי שיש לו אינטרס לשנות אותה.

לקומוניסטים יש חלק גדול בעיצובה הפוליטי, התרבותי והחברתי של האוכלוסייה הערבית בישראל. ניסיונה רב השנים של האוכלוסייה הערבית הוביל רבים מבניה לתת אמון במפלגתנו, אשר העזה לומר את האמת גם כאשר היא לא הייתה פופולרית; אשר ידעה להמשיך במאבק גם בתקופות הקשות ביותר; שהציעה תקווה ואופק של שינוי גם בימים שהייאוש היה אופנתי.

אתגר היסטורי בפני המפלגה הוא פריצת דרך אמיתית גם בקרב הציבור היהודי. במשך שנים רבות חברינו היהודים היו בודדים בשחייה נגד הזרם. אך בשנים האחרונות מתרבים והולכים גם בציבור היהודי הקולות המחברים בין שלום, שוויון חברתי וצדק סביבתי; גדל מיספר האנשים המבינים, כי שינוי חברתי עמוק הוא הכרחי. אל האנשים האלה צריך להגיע. יחד עם האנשים האלה צריך לחזק את הכוח של השינוי המהפכני, החותר לסוציאליזם.

אנחנו מציעים הליכה משותפת, על בסיס של מצע מינימום, לכל מי שמוכן ללכת איתנו אפילו חלק של הדרך. זו הייתה תפיסת היסוד שהובילה להקמתה של חד"ש ב-1977. אנחנו מודים, כי למרות מאמצינו, לא עלה בידינו לגבש את חזית השמאל היהודית-ערבית הרחבה, שהיא כה נחוצה במציאות הישראלית. אבל, כמו בעניינים אחרים, איננו מתכוונים להתייאש. אנחנו נעשה הכול, כדי שחזית רחבה, יהודית-ערבית, תוכל להציע לשני עמינו מצע משכנע של יציאה מהמשבר הנוכחי ועליה על דרך של שלום ושוויון.

איננו מסתירים: השנים האחרונות היו קשות. ערפל הקרב הפוליטי היומיומי, בו נמצאנו, הסתיר לעיתים בפנינו את המשימות ארוכות הטווח. העיסוק הפוליטי השוטף דחק הצידה את העיסוק בחשיבה הרעיונית, את הניתוח הרעיוני, את החינוך הרעיוני. החולשה הרעיונית מצידה הובילה לחולשה אירגונית ולצמיחתן של תופעות בעייתיות בחיי המפלגה.

איננו מתכוונים להיכנע בפני הקשיים. בכוונתנו להפוך את ועידתנו ה-24 למנוף של שינוי. בכוונתנו להירתם מחדש לבניית המפלגה הקומוניסטית כמפלגה מהפכנית באמת: מפלגה המאחדת ניתוח רעיוני אמיץ עם מאבק מעמדי, חברתי ופוליטי יומיומי; מפלגה המשלבת דיון דמוקרטי אמיתי עם משמעת ביצוע המחייבת כל חבר; מפלגה שחבריה הם שותפים אמיתיים בה; מפלגה שהנהגתה היא קולקטיבית באמת.

כמו תמיד, הדרך שלנו איננה הדרך הקלה. אבל היא הדרך הראויה. היא הדרך המציעה עתיד אחר. היא הדרך המציעה חיים משמעותיים של עשייה לטובת הכלל.

כל מי שמסכים לדברים שהצגנו כאן, אל לו לעמוד מן הצד. אנחנו קוראים לכל אחד מכם להצטרף אלינו במאמץ למימוש יעדינו.

תנאים פוליטיים חדשים, תשובות חדשות

ההכרה בכך, שאנחנו פועלים בתנאים פוליטיים חדשים, מחלחלת לכל מעשינו. נאומי הפרוגרמטי של הנשיא בוש בענייני המזרח-התיכון (25.6.02) המחיש את התנאים החדשים האלה. בוש הבין מתכנן בפומבי התקפה צבאית על עירק. לפני עשר שנים הנהיג אביו מתקפה דומה. אבל בין הבין לאב מסתמן כבר הבדל אחד: לצורך גיבוש קואליציה תומכת במתקפה, בוש האב היה צריך לשלם מחיר במטבע מזרח-תיכוני בדמות כינוס ועידת מדריד; בוש הבן, לעומתו, כורך את תוכנית המלחמה נגד עירק עם קריאה פומבית לסילוק ערפאת, כלומר לקבורתם של ההסכמים שהושגו עד כה עם הפלסטינים. חשוב לשים לב גם לכך, שנאומי של בוש זכה בתמיכה אירופית בלתי-מבוטלת: בצד הגיבוי הבריטי והגרמני, בלטה גם הצהרתו הנלהבת של שר החוץ הצרפתי החדש בדבר "חשיבות הרעיונות המעשיים בנאומי של בוש" (למעשה נמצא בנאום רק רעיון מעשי אחד, שכבר הוזכר לעיל). מה הסיבה לשוני בין התנהלות הממשל האמריקאי ב-1992 לבין התנהלותו כעת?

ב-1992, הממשל של ארה"ב ניצל את קריסת ברית-המועצות לגיבוש קואליציה מלחמתית נגד עירק, אך עדיין נאלץ לשלם עבור הקמתה לפחות בצעד פוליטי כמו כינוס ועידת מדריד. אך כחלוף עשור, הממשל של ארה"ב למד מנסיונו, כי היוותרותו לבד בהנהגה העולמית מאפשרת לו ליזום מלחמות ולנהלן גם ללא תשלום לשותפות לקואליציה התומכת. הממשל של בוש הבן הגיע למסקנה, כי הוא יכול לנקוט במדיניות של כוח מבלי לשלם על כך מחיר פוליטי משמעותי. די בכך, סיכם לעצמו ממשל בוש, שהוא ישמיע קולות של יצירת קואליציית תמיכה בינלאומית, אבל מבלי להשקיע באמת ביצירתה.

ליחסי הכוחות הבינלאומיים החדשים, הבולטים עוד יותר אחרי פיגוע הטרור במגדלים בניו-יורק ב-11 בספטמבר 2001, יש משמעות פוליטית עצומה.

חשוב שנזכיר לעצמנו, שהפוליטיקה מתנהלת תמיד בשדה מוגדר של יחסי כוחות. פוליטיקה המתעלמת מיחסי הכוחות היא פוליטיקה עיוורת. פוליטיקה חכמה היא פוליטיקה היודעת לאתר כל פירצה במפת הכוח, כל סתירה פנימית בתוכה, כדי להתקדם להגשמת הרצוי. הרצוי מושג רק באמצעות הרחבה חכמה של תחומי האפשרי. התנאים החדשים בוודאי אינם מאפשרים פוליטיקה של היסחפות עם זרם המאורעות, המוביל מאסון לאסון. אי-אפשר להסתפק בעמידה מן הצד, תוך הערות ביקורת על ההתרחשויות. זו חובתנו לגבש פוליטיקה יוזמת ואקטיבית יותר, פוליטיקה היודעת לנצל כל סדק, כדי להתקדם דרכו; פוליטיקה המסוגלת לרכז את מקסימום הכוחות, כדי להשיג שינוי חיובי במציאות. התקווה לגאולה מבחוץ, שתפתור כביכול, את המשבר - היא אמונה נאיבית. שום התערבות מבחוץ לא תוכל לשחרר אותנו מן האחריות ההיסטורית המוטלת עלינו.

בתנאים הגרועים הנוכחיים, לא ניתן לממש במלואו את חזון השלום הצודק והיציב, שאנחנו מציגים מזה עשרות שנים. מהי משמעותה של מסקנה זו לגבינו? משמעותה איננה ויתור על השאיפה שלנו לשלום שיממש צדק ועתיד של ביטחון ופריחה כלכלית לשני העמים. חזון השלום הצודק צריך להנחות אותנו בגיבושן של המטרות הפוליטיות הניתנות למימוש בתנאים הקיימים. על סדר היום המיידי עומד הצורך להיחלץ מהמשבר המדיני הנוכחי, העלול לדרדר במהירות את שני עמינו לאסון של טרנספור ולמלחמת השמדה הדדית. לכן זו חובתנו לסמן לעצמנו ולציבור הרחב דרך מוחשית לעצור את ההידרדרות המסוכנת ולהתחיל מהלך של שינוי חיובי.

בזירה הפוליטית הפנים-ישראלית מתחולל תהליך מסוכן. בתחום הסכסוך הישראלי-פלסטיני, התחזק בשנים האחרונות הימין הקיצוני, ובקרב הציבור היהודי הוא דחק את השמאל לפינה. כדי להתמודד עם ההתפתחות הזאת, חשוב להבין את טיבה המדויק. הסחף הגדול ימינה איננו מתבטא בירידה בתמיכה ברעיון של שתי מדינות לשני עמים. להיפך: סקרי דעת קהל חוזרים ונשנים מצביעים על רוב בציבור היהודי (כולל בקרב מצביעי הליכוד), המוכן להסכים להקמתה של מדינה פלסטינית בצידה של ישראל, תוך פירוק ההתנחלויות. הבעיה הגדולה היא, שאחרי כשלון קמפ-דייוויד, הצליחו ברק ובן-עמי, והתיקשורת ששיתפה איתם פעולה, לשכנע רוב עצום בקרב היהודים בישראל, שהפתרון הזה איננו אפשרי, כיוון שהפלסטינים אינם מוכנים לכך. כך הגיע הרוב הזה למסקנה לפיה "אין ברירה, עכשיו חייבים להילחם". וכך נוצר המצב המשונה, שבו ישראלים רבים תומכים גם בחזון של מדינה פלסטינית ופירוק ההתנחלויות, ובאותו זמן הם תומכים גם במדיניות הכיבוש מחדש והדיכוי האכזרי שמנהל שרון, ואשר מנוגדת לחלוטין לחזון זה. מבחינה זו, פיגועי ההתאבדות מייצגים פוליטיקה של התאבדות לאומית מצד אותם פלסטינים התומכים בהם. זוהי התאבדות לאומית, כיוון שהיא פוגעת בחפים מפשע, מחזקת עוד יותר את אויבי השלום בתוך ישראל ומשמיטה את הקרקע מתחת לרגלי הכוחות היוניים. זוהי התאבדות לאומית בהתחשב ביחסי הכוחות הבינלאומיים הקיימים, ובפרט בעולם שאחרי ה-11 בספטמבר.

בשני העמים מתחזק הייאוש. הייאוש הוא מתכון בטוח לפוליטיקה מסוכנת. כדי לגבש תמיכה רחבה בפוליטיקה אחרת, צריך להציע אופק של תקווה, צריך להראות שניתן לצאת מן המשבר הנוכחי ולהתחיל להתקדם בכיוון שונה לחלוטין. גיבוש פוליטיקה של תקווה במציאות של ייאוש איננו משימה קלה. אבל אם לא ניטול על עצמנו לעשות זאת, לא יהיה איש שיעשה זאת במקומנו.

משבר הדמוקרטיה: חיוניות של מענה יהודי-ערבי

בתוך ישראל מתפתח ומעמיק במהירות משבר דמוקרטי מסוכן. אנחנו חיים במציאות שבה שאלת היסוד של ההתמודדות עם איומים הנשקפים לדמוקרטיה,

השאלה מי יבוא את מי, הופכת להיות רלבנטית מאוד. בהקשר זה קיימות שתי אפשרויות בסיסיות: או שהימין הישראלי הטרנספריסטי (היושב בממשלת ההתנחלויות של שרון-פרס) יצליח לבדד את השמאל ואת האוכלוסיה הערבית, או שהכוחות הדמוקרטיים יצליחו לבדד את הימין. האם אנחנו עושים את כל הדרוש, כדי לקדם מענה נכון לשאלה זו?

במרכז ההתקפה על הדמוקרטיה בישראל עומדת הפוליטיקה של הדרה (הוצאה מן המשחק) של האוכלוסייה הערבית. המצב בתחום הזה הוא מדאיג במיוחד: יום-יום מתרחשת בישראל דלגטימציה שיטתית של האוכלוסייה הערבית, של ענייניה, דאגותיה ומנהיגיה. יוזמות שונות ומשונות מתחדשות מדי יום, במטרה להוציא את הערבים מן השדה הפוליטי הישראלי. התגובה שהשמאל מציג מול מהלכים אלה לחלוטין איננה מספקת. במציאות מתפתח דפוס מדאיג של הפרדה לשני מסלולים: מסלול של "פוליטיקה ליהודים" ומסלול של "פוליטיקה לערבים". אבל כל מי שנסחף לדינמיקה הזאת מצטרף לדפוס ההפרדה הנהוגים בין יהודים וערבים, במקום להיאבק נגדם.

חובתו של השמאל להציע מענה יהודי-ערבי היא גם נגזרת הכרחית מן השאלה, מהו שמאל בחברה שיש בה מיעוט לאומי. בישראל, זהו **תנאי מוקדם** ליכולתו של השמאל להציע חלופה שתוכל לשכנע את החברה הישראלית באפשרות קיומו של עתיד אחר. ההתנגדות לכל הוצאה של האוכלוסייה הערבית מן החיים הפוליטיים והחברתיים חייבת לעמוד במרכזו של סדר יום דמוקרטי באמת. לכך נדרשת, קודם-כל, התייבשות אמיתית נגד כל מגמה של הרחקה או הדרה של האוכלוסייה הערבית. מעבר לכך, השמאל צריך להיאבק על העמקת מעורבותו של הציבור הערבי בישראל בקביעת העתיד המשותף לשני העמים, ולחיזוק שתוף הפעולה היהודי-ערבי במאבק להרחבת הדמוקרטיה ולבניית השוויון.

שיתוף פעולה יהודי-ערבי הוא חיוני, אבל הוא רחוק מלהיות מהלך אוטומטי. חשוב להבין, שבתנאי ישראל, פעולה יהודית-ערבית היא שחייה נגד הזרם גם בציבור היהודי וגם בציבור הערבי. למציאות של הפרדה ולאידאולוגיות של הפרדה יש עוצמה גדולה בשני הציבורים. בקרב היהודים, אנחנו פועלים נגד מנגנונים אידיאולוגיים עצומים, וקודם-כל – הציונות, המנצלים את החששות וחוסר הביטחון הקיים ברחוב ומגייסים אותם לפוליטיקה לאומנית. בציבור הערבי, המדיניות הרשמית של אפליה והשפלה מולידה תגובות של יאוש, של התרחקות והסתגרות. חשוב לנתח את מקורותיהן של התופעות האלה. זו חובתנו להסביר, כי הן כושלות ומכשילות את המערכה לשוויון, המבוססת על קידום הדמוקרטיזציה של החברה הישראלית בכללותה ועל מיגור הגזענות.

איננו מסכימים עם הטענה, כאילו שיתוף-פעולה יהודי-ערבי מפריע להשגת רוחב של השפעה בציבור היהודי. הניסיון שלנו מראה בדיוק את ההפך: לאמירה של שלום יש עוצמה מיוחדת, בציבור היהודי, כאשר היא באה דווקא מערבי. באותה מידה איננו מסכימים עם הטענה ששיתוף פעולה יהודי-ערבי הוא מכשול לפיתוח הפעולה בקרב האוכלוסייה הערבית. מאבקנו העיקרי, יחד עם כוחות אחרים הפעילים בציבור הערבי, לשוויון האוכלוסייה הערבית, מחייב מאמץ מתמיד להשגת תמיכה בו גם בקרב הציבור היהודי.

שחיה נגד הזרם היא מאמץ מתמיד. תמיכה מילולית בשיתוף פעולה יהודי-ערבי לא מספיקה ליצירתו. שיתוף פעולה יהודי-ערבי אמיתי מחייב **רגישות רבה** לפחדים ולסמלים השונים בשני הציבורים. **מעבר לתוכן הפוליטי הנכון, שיתוף פעולה יהודי-ערבי מחייב גם הידברות מתמדת וניהול מערכת הסברה בשפה ובסגנון שיכולו לפנות גם לערבים וגם ליהודים.**

חזית של שונים, על בסיס משותף

האבחנה החדה בסכנות החמורות הקיימות לא צריכה להוביל לייאוש. גישה דיאלקטית משמעה הבנה עמוקה שבמציאות קיימות סתירות, שכל תהליך מעורר תגובה נגדית. החרפת הדיכוי בשטחים מעוררת מוקדי התנגדות גם בתוך ישראל. מתחזק גל הסיורב המצפוני לשרת בשטחים הכבושים (בשנת 2002 הגענו לשיא של מיספר הכלואים בכלא צבאי בשל סרבנות). גישה דיאלקטית פירושה גם הבחנה בכך, שכאשר המפה הפוליטית זזה ימינה – נותרים בצדה השמאלי (במובן הרחב) יותר ויותר אנשים, שאיבדו את האמון בגוף שייצג אותם בעבר. מציאות זו באה לידי ביטוי בהופעתם של כוחות חדשים המבטאים רדיקליזציה חברתית ופוליטית: תנועות ירוקות חדשות, התארגנויות חברתיות, תנועות נוער, ארגוני נשים, תנועות שלום ומחאה, חוגים שמאליים במפלגות קיימות, חוגים של אישי רוח ותרבות.

שמאל אמיתי אינו יכול להסתפק בהתעסקות במימד המדיני. מול המשבר החברתי והכלכלי, העמקת האבטלה, קריסת מערכות החינוך והבריאות, הפרטת החברה והסביבה לטובת מיעוט קטן, ואובדן התקווה – דרושה ואפשרית אמירה שמאלית רחבה וברורה. צריך לסמן מחדש את הקשרים בין הסוגים השונים של הדיכוי והקיפוח ולהציב יחד חלופה של שוויון.

חזית שמאל יהודית-ערבית איננה מבטאת רק פשרה בעימות הלאומי. היא צריכה להיות מבוססת על מכנה משותף הרבה יותר עמוק של תפיסה ושל מחויבות חברתית. שהרי מעבר להבדלי גישות, שפה ופעילות הקיימים בין גוונים שונים של פעילי שלום, שינוי חברתי וצדק סביבתי, המחויבות לשוויון יוצרת מכנה משותף עמוק: שוויון קשור לשלום. שוויון כולל צדק חברתי וסביבתי. הוא דורש דמוקרטיה, שלא תסתפק בזכויות על הנייר, אלא תבטיח יכולת לממש את הזכויות הלכה למעשה.

בהקמת חד"ש בשנת 1977 הכוונה של מק"י היתה לגבש חזית שלום ושמאל חברתי יהודית-ערבית. מצע שש הנקודות, שחד"ש אימצה לעצמה עם הקמתה, ביטא שאיפה להקיף רוחב מירבי של אנשים, בעלי מיגוון של תפיסות פוליטיות וגישות רעיוניות, על בסיס של תוכנית מינימום פוליטית. במימושה של המטרה הזאת הצלחנו חלקית: חד"ש הפכה גורם פוליטי חיובי וחשוב. היא קטליזטור חיוני במאבקים הפוליטיים השונים. אך היא איננה חזית שלום ושמאל יהודית-ערבית רחבה. ביסודו של דבר, חד"ש איננה חזית של שונים, אלא תנועה של דומים. וכיוון שכך, גם המצע שלה השתנה במהלך השנים והיום הוא משקף, במישור הפוליטי, תוכנית מקסימום הזזה לזו של מק"י, במקום תוכנית מינימום, שאיפיינה את חד"ש עם הקמתה.

היום אנחנו חייבים לשאוף להיערכות פוליטית רחבה על בסיס של מצע מינימום מוסכם. ההתפתחויות הפוליטיות שתוארו לעיל הופכות היערכות רחבה כזו לחיונית עוד יותר. חובתנו היא לגבש לעצמנו תפיסה ברורה של תוכנית המינימום שאותה אנחנו מציעים, כדי להתקדם מן המצב הנוכחי, ולנסות לאחד סביבה את הרוחב המירבי של

הכוחות. חובתנו היא להיות חלק מן התשובה גם לתחושת החלל הפוליטי, שנוצרה באגף השמאלי הרדיקלי בציבור היהודי.

בניית היערכות פוליטית יהודית-ערבית רחבה לא תהיה מהלך פשוט או קל. אבל פוליטיקה מהפכנית איננה משחק של אכילת פירות בשלים הנופלים מן העץ הישר לתוך הפה. היא תהליך של חריש עמוק, שתילת השתילים, השקיית העצים ושמירה על הפירות עד הבשלתם. בניית היערכות שמאל יהודית-ערבית, שהיא כה חיונית, מחייבת מאמץ מתמשך: סביבו צריך לארגן מחדש את כל הפוליטיקה שלנו, לאמץ טקטיקה, צורה וסגנון, שיהיו מתאימים גם לציבור הערבי וגם לציבור היהודי.

היערכות השמאל היהודית-ערבית צריכה להיבנות גם מלמעלה, ביוזמות מתמידות של ההנהגה הפוליטית של מק"י וחד"ש, וגם מלמטה - בבניית מיגוון של שיתופי פעולה בשטח. אנחנו בעד התחלת תהליך רחב, ללא פסילה של ארגונים, תנועות, אישים, קבוצות ומפלגות - של כל מי שמוכן להתייבב לתהליך של בניית שמאל יהודי-ערבי רחב על בסיס תוכנית מינימום.

האחדות שאנחנו צריכים היא אחדות של שונים. חזית של שונים מחייבת פתיחות וסבלנות הדדית. היא דורשת מבנה אירגוני גמיש, המאפשר לכל שותף לשמור על זהותו הייחודית ונותן לכל שותף יכולת להשפעה אמיתית.

החזית שאנחנו צריכים לא יכולה להיווצר בקפיצה אחת. היא דרך פוליטית שלמה של התפתחות. זו איננה דרך קלה אבל זו דרך שחיונית ללכת בה. זהו צורך אמיתי במציאות, הדורש מכל בעלי האחריות הפוליטית לפעול למימוש. הבה נקרא לכל מי שמצפון פוליטי וחברתי בליבו להתייבב למסע הזה.

פרק 2.

הגלובליזציה הקפיטליסטית והמאבק נגדה

הנטייה לגלובליזציה של ההון היא מאפיין מהותי וחלק בלתי-נפרד של הקפיטליזם כבר בשלביו הראשונים. במחצית המאה ה-19, בהיותם עדים לגל הגדול הראשון של ההתפשטות הקולוניאלית, שהיתה התרחבות קפיטליסטית גלובלית, נתחו קרל מרקס ופרידריך אנגלס באופן מעמיק את האופי הדיאלקטי של תהליך זה. ההתפתחות האינטנסיבית והכוללת של התעשייה המודרנית, הטכנולוגיה והתקשורת ייצגו התקדמות מהפכנית בתחום כוחות הייצור ואופי הייצור. אולם דווקא התקדמות זו יצרה לראשונה בהקף עולמי את הבסיס החומרי לסולידריות עובדים, לסולידריות חברתית חדשה, אשר מרקס ואנגלס ביטאו בסיסמה: "פועלי כל הארצות, התאחדו!"

אך ההתקדמות המהירה בפריין הייצור שירתה, בתנאי הקפיטליזם, קודם-כל ומעל לכל את הרדיפה של ההון אחר רווחים גדולים יותר. ולכן הובילה להופעתה של ברבריות מודרנית. בקפיטליזם, שבו הייצור הוא חברתי והניכוס - פרטי, ניצולם של מיליונים מעשיר מעטים ומרושש רבים, מעמיק את הקיטוב החברתי בין עשירים לעניים. לכן ציינו מרקס ואנגלס עוד לפני 154 שנה, כי השיטה הקפיטליסטית אינה יכולה להשתחרר מהניגודים הפנימיים האופייניים לה, וכי היא תובס, בסופו של תהליך ארוך ומורכב, באמצעות הפעולה ההיסטורית העולמית של קורבנותיו - הפרולטריון ובעלי בריתו.

ומאחר שהגלובליזציה בת-ימינו היא המשך תהליך ההתפשטות של הקפיטליזם בתנאים של שינויים מפליגים בטכנולוגיה, בתקשורת, בתנועת ההון, הרי גם הגלובליזציה היום סובלת מאותן סתירות פנימיות. ב"מניפסט המפלגה הקומוניסטית" (1848), ניתחו מרקס ואנגלס, כיצד הקפיטליזם מתגבר זמנית על משברים מחזוריים, הנובעים מסתירותיו הפנימיות. אך הם גם ציינו, כי ממשבר למשבר מצטמצם המירווח של יכולתו להיחלץ מסתירותיו, וכי אחת מדרכי ההימלטות מהמשבר שהקפיטליזם נוקט היא - מלחמות קולוניאליות שמטרתן - כיבוש שווקים ומקורות של חומרי גלם.

בעשור האחרון של המאה ה-20, ניצל הקפיטליזם את קריסתה של ברית-המועצות לצורך הרחבת תחומי שליטתו הניאו-קולוניאלית גם למזרח-אירופה. אולם עתה, משהשלים את השתלטותו על המדינות הסוציאליסטיות לשעבר, לקפיטליזם אין אותו מירווח תימרון בכל הנוגע להתפשטות שלטונו. וללא אותו מירווח תימרון, קשה לו יותר להתמודד עם סתירותיו הפנימיות.

בשל העדר אופציית התרחבות, ההון מחפש דרכים יעילות יותר לשמירה על שיעורי רווח מירביים, ולכן הוא נשען יותר ויותר על מדיניות ניאו-ליברלית, המאפשרת לו חלוקה מחדש של ההכנסות והעושר לטובת העשירים, והעמקה חסרת תקדים של אי-השוויון בתוך המשקים הלאומיים ובין המדינות לבין עצמן. אחד הביטויים הבולטים של מדיניות זו היא אבטלה כרונית גדולה ומיתקפה על מדינת הרווחה. הגלובליזציה מעצבת, איפוא, מערכת חברתית מקוטבת והופכת חלקים גדלים של החברה (מובטלים, עניים) למיותרים.

תועמלני הגלובליזציה הקפיטליסטית והניאו-ליברליזם מנופפים במושג "חופשי": שוק חופשי, סחר חופשי, חופש תנועה מוחלט להון. בעלי ההון והמוסדות הפיננסיים תובעים ומשיגים ביטול של כל הגבלה על תנועות ההון. אך אותם תועמלנים מתנגדים בחריפות לחופש תנועה של כוח העבודה, להגירה המכונה בפהם "בלתי-חוקית". הם גם מתנגדים לחופש ההתאגדות של השכירים ופועלים לחיסולם ההדרגתי של האיגודים המקצועיים.

מנקודת הראות של קבוצות ההון הראשיות של ארצות-הברית, הסכם נפט"א בין ארה"ב ומקסיקו והסכם נפט"א בין שתי האמריקות, הצפונית והדרומית, נועדו לכפוף את כל מדינות אמריקה להגמוניה אמריקאית מוחלטת. ההסכמים מבטיחים חופש תנועה מלא להון, שהוא ברובו של המונופולים של ארה"ב. אך בכל שנה מקפחים את

חיהם 500 פועלים מקסיקניים הנהרגים בעת שהם מנסים לחצות את הגדר המפרידה בין ארצם לבין ארה"ב, בתקווה למצוא עבודה.

הגלובליזציה הקפיטליסטית היא צורה אכזרית של מלחמה מעמדית של ההון, אשר גורמת לקיטוב שלא היה כמותו בתוך המדינות ובין המדינות העשירות לאלה העניות. כך, למשל, ברשותם של 200 התאגידים הרב-לאומיים הגדולים מצויים אמצעים העולים פי 2 על האמצעים העומדים לרשותן של 4/5 של האנשים בעולם. אותם תאגידים בינלאומיים גם חולשים על 90% מכלל היידע והפטנטים בתחום הטכנולוגיה. רכושם של 447 המיליארדים העשירים ביותר בעולם עולה על רכושם של מחצית מתושבי כדור הארץ.

גם בהתייחסות לשאלות הסביבה, הגלובליזציה הקפיטליסטית מצטיינת בהתנגדות לכל הגבלה סביבתית, אשר מקטינה את רווחי התאגידים. מודרך על-ידי גישה זו, הנשיא בוש הסיר את חתימת ארה"ב מפרטיכל קיוטו, אשר נועד לצמצם את פליטת הגזים המזהמים, הפוגעים באטמוספירה. אותה גישה מגלה הגלובליזציה גם בשאלות הדמוקרטיה וזכויות האדם והאזרח, בהן היא רואה מיכשול בדרך להשיג רווחים מירביים.

כדי להסתיר מעמי העולם את המשמעות האמיתית של הגלובליזציה הקפיטליסטית, התאגידים הגדולים מרחיבים את שליטתם בתקשורת המסחרית, שהריכוזיות בה גדלה. בדרך זו הם דואגים לנהל מערכת הסברה, בה מוצגת הגלובליזציה כדרך התפתחות דמוקרטית, פתוחה, הפותחת חלון הזדמנויות לכל אחד. בפועל, תחת מטריית הגלובליזציה, תר ההון בעולם אחר העובדים הזולים ביותר, שאותם ניתן לנצל יותר, ומנהל מלחמות, כדי להבטיח שאיש לא יפריע להון להגדיל את רווחיו.

על משמעות הגלובליזציה העכשווית העיד הנרי קיסינג'ר, שר החוץ לשעבר של ארה"ב, אשר אמר בנאום בדבלין ב-1999: "הגלובליזציה היא, לאמיתו של דבר, שם נרדף להגמוניה ולתפקיד הדומיננטי של ארצות-הברית". פירוש גלוי עוד יותר נתן תומס פרידמן, הפרשן של "ניו יורק טיימס", שאמר: "היד הנסתרת של השוק אינה יכולה לעולם לפעול לי האגרוף הנסתר. ואילו האגרוף הנסתר, אשר שומר על עולם בטוח עבור הטכנולוגיות של עמק הסיליקון מכונה צבא ארה"ב, כוחות האוויר שלה, הצי והמארינס. מסעדות מקדונלד'ס אינן מסוגלות להתפתח ולגרוף רווחים ללא מפעלי מקדונלד-דאגלס, המייצרים את המטוסים F15 ו-F16".

האיום בכוח והשימוש בכוח הם חלק בלתי-נפרד של הגלובליזציה. על כך מעידה העובדה, שארה"ב הגדילה את תקציבה הצבאי, אשר מגיע השנה ל-396 מיליארד דולר, או למעלה ממיליארד דולר ליום, המוצאים לרכישת מערכות נשק וטכנולוגיה צבאית ממפעלים פרטיים בארה"ב ולהחזקת הצבא. וכדי לספק תירוץ להגדלה חוזרת ונשנית של התקציב הצבאי, ממשל ארה"ב, בעזרת התיקשורת המסחרית, עוסק בדמוניזציה של מדינות, מנהיגים ותרבויות שלמות.

מי ששולט היום בעולם הוא הפונדמנטליזם הניאו-ליברלי, שנותנת החסות הראשית לו היא ארצות-הברית.

דמוקרטיה וטרור: מי מנהל את המלחמה?

ממשל בוש ניצל בצורה צינית את התקפת הטרור על ניו-יורק וואשינגטון ב-11 בספטמבר 2001. בחסות הגיוני הבינלאומי למיתקפה זו, פתח ממשל בוש בשלב חדש של המלחמה האימפריאליסטית, המתנהלת תוך פגיעה חמורה בזכויות העמים, ובמיוחד – בזכויות העמים בעולם השלישי. הממשל האמריקאי הכריז על "מלחמה בטרור", אשר אינה מוגבלת בזמן ובמקום ואין לה מטרה ברורה. זו מלחמה מתמשכת, אשר אמורה להיות תלויה כאיום צבאי, אך גם כלכלי ומדיני, מעל לראשיהם של עמי העולם.

"המלחמה בטרור" היא מהדורה מעודכנת של מאמצי האימפריאליזם של ארה"ב לגבש "סדר עולמי חדש". ב"סדר" הזה נטלה לעצמה ארה"ב את הזכות להתערב בכל מקום ובכל עת בניהול חיי העמים, לרבות באמצעות התערבות צבאית ישירה ובאמצעות שליטה בשירותי הביטחון במדינות שונות.

חשוב להדגיש, כי "המלחמה בטרור" אינה מלחמה להגנת הדמוקרטיה, כפי שטוען ממשל בוש. להיפך: זו מלחמה טרוריסטית נגד הדמוקרטיה, נגד חירויות האזרח בארה"ב עצמה ובעולם כולו. אותה "מלחמה בטרור" מנוצלת על-ידי ממשל בוש, כדי לקצץ בצורה משמעותית בחירויות הדמוקרטיות בארה"ב עצמה, אשר הושגו בעמל רב.

בניגוד לממשל האמריקאי ולאלה המשתפים איתו פעולה, מפלגתנו הקומוניסטית באה בידיים נקיות כאשר היא מגנה את הטרור. מקי נמנית עם אותם כוחות בעולם, המתנגדים עקרונית, רעיונית, פוליטית ואיתית, לטרור על כל צורותיו: לטרור של מדינות, של יחידים ושל ארגונים, לטרור המשתמש ב"פצצות חכמות" ולזה המשגר מתאבדים. בעיקבות "המלחמה בטרור" שהכריז ממשל בוש, זו חובתנו לחשוף את שורשי הטרור ואת הביצות של העוני, הרעב, הדיכוי, הניצול, ההשפלה והכיבוש, שבהן הוא צומח. אך כדי ליבש את הביצות המצמיחות טרור וארגוני טרור, חייבים לעצב מחדש את הסדר העולמי, כך שהוא יגן על העמים, על זכויות האדם והדמוקרטיה מפני עריצות תאגידי הענק והאסטרטגיה של הממשל של ארצות-הברית.

ממשל בוש, אירועי ספטמבר והמזרח-התיכון

המלחמה שיזם וניהל ממשל בוש באפגניסטן היתה צעד ראשון ביישום התוכנית האסטרטגית של ארצות-הברית, לניצול אירועי ספטמבר 2001 לשם חיזוק מעמדה ההגמוני בעולם, ובמיוחד – במזרח התיכון ובאזור הים הכספי, העשירים בנפט.

בתיאום עם ממשלת שרון-פרס, הידק ממשל בוש את קשריו המדיניים והכלכליים-צבאיים עם משטרים ערביים. מטרת המהלך הזה היא לשוות למלחמה נגד העם הפלסטיני צביון של "מלחמה בטרור", ולהציגה בפני עמי העולם לא כמלחמה להנצחת הכיבוש, אלא כמרכיב ב"מלחמה העולמית נגד הטרור", שמנהלת ארה"ב. בהקשר זה,

נוהגים בוש ושרון ועושי דברם להתייחס לרשות הפלסטינית כאל "רשות טרוריסטית" ולהשוות את ערפאת לבן-לאדן.

בשנה שחלפה מאז אירועי ספטמבר 2001, השקיע ממשל בוש מאמצים בגיבוש ציר של מדינות באזור, הכפופות למדיניותו. לשם כך הודקו הקשרים עם סעודיה, מצרים וירדן, ואלה מצידן התייצבו בפועל לצד התמיכה של ממשל בוש בתוקפנות הישראלית נגד העם הפלסטיני. עובדה היא, כי החלטות הפיסגה הערבית בנושא הישראלי-פלסטיני ויוזמת ההסדר הסעודית, שאומצה על-ידי הפיסגה הערבית, נותרו על הנייר בלבד, והארצות הערביות לא נקטו צעדים כדי להביא ליישומן.

בפעילותו במזרח-התיכון, פועל ממשל בוש לתיאום בין הציר של סעודיה, מצרים וירדן לבין ישראל, כמו גם להידוק הציר בין ישראל ותורכיה. שני הצירים האלה נועדו לחזק את הנוכחות הצבאית האמריקאית, הישירה והעקיפה באזור, וזאת במיסגרת ההכנות למלחמה נגד עירק ומדינות נוספות במזרח-התיכון. הם גם נועדו להבטיח את האינטרסים הכלכליים של החברות האמריקאיות, וקודם-כל חברות הנפט, במדינות האזור.

ממשל בוש אינו בטוח שיעלה בידו להשיג תמיכה גלויה של משטרים ערביים במלחמה נגד עירק. לכן הוא מנסה להבטיח לעצמו לפחות את שתיתקם של משטרים אלה, כאשר צבא ארה"ב יתקוף את עירק.

למלחמה המתוכננת נגד עירק, אשר באה בעיקבות מצור כלכלי רב-שנים על העם העירקי והפרות שיטתיות של המרחב האווירי הריבוני של עירק בידי מטוסים של ארה"ב, אין קשר לצורך האמיתי להקטין את סכנת המלחמה הגרעינית באזור. עובדה היא, שממשל בוש דוחה על הסף את הצעות עירק לחדש את עבודת הפקחים בתחום הייצור והאגירה של נשק להשמדה המונית.

במיוחד חיוני להזהיר את העם בישראל ואת כל עמי העולם מפני האיום של ממשל בוש לעשות שימוש ב"נשק גרעיני טקטי". והרי בעוד שארה"ב מכריזה על האפשרות להשתמש בנשק הגרעיני שברשותה, ובעוד היא נותנת חסות מלאה למדינת הגרעין הראשונה במזרח-התיכון (ישראל), היא טוענת ברוב חוצפתה, כאילו תוכניותיה המלחמתיות במזרח-התיכון נועדו למנוע ממדינות מסויימות (עירק, אירן) לפתח ולאגור נשק גרעיני.

תנועת ההתנגדות לגלובליזציה הקפיטליסטית

תנועת ההתנגדות לגלובליזציה, כפי שהתגבשה בשנים האחרונות, מציבה אתגר בפני הקפיטליזם האמריקאי והמדיניות הניאו-ליברלית, שמכתיבה קרן המטבע הבינלאומית לכל מדינות העולם.

התנועה נגד הגלובליזציה מתנגדת להצבת הרווחים לפני ומעל לצרכים של האנשים, מעל ולפני הצרכים של הגנת הסביבה, מעל ולפני זכויות האדם.

תנועה זו כבר הוציאה להפגנות במקומות שונים בעולם מאות אלפי אנשים. הוקמו פורומים עולמיים ואזוריים, אשר עוסקים בארגון המאבק נגד התאגידים הבינלאומיים ולהגנת העובדים, הדמוקרטיה והסביבה.

גם בישראל הופיעו ארגונים המחויבים למאבק נגד הגלובליזציה הקפיטליסטית, וביניהם ארגונים בעלי כיוון חברתי וכאלה שהם בעלי כיוון סביבתי. אולם יחסית למדינות אחרות, תהליך זה עדיין בראשיתו.

חשוב לציין, כי מק"י ושותפיה בחד"ש הם הגופים הפוליטיים-מפלגתיים היחידים בארץ, אשר מצביעים על הסכנות הטמונות בגלובליזציה הקפיטליסטית ובמדיניות הניאו-ליברלית, ומנהלים מערכה ציבורית נגדן. העובדה, כי פרט למק"י וחד"ש, שום מפלגה המיוצגת בכנסת אינה תומכת בגישה זו, מצביעה גם היא על הבעייתיות של הגדרת גופים פוליטיים בישראל כ"שמאליים".

פרק 3.

ההתפתחויות הפוליטיות בין ועידה לוועידה

המלחמה לכיבוש מחדש של השטחים שבשליטת הרשות הפלסטינית ולהנצחת ההתנחלויות, אותה מנהלת ממשלת שרון-פרס מאז עלתה לשלטון (פברואר 2001), נועדה לחסל בכוח צבאי את זכויותיו הלאומיות של העם הפלסטיני, וקודם-כל את זכותו למדינה ריבונית בצד ישראל, ולבסס את השליטה הישראלית ואת ההתנחלויות שהוקמו בשטחים שנכבשו ביוני 1967. מדיניות הכוח ושליטת זכויותיו של העם הפלסטיני, שמנהלת ממשלת שרון-פרס, ואשר מונעת התקדמות לשלום, זוכה בגיבוי מלא מצד האימפריאליזם של ארצות-הברית. המשטרים הערביים והיראקציה הערבית, המתאמים את מדיניותם עם ממשל בוש, נושאים אף הם באחריות לאי-פתרון הסכסוך.

במהלך תקופת שלטונה של ממשלת שרון-פרס הימנית, נהרגו 1500 פלסטינים וכ-600 ישראלים, ואלפים רבים נפצעו. שפיכות הדמים הנמשכת, שקורבנותיה הם פלסטינים וישראלים, הסבל האנושי, ההרג ההרעבה, החורבן הפיסי והכלכלי שגורמת המלחמה - חייבים לעורר כל בעל מצפון, כל מי שיקרים לו זכויות האדם וזכויות העמים לפעולה נגד המלחמה ולשלום צודק ישראלי-פלסטיני.

הפסקת מעגל הדמים לא תושג, כל עוד לא תטופל הסיבה הראשית לאלימות ולהרס, והיא: המשך השליטה הישראלית בשטחים הפלסטיניים שנכבשו ביוני 1967. במהלך הכיבוש הישראלי, הנמשך כבר 35 שנה, הוקמו בשטחים 140 התנחלויות ישראליות, הופקעו למעלה מ-40% מהקרקע של הגדה והרצועה, ובוצעו פשעי מלחמה רבים. הכיבוש ממשיך להיות לא-חוקי ולא מוסרי, גם שהוא נמשך כבר 35 שנה.

אין יסוד לטענה, כי המלחמה הנמשכת נגד העם הפלסטיני ורמיסת זכויותיו הן תוצאה של הסכמי אוסלו ושל התהליך המדיני שהחל ב-1993. הסכמי אוסלו, עם כל חולשותיהם, יצרו הזדמנות של הכרה הדדית בין ישראל ואש"ף, הובילו להסכמי הביניים, ובמדיניות נכונה – ניתן היה להתקדם מהם ולנהל בכנות משא-ומתן על הסדר קבע, המבוסס על העקרון של שתי מדינות, פירוק ההתנחלויות, פתרון בעיית הפליטים ושתי בירות בירושלים. שרון וממשלת הימין-עבודה מסלימים את המיתקפה הצבאית נגד העם הפלסטיני ופועלים לסילוק הנהגתו הנבחרת, כדי לחסל בדרך זו את הסכמי אוסלו, שהם, מבחינתם, מיכשול מרכזי בדרך לסיפוח שטחים פלסטיניים, להנצחת הכיבוש ולדחיית הסדר השלום הצודק למועד בלתי-ידוע.

מדיניות נתניהו

הוועידה ה-23 של מק"י נערכה ב-1997, בתקופת שלטונה של ממשלת בנימין נתניהו. ניתוח מפורט של מדיניותה כלול בספר הוועידה ה-23. נתניהו לא השלים את תקופת כהונתו, וב-17 במאי 1999 נערכו בחירות כלליות, בהן נבחרה הכנסת ה-15 ואהוד ברק נבחר לראשות הממשלה. ב-23 באוקטובר 1998 חתם נתניהו על הסכם וואי, אשר העביר 13% משטח הגדה ממעמד של שטח C למעמד של שטח B, ועוד 1% ממעמד של שטח B למעמד של שטח A. באותו הסכם התחייב נתניהו גם ליישום ההסכם בדבר מעבר בטוח בין הגדה והרצועה ולהפעלת שדה התעופה הפלסטיני בדהניה. אך חתימת ההסכם לא שינתה את מדיניות הממשלה. השנתיים האחרונות לשלטון נתניהו עמדו בסימן מדיניות הסגר והריסת בתים בשטחים הכבושים, והטלת איסור על המעבר בין רצועת עזה לגדה המערבית; בסימן הפעולה הפרובוקטיבית להריגת מנהיגים בדרום-לבנון; ובסימן התמיכה בתקופנות האמריקאית המתמשכת נגד עירק.

מדיניות ברק

לאחר בחירתו לראשות הממשלה, הקים אהוד ברק, מועמד העבודה, קואליציה עם מרצ, ש"ס, המפד"ל וישראל בעליה.

אחת ההחלטות הראשונות של ברק היתה לנסות לקדם הסכם עם סוריה. לאחר מגעים חשאיים, נערך בינואר 2000 בשפרדסטאון סבב שיחות ישראלי-סורי בחסות הנשיא קלינטון. באותו מפגש הוגש לצדדים מסמך פישור אמריקאי, אך בסופו-של-דבר לא הושג בו הסכם. במהלך המפגש התברר, כי נותרו בעינם חילוקי הדעות בנושא גבול הקבע, קיומם של אזורים מפורזים, השימוש במקורות המים והדרישה הישראלית להמשיך ולהחזיק בתחנות התרעה ברמת הגולן.

לאחר כשלוש שיחות שפרדסטאון, לא נעשה שום נסיון ממשי נוסף לקדם הסכם שלום ישראלי-סורי. במישור הסיכסוך הישראלי-פלסטיני הודיע ברק כי הוא מתכוון להמשיך בדרכו של רבין, אך בפועל ברק לא יישם דבר מההתחייבויות הכלולות בהסכמים הקודמים וגם הכשיל את ההזדמנות להגיע להסדר קבע ולשלום. מייד לאחר שנבחר, קבע ברק את ה-13 בפברואר 2000 כמועד שבו הוא יגיע להסכם מיסגרת עם ההנהגה הפלסטינית, ואת ה-13 בספטמבר 2000 כמועד שבו יחתם הסכם הקבע. בין אותם תאריכים, ב-23 ביוני 2000, היתה אמורה להתבצע "הפעילה השלישית". אך אף לא באחד מהתאריכים האלה לא קרה מה שברק התחייב שיקרה.

בנסיון להצדיק את המלחמה הנפשעת שהם מנהלים, שרון ואנשיו טוענים, כאילו ממשלת ברק הציעה לפלסטינים "מדינה על 95% מהשטחים", אך ההנהגה הפלסטינית דחתה את ההצעה ובחרה בעימות צבאי. טענה זו משוללת יסוד.

ממשלת ברק התעלמה לחלוטין מחובתה להמשיך ביישום ההסכמים החתומים עם הפלסטינים. במהלך שתי שנות שלטונה (מאי 1999 - מרס 2001), ממשלת ברק לא העבירה לידי הפלסטינים שום חלק מהשטחים הכבושים, לעומת זאת, הרחיבה הממשלה את הבנייה בהתנחלויות בהקף חסר תקדים. כאשר אהוד ברק הבין שהוא עומד להפסיד את השלטון, הוא ניסה להכתיב לפלסטינים הסדר, אשר היה אמור להקים יישות פלסטינית חסרת כושר קיום, ללא שליטה ממשית בגבולות, באוויר ובמקורות המים, ולכלול הסכמה לסיפוחם לישראל של חלקים נוספים של הגדה המערבית, שבהן חיים רוב המתנחלים (נוסף לחלקים שכבר סופחו ב-1967 בסביבות ירושלים). הנתון "95% מהשטחים" מעולם לא גובה על-ידי מפה. מעולם לא מסר ברק אלו התנחלויות הוא בכלל מוכן לפנות.

ב-26 ביולי 2000, בעיקבות כשלוש פיסגות קמפ דייוויד, בה השתתפו הנשיא קלינטון, ראש הממשלה ברק ויו"ר הרשות הפלסטינית ערפאת, פירסמה מק"י גילוי דעת, בו נאמר: "מק"י מטילה את האחריות לכשלוש על ממשלת ברק ועל הממשל של ארה"ב, התומך בעמדה הישראלית. ממשלות ישראל וארה"ב דוחות את הבסיס לפתרון קבע, שהוא – החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338 והחלטת עצרת האו"ם 194; אין מסכימות לריבונות מדינית פלסטינית בירושלים הערבית; כופרות בזכויות הפליטים הפלסטינים המעוגנות בהחלטות האו"ם; אין מקבלות את הקמתה של מדינה פלסטינית עצמאית בגבולות ה-4 ביוני 1967. גישה שלילית זו היא שגרמה לכשלוש הפיסגה". בהמשך גילוי הדעת מצינת מק"י, כי בעמדות ברק היו כמה סימנים לנסיגה מהלאומים הישראליים, כמו הדיבורים על פשרה בירושלים. אך כשלוש הפיסגה מלמד כי לברק לא היה אומץ הלב ולא הרצון הכן להשתחרר מכבליהם של אותם לאומים.

בהביאה בחשבון את ההשלכות של כשלוש הפיסגה הזהירה מק"י: "אנו מתריעים מפני הסכנה, שברק יגרר להרפתקה, יחד עם כוחות הימין והמתנחלים, אשר מגלים שמחה נוכח כשלוש הפיסגה. אנו מזהירים מפני הקמתה

של 'ממשלת אחדות לאומית' עם כוחות הימין. הקמת ממשלה עם הליכוד וחוגי הימין האחרים פירושה יהיה אחד: דחיפה בכיוון הפוך לשלום; דחיפה לעבר פיצוץ שתוצאותיו הרסניות וגזר דין מוות לתהליך המדיני".

האזהרות של מק"י התאמתו, כאשר ברק, כראש הממשלה, התיר את ביקורו הפרובוקטיבי של יו"ר הליכוד אריאל שרון, אז ראש האופוזיציה, בחצר המיסגדים (חראם א-שריף) בירושלים בסוף ספטמבר 2000. למחרת ביקור זה נורו למוות שמונה פלסטינים באותו מקום מקודש. מעשה הרג זה בידי שוטרים ישראלים הצית את האינתיפדה הפלסטינית השנייה. ממשלת ברק הגיבה על התחדשות המחאה העממית הפלסטינית בדיכוי אלים במיוחד, אשר כלל שימוש במסוקים ובטילי לאו וכיתור מלא של הערים הפלסטיניות. במהלך ימים אחדים, עשרות פלסטינים נורו למוות בידי הצבא הישראלי ומאות נפצעו.

באותו אוקטובר שחור גם נורה למוות הילד מוחמד א-דורה בצומת נצרים, בעת שאביו והוא ניסו לחפש מחסה מירי ישראלי. מוות זה, אשר נקלט במצלמות הטלוויזיה, המחיש את מחיר הכיבוש הישראלי ועורר גל של גינויים בעולם וב ישראל.

מחאות לגיטימיות של ערבים, אזרחי ישראל, על מעשה ההרג בימים הראשונים של האינתיפדה דוכאו בכוח, ובמהלך ירו שוטרים למוות ב-13 אזרחים ערבים ישראלים ופצעו עשרות.

ב-14 באוקטובר, לאחר רצח 13 האזרחים הערבים, אירגנה חד"ש הפגנה ארצית המונית תחת הכותרת: "ברק, אין לך מנדט למלחמה". התביעה העיקרית בהפגנה היתה: "די לרצח בשטחים! די לרצח אזרחים!".

בדצמבר 2000, חודשיים לאחר אירועי אוקטובר העקובים מדם, הודיע ברק על התפטרותו מראשות הממשלה. מאמרים וספרים שנכתבו על תקופת ברק, ("חראקירי" מאת רביב דרוקר, למשל) חשפו את שיטות העבודה השתלטניות של ברק, כמו גם את נסיונו להכתיב לפלסטינים הסכם, שהם בשום פנים לא יכלו לקבל. ברק, אשר התחמק מביצוע התחייבות כלשהי לפלסטינים, אשר הרחיב התנחלויות, ואשר העניק יד חופשית לרמטכ"ל ולצבא בדיכוי העם הפלסטיני - הכשיל בסופו של דבר את הסיכוי, שהיה קיים, להשגת הסדר קבע ישראלי-פלסטיני.

אך ברק לא הסתפק בהכשלת המאמצים שנעשו להגיע להסכם. עוד בטרם עזב את כהונתו, הוא הכריז, כי המשא-ומתן הוכיח, כי פני ערפאת למלחמה, וכי ערפאת "אינו פרטנר לשלום". הכרזות אלה שימשו ומשמשות את התעמולה של ממשלת שרון והימין, המנסות לטפול על ההנהגה הפלסטינית את האחריות לעימותי הדמים ולהתמוטטות התהליך המדיני, שהחל בוועידת מדריד ובהסכמי אוסלו.

הנסיגה מלבנון

ב-24 במאי 2000 נסוג הצבא הישראלי מלבנון, וזאת לאחר 18 שנות מלחמה מיותרת ואכזרית. ביום הפינוי פירסמה מק"י גילוי דעת, בו נאמר:

"מק", אשר יצאה מן הרגע הראשון נגד המלחמה בלבנון, גינתה את הכיבוש הישראלי ונאבקה בעיקביות למען הנסיגה מלבנון – מברכת על נסיגת אחרון החיילים הישראלים. מק"י מברכת את העם הלבנוני על השיחרור מהכיבוש הישראלי ומסוכניו, על שובם של העקורים לכפריהם ועל שיחרורם של אסירי כלא אל-חיאם.

הנסיגה ממחישה, עד כמה שנות המלחמה והכיבוש של דרום-לבנון לא תרמו דבר לביטחון הישובים בצפון ישראל. להיפך: הרפתקת לבנון הרחיקה את השלום ואשליית התכתיב הצבאי נקברה באדמה הלבנונית".

הרמטכ"ל מופז וייתר ראשי הצבא הישראלי התנגדו לנסיגה מלבנון והתריעו, כי דווקא נסיגה תביא להתקפות צבאיות ותאיים על חיי האזרחים הישראלים בגליל. למעלה משנתיים חלפו מאותה נסיגה, והתברר כי התרעות הגנרלים היו התרעות שווא, וכי ביטחונם של הישראלים החיים בגליל טוב הרבה יותר מאשר בתקופת הכיבוש הישראלי של לבנון.

התעקשותן של ממשלות ברק ושרון לא להשלים את הנסיגה במלואה ולהמשיך ולהחזיק במאחזים הצבאיים בהר דב (חוות שאבעה), ממשיכה להיות מוקד מחלוקת וסיבה לעימותים הפורצים עדיין מדי פעם בגבול הצפון.

המערכה נגד המלחמה בלבנון זכתה בהדרגה בתמיכה ציבורית רחבה. בהקשר זה מן הראוי לציין את הוועד נגד המלחמה בלבנון; תנועת "די לכיבוש"; תנועת יש גבול, שהחלה כתנועת סרבני המלחמה בלבנון; תנועת "ארבע אמהות", שתבעה יציאה חד-צדדית מלבנון; וארגוני מחאה ושלום נוספים, אשר אירגנו פעולות ציבוריות מגוונות בדרישה ליציאה מיידית של צה"ל מלבנון.

מדיניות שרון

אריאל שרון, יו"ר הליכוד, נבחר לראשות הממשלה בבחירות מיוחדות שנערכו ב-6 בפברואר 2001. שרון, אשר היה אחראי בתפקידיו הקודמים, הצבאיים והאזרחיים, להקמת עשרות התנחלויות, להריסת בתים, למלחמה נגד לבנון ב-1982, לרבות לטבח שבוצע במהלכה במחנות הפליטים סברה ושתילה – מנהל כראש ממשלה מדיניות כוחנית ואלימה במיוחד כלפי העם הפלסטיני והנהגתו.

למרות שאנו חיים כבר במאה ה-21, שרון ממשיך לשאת את דגל הקולוניאליזם. הוא משוכנע שיש לישראל זכות לשלטון על 3.5 מיליון פלסטינים, החיים בשטחים שנכבשו ב-1967, וכי ניתן לחסל זכויות עמים בכוחה של עליונות צבאית. מבחינת שרון, כל השטח שישראל כבשה ביוני 1967 יישאר כבוש לנצח, ואשר לפלסטינים, הוא מוכן שיהיה להם לכל היותר מעין שלטון עצמי ("בנטוסטאנים"), האחראי לביוב ולתחזוקת כבישים. על לא יותר מ-40% מאותם שטחים.

חשוב להדגיש, כי ממשלת שרון, המנהלת מלחמה אכזרית, חותרת להשיג באמצעותה מטרה מדינית. ה"חזון" של שרון וראשי הימין הישראלי הוא "ישראל גדולה", הכוללת גם את הגדה המערבית, כאשר הפלסטינים יחיו בה במשטר שיהיה בעצם "אפרטהייד דגם 2002". בתוכניות של שרון אין מקום למדינה פלסטינית עצמאית ובעלת

יכולת קיום בשטחים שנכבשו ביוני 1967, אשר תחיה בשלום עם ישראל. וכדי להסיר מעל היום את נושא כינונה של מדינת פלסטין, שרון הורה לצבא הישראלי לפעול בשיטתיות להריסת כל מנגנוני השלטון הפלסטיני וכל המוסדות האזרחיים, שהוקמו בשטחים מאז הסכמי אוסלו. זו גם הסיבה למצור שהוא הטיל על יו"ר הרשות הפלסטינית, ערפאת, ולהריסת הבניין ברמאללה, שבו ממוקמים משרדיו. מבחינת שרון, סילוק ערפאת נועד לסלק מסדר היום את כינונה של פלסטין עצמאית.

ממשלת שרון-פרס מודעת להתנגדות העממית הפלסטינית להמשך הכיבוש ולשאירת העם הפלסטיני לעצמאות לאומית ולמדינה. כדי לדכא שאיפה טבעית זו לחופש מכיבוש זר, נשלח הצבא הישראלי שוב ושוב לערים ולמחנות הפליטים בשטחים. מטרת המלחמה היא לאלץ את הפלסטינים להסכים ל"פתרון" שמציע שרון, כלומר להמשך הכיבוש הישראלי. הצבא הישראלי שב וכובש ערים ומחנות פליטים, מוציא להורג ללא משפט, מבצע פשעי מלחמה, מפציץ ממוסוים, מטיל מצור צבאי וכלכלי, מרעיב את האוכלוסיה הפלסטינית ומנתק אותה מסיוע רפואי, מונע מילדיה ללמוד בבתי הספר ובאוניברסיטאות וחוסם בפני נשים הרות את האפשרות ללדת בבתי-חולים.

אחריות ממשל בוש

פיגועי הטרור הנפשעים בניו-יורק ובוואשינגטון בספטמבר 2001 נוצלו בידי ממשל בוש למערכה לארגון מחדש של העולם בהתאם לאינטרסים של המונופולים האמריקאיים ושל ההגמוניה הצבאית האמריקאית. בהקשר זה מנהל ממשל בוש את המלחמה באפגניסטן ומכין את המלחמות הבאות נגד עירק, אירן ומדינות נוספות. באותו הקשר חידש בוש גם את האיומים נגד קובה.

ממשלת שרון-פרס הגיבה לשינויים בזירה הבינלאומית בניסיון לתפוס טרמפ על "המלחמה בטרור", המוצגת כעילת התוקפנות האמריקאית המחודשת. כדי לזכות בתמיכת ממשלות ארצות-הברית ומדינות נוספות במלחמה האכזרית נגד הפלסטינים, שרון וראשי הצבא הישראלי החליטו לרכב על גל "המלחמה בטרור". הם הדביקו לרשות הפלסטינית את התואר "רשות טרוריסטית", בקוונתם שתואר כזה יקרה כל ביקורת על מלחמתם לחיסול הרשות הפלסטינית.

במיסגרת אותה מדיניות, ממשלת שרון מתכננת מיתקפה צבאית על לבנון וסוריה. היא גם הודיעה על תמיכתה בתוכניות המיתקפה הצבאית האמריקאית על עירק. בתמורה, זוכה ממשלת שרון בתמיכה כוללת, צבאית, כלכלית ומדינית, של ממשל בוש במיתקפה של הצבא הישראלי על העם הפלסטיני ועל הנהגתו. חשוב להדגיש, כי ללא תמיכה כוללת ויציבה זו מצד הממשל האמריקאי, שרון לא היה יכול להמשיך במלחמה ולקדם את תוכניות הסיפוח וחסול זכויות העם הפלסטיני.

אולם החישוב הציני, לפיו הגדרת המלחמה נגד העם הפלסטיני כ"מלחמה בטרור" תשיג לה הצדקה בינלאומית, לא הביא בחשבון את התגובות הקשות בעולם נוכח המראות הנוראים של ההפצצות, ההרס, המוות והשכול, תוצאת הכיבוש מחדש של הערים ומחנות הפליטים. התמונות המזעזעות, ששודרו ברחבי העולם, גרמו להחרפת הביקורת הבינלאומית על פשעי המלחמה שמבצעת ישראל.

על רקע החרפת הביקורת בעולם, נאלץ ממשל בוש לנקוט כמה צעדים שיצרו לפחות מראית עין של רצון להתערבות למען קידום התהליך המדיני. במאי 2001 פורסם דו"ח ועדת מיטשל, אשר כלל כמה נקודות בעלות עניין, כמו הדרישה להפסיק את הבנייה בהתנחלויות, להסיר את הסגר שצה"ל הטיל על הערים הפלסטיניות להימנע מהריסת בתים ולהסיג לאחור את כוחות צה"ל. אך שרון הבין שממשל בוש אינו מתכוון לתבוע את ביצוע דו"ח מיטשל, ולכן, למחרת פירסום הדו"ח, הודיע שרון על הוספת 1.2 מיליארד שקל למימון ההתנחלויות והורה להפציץ במטוסי קרב את שכם ורמאללה. צעדי טשטוש נוספים מצד ממשל בוש היו: היוזמה של ארה"ב שהובילה להחלטת מועצת הביטחון 1397, הכוללת את המדינה הפלסטינית בהסדר השלום העתידי; והתמיכה בהחלטות מועצת הביטחון 1402 ואלה שבאו לאחריה, ואשר תובעות מישראל להפסיק מייד את המלחמה ולהוציא את הצבא מהערים ומהכפרים שבשליטת הרשות הפלסטינית.

נאום בוש (25 ביוני 2002) הוכיח באופן חד, כי הדיבורים בדבר תמיכה בכינון מדינה פלסטינית אינם אלא מסך עשן להסתרת התמיכה האמריקאית הכל-צדדית בשרון. בנאומו, בוש שב והטיל על ערפאת והרשות הפלסטינית את האחריות לעימות הדמים והעניק גיבוי מלא להמשך הכיבוש ולמלחמה שמנהל הצבא הישראלי נגד העם הפלסטיני והנהגתו. דיבורי בוש בדבר תמיכה בכינון מדינה פלסטינית נועדו גם לשרת את צורכי הקואליציה שהממשל האמריקאי מנסה להקים כהכנה להתקפה המלחמתית נגד עירק. וכאשר ראשי ממשל בוש החלו לדבר על "מדינה פלסטינית זמנית", התברר, כי הם מתיישרים עם ההצעה של שרון, לפיה שטחי A יקבלו את הכינוי "מדינה זמנית", וזאת בתנאי שתסולק מהשלטון ההנהגה הפלסטינית הנבחרת בראשות יאסר ערפאת.

פיגועי טרור נגד אזרחים

פיגועי הטרור נגד אזרחים, לרבות פיגועי ההתאבדות במרכזי אוכלוסייה ישראלית, הם תופעה בלתי-נסבלת, הראויה לגינוי חד-משמעי.

המפלגה הקומוניסטית הישראלית מגנה עקרונית פיגועי טרור, שמטרתם לזרוע מוות ופחד בקרב אזרחים, ומשוכנעת כי טרור אינו כלי מאבק לגיטימי.

פיגועי טרור אינם תורמים דבר למערכה הצודקת נגד הכיבוש הישראלי, אלא דווקא פוגעים בה. השגת השלום הצודק והיציב מחייבת לבודד את מחרחרי המלחמה ומנציחי הכיבוש, בעוד שמעשי הטרור דווקא מסייעים לשרון

ולימין לגייס לעצמם בקרב הציבור הישראלי תמיכה רחבה בניהול המלחמה האכזרית הממושכת נגד העם הפלסטיני.

הנסיין רב-השנים הוכיח, כי 35 שנות כיבוש, דיכוי והשפלה, שהם כשלעצמם סוג של טרור ממלכתי, הם הקרקע לצמיחת התופעה השלילית הקשה של פיגועי טרור. חשוב להזכיר, כי יאסר ערפאת, יו"ר הרשות הפלסטינית, ואישים פלסטינים אחרים גינו אף הם את הפיגועים נגד אזרחים ישראלים.

הפסקת הכיבוש וכינון השלום הצודק, המבוסס על כיבוד זכותו של העם הפלסטיני למדינה עצמאית בצד ישראל - הם הדרך לעקירת הטרור מן השורש.

המערכה נגד הכיבוש, לפירוק ההתנחלויות ולשלום צודק היא אינטרס של שני העמים, הישראלי והפלסטיני, של היהודים והערבים, של כלל עמי העולם. מערכה זו היא המשך ישיר למערכות ההרואיות שניהלו ומנהלים העמים נגד כיבוש זר, נגד שלילת זכויות לאומיות, נגד רדיפות על רקע לאומי, גזעני או דתי ונגד גילויי האנטישמיות בעולם וגם במזרח-התיכון.

הפלסטינים ומחיר הכיבוש

העם הפלסטיני בשטחים הכבושים מאז יוני 1967, שילם ומשלם מחיר כבד, אנושי, חברתי וכלכלי, עקב הכיבוש ופשעיו והדיכוי בכוח של שאיפותיו הלאומיות.

הסכמי אוסלו (1993) ביטאו את עייפות הצד הישראלי נוכח הסיכסוך הלאומי המתמשך, וכן מידה מסוימת של החלשות המיליטריזם ושל התחזקות כוחות השלום בישראל. עם זאת, בתוכנם של הסכמי אוסלו באה לידי ביטוי עליונותה הצבאית והכלכלית של ישראל ויכולתה להכתיב תנאים שאין בהם שוויון. כך, למשל, הסכמי אוסלו אינם קובעים במפורש שבסוף יישומם תקום מדינה פלסטינית בשטחים שנכבשו ביוני 1967, אלא שלאחר יישום הסכמי הביניים, יתקיים דיון בארבע השאלות המרכזיות: גבולות, התנחלויות, ירושלים והפליטים. גם מהלך יישום הסכמי הביניים, שנחתמו בעיקבות הסכם אוסלו, היה נתון כולו להכרעת ישראל: לישראל נשמרה הזכות הבלעדית לקבוע, אם בשלו התנאים ליישום העברה של השליטה באזור מסויים לידי הרשות הפלסטינית (העברה מאזור C לאזור B ו-A), וכן נשמרה לה הזכות להכניס צבא גם לשטחי A בתירוץ של "חיפוש אחר מבוקשים" ו"צורך צבאי".

לאחר רצח ראש הממשלה יצחק רבין בידי איש ימין קיצוני (נובמבר 1995) ועליית נתניהו לשלטון, תהליך אוסלו בעצם נתקע. וכך חלף ללא שינוי חודש מאי 1999, בו היה אמור להסתיים המו"מ על הסדר הקבע הישראלי-פלסטיני.

מבחינת העם הפלסטיני בשטחים הכבושים, העברת השליטה האזרחית, ובחלקה גם הצבאית, לידי הרשות הפלסטינית יצרה פרק זמן מוגבל של בנייה ופיתוח (בעיקר בשטחי A). בערים עצמן חשו התושבים הפלסטינים בהקלה בחיי היומיום, ובעזרת הסיוע הבינלאומי - ניבנו שכונות מגורים ובנייני ציבור, שופרו תשתיות והוקמו מוסדות אזרחיים שונים.

אולם ככל שהתברר, כי הזמניות של הסכמי הביניים בעצם אינה מוגבלת בזמן; כי ממשלות ישראל מנצלות את שנות הסכמי הביניים כדי להכפיל את מיספר המתנחלים ולהוסיף עשרות התנחלויות חדשות; כי הסגרים התכופים הפכו מחסומי קבע, הקוטעים את רצף הקשר בין הישובים הפלסטיניים ואת רצף החיים הנורמלי; כי על הפועלים הפלסטינים הוטל איסור קבוע לעבוד בישראל, בעוד שבמקומות מגוריהם אין להם הזדמנויות עבודה כלשהן, ולכן המצוקה הכלכלית הפכה קשה מנשוא; כי ישראל בסיוע ארה"ב חותרת לערער את השלטון העצמי הפלסטיני והורסת בשיטתיות את מוסדות התשתית האזרחית - מצבם של הפלסטינים הורע ביותר ופשטו בקרבם הלכי רוח של כעס וייאוש.

ניתן לסכם, כי השטחים הפלסטיניים, לרבות אלה המכונים שטחי A, ממשיכים לחיות תחת כיבוש צבאי ישראלי והם קורבן לשליטה כלכלית קולוניאלית ישראלית, ישירה ועקיפה. הקמתן בפועל בגדה המערבית של מובלעות פלסטיניות, המנותקות זו מזו, ואשר המעבר ביניהן מותנה באישורו של הכובש הישראלי, ממחישה לעם הפלסטיני יום-יום, כי במקום לחיות במדינה עצמאית, הוא חי תחת משטר כיבוש בעל סממנים של משטר אפרטהייד: בעוד שהמתנחלים הישראלים חיים בהתנחלויות, שקמו בשטחים שהופקעו מהעם הפלסטיני, ששם אין דריסת רגל לפלסטינים, והם רשאים לנוע ללא כל הגבלות, הפלסטינים אינם רשאים לצאת מעריהם וכפריהם, אסור להם לנוע ב"כבישי המתנחלים", מונעים מהם לעבד את אדמותיהם או להגיע לאוניברסיטאות שלהם, והם נאלצים לחוות השפלות יומיומיות במחסומים הצבאיים או בכל היתקלות עם חיילים ישראלים.

ישראלים ומחיר הכיבוש

הכיבוש הממושך, אשר שב והתגלגל למלחמה נוראה, גובה מהעם בישראל מחיר כבד. הוא מדרדר אותו למשבר כלכלי-חברתי חריף, מחניק את החירויות הדמוקרטיות, מחזק את התופעות הגזעניות ומגביר את תחושות החרדה. נוסף למחיר האנושי, הישראלים משלמים מחיר כלכלי-חברתי כבד. בגלל המלחמה המחודשת נגד העם הפלסטיני, הנמשכת כבר כשנתיים, העמיק המשבר הכלכלי בישראל: ישראל הפסידה תוצר לאומי גולמי בהקף של 50 מיליארד שקל, ענפים שלמים קרסו ומיספר המובטלים כבר מתקרב ל-11% מכוח העבודה. הממשלה מפנה למעלה ממחצית מתקציבה השנתי למימון המלחמה והכיבוש, ובאותו זמן היא מקצצת עוד ועוד בקיצבאות הילדים והקשישים ובתקציבי החינוך והבריאות, שוחקת את שכר המינימום, מקצצת בדמי האבטלה ובקיצבות הקיום, ומגדילה את מיספר העניים. הממשלה פוגעת במתכוון בצורה קשה במיוחד בזכויות הסוציאליות של הערבים, אזרחי ישראל.

ממשלת שרון-פרס ניצלה את חודשי המלחמה לחקיקת שורה של חוקים, אשר פוגעים בחופש הביטוי ובחופש העיתונות, מצמצמים את זכותם של מתנגדי הכיבוש להתמודד בבחירות לכנסת, מחזקים את כוחם של מנגנוני הדיכוי הפנימיים, ומחזקים את המגמה הלאומנית במערכת החינוך. השפעות הכיבוש על הלכי הרוח בחברה הישראלית הן מורכבות. התחושות של חוסר ביטחון האישי וייאוש מדרדרות חלק מהאוכלוסיה היהודית להקצנה לאומנית וגזענית. ראשי הימין הקיצוני מנהלים מסע הפחדה, המנסה לגייס תמיכה בגירוש המוני של פלסטינים (טרנספר) כ"פתרון סופי" של הבעיה הפוליטית. השילוב של התרסקות התהליך המדיני, העדר הביטחון האישי, המשבר הכלכלי-חברתי, הכירסום בדמוקרטיה הישראלית וההסתה הגזענית האנטי-ערבית - מנוצל על-ידי הכוחות החותרים להאצת תהליכי הפשיזציה בחברה הישראלית. זוהי סכנה חמורה לעתידה של החברה הישראלית.

התנגדות ישראלים לכיבוש

אנו עדים להתפכחות גוברת של חוגים שונים בחברה הישראלית מאשליית הכוח. גדל מיספרם של הישראלים היוצאים נגד פשעי המלחמה ומשתתפים בפעולות המחאה של השמאל ותנועות השלום השונות. המפלגה הקומוניסטית הישראלית, יחד עם שותפיה בחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש), נוטלת חלק פעיל בארגון פעולות המחאה והסולידריות וחבריה פעילים בתנועות השלום השונות.

התופעה חסרת התקדים בהקפה של קצינים וחיילים, המסרבים לשרת בשטחים הפלסטיניים הכבושים, יוצרת דינמיקה המעניקה לגיטימיות גוברת להתנגדות מגוונת למדיניות הכוח והכיבוש של ממשלת שרון-פרס. גדל במיוחד מיספרן של הנשים והאימהות, לרבות אימהות שכולות, הנוטלות חלק במחאה. "הכיבוש הורג את כולנו" ו"די למלחמה" – הפכו להיות הסיסמאות של מתנגדי מדיניות שרון.

בתל-אביב ובירושלים, בחיפה ובנצרת, מפגינים שוב ושוב רבבות בתביעה להפסיק מייד את המלחמה, לצאת מהשטחים הכבושים ולנהל משא-ומתן לשלום עם הרשות הפלסטינית בראשות ערפאת.

גל של הפגנות ופעולות מחאה שטף את ישראל בעיקבות הפלישה של הצבא הישראלי לשטחים הפלסטיניים, החרפת הסגר והמשך הריסות הבתים, המצור הכלכלי וההרעבה. שבעת אלפים נטלו חלק בהפגנה שנערכה בשפרעם ב-22 בדצמבר 2001 לקריאת ועדת המעקב העליונה של האוכלוסיה הערבית. למעלה מ-10 אלפים מפגינים, יהודים וערבים, השתתפו בעצרת הפגנה המונית שנערכה בתל-אביב ב-9 בפברואר 2002, לקריאתם של 28 ארגונים, וביניהם חד"ש, ארגוני נשים, סרבני כיבוש ועוד, שהקימו מטה משותף. שבוע לאחר מכן, ב-16 בפברואר, ערכו שלום עכשיו וקואליציית השלום הפגנה בתל-אביב, שבה נטלו חלק כ-20 אלף איש.

במרס ובאפריל 2002 נערכו פעולות מחאה רבות ביוזמת חד"ש, תנועת תעאיוש, שלום עכשיו, ארגוני סטודנטים ותנועות נשים בתביעה להפסיק את המלחמה נגד העם הפלסטיני, לפרק את ההתנחלויות ולהפסיק את תמיכת ממשל בוש במדיניות שרון. ב-2 באפריל אירגנה ועדת המעקב משלחת סולידריות להעברת אספקה לתושבי רמאללה הנצורים. לפעולה הצטרפו בת שלום, תעאיוש, רופאים לזכויות האדם ופרופיל חדש. אך במחסום א-ראם תקפו שוטרים וחיילים את שלושת אלפי המשתתפים, היכו אותם ויידו לעברם רימוני גז. המשטרה תקפה גם מפגינים שנאספו ב-3 באפריל מול שגרירות ארה"ב בתל-אביב. ב-6 באפריל צעדו כ-17 אלף מפגינים בתל-אביב לקריאת קואליציית השלום ושלום עכשיו, ותבעו את הפסקת המלחמה בשטחים.

הפגנה המונית של מק"י וחד"ש נגד המלחמה נערכה ב-20 באפריל בחיפה. חברי בנק"י, פעילים בתנועות שלום, יהודים וערבים, הוקיעו את פשעי המלחמה שמבצע הצבא הישראלי ותבעו להפסיק את המלחמה והכיבוש ולהקים מדינה פלסטינית בצד ישראל. בחודש אפריל נרשם גם שיא במיספר סרבני הכיבוש, כאשר בשבוע אחד היו כלואים בבתי הכלא הצבאיים 39 סרבני מצפון.

גם בחודשים לאחר מכן נמשכו פעולות המחאה נגד הכיבוש והסולידריות עם העם הפלסטיני. המשטרה תקפה בכוח רב מאות שוחרי שלום ישראלים, אשר ב-10 באוגוסט 2002, לקריאת תעאיוש, ביקשו להיכנס לבית לחם ולהיפגש עם מאות שוחרי שלום פלסטינים.

ככל שהמציאות הנוראה של קורבנות פלסטינים וישראלים חשפה את הכזב שבהבטחת שרון להביא שלום וביטחון, גברו קולות הביקורת על מדיניות הממשלה. פרשנים מדיניים וצבאיים ואישי ציבור פירסמו מאמרים, שבהם הודגש, כי שום צבא אינו יכול לנצח טרור וגרילה, וכי שרון והרמטכ"ל מופז "מובילים בעיניים פקוחות למלחמה אכזרית ומיותרת על הגדה המערבית, ורק אחרי שייכבשו שכם, חברון ובית לחם ואלפים רבים ישלמו בחייהם, יתברר שאיש לא ניצח, אבל כולם הפסידו" (ראובן פדהצור, "הארץ", 6.3.02). ב. מיכאל כתב ב"ידיעות אחרונות" (8.3.02): "אין עוד טעם בהתעקשות על הכיבוש, כי אין אפילו סיכוי אחד למיליון, שהמנוחה תגיע אלינו לפני שהנחלה תגיע אליהם".

בתנאים הקיימים, התפקיד הראשי של שוחרי השלום בישראל, נוסף לפעולות סולידריות עם הפלסטינים, קורבנות הכיבוש, הוא: לקצר את ימיה של ממשלת שרון ולסלקה מהשלטון.

מיכשול עיקרי בהשגת מטרה זו הוא חברותה של מפלגת העבודה בממשלת שרון. מפלגת העבודה מעניקה לשרון רוב קואליציוני ומראית עין של מתינות פוליטית, אך בפועל היא שותפה מלאה לפשעי המלחמה ולדיכוי האכזרי בשטחים הכבושים. יו"ר מפלגת העבודה, בנימין בן-אליעזר, הוא שר הביטחון, האחראי ישירות למלחמה, להרס, להוצאות להורג ולהחנקת העם הפלסטיני. שמעון פרס, שר החוץ ותועמלנה העיקרי של הממשלה בזירה הבינלאומית, משמש עלה תאנה למדיניות הכיבוש האכזרית של שרון. אחת המשימות של כוחות השלום הישראלים היא: להביא לפרישתה בהקדם של מפלגת העבודה מממשלת שרון.

תנאי נוסף להצלחת כוחות השלום במערכה לסילוק שרון והימין הקיצוני מהשלטון הוא – בניית שותפות מאבק יהודית-ערבית. בלי שיתוף פעולה על בסיס של שוויון וכבוד הדדי – אין סיכוי לשמאל הישראלי ולשוחרי השלום, הדמוקרטיה וזכויות האזרח.

כנושאי הדגל של השוויון ואחדות המאבק של יהודים וערבים מזה 83 שנה, אנו, הקומוניסטים, רואים במאבק בגזנות ובאפליה הלאומית של הערבים אזרחי ישראל חלק בלתי-נפרד מהמערכה למען חברה ישראלית שוחרת שלום ושוויון, המגינה על החירויות הדמוקרטיות וזכויות האזרח.

הדרך לשלום צודק ויציב

המערכה נגד הכיבוש ולשלום ישראלי-פלסטיני צודק ויציב, שבמיסגרתו תוקם מדינה פלסטינית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד מדינת ישראל, ותיפתר שאלת הפליטים הפלסטינים בהתאם להחלטות האו"ם – הפכה מזה עשרות שנים לעניין בעל חשיבות אזורית ובינלאומית רבה. מוקד המלחמה במזרח-התיכון הוא עניינם של כל עמי העולם.

המשך הכיבוש ועימות הדמים גובה חיי אדם, הורס את העם הפלסטיני ומערער את החברה והדמוקרטיה בישראל. לכן שוחרי השלום באזור, יחד עם שוחרי השלום בעולם, חייבים לשנן ללא לאות את המסר ההומני, הדמוקרטי: הכיבוש הוא אסון לשני העמים, הישראלי והפלסטיני; שום עם אינו יכול לבנות את עתידו על חורבותיו של עם אחר; אין פתרון צבאי לסכסוך הלאומי הישראלי-פלסטיני רב השנים.

מעורבותם של שוחרי השלום בעולם במערכה לסיום הכיבוש הישראלי ולסולידריות עם העם הפלסטיני ועם כוחות השלום בישראל – היא בעלת חשיבות רבה. זו תרומה בעלת ערך להצלת העמים הפלסטיני והישראלי מאסון.

בהביאנו בחשבון את הנסיון המורכב של הסכמי אוסלו והמיכשולים בדרך ליישומם, את הסבל הבלתי-נסבל של העם הפלסטיני ואת ההידרדרות בחברה הישראלית – אנו סבורים, כי יש לדחות את ההצעות של שרון להגיע שוב להסכמי ביניים, לכנס "ועידה אזורית" והצעות דומות אחרות. למרות שהסעיפים, אשר כלולים במיסמך שהציע נסיך הכתר הסעודי ואומצו בידי הליגה הערבית, הם מרכיבים ידועים של הסדר השלום הצודק הישראלי-פלסטיני, חשוב להתריע מפני כל נסיון אמריקאי-ישראלי לפרש את המיסמך הזה כאישור לניהול המשא-ומתן לשלום ללא הרשות הפלסטינית, ללא אש"ף וללא היו"ר ערפאת. משא-ומתן מדיני, בהשתתפות ההנהגה הפלסטינית הנבחרת, הוא כשלעצמו תמיכה בכוחות הריאליסטיים בקרב העם הפלסטיני.

תוכנית השלום של מק"י

מק"י רואה בהשגת השלום הישראלי-ערבי הכולל, הצודק והיציב, שבמרכזו השלום הישראלי-פלסטיני, יעד אסטרטגי של פעולתה המדינית.

תוכנית מק"י לשלום קבע כוללת את היסודות הבאים:

1. השלום יתבסס על נסיגת ישראל מכל השטחים הערביים, שכבשה מאז פתחה במלחמה התוקפנית ביוני 1967, ועל כיבוד הזכות של מדינת ישראל, של המדינה הפלסטינית ושל המדינות הערביות לקיום ריבוני ולהתפתחות בתנאי שלום וביטחון.
 2. העם הערבי הפלסטיני יממש את זכותו להגדרה עצמית ולמדינתו העצמאית בגדה המערבית, ברצועת עזה וירושלים המזרחית-הערבית, בצד מדינת ישראל.
 3. בעיית הפליטים הפלסטינים תיפתר בהתאם להחלטות האו"ם (המכירות בזכותם לבחור בין שיבה למולדתם לבין קבלת פיצויים) ובמיסגרת המשא-ומתן לשלום הישראלי-פלסטיני.
 4. יבוטל סיפוח ירושלים המזרחית, הכבושה בידי ישראל. בירושלים המזרחית תחול הריבונות של המדינה הפלסטינית העצמאית. ירושלים המערבית תוכר כבירתה של מדינת ישראל, ירושלים המזרחית תוכר כבירתה של המדינה הפלסטינית העצמאית, בהתאם לרצונו של כל עם במדינתו. במיסגרת הסדר השלום יש מקום להסדרים מוסכמים לגבי העיר ירושלים כולה, אשר יבטיחו שיתוף פעולה בין שני חלקיה בתחום המוניציפלי, וכן גישה חופשית למקומות הקדושים לדתות השונות, וכיו"ב.
 5. במיסגרת הסדר השלום יפורקו כל ההתנחלויות בשטחים הכבושים.
 6. במיסגרת הסכם השלום עם סוריה, רמת הגולן כולה תוחזר לסוריה.
 7. ישראל תיסוג מכל השטח הלבנוני (לרבות חוות שבעא).
 8. הסדרי השלום יעוגנו בחוזים בין מדינות, אשר יהוו את הבסיס החוקי לדו-קיום בשלום ביניהן ולא-התערבות של מדינה אחת בענייניה הפנימיים של מדינה אחרת. כל הצדדים יבטלו כל טענה של מצב לוחמה ויכבדו את הריבונות ואת השלמות הטריטוריאלית של כל המדינות באזור, לרבות מדינת ישראל והמדינה הפלסטינית העצמאית, ואת זכותן לחיות בגבולות מוכרים ובטוחים, חופשיים מאיום ומשימוש בכוח.
 9. פירוז המזרח-התיכון מנשק גרעיני ומכל סוגי הנשק להשמדה המונית, לרבות כימי וביולוגי. ישראל תצטרף לאמנה הבינלאומית למניעת הפצתו של הנשק הגרעיני.
- נוכח המשקע רב-השנים של מלחמות ואי-אמון, יידרשו ערביות של האו"ם וגורמים בינלאומיים נוספים להסכמים ולהסדרים שיושגו. השלום הישראלי-פלסטיני והשלום הישראלי-ערבי הכולל יפתחו את הדרך להסכמים נוספים, מתוך רצון חופשי, בנושאים שונים, לרבות כלכליים, שלצדדים יש בהם עניין משותף.
- מק"י מעריכה, כי ממשלת שרון-פרס, המונעת על-ידי השאיפה להנציח את הכיבוש, ממשל בוש, המכין מלחמה נגד עירק, והריאקציה הערבית המתעצבת לימין הממשל האמריקאי – עורמים מיכשולים על הדרך להשגתו של השלום הצודק והיציב, כפי שפורט לעיל. אך אין פירוש הדבר, כי יש לחכות באפס מעשה עד שיווצרו התנאים

לחידוש המשא-ומתן לשלום קבע. את התנאים האלה יש לעצב במאבק יהודי-ערבי עיקבי ומתמשך נגד הכיבוש ונגד השלכותיו הקשות על העם הפלסטיני ועל העם בישראל, ובגיוס סולידריות בינלאומית עם מאבק זה. מק"י רואה כחובתה הראשונה במעלה לפעול לאחדות מאבק רחבה ביותר של יהודים וערבים להפסקת פשעי הכיבוש, לרבות הכיבוש מחדש של הערים הפלסטיניות, ההרעבה, הסגר, הכתר, הריסת הבתים, רצח מנהיגים, עקירת מטעים, מניעת הגשת עזרה רפואית, סגירת מוסדות לימוד ומחקר ועוד. מדיניות שרון גרמה למותם של 1,500 פלסטינים ולפציעתם של אלפים רבים, הרסה את המשק בשטחים הכבושים ודירדרה את העם הפלסטיני לחיים על גבול הרעב ובתנאי מצוקה קשה ממש.

מאבקה רב-השנים של מק"י, יחד עם שותפיה בחד"ש ושוחרי שלום נוספים, הניב תוצאה חשובה ביותר: העקרון של "שתי מדינות, ישראל ופלסטין" מוסכם על חלקים רחבים של הציבור הישראלי. אך בצד זה גברו בישראל ההסתה הלאומנית והגזענית של הימין והעמיקו תחושות היאוש והשנאה.

בתנאים המורכבים האלה, שתוארו לעיל, תתמיד מק"י במדיניותה החותרת לגבש מחנה שלום ישראלי רחב ככל האפשר על בסיס של עקרונות מוסכמים. ניתן לאחד את תומכי העקרון של שתי מדינות, ישראל ופלסטין, למערכה למען מטרות מיידיות, הומניות ופוליטיות, אותן חשוב להציג ולמען חשוב להיאבק עתה, עוד בטרם בשלו התנאים האובייקטיביים להקמת המדינה הפלסטינית בצד ישראל.

גורל שני העמים, הישראלי והפלסטיני, תלוי בהיחלצות מהכיבוש ובעליה על דרך של שלום ושכנות טובה, אשר תקל על גיוס הציבור למערכה למען חיים טובים יותר, לשוויון ולצדק חברתי.

מערכות הבחירות

בתקופה שבין שתי הוועידות התמודדה מק"י, יחד עם שותפיה בחד"ש, בחמש מערכות בחירות ארציות ובמערכות בחירות נוספות לאיגודים מקצועיים, לוועדי הסטודנטים הערבים ועוד.

ב-9 ביוני 1998 נערכו הבחירות לוועידות **ההסתדרות ונעמת**. בחירות אלה נערכו לאחר שבמהלך הקדנציה שקדמה לבחירות היתה חד"ש, לראשונה בתולדותיה, שותפה בקואליציה ההסתדרותית בראשות עמיר פרץ.

חד"ש, שהתמודדה באופן עצמאי, הגדילה את ייצוגה בהסתדרות מ-3.8% ל-6.9% מהקולות. ייצוגה של חד"ש בנעמת גדל מ-4.2% ל-5.7%. השג חשוב זה שימש בסיס להמשך החברות בקואליציה ההסתדרותית, ושני נציגים של חד"ש צורפו להנהגת ההסתדרות.

ב-10 בנובמבר 1998 נערכו הבחירות **לרשויות המקומיות**. חד"ש התמודדה בבחירות אלה ב-45 ישובים, וב-20 ישובים הציגה מועמד לראשות המועצה.

בבחירות לרשויות המקומיות נרשם שיעור הצבעה נמוך. בישובים לא-מעטים התמודד מיספר רב של רשימות, בעיקר על בסיס דתי ועדתי.

בסיכום תוצאות הבחירות הסתבר, כי חד"ש השיגה את ראשות המועצה העירונית או המקומית ב-6 ישובים: נצרת, סחנין, יפיע, אעבלין, עראבה ועילבון. לעומת זאת, ב-5 ישובים הפסידה חד"ש את ראשות המועצה המקומית. בסך-הכל מיספר ראשי הרשויות המקומיות המזוהים עם חד"ש ירד מ-12 ל-7. מספר חברי המועצות המקומיות המזוהים עם חד"ש ירד במקביל מ-89 ל-78.

מדאיגות במיוחד היו התוצאות של הבחירות לעיריית נצרת. ראמז ג'ריסי, מועמד חד"ש, זכה בראשות העיר הודות לתמיכה של 52.5% מהמצביעים. אך במועצת העיר זכתה חד"ש ב-9 מתוך 19 חברי המועצה. כתוצאה מכך, נוצר משבר מקומי, אשר נפתר באמצעות הקמתה של קואליציה עם הרשימה האיסלמית, אשר זכתה ב-10 חברי מועצה.

הוועד המרכזי של מק"י סיכם מערכה זו בקביעה, כי התוצאות, שלא היו משביעות רצון, ביטאו את חולשות הפעילות של מק"י וחד"ש בנושאים החברתיים-מעמדיים והמקומיים. השפיעו לרעה גם תופעות של פלגנות, אי-ביצוע החלטות של מוסדות המפלגה ועוד. לכן החליט הוועד המרכזי של מק"י לקרוא לכל אירגוני המפלגה להפיק את הלקחים מתוצאות הבחירות ולהרחיב את הפעילות בקרב הפועלים, הנשים והצעירים.

ב-17 במאי 1999 נערכו הבחירות **לכנסת ה-15**. הבחירות נערכו (בפעם השנייה) לפי שיטת הבחירה הישירה של ראש הממשלה.

חד"ש התייצבה לבחירות כתנועה יהודית-ערבית, כשמאל פועלי ומעמדי-חברתי עיקבי, כתנועה שהערכותיה המדיניות והחברתיות עמדו במבחן, כמגינה נאמנה על זכויות העובדים, הנשים והמיעוט הלאומי הערבי.

נוכח הסכנה, שראש הממשלה נתניהו ישוב ויבחר, קראה חד"ש לתמוך במועמד שהציגה מפלגת העבודה – אהוד ברק.

הכנסת שנבחרה בבחירות אלה היא בעיקר ימנית ודתית. בעוד שמפלגת העבודה ירדה מ-34 ל-27 מנדטים, ש"ס עלתה מ-10 ל-17 מנדטים, בעיקר על חשבון הליכוד, אשר ירד מ-32 ל-19 מנדטים.

בבחירות לכנסת ה-15 השיגה חד"ש 81,400 קולות, שהם 2.6% מכלל המצביעים. בהשוואה לבחירות הקודמות, ירד ייצוגה של חד"ש מ-4 ל-3 ח"כים. ניתוח תוצאות הבחירות לימד, כי נרשמה עלייה מסויימת בתמיכה לה זכתה חד"ש בקרב המצביעים היהודים. אולם בשל חולשות פנימיות, בשל שיסוי עדתי שניהלה התנועה האיסלמית (בעיקר סביב פרשת שיהאב א-דין בנצרת), ובשל שגיאות טקטיות, לא הצליחה חד"ש לשמור על כוחה בקרב המצביעים הערבים.

בסיכום מערכת הבחירות העריך הוועד המרכזי של מק"י, כי ההתגייסות הרבה של הפעילים, הפצת חומר ההסברה וההפגנות הארציות לימדו על הפוטנציאל של חד"ש. אולם פעילות חשובה ומלהיבה זו לא הניבה את התוצאות המקוות, וזאת בשל התנאים האובייקטיביים הקשים ובשל חולשות ושגיאות טקטיות שנעשו. המסר המרכזי של חד"ש כתנועה חברתית יהודית-ערבית נתקל עדיין במחסומים רבים. בקרב הציבור היהודי, חד"ש עדיין מוצגת כ"מפלגה ערבית", ואילו בקרב הציבור הערבי היא מוצגת כ"לא מספיק ערבית". המסקנה המתבקשת היא,

שעל חד"ש להעמיק את הסברתה בדבר זהותה הייחודית, שהיא הערובה למסריה החברתיים הנכונים וליכולתה לגבש הערכות פוליטיות העומדות במבחן.

בבחירות, שנערכו כאמור במאי 1999, אהוד ברק קיבל 56% מקולות הבוחרים, בעוד שיריבו נתניהו קיבל 44% בלבד. בוחריו של ברק ציפו, כי לאחר שנבחר יפעל לשינוי המהלך המדיני בכיוון של הסדר קבע ולשינוי סדר העדיפויות התקציבי, תוך העדפת החינוך והרווחה על פני ההתנחלויות. אך מייד לאחר היבחרו, ברק עשה את ההיפך: הוא הודיע שהוא לא יפנה התנחלויות, לא יחזור לקווי ה-4 ביוני 1967, ולא יחלק את הריבונות בירושלים. ברק לא ביצע אפילו סעיף אחד מההסכמים החתומים עם הפלסטינים, וגם במשא-ומתן על הסדר הקבע הוביל בעצם לשום מקום (פרטים בנושא זה ר' לעיל).

שנה וחצי לאחר שנבחר לראשות הממשלה, נאלץ ברק להתפטר מתפקידו. לאחר שנקט בתכסיסים שונים, הוכרזו לבסוף בחירות מיוחדות לראשות הממשלה, ללא בחירות מקבילות לכנסת. וכך, ב-6 בפברואר 2001 נערכו **הבחירות המיוחדות**, בהן התמודדו אהוד ברק, ראש הממשלה היוצא, ואריאל שרון, יו"ר הליכוד.

לקראת הבחירות פירסמו מק"י וחד"ש ב-24 בינואר 2001 גילוי דעת, בו הם מדגישות, כי בחירת שרון לראשות הממשלה היא איום חמור על השלום, הדמוקרטיה, זכויות העובדים והעניים וזכויות האוכלוסייה הערבית. בהמשך נאמר, כי ברק נושא באחריות לאכזבה ממדיניותו ולתמיכה הגוברת בשרון. מק"י וחד"ש הבהירו, כי אם הבחירות יהיו בגדר משאל עם לאישור הסדר קבע עם הפלסטינים – שיקול זה יהיה המכריע. אך מאחר שתנאי זה אינו עומד להתגשם, ובהתחשב באסון שהמיט ברק על התהליך המדיני, קוראות מק"י וחד"ש לבוחרים להצביע הצבעת מחאה ולשים בקלפי פתק לבן. במקביל הדגישו מק"י וחד"ש את החשיבות העליונה שבגיבוש חלופה דמוקרטית יהודית-ערבית למדיניות האסון של ברק ושל שרון.

בבחירות המיוחדות נבחר שרון לראשות הממשלה. שרון מיהר להקים ממשלת "אחדות" עם הימין הקיצוני, עם ש"ס ויהדות התורה, ועם העבודה ומפלגת המרכז.

בגילוי דעת של מק"י וחד"ש בנושא בחירת שרון, שפורסם ב-11 בפברואר 2001, צויין, כי ראשי התאגידים הם שתבעו משרון להקים ממשלה רחבה. מק"י וחד"ש מתריעות בהודעתן מפני ההסלמה הצבאית שמכין שרון. גילוי הדעת ביקר את התופעה של אי-השתתפות רחבה בבחירות, אשר איפיינה בעיקר מצביעים ערבים. היבדלות והסתגרות של האוכלוסייה הערבית, מציין גילוי הדעת, הן סכנה לאוכלוסייה זו עצמה, ולעתיד הדמוקרטיה בכלל. ב-8 במאי 2001 נערכו הבחירות **להסתדרות המורים**. בבחירות אלה השיגה חד"ש 2,604 קולות, לעומת 2,099 קולות ב-1997, ושיעור התמיכה בה עלה במקביל מ-3.7% ל-4.6% מהבוחרים. מק"י העריכה, כי הצלחה זו ביטאה השקעה של פעילים ותמיכה מתרחבת בקרב אנשי החינוך במסרים המדיניים והחברתיים של חד"ש.

ב-6 במאי 2002 נערכו הבחירות לוועידות **ההסתדרות ונעמת**. למרות התרעות חוזרות ונישנות, לא התגייסו ארגוני המפלגה להבטחת חברותם בהסתדרות של מצביעי חד"ש. עם התקרב מועד הבחירות, החליט הוועד המרכזי של מק"י, כי בתנאים הקיימים חיוני שחד"ש תתמודד בבחירות אלה ברשימות עצמאיות. מושב משותף של מועצות מק"י וחד"ש סיכם שיש לתת עדיפות להתייצבות עצמאית של חד"ש בבחירות אלה, אך בו בזמן ניתן אור ירוק למשא-ומתן עם רשימת "עם" בראשות עמיר פרץ. בראייה לאחור ניתן להעריך, כי עמדת הוועד המרכזי הוכחה כנכונה וכרואה את הנולד, שכן בסופו-של-דבר התייצבה חד"ש בבחירות להסתדרות ולנעמת ברשימות עצמאיות.

פרט לחד"ש התמודדו בבבחירות להסתדרות רק עוד 3 רשימות ("עם" בראשות עמיר פרץ, העבודה, ו"עוז" בראשות חיים כ"ץ). בבחירות זכתה ברוב בשתי הוועידות רשימת "עם", שכללה את תומכי עמיר פרץ, מרצ, ש"ס, הליכוד, ישראל בעליה ושתי רשימות ערביות.

רשימת חד"ש להסתדרות זכתה ב-6.1% מהקולות, לעומת 6.9% בבחירות ב-1998. בבחירות לנעמת זכתה חד"ש ב-6% מהקולות - עליה לעומת 5.7% מהקולות ב-1998. מק"י העריכה, כי בתנאים הפוליטיים והחברתיים המסובכים, חשובה היתה ההתייצבות העצמאית של חד"ש בבחירות להסתדרות ונעמת, וכי תוצאות הבחירות משקפות את פירות מיעוט ההשקעה בנושאים החברתיים הכלליים והיומיומיים.

פרק 4.

הקפיטליזם הישראלי בפתח המאה ה-21

"הכלכלה החדשה" והחרפת האופי המשברי של הקפיטליזם

בעשור האחרון של המאה ה-20 נרשמה בארצות-הברית גאות כלכלית חסרת תקדים, אשר התבססה על מה שמכונה "הכלכלה החדשה" או ההיי-טק: חברות המחשבים, התקשורת (ובמיוחד הטלפונים הסלולריים והאינטרנט), הביוטכנולוגיה והחומרים המרוכבים. גאות זו חיזקה עוד יותר את מעמדה הכלכלי ההגמוני של ארצות-הברית ואילצה את מרבית מדינות העולם להתאים את עצמם לתכתיבי החברות הרב-לאומיות, שרובן נשלטות על-ידי הון אמריקאי. תכתיבים אלה יושמו באמצעות גופים בינלאומיים כמו ארגון הסחר העולמי (נוסד ב-1986), קרן המטבע הבינלאומית והבנק העולמי.

הגאות הכלכלית, שהתבססה על השתלטות החברות הרב-לאומיות על טכנולוגיות חדשות ועל ניצול כלכלי של עמי העולם בידי אותן חברות, לוותה גם בניפוח ספסרי של מניות וניירות ערך אחרים בבורסות האמריקאיות (מה

שמכונה "בועה פיננסית"). חברות שלא הציגו רווחים, אך עסקו בתחומי ההיי-טק, השיגו שווי בורסה של מיליארדי דולרים.

הגאות הכלכלית הממושכת ושערי השיא בבורסה סייעו ליצירת האשליה, כי הכלכלה האמריקאית מצאה את "מפתח הפלא" לצמיחה נטולת משברים. אולם אלה שחשבו שהתגברו על משברים, גילו בשנת 2000, כי הם עומדים בפני התרסקות.

החוקיות הקפיטליסטית, אשר הובילה למשברים כלכליים חריפים בארצות דרום-מזרח אסיה ודרום-אמריקה לסירוגין בשנות ה-80 וה-90, הגיעה גם לארה"ב. מדד מניות הטכנולוגיה (נסדא"ק), שהגיע לשיאו בתחילת שנת 2000, קרס, ובסוף אותה שנה איבדו מניות נסדא"ק 39% מערכן בתחילת אותה שנה. במהלך 2001 ו-2002 המשיכו הבורסות האמריקאיות לדשדש ולא חזרו לגאות של ראשית 2000.

להתפתחות הכלכלית המחזורית בארה"ב נודעת השפעה על הכלכלה בארצות אחרות, ובמיוחד על הכלכלה הישראלית, שהתחברה אופן נמרץ במיוחד ל"כלכלה החדשה" האמריקאית. בשנים 1996-2000 נרשמה גם בישראל צמיחה מהירה של חברות שפיתחו טכנולוגיות חדשות בתחומי התקשורת, האינטרנט והביוטכנולוגיה. צמיחה זו התבססה במידה רבה על מימון של חברות ענק בינלאומיות, אשר ייסדו חברות חדשות או השתלטו עליהן. הקשר ההדוק עם אותן חברות ענק גרם לכך, כי משבר מניות ההיי-טק בארה"ב הגיע במהירות לישראל. כתוצאה ממשבר זה חברות ההיי-טק רבות נסגרו או צמצמו את פעילותן ושערי מניותיהן ירדו. החברות מיהרו לממש רווחים ולחפש אתרי השקעה אחרים.

תכתיבי הגלובליזציה, אשר קובעים שיש להניח את ניהול המשק הישראלי אך ורק בידי ההון הפרטי ולהתאימו לדרישות "הכלכלה החדשה", נראו במחצית השנייה של המאה ה-20 כמבטיחי צמיחה. אולם הקריסה של חברות ההיי-טק מאז מרס 2000 שבה והמחישה, כי גם "הכלכלה החדשה" היא כלכלה קפיטליסטית, הסובלת ממשברים מחזוריים ומיבניים חריפים.

אחת התוצאות של שנות הגאות בהיי-טק ושל שערי הריבית הגבוהים שקבע בנק ישראל היתה – יבוא מואץ של הון לישראל. בסוף שנת 2000 הגיעו יתרות מטבע החוץ של ישראל ל-23 מיליארד דולר – שיא של כל הזמנים. אך יתרות אלה לא נוצלו כלל לפיתוח כלכלי, שכן במקביל נהגו הממשלות לפי תכתיבי החברות הרב-לאומיות וצמצמו בשיטתיות את מעורבות הממשלה בכלכלה והמשיכו בהפרטה.

המדיניות של בנק ישראל, המנוהלת תחת עינו הפקוחה של הממשל של ארה"ב, שמרה על רמות ריבית גבוהות במיוחד ועל שער נמוך של השקל לעומת הדולר. מדיניות זו הקטינה את כדאיות ההשקעות היצרניות, עודדה יבוא לישראל והקשתה על היצוא ממנה, גרמה לזרם של הון ספסרי מחו"ל, הנהנה מן הריבית הגבוהה, אותה הוא מוציא לחו"ל.

מדיניות שערי הריבית הגבוהים הגדילה עוד יותר את חלקם של הבנקים ברווחים של כלל בעלי ההון. הבנקים מכרסמים גם חלק ניכר משכר השכירים באמצעות הריבית הגבוהה במיוחד על משיכות הייטר שלהם. בסוף 2000, כאשר התברר שלא היתה כלל אינפלציה באותה שנה, עדיין היתה הריבית הבסיסית 8% והריבית על משיכות יתר בחשבונות עו"ש בבנקים – 18%.

קבוצות ההון

אולם משבר כלכלי, חריף ככל שיהיה, אינו מסתיים בקריסת המשטר הקפיטליסטי עצמו. כמו בכל משבר בעבר, גם במשבר הנוכחי, החברות החזקות ובעלות השליטה מתחזקות עוד יותר על חשבון חברות קטנות ובינוניות, אותן הן בולעות.

בעשור האחרון התחזקו עוד יותר קבוצות ההון העיקריות בישראל, וזאת באמצעות מיזוגים והשתלטויות. החברות הגדילו את רווחיהן באמצעות שחיקת השכר ובאמצעות העסקתם של עובדי חברות כוח-אדם ושל עובדים זרים חסרי זכויות. קבוצות ההון העיקריות גם נהנו מהמדיניות הכלכלית הניאו-שמרנית של ממשלות העבודה והליכוד וממשלת הליכוד-עבודה. במרכז המדיניות – ביצוע תכתיבי הגלובליזציה, הכוללים: האצת ההפרטה; קיצוץ ההוצאות הציבוריות, ובמיוחד – לשירותים חברתיים; שיעורי ריבית גבוהים; דחיקת רגליהם של עובדים מאורגנים באמצעות עובדי חברות כוח אדם ועובדים זרים; הקלות מס לחברות ולבעלי הכנסות גבוהות.

כמחצית מניירות הערך הנסחרים בבורסה בת"א נשלטת בידי 4 קבוצות הון: קבוצת אריסון, קבוצת רקאנטי, קבוצת ברונפמן-קולבר וקבוצת סמי עופר. משפחות בודדות (מוזס, פישמן, שוקן, נמרודי) שולטות במרבית כלי התקשורת הפרטיים (ערוץ 2, הכבלים, ערוץ הלוויין יס, עיתונים, כתבי העת, הוצאות לאור).

בעקבות גל ההפרטה של חברות ממשלתיות והסדרותיות, ההשתלטויות והאיחודים, ותוך ניצול הסיוע הממשלתי הנדיב – הגדילו החברות הגדולות את רווחיהן ואת הון וחזקתן עוד יותר את שליטתן במשק הישראלי.

מעריכים, כי עיקר השליטה הכלכלית במשק הישראלי מצויה בידי 50 משפחות עשירות.

לפי נתוני המפקח על הבנקים, סך הרווח (לפני מס ולפני הפרשה לחובות מסופקים) של חמש הקבוצות הבנקאיות גדל (במחירי דצמבר 2001) מ-13 מיליארד שקל ב-1997 ל-16 מיליארד שקל ב-2001.

הניסיון בארץ ובעולם הוכיח, כי הפרטה של חברות ממשלתיות היא בעצם מסירת המפעל או החברה לבעל ההון הפרטי בחינם או בחצי חינם. במפעלים מופרטים מתחילים בתהליך של פיטורים וקיצוץ בזכויות העובדים עוד לפני המכירה, ואילו לאחריה מואצת עוד יותר הפגיעה בשכר ובתנאי העבודה. הבעלים החדשים מנסים לבטל את ההסכם הקיבוצי ולהעביר את העובדים לחוזה אישי, וכן להחליף עובדים ותיקים בעובדים צעירים וחסרי זכויות ומסורת של מאבק חברתי. למשקיע הפרטי, ובעיקר אם הוא אזרח זר, אין שום מחויבות להמשיך ולהעסיק עובדים או להמשיך להפעיל את המפעל דווקא בישראל.

גם בשנים האחרונות נמשך הסיבסוד הישיר של המעבידים באמצעות הפטור שניתן להם מתשלום המס המקביל (9 מיליארד שקל) ובאמצעות ביטול חלק מהתשלום שהם חייבים בו לביטוח הלאומי (עוד כ-3 מיליארד שקל). **במשך השנים 1986-2001, נהנו המעבידים מסובסידיה מצטברת בסכום כולל של 125 מיליארד שקל (במחירים של 1999) – סכום השווה למחצית מכלל תקציב המדינה לשנת 2002.**

מדיניות הקלות המס להון ולמעבידים נמשכת גם לאחר שהוכח, כי היא אינה מונעת אבטלה של כ-11 אחוזים מכוח העבודה. לאחר שמס החברות ירד מ-61% ל-36% ומס המעסיקים והמס המקביל בוטלו, הממשלה יזמה הקלות מס מפליגות נוספות לבעלי ההכנסות הגבוהות החברות ולמעבידים. ביולי אושרה "הרפורמה במס", במיסגרתה הוטל מס נמוך על הכנסות פרטים מרווחים בבורסה ומריבית על חיסכון, אך ניתנו הטבות בהקף של 10 מיליארד שקל במס הכנסה, שרובן נפלו בחלקם של שני העשירונים העליונים בקרב בעלי ההכנסות. האוצר מציע גם להקטין את מס החברות ל-33%.

המחיר החברתי

תכתיבי הגלובליזציה שבניהול החברות הרב-לאומיות גובים מחיר חברתי כבד בכל הארצות, לרבות בישראל, ובמיוחד בתקופות משבר.

תוכניות "הבראה", אשר קרן המטבע כפתה על מדינות שונות החל מהמחצית השנייה של שנות ה-80, נועדו לשרת את הסתערות ההון על חשבון העמקת הניצול של העובדים והתרוששות כלל השכבות העממיות. ממשלות ישראל השונות פעלו בשני העשורים האחרונים בהתאם ל"תוכנית הבראה" של קרן המטבע ולתפיסה הניאו-ליברלית, כאשר הן הפכו את ישראל יותר ויותר לקבלן מישנה של חברות רב-לאומיות; ביטלו כמעט כליל את הגנות המכס על התוצרת המקומית; איפשרו תנועה חופשית של הון, לרבות הוצאת רווחים; ביטלו כמעט כליל את הסובסידיות למוצרי יסוד; והפריטו שורה של חברות ממשלתיות (כימיקלים לישראל, בנק הפועלים ובנק מזרחי, חברת הדלק פז, חיפה כימיקלים, חלקים מבזק ועוד).

המדיניות הכלכלית-חברתית הזו של ממשלות העבודה, הליכוד והליכוד-עבודה העמיקה ומעמיקה את הפערים החברתיים. היא העצימה את ההון וחיזקה את המעבידים. בעיקר הגדולים, אך הפכה את האבטלה של 10 אחוזים מכוח העבודה לתופעת קבע ודחקה מיליון אזרחים, ובכללם - חצי מיליון ילדים אל מתחת לקו העוני (לפי נתוני דו"ח העוני לשנת 1999).

מוקד העוני העיקרי נמצא באוכלוסייה הערבית. שיעור החיים מתחת לקו העוני בקרב הערבים גבוה פי 3 משיעורם בקרב היהודים ו-60% מהילדים החיים מתחת לקו העוני הם ילדים ערבים. הניסיון לתלות את העוני בקרב האוכלוסייה הערבית בנושאים דמוגרפיים כמו גודל המשפחה, הופך בנתוני דו"ח העוני: מרבית הפער בשיעור העוני אצל הערבים לעומת שיעורו אצל היהודים מוסבר בשכר הנמוך המשולם לעובדים ערבים, בשיעור האבטלה הגבוה ובהזדמנויות עבודה אפסיות לנשים ערביות.

הממשלה, יהיה הרכבה אשר יהיה, מקצצת בשירותים הציבוריים ומפריטה אותם, ומחסלת השגים סוציאליים של העובדים השכירים. הממשלה חיסלה בפועל את מכשיר תוספת היוקר והיא מגבה את המעסיקים בבואם לבטל הסכמי עבודה קיימים ולמנוע עבודה בחוזה קיבוצי (עבודה מאורגנת).

אחד הגורמים לגידול במספרם של החיים מתחת לקו העוני היא השחיקה המתמשכת ברמת הגימלאות שמשלם הביטוח הלאומי ביחס לקו העוני. כתוצאה מכך גדל מספר המשפחות עם ילדים החיות מתחת לקו העוני.

במהלך שנת 2002 ניהלה ממשלת שרון-פרס מיתקפה שלא היתה חמורה כמוה נגד זכויות המובטלים, הנכים, הקשישים, החד-הוריות, הילדים, והעניים בכלל. במהלך אותה שנה השיגה ממשלת שרון את אישור הכנסת לשלוש תוכניות קיצוצים דרסטיים בקיצבות הילדים (קיצוץ של כשני מיליארד שקל, שהם כשליש מהקף קיצבות הילדים), בדמי האבטלה, בגימלאות להבטחת הכנסה, ובגימלאות לחד-הוריות ולקשישים. התוכניות קובעות, כי הגימלאות לא יעודכנו במהלך השנים 2002 ו-2003, ולכן הן יישחקו בפועל ב-10% לפחות. כן החליטה הממשלה, לשחוק את שכר המינימום ב-15% על-ידי ביטול עידכנו בשנים 2002 ו-2003. לקראת גיבוש תקציב המדינה לשנת 2003, אישרה הממשלה שורה נוספת של מכות כלכליות על השכבות העניות ביותר בחברה הישראלית, במטרה למנוע אפילו את הקיום המינימלי באמצעות דמי אבטלה והבטחת הכנסה מרבבות משפחות. לפי הערכה, הצעדים שנקטו במהלך 2002 ובתקציב לשנת 2003 יורידו עוד כמיליון איש, וביניהם עוד חצי מיליון ילדים, אל מתחת לקו העוני.

לפי הנתונים הרשמיים לגבי חלוקת ההכנסות:

- העשירון העליון באוכלוסייה גורף שליש מההכנסה הכלכלית;
- העשירונים ה-8 וה-9 גורפים עוד שליש מהכנסה זו;
- ואילו העשירונים מ-1 ועד 7 (כלומר, 70% מהאוכלוסייה), נאלצים להסתפק, כולם יחד, בשליש הנותר של ההכנסות.

אבטלה

השתלטות של חברות רב-לאומיות על מפעלים ממשלתיים מופרטים ועל חברות טכנולוגיה מקומיות יוצרת לפרק זמן מסויים תחום השקעות להון העודף. אך השתלטות זו אינה מפתחת את המשק ואינה מקטינה את האבטלה, כפי שמוכיחה המציאות הישראלית.

מכלל 2.2- מיליון מועסקים, 1.9 מיליון הם שכירים. בין השכירים, כמיליון הם גברים וכ-900 אלף נשים. שיעור המובטלים המלאים (לפי נתונים רשמיים) בסוף שנות ה-90 היה 9% מכוח העבודה. במחצית 2002 היו בארץ 270 אלף מובטלים מלאים, ועוד כחצי מיליון שכירים היו מובטלים חלקית (עבדו במשרות חלקיות).

אבטלה של 10 אחוזים מכוח העבודה, הנגררת במשך שנים, מבטאת משבר כלכלי-חברתי מיבני. אבטלה כזאת מחריפה את בעיית העוני ומעמיקה עוד יותר את הפער בין העשירים והעניים. חשוב לציין, כי בקרב המובטלים גדל מספרם של בעלי תארים אקדמיים, של בני 40 ויותר ושל מפורסמים.

הקבוצות הנפגעות ביותר מהאבטלה היו ונתרו: הערבים, הנשים והעולים. בסוף שנות ה-90, שיעור האבטלה בקרב הערבים היה גבוה בשליש משיעור האבטלה הכללי. במחצית 2002, מבין 26 הישובים שהוגדרו כמוקדי אבטלה, 23 היו ישובים ערביים.

בסוף שנת 2000, שיעור האבטלה בקרב גברים היה כ-8 אחוזים, בעוד ששיעור האבטלה בקרב נשים היה 10 אחוזים. בערי פיתוח ובישובים ערביים רבים שיעור המובטלים הוא בסביבות 20% מכוח העבודה והסיכויים של המובטלים שם למצוא עבודה הם אפסיים. כתוצאה מכך רבבות משפחות ערביות ויהודיות הפכו נתמכות סעד (זכאיות לקיצבת "הבטחת הכנסה", אשר קוצצה בצורה חמורה).

המעבידים מנהלים מערכה בלתי-פוסקת לשחיקת השכר ולהרעת תנאי העבודה, וזאת גם במפעלים ותיקים ובחברות מבוססות. המעבידים מנצלים את הגידול באבטלה כדי ללחוץ על העובדים להסכים לקיצוץ בשכר ובתנאים נלווים, וכדי להכניס מספר גדל של עובדי חברות כוח אדם, שתנאי העסקתם גרועים. מתפשט הנוהג, שמעבידים מפרטים עובדים ותיקים ובעלי שכר גבוה יחסית, ומקבלים לעבודה במקומם עובדים צעירים או עולים, הנאלצים להסתפק בשכר נמוך יותר.

הן ממשלת הליכוד והן ממשלת העבודה, בסיוע אנשי אקדמיה ובנק ישראל, מנהלים מערכה נגד כל שיפור בשכר המינימום ומצדיקים את שחיקת השכר בטענה, שבדרך זו הם תורמים כביכול להגדלת התעסוקה. אך טענה שקרית זו הופרכה גם במציאות הישראלית: שחיקת שכר וגידול בהיקף האבטלה הם תופעות תאומות, ודווקא העלאת השכר היראלי מגדילה את הביקוש למוצרים ולשירותים ותורמת לגידול בתעסוקה.

החל ממחצית שנות השמונים, במסווה של דאגה ל"הבראה כלכלית", פעלו ממשלות הליכוד והעבודה לצמצום השתתפות המדינה במימון שירותי הבריאות, החינוך והרווחה לאוכלוסייה, וגרמו בכך להעמקת העוני והמצוקה. מק"י מתנגדת להגדלת תשלומי התושבים עבור מס הבריאות, עבור תרופות ועבור שירותי בריאות הניתנים לחולים. דרך המלך לשיפור בריאות האוכלוסייה היא בפיתוח נמרץ של שירותי הרפואה המונעת והרפואה הקהילתית ובחינוך לבריאות.

העלייה התלולה במחירי הדיור (אשר בשנות ה-90 גדלו ריאלית פי 2), הפסקת בניית דירות על-ידי הממשלה, ההפרטה של חברות הבנייה הממשלתיות, הקפאת גובה המשכנתאות לדיור מאז 1992 – כל אלה החריפו את בעיית הדיור. תוכנית מק"י להוזלת הדיור כוללת בנייה ציבורית-ממשלתית עבור זוגות צעירים וחסרי דיור; הכפלה של המשכנתאות לדיור וביטול המע"מ המוטל על דירה ראשונה שאינה דירת פאר.

השפעת הכיבוש הנמשך

ההוצאות הצבאיות והחזר החובות, שהם עול כבד בגלל המחיר הכבד של המלחמות ושל הכיבוש הממושך, ממשיכים להעיק על תקציב המדינה. בתקציבים לשנת 2001 ולשנת 2002 המשיכו ההוצאות הצבאיות הגלויות לבלוע כמחצית מתקציב המדינה.

במהלך 2001, על רקע האינתיפדה הפלסטינית והרחבת פעולות הדיכוי, הגדילה הממשלה את התקציב הצבאי ואת תקציב המשטרה ב-2 מיליארד שקלים נוספים. במהלך 2002 הוגדלו התקציבים הצבאיים ב-9 מיליארד שקלים נוספים.

בהתייחסות לשטחים הפלסטיניים הכבושים, לרבות אלה שתחת שלטונה של הרשות הפלסטינית, פעלו הממשלות השונות בישראל במטרה להנציח את תלותם הכלכלית במשק הישראלי. הסכם פריס, שהיה חלק מהסכמי אוסלו, קבע כי בידי הרשות הפלסטינית לא יהיה מטבע משלה, וכי היא תזדקק להסכמה ישראלית לגבי כל החלטה כלכלית. הממשלות ניצלו את הסכם פריס בציניות רבה ומנעו את הקמתו של נמל מים בעזה, את פיתוחם של ענפי תעשייה ומקורות מים בשטחים ועוד.

ניצולם הכלכלי של השטחים הכבושים, לרבות ניצולם של הפועלים הפלסטינים, תרם, במהלך כמה שנים לאחר הסכם אוסלו, לחיזוק הקפיטליזם הישראלי. אולם השליטה הכלכלית הקולוניאלית איבדה את מעמדה ככל שנמשכו האינתיפדה והנסיון לדכאה בכוח.

השפעת העימות הצבאי-פוליטי המתמשך עם הפלסטינים גרמה נזק ישיר לכלכלה הישראלית, ועוד יותר – לזו הפלסטינית, אשר דורדרה עד לקיפאון גמור. בישראל נפגעו במיוחד ענפי התיירות והבנייה וכן הייצוא הישראלי של מזון ומוצרי תעשייה אחרים לרשות הפלסטינית. מעריכים, כי כתוצאה מהאינתיפדה והשלכותיה, איבדו כ-100 אלף ישראלים את מקומות עבודתם. כתוצאה מהמלהמה המתגלגלת, הגיעה האבטלה בקרב העם הפלסטיני למחצית ויותר מכוח העבודה ומחצית מהמשפחות הפלסטיניות חיות מתחת לקו העוני (אשר בשטחי הרשות הפלסטינית מחושב ברמה של 2 דולר ליום לנפש). מיספר גדל של ילדים פלסטינים סובלים מתת-תזונה ומהעדר גישה לשירותים רפואיים.

לכן השגת השלום הצודק והיציב, על בסיס הפסקת הכיבוש וכינונה של מדינה פלסטינית בצד ישראל, היא גם אינטרס קיומי וגם אינטרס חברתי חשוב.

מאבקי העובדים

בחמש השנים שבין ועידה לוועידה הפגינו ושבתו עובדים נגד סגירת מפעלים ופיטורים, להגנת השכר, ונגד הגזירות של הממשלה הפוגעות בשכירים, במובטלים ובגמלאים. על רקע המלחמה המתגלגלת, החרף המשבר הכלכלי וענפים שלמים קרסו, וביניהם ענף התיירות. ענפים אחרים, כמו ענף הלבדים, קרסו בשל אי הגנה על התוצרת המקומית מפני יבוא במחירי הצף.

ההסתדרות אירגנה במאי 2000 מערכה נגד הצעת הרפורמה במס (ועדת בן-בסט), אשר כללה פגיעות חמורות בזכויות סוציאליות של העובדים, לרבות פטור ממס על הפרשות לקרן השתלמות וביטול חצי נקודת זיכוי לאשה עובדת. הודות למאבק, אכן נדחה יישום ההמלצות. אולם ביולי 2002, כאשר הובאה לאישור הכנסת רפורמה דומה במס (ועדת רבינוביץ'), אשר תעביר מדי שנה סכום של 10 מיליארד שקל אל בעלי ההכנסות הגבוהות – ההסתדרות עמדה מן הצד ולא התייצבה נגדה. התנהגות הסנסנית גילתה הנהגת ההסתדרות גם בהתייחסות לשלל הגזירות הכלכליות, שהוטלו במהלך 2002 על-ידי ממשלת שרון-סילבן שלום. גזירות אלה כללו קיצוצים מכאיבים בדמי האבטלה, שחיקה של שכר המינימום, קיצוץ חד בקיצבאות הביטוח הלאומי ועוד.

ההסתדרות לא מילאה את תפקידה במערכה לחידוש ההסכמים הקיבוציים הארציים. בפועל, כמעט לא נותרו הסכמים קיבוציים בתוקף. במגזר הפרטי, למשל, לא נחתמו הסכמים קיבוציים כבר עשר שנים. במגזר הציבורי, תוקף ההסכמים הקיבוציים פג בסוף 2000 ומאז הם לא חודשו. גם הסכם תוספת הווקר לא חודש, ובפועל כבר שנים לא שולמה לשכירים תוספת ווקר.

בינואר 2001 נערכה שביתה ארצית של עובדי המגזר הציבורי, אשר בסיומה שולמו לעובדים מקדמה על חשבון תוספת הווקר בשיעור של 3.6% מהשכר ופיצוי נוסף לגמלאים. אך לפי חישוב שנעשה בהסתדרות עצמה, מאז שולמה אותה מיקדמה, נשחק השכר הממוצע במשק בלמעלה מ-10%.

בין המאבקים שהטביעו את חותמם על הזירה החברתית חשוב לציין את מאבקם של הנכים, אשר שבתו ליד משרד העבודה והרווחה בירושלים במשך כארבעה חודשים והשיגו כמה שיפורים בזכויותיהם. מאבקים אחרים התמודדו עם תנאי ההעסקה של עובדי חברות כוח אדם (קלדניות בתי המשפט), ועם תוכניות הפרטה (עובדי הטלוויזיה החינוכית).

חברנו בנימין גונן, אשר היה יו"ר חדר המצב של ההסתדרות, וייתר פעילינו בהסתדרות ובוועדי עובדים תרמו תרומה חשובה לקידום המערכות המעמדיות והחברתיות.

תוכנית מק"י להחלצות מהמשבר הכלכלי-חברתי

מול התוכניות של הממשלה, המתואמות עם נציגי המעסיקים, עם ראשי התאגידים ועם בעלי ההון הגדולים, מציגה מק"י תוכנית כלכלית-חברתית, המשרתת את ענייניהם של העובדים היהודים והערבים, המובטלים, הנשים, הקשישים, הנוער והצעירים, תושבי השכונות והחיים על קיצבאות הביטוח הלאומי. עיקרי התוכנית של מק"י להחלצות מהמשבר הכלכלי-חברתי הם:

1. קיצוץ מהותי בהוצאות הצבאיות והפסקת ההוצאות לכיבוש ולהתנחלויות, אשר יאפשרו העברת תקציבים להשקעות אזרחיות ולפיתוח השירותים החברתיים, וזאת על בסיס מדיניות של שטחים תמורת שלום.
2. ביטול התוכניות להפרטת חברות ממשלתיות ובנקים שבשליטת הממשלה ולהפרטת שירותים ציבוריים ועירוניים; הלאמת החברות הממשלתיות שהופרטו.
3. שמירה על האינטרסים של המשק הישראלי מפני תכתיביהם של החברות הרב-לאומיות, קרן המטבע והבנק העולמי; הגנה על הייצור הישראלי מפני יבוא במחירי הצף.
4. הגדלת מיסופר מקומות העבודה באמצעות הגדלת ההשקעות הממשלתיות, לרבות הסיוע להשקעות פרטיות, בענפים בני תחרות; קליטת עובדים בשירותים הציבוריים וברשויות המקומיות; העלאת כוח הקנייה של הציבור באמצעות העלאת שכר המינימום ועידכון שכר העובדים בהתאם להתייקרויות (תשלום תוספת ווקר בשיעור של 100% של עליית מדד המחירים לצרכן); פיתוח מיסגרות להכשרה מקצועית ולהשלמת השכלה למובטלים.
5. הגנת השכר הריאלי; העלאת שכר המינימום ל-60% מהשכר הממוצע; ביעור התופעה של אי-תשלום שכר מינימום והטלת עונשים כבדים על מעבידים המפרים את החוק; הקפדה מיוחדת על תשלום שכר המינימום ומלוא התנאים הסוציאליים הקבועים בחוק לעובדים זרים, לנשים, לצעירים ולעובדים ערבים.
6. הורדת הריבית הנגבית ממשקי הבית לרמת הריבית הניגבית מעסקים; החמרת ההגבלות על השתלטויות ורכישות במימון הבנקים, שהוא בעצם על-חשבון ההכנסות של הבנקים מהריבית שמשלמים האזרחים.
7. רפורמה במיסוי, שתגדיל את שיעור מס ההכנסה על ההכנסות הגבוהות ועל רווחי החברות ל-60%; תפטר ממס הכנסה שכר הנופל מהשכר הממוצע במשק; תטיל מחדש על המעסיקים מס מקביל, שהוא מס יעודי למימון מערכת הבריאות בגובה של 5% מהשכר המשולם לעובדים; תגדיל את המס המוטל על רווחים פיננסיים, לרבות על רווחים מעסקאות בבורסה, ל-30%; תבטיח פטור מארנונה למתקיימים רק על קיצבה מהביטוח הלאומי; תוריד את שיעור מס ערך מוסף ל-8%.
8. חינוך חינוך מגיל 3 ועד לאוניברסיטה; פיתוח שירותי הבריאות, הרווחה, התרבות והספורט בעיקר על חשבון תקציב המדינה.
9. הגנה על עצמאותו של המוסד לביטוח לאומי; ביטול כל ההקלות שניתנו למעבידים בתשלום דמי ביטוח לאומי; ביטול כל הקיצוצים בגמלאות הביטוח הלאומי, לרבות בדמי האבטלה, שנעשו בעשור האחרון; העלאת הקיצבה הבסיסית שמשלם הביטוח הלאומי ל-25% מהשכר הממוצע במשק.

10. קביעת תוכנית חומש, המגובה בתקציב ממשלתי, כדי שהישובים הערביים יגיעו לרמת השירותים והפיתוח הקיימת בישובים היהודיים; עידוד הקמתם של מפעלי תעשייה ותירות בישובים הערביים באמצעות הכרה עליהם כאזורי פיתוח.
11. הבטחת דיור בשכירות או ברכישה לכל חסרי הדיור, ללא אפליה; החזרי המשכנתא או גובה שכר הדירה לא יעלו על 20% מההכנסה נטו של המשפחה; בנייה באמצעות חברות ממשלתיות של דירות להשכרה ולמכירה, ובדרך זו למנוע את דהירת מחירי הדירות.
12. פיתוח קשרי מסחר וקשרים כלכליים אחרים עם המדינות השכנות, לרבות המדינה הפלסטינית שתקום, על בסיס של הסכמי שלום, שוויון ושיתוף פעולה אזורי.

קואליציה חברתית

המפלגה הקומוניסטית הישראלית, יחד עם שותפיה בחד"ש, מעורבים במאבקים החברתיים המגוונים שמנהלים העובדים, המובטלים, עובדי חברות כוח אדם, הנשים, הציבור הערבי, הנכים, הגמלאים, הירוקים, היוצרים, תושבי עיירות העוני וקבוצות נוספות.

במאבקים אלה מועלות, בצד תביעות מיידיות, גם השאלות העיקריות, שאותן ניתחנו בפרק זה, כמו: את מי משרתת מדיניות הממשלה? מי מרוויח מהסדר החברתי הקיים? מדוע צמיחה כלכלית כשלעצמה אינה פותרת את הבעיות החברתיות? מדוע העשירים מתעשרים והעובדים ברובם מתרוששים?

מק"י תתרום את תרומתה לגיבושה של קואליציה חברתית, המורכבת מכל נפגעי המדיניות הכלכלית-חברתית הקיימת, יהודים וערבים, ואשר תיאבק למען מדיניות לטובת העובדים, המובטלים והגמלאים, הילדים והצעירים, למען שוויון בין יהודים וערבים ולצדק החברתי.

פרק 5.

להגנת החירויות הדמוקרטיות, להדיפת סכנת הפשיזם

החרפת המלחמה נגד העם הפלסטיני, עירעור הביטחון של האזרחים, הגידול המהיר באבטלה וההדרדרות של שכבות שלמות למעגלי המצוקה הכלכלית-חברתית – כל אלה מנוצלים על-ידי המימסד השלטוני ועל-ידי מפלגות הימין, המנהלים מסע תעמולתי וחקיקתי לריקון הדמוקרטיה הישראלית מתוכנה ולטיפוח הלאומנות והגזענות האנטי-ערבית.

אחד הגורמים החשובים, המקלים על הסתערות הימין, היא החלשתם של האיגודים המקצועיים ושל ההסתדרות. בצד הירידה המתמשכת במיספר חברי ההסתדרות, הוצאה מזה עשור ההתרחקות של ההסתדרות הכללית מסמלי המאבק המעמדי והחברתי (הדגל האדום, ציון ה-1 במאי). ייתר-על-כן, להנהגת ההסתדרות צורפו הליכוד וייתר סיעות הימין, בעלות העמדות הגזעניות הידועות.

גורם חדש יחסית, אשר מנוצל אף הוא על-ידי תועמלני הימין, הוא התרוששות מואצת של שכבות ביניים ושכבות זעיר-בורגניות. בשנתיים האחרונות נפגעו מסגירת חברות ומהעדר הצעות עבודה לא רק פועלי ייצור ועובדים בעלי מיומנות נמוכה, אלא גם אקדמאים, עובדי היי-טק, מורים ומהנדסים, אשר לראשונה מצאו עצמם מובטלים, ללא סיכוי למצוא מקום עבודה חלופי. לאלה נוספו רבבות בעלי עסקים קטנים ובינוניים, בעלי משרדים להספקת שירותים שונים, ועובדים עצמאיים בענפי התיירות הבנייה, אשר עסקיהם קרסו, והם נותרו ללא מקור פרנסה, אך גם ללא דמי אבטלה (לעצמאים אין ביטוח אבטלה).

הממשלה ורשויות השלטון השונות מודעות למשבר האמון הגובר נוכח ההתרחקות של הסיכוי לשלום ולביטחון ונוכח החרפת המשבר הכלכלי-חברתי, ולכן הן נערכות להתמודדות עם האפשרות שיתפרץ זעם עממי ושהמחאה של הסובלים לא תישאר ברמתה הנמוכה הקיימת. מהנסיון שלנו ושל ארצות אחרות ניתן ללמוד, כי המימסד מנסה לבלום מחאה זו באמצעות טיפוח גובר של שנאה על רקע דתי, אתני ולאומי, באמצעות אלימות גוברת מצד המשטרה, ובאמצעות חקיקה המכרסמת בחופש הביטוי, בשוויון בפני החוק ובהגבלת המיכשולים בדרך להיבחרות לכנסת.

אירועי אוקטובר 2000, במהלכם ירתה המשטרה במפגינים ערבים, אזרחי ישראל, הרגה 13 מהם ופצעה עשרות רבות, היו בבחינת קפיצת מדרגה באלימות המשטרה כלפי מחאה ציבורית, והמחשה של הסכנה שבהתייחסות השלטונות לאזרחים ערבים כאל אויבים. אך שלטון היורה באזרחים ערבים בעצם מכריז מלחמה על כל אזרחי המדינה, אשר יעזו לבטא ביקורת על מעשיו.

העובדה, שאירועי אוקטובר התרחשו בעת שמפלגת העבודה היתה בשלטון (ממשלת ברק), והקמתה של ממשלת "אחדות לאומית" בראשות שרון מייד לאחר מכן – שבו והצביעו על הטשטוש הגובר בעמדות האידיאולוגיות והפוליטיות בין המרכז הפוליטי לבין הימין, לרבות הימין הקיצוני. הערכות פוליטית-מפלגתית "מקיר לקיר" מקלה על הימין בבואו לשווק את עמדותיו האנטי-דמוקרטיות הקיצוניות, לרבות רעיונות כמו הרחקת האוכלוסייה הערבית ממוקדי שלטון (מהכנסת, למשל), גירוש וטרנספר. המשמעות הגזענית של קיומה של ממשלת "אחדות" באה לידי ביטוי בהחלטת הממשלה לקצץ 20% נוספים מקיצבות הילדים הערבים, ובהתנגדות המצומצמת, יחסית, לקיצוץ זה בקרב הציבור היהודי.

בתנאי מלחמה מתמשכת והחרפת עימותי הדמים, מעמיקים תהליכי המיליטריזציה של הכלכלה והחברה, של החיים הציבוריים ושל המיסוד. נמשכת התופעה של הצנחת גנרלים לפוליטיקה ופולחן השירות הצבאי עולה ופורח. אולם במקביל, פעילות אירגונים כמו יש גבול, אומץ לסרב ופרופיל חדש, אשר קוראים תיגר על חובת המשמעת העיוורת לפקודות הצבא ואשר תובעים להכיר בסירוב לשרת בשטחים הכבושים, או בצבא בכלל, מטעמי מצפון – מצביעה על התפתחויות אנטי-מיליטריסטיות חשובות. אך השפעתם של ארגונים ושל עמדות אלה עדיין מצומצמת. בכנסת ה-15, שנבחרה במאי 1999, הגיעה החקיקה האנטי-דמוקרטית לשיאים חדשים. באמצעות הרוב של הימין והמרכז, חוקקה הכנסת שורה של חוקים מסוכנים, פרי יוזמה של הממשלה או של ח"כים מהימין או מהעבודה. בין החוקים החמורים ניתן לציין את החוקים הבאים:

- "חוק ההסתה", אשר קובע שדיבורים ייחשבו כהסתה לא כאשר יש ודאות קרובה שהם יגרמו לנזק ציבורי, אלא די בכך שישנה אפשרות סבירה לכך. מטרת חוק זה היא למנוע ביקורת פוליטית לגיטימית על הממשלה והצבא.
- חוק השב"כ, אשר לא אסר עינויים, וגם קבע, כי המפרסם ידיעה על השב"כ ללא אישורו – צפוי לשלוש שנות מאסר.
- חוק דיראני (לוחמים לא חוקיים), המאפשר להחזיק במאסר בלתי-מוגבל אזרחים של מדינות אחרות, אשר לא הועמדו כלל לדין.
- שינויים בחוקי הבחירות לכנסת, אשר מטרתם לפסול רשימות או מועמדים, אשר לגביהם ייטען שהם "תומכים במאבק מזוין נגד ישראל", וזאת כאשר כל תמיכה במאבקו של העם הפלסטיני נגד הכיבוש עלולה להתפרש באופן כזה.
- צמצום חסינות חברי הכנסת בכל הנוגע בחופש הדיבור שלהם.
- אישורה בקריאה ראשונה של הצעת החוק (של ח"כ אופיר פינס) להעלאת אחוז החסימה בבחירות לכנסת מ-1.5% ל-2.5%.
- חוק המונע חקיקה פרטית לטובת השכבות החלשות וכל חקיקה חברתית, בכך שהוא מתנה חקיקה פרטית, שעלותה למעלה מ-5 מיליון שקל בשנה - בתמיכתם של 50 ח"כים.
- במקביל לחקיקה ימנית, בעלת אופי פשיסטי, מפעילים המשטרה וגופי שלטון אחרים **מערכת של רדיפות ממוסדות** נגד איש ציבור, סטודנטים ומפגינים בכלל.
- שלושת הח"כים של חד"ש זומנו לחקירות משטרה בתואנה של פגישה עם היו"ר ערפאת תוך הפרת צו אלוף הפיקוד, או בטענה של "פגיעה בשוטר" או בגין התבטאות פוליטית. במקרה אחד הוגש נגד ח"כ ברכה כתב אישום בשל "העלבת שוטר", אך הוא בוטל בהמשך.
- הפרקליטות והכנסת פגעו במישרין בחופש הביטוי של חברי הכנסת. ח"כ עזמי בשארה (בל"ד) הועמד לדין בשל דברים שאמר בנאום בסוריה ובשל סיוע לביקורי קרובים במדינה זו. חסינותו בתחום חופש התנועה של ח"כ אחמד טיבי (תע"ל) הוסרה בתואנה שאמר דברים הפוגעים במדינה.
- בשורה של אוניברסיטאות נקטו השלטונות בצעדים שמטרתם למנוע מסטודנטים ערבים לבטא את דעתם ולהפגין בתחומי הקמפוס. כמה סטודנטים הועמדו לדין משמעתי והוטלו עליהם עונשים של הרחקה מלימודים.
- החופש האקדמי** היה מטרה להתקפה גם מצידה של שרת החינוך לימור לבנת וגם מצד הרוב בוועדת החינוך של הכנסת, כאשר מרצים חתמו על עצומת תמיכה בחיילי מילואים סרבני כיבוש.

מול ההידרדרות החמורה בחירויות הדמוקרטיות, ניתן להצביע על כמה התפתחויות חיוביות שקרו מאז הוועידה הקודמת של מק"י:

* בספטמבר 1999 הכריע בג"ץ, לאחר חמש שנים של דיונים כי העינויים שביצע השב"כ כשיגרה הם מעשים בלתי-חוקיים ולכן אסורים.

* הכנסת ה-15 ביטלה את חוק הבחירה הישירה לראש הממשלה, אשר הופעל לראשונה במאי 1996. מק"י וחד"ש התנגדו בעיקביות לחוק זה ונטלו חלק פעיל במערכה לביטולו.

* כמה החלטות של בג"ץ מנעו מעשים בלתי-אנושיים ובלתי-דמוקרטיים של הממשלה: החלטת בג"ץ בנושא תושבי המערות בדרום הר חברון מנעה את גירושם מבתיהם, ואילו פסק הדין בנושא משפחת קעאדן קבע את זכותה להתגורר בישוב קציר.

מק"י מעריכה, כי **קיים איום רציני על עצם קיום המשטר הבורגני-דמוקרטי בישראל ועל קיומם של כלל החירויות הדמוקרטיות וההשגים החברתיים**. השילוב של כיבוש מתמשך, לאומנות אנטי-ערבית קיצונית, גזענות, קנאות דתית, קיטוב חברתי מעמיק ודמגוגיה סוציאלית יוצר את הרקע לתהליכי פשיזציה ולהתגברות סכנת הפשיזם. שוב הוכח, כי עם המדכא עם אחר אינו יכול להיות חופשי.

אנו ערים לכך, שהדמוקרטיה הבורגנית היא מוגבלת מעצם טבעה, מאחר שהיא מקדשת את היחסים החברתיים המבוסים על ניצול מעמדי-קפיטליסטי ואת ריכוז ההון בידי יחידים על חשבון התרוששות של רבים. אנו מודעים לכך, כי החירויות הדמוקרטיות במשטר בורגני הן פורמליות בעיקרן וקיומן מותנה באינטרסים של ההון ומשרתיו בכל שלב של ההתפתחות. הדמוקרטיה הבורגנית בישראל גם מתאפיינת בתופעות של סיאוב פוליטי, של קשר כמעט גלוי בין הון לשלטון, ושל נסיון של ההון להכתיב מינויים פוליטיים ואפילו מינויים במערכת המשפט. עצם קיומם של חוקים לשעת חירום מצביע על מוגבלותה המיוחדת של הדמוקרטיה בישראל.

אך ביקורתנו העקרונית לגבי אופיה של הדמוקרטיה הבורגנית אינו מחליש כלל את מאבקנו להגנת החירויות הדמוקרטיות, נגד החקיקה הפשיסטית, נגד הרדיפות על רקע לאומי או בשל דעות, נגד ההתקרנות של התיקשורת המימסדית והמסחרית, להגנת חופש הביטוי וההפגנה, להגנת זכויות האדם. מק"י תמשיך במערכה הציבורית למען **חוקה דמוקרטית**, אשר תבטיח את שוויון כל האזרחים בפני החוק, בתקציבים ובאפשרויות לביטוי תרבותי של קבוצות שונות. החוקה הדמוקרטית תבטיח את שוויון האשה, תפריד בין דת ומדינה, ותכיר באוכלוסיה הפלסטינית-הערבית בישראל כבמיעוט לאומי. מק"י תמשיך להיות שותפה פעילה למאבקים הדמוקרטיים המגוונים נגד אפליה ולמען שוויון, שמנהלים קבוצות חברתיות וארגונים ציבוריים יהודיים וערביים, למאבקים לשוויון זכויות מלא לאוכלוסיה הערבית, לשוויון האשה, להגנת זכויות האדם והאזרח, להגנת הסביבה, למען זכויות הילדים והנוער, הנכים והקשישים, ועוד. כל מאבק כזה חשוב כלשעצמו, וגם כחוליה במערכה הכוללת להצלת מדינת הרווחה ולהגנת הדמוקרטיה.

מק"י רואה במערכה להגנת הדמוקרטיה מרכיב חשוב ביותר במערכה הכוללת למען ישראל שוחרת שלום ושוויונית, למען תמורות חברתיות מתקדמות ולמען הסוציאליזם. בהתבססו על השגי המערכה להגנת הדמוקרטיה, המשטר הסוציאליסטי ירחיב את הדמוקרטיה באופן מהפכני אל מעבר לזכויות הפורמליות ויבנה דמוקרטיה המבטלת ניצול אדם בידי אדם ומקיפה את המיבנה החברתי בכללותו.

פרק 6.

האוכלוסייה הערבית בישראל

בתקופה שבין שתי הוועידות, התרחשו מאורעות רבים, אשר השפיעו על דפוסי חייה, התפתחותה ומאבקה של האוכלוסייה הערבית בישראל. מאורעות אלה שיקפו את ההתייחסות הקיימת של המדיניות הרשמית אל המיעוט הלאומי הערבי הפלסטיני בישראל ואת השינויים שחלו בה.

חמש השנים האחרונות עמדו בסימן הגברת מדיניות האפליה והדיכוי של האוכלוסייה הערבית מצד ממשלות ישראל. הדבר היה נכון בימי ממשלות העבודה והוא בולט יותר בימי ממשלת "האחדות" הימנית בראשות אריאל שרון. השנים האלה עומדות גם בסימן הגברת המאבק הציבורי-פוליטי של האוכלוסייה הערבית למען השוויון ונגד מדיניות הנישול והצעדים האנטי-דמוקרטיים, הגזעניים והפשיסטיים, המנסים להוציא את האוכלוסייה הערבית אל מחוץ למיסגרת הפוליטית הלגיטימית, כאילו הערבים אינם אזרחי המדינה.

מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית מילאה תפקיד חשוב מאוד בגיבוש תעודת הזהות הפוליטית הדומיננטית בקרב האוכלוסייה הערבית, זהות המציבה אותה ככוח דמוקרטי במאבקים למען שלום צודק, שוויון וקידמה חברתית. מק"י הדגישה ומדגישה, כי ישראל אינה יכולה להיות מדינה דמוקרטית וחברה דמוקרטית, כל עוד ממשלותיה מנהלות מדיניות שיטתית של אפליה ועוונות נגד חלק מאזרחי המדינה, נגד האוכלוסייה הערבית. לכן המאבק למען שוויון ונגד מדיניות האפליה אינו עניינה של האוכלוסייה הערבית בלבד, אלא עניינם של כל הכוחות הדמוקרטיים היהודים ושל כל אלה השואפים לחברה שוויונית, דמוקרטית וצודקת.

סימנים מדאיגים

בוועידה ה-23 של מק"י ניתחנו, על בסיס גישתנו המעמדית המרקסיסטית, את תוכן המדיניות הרשמית של האפליה הלאומית והאזרחית נגד האוכלוסייה הערבית ואת המערכה לשוויון. על בסיס הניתוח הדגשנו שני דברים עיקריים.

ראשית, הגישה הרשמית של כל ממשלות ישראל היתה ונותרה - הסירוב להכיר באוכלוסייה הערבית כבמיעוט לאומי. במקום זה מציגות הממשלות התייחסות לקבוצות דתיות-עדיות: "מוסלמים", "נוצרים", "דרוזים", ולפעמים ההתייחסות היא אל "לא-יהודים". אי-ההכרה באוכלוסייה הערבית כבמיעוט לאומי היא אי-הכרה בזכותה להשתתף בצורה פעילה בגיבוש המדיניות הישראלית בתחומים השונים, החל בנושאים של שלום ומלחמה, והמשך בנושאים החברתיים והכלכליים, בנושא אופי המדינה ועוד. הסירוב להכיר באוכלוסייה הערבית כבמיעוט לאומי שולל ממנה את הזכות לבעלות על האדמה ולשימוש בקרקעות המוגדרות "אדמות מדינה", ומשרת את הממסד הדוגל בבעלות חד-לאומית של יהודים על הקרקע, שעל בסיסה מבצעים השלטונות תוכניות של נישול ערבים מאדמתם.

אבל אפילו במישור השוויון האזרחי, שבו כאילו מכירות ממשלות ישראל, כלומר במישור השוויון בתחומי החינוך, הבריאות, הרווחה, התשתיות וכדומה, סובלת האוכלוסייה הערבית מאפליה שיטתית. מאז קום המדינה, מנהלות ממשלות ישראל מדיניות של "שילוב ללא פיתוח", של דחיקת האוכלוסייה הערבית לשולי המשק הישראלי. מדיניות כזו בתחומי התיעוש, הפיתוח והבנייה חותרת להשאיר את האוכלוסייה הערבית בשולי ההתפתחות של החברה הישראלית וככוח עבודה "זרבי" במשק הישראלי.

שנית, גישתנו הקומוניסטית לשאלות בדבר מקומה של האוכלוסייה הערבית ובדבר אופי הדמוקרטיה בישראל מבוססת על ההתמודדות האידיאולוגית-פוליטית עם הציונות ומדיניות מפלגות השלטון ועל ההתמודדות עם הזרמים הבדלניים הלאומניים בקרב האוכלוסייה הערבית.

משמעותה הפוליטית של ההגדרה הרשמית של ממשלות ישראל ושל המפלגות הציוניות את מדינת ישראל כ"מדינת היהודים" – התנכרות לזכויות האזרחיות והלאומיות של מי שאינו יהודי, כלומר, למיעוט הלאומי הערבי הפלסטיני בישראל. גישה זו נועדה להעניק לגיטימיות למדיניות האפליה הלאומית והנישול מהאדמה ולהתייחסות

לאוכלוסייה הערבית כאל אזרחים מסוג ב'. מפלגתנו הקומוניסטית נאבקת נגד הגישה הגזענית הרשמית הזאת. היותה של ישראל ביטוי לזכות ההגדרה העצמית של העם היהודי בארץ אסור שתהיה הצדקה לאפליית האוכלוסייה הערבית. מבחינה דמוקרטית, הגדרה עצמית איננה שלילת זכויותיו של המיעוט הלאומי, ובראש וראשונה – זכותו לשוויון.

בו בזמן אנו נאבקים גם נגד הגישה של הסתגרות לאומית ערבית בנוסח הסיסמה של "אוטונומיה תרבותית". הגישה הבדלנית הזאת מסבה נזק למאבק הצודק של האוכלוסייה הערבית למען שוויון לאומי ואזרחי ומשרתת את הלאומנות ואת הקיצונים ואויבי הדמוקרטיה.

אנו, הקומוניסטים, [[במאבקנו למען תהיה ישראל מדינת כל אזרחיה,]] נאבקים למען תהיה ישראל מדינה דמוקרטית, המבוססת על שוויון מלא בין כל אזרחיה, ללא הבדל לאום, גזע, דת ומין. ישראל חייבת להכיר בלמעלה ממיליון ערבים מבין אזרחיה כבמיעוט לאומי, אשר שמורה לו הזכות לפתח את שפתו, תרבותו וחיי החברתיים והקהילתיים, להשתתף בקבלת ההחלטות הגורליות בחיי החברה הישראלית, וליטול חלק בהתפתחות בכל התחומים. אם ישראל תמשיך לנהל מדיניות שיטתית של אפליה לאומית בחלוקת המשאבים, וקודם-כל בתחום הקרקעות, אי-אפשר יהיה לראות בה מדינה דמוקרטית. לפי השקפתנו, מדינה דמוקרטית מכבדת את שוויון כל האזרחים ומשרתת את האינטרסים האמיתיים של כל אזרחי המדינה, יהודים וערבים.

פתרון מלא וכולל של האפליה הלאומית מותנה בעקירת שורשיה המעמדיים והחברתיים. מנקודת ראות זו, מק"י הציגה כבר בוועידתה ה-18 (1976) "תוכנית לשוויון זכויות אזרחי ולאומי לאוכלוסייה הערבית בישראל", שהוצגה כמרכיב מרכזי במערכה לתמורות פוליטיות וחברתיות מעמיקות. תוכנית זו נותרה התוכנית הכוללת והמקיפה למאבק נגד הגזענות, האפליה והנישול של האוכלוסייה הערבית, המשלבת את המימד האזרחי של השוויון עם המימד הלאומי. הסיסמה "מדינת כל אזרחיה", לעומת זאת, מצמצמת את בעיית האוכלוסייה הערבית למישור האזרחי-אישי בלבד ומותירה בצל את המימד הלאומי – את המערכה להכרה באוכלוסייה הערבית-פלסטינית בישראל כבמיעוט לאומי. מן הראוי להזכיר, כי הסעיף הראשון בתוכניתנו משנת 1976 תובע "הכרה על-פי חוק מדינה באוכלוסייה הערבית בישראל כבמיעוט לאומי".

בשנים שחלפו מאז ועידתנו ה-23, היינו עדים להתפתחויות מדאגות, המשקפות את אופי השינויים שהתחוללו במסגרת שני ההדגשים שצינו לעיל. הכוונה לשינויים לניגודים המעמיקים בין המדיניות הרשמית לבין צורכי האוכלוסייה הערבית, מעמדה ובעיותיה. מתרבים הסמנים המעידים על הקצנה במדיניות האפליה הרשמית ובעיונות כלפי האוכלוסייה הערבית, הנאבקת לשלום, לשוויון, לדמוקרטיה ולצדק חברתי. גוברות ההסתה הגזענית והתופעות הפשיסטיות, המסכנות את הדמוקרטיה. במיוחד נכונים הדברים בתקופת ממשלת הימין, ממשלת שרון-פרס. והנה כמה מהסימנים המדאיגים.

(א) הגברת המיתקפה האלימה והמתכוננת של השלטונות בכל הנוגע בנישול ערבים מאדמתם, או ליתר דיוק – ממה שנותר להם מאדמתם. הגישה האסטרטגית של ממשלות ישראל, המובילה לצפיפות בלתי-נסבלת בישובים הערביים ומונעת את התפתחותם, רואה בנישול מהקרקע שלב בתוכנית גזענית מקיפה יותר של טרנספר, שהשלטונות מתכוונים להפעיל ברגע מתאים מבחינתם.

בבעלות האזרחים הערבים נותרו לא יותר מ-700 אלף דונם, ועוד 780 אלף דונם הם שטחים בנגב, שעד היום נידונה שאלת הבעלות עליהם בפני בתי המשפט. שאלת הנישול בנגב היא סיכסוך הבעלות רב-ההקף הקיים בין המדינה לאזרחים הערבים.

אולם גם אותם 700 אלף דונם שנותרו בבעלות הערבים אינם מצויים ברובם בתחומי שטחי השיפוט של הרשויות המקומיות הערביות. 85% מהשטחים שבבעלות ערבים כלולים בשטחי השיפוט של מועצות אזוריות יהודיות.

המאבק על הבעלות על הקרקע הוא מאבק פוליטי וקיומי של האוכלוסייה הערבית. זה מאבק על הזכות להתפתחות במולדת המשותפת, המתנהל מול המדיניות הרשמית, המערערת על זכות זו. האוכלוסייה הערבית, בתמיכת הכוחות הדמוקרטיים היהודיים, נאבקת נגד כל התוכניות הגזעניות, אשר מגבירות את מצוקתה, מחרירות את המחסור בקרקע לבניית מגורים ומיבני ציבור, ומונעת פיתוח והבטחת שטחי בנייה לדור הצעיר.

במסגרת התוכניות הרשמיות לנישול ערבים מאדמתם, בולטות התוכנית הממשלתית, תוכנית 2020, בדבר ההתפתחות ארוכת הטווח, תוכנית המיתאר הארצית תמ"א-36 ותוכנית "כביש חוצה ישראל". בשנים האחרונות היינו עדים למיתקפה אלימה של המשטרה ויותר זרועות השלטון על תושבי אום א-סחאלי בצפון ועל התושבים שניסו להגן על אדמות אל-רוחה בוואדי עארה. הממשלה פועלת בכוח אלים, כדי לנשל אזרחים ולהרוס בתים, ומנסה בדרך זו לשבור את ההתנגדות הציבורית של בעלי הקרקע וכלל האוכלוסייה הערבית. אופי כזה היה גם למערכה שניהלה המשטרה נגד התושבים שמחו על הנישול הכרוך בהפקעות קרקע עבור "כביש חוצה ישראל".

בתקופת ממשלת "האחדות" הימנית בראשות שרון, המצב בכל הנוגע בהריסת בתים ובנישול החמיר עוד יותר. ממשלת שרון הקימה ועדת שרים, המורכבת משרי ביטחון פנים, תשתיות ופנים וראש מינהל מקרקעי ישראל. השרים האלה ידועים בדעותיהם הפשיסטיות ובהתייחסותם הגזענית כלפי הערבים, אזרחי ישראל. המשימה העיקרית של ועדה זו היא – ליישם את תוכניות הנישול של ערבים מאדמתם ואת התוכניות להריסת בתים "לא-חוקיים" של משפחות ערביות. לביצוע משימה גזענית זו הוקם כוח מיוחד של המשטרה, משמר הגבול ו"ס"מ, שהמשימה שהוטלה עליו היא – לשבור בכוח את ההתנגדות הציבורית ולבצע פשעי נישול והריסה.

הטענות הרשמיות, לפיהן אזרחים ערבים "משתלטים על מאות אלפי דונמים של אדמות מדינה" וגם "בונים אלפי בתים ללא רשיון", נועדו לספק תירוץ למדיניות הברוטלית של נישול והריסה. הרי מדיניות התיכנון והבנייה הרשמית היא זו שמונעת מאלפי משפחות ערביות את הזכות לבניית ביתן, וזאת בדרך של אי-מתן אישורי בנייה מסיבות

שונות. לממשלה אין שום מענה לצפיפות הדיור הגדלה ביישובים הערביים. העובדה, כי מאז קום המדינה לא הוקם אפילו ישוב ערבי חדש אחד (להוציא את עיירות העוני של הערבים-הבדואים בנגב), מדברת בעד עצמה. בימי ממשלת שרון-פרס נערכת מיתקפה נפשנית של הריסת בתים של ערבים בלוד, בנגב ובגליל. במיוחד חריפה המיתקפה על היישובים הלא-מוכרים בנגב, הסובלים מאפליה קשה במיוחד. תושבי הכפרים האלה חיים ללא שירותים חיוניים כמו הספקת מים, שירותי חינוך ובריאות, כבישי גישה ועוד. השלטונות מונעים מהם הכרה ושירותים חיוניים במטרה לגרשם מכפריהם ולנשלם מאדמתם.

(ב) המיתקפה הפוליטית העויינת

בתקופה שמאז הוועידה ה-23, חלה תזוזה ימנית במפה הפוליטית הישראלית: גבר כוחם של כוחות הימין והימין הקיצוני והפשיסטי, גברה ההסתה הגזענית נגד האוכלוסייה הערבית, נגד זכויות האזרחים הערבים ונגד ההנהגה שלהם. הורגש מאמץ מוגבר של הימין להביא לשלילת הלגיטימיות של האזרחים הערבים בזירה הפוליטית. הסתה זו ניצלה למטרותיה את החרפת התוקפנות של הכיבוש נגד העם הפלסטיני בשטחים הכבושים ואת המשבר בתהליך השלום, שפרץ כתוצאה מסרבנות ממשלת ישראל ביישום ההסכמים עם ההנהגה הלגיטימית והנבחרת הפלסטינית.

כוחות הימין עושים שימוש דמגוגי בהיות האוכלוסייה הערבית אזרחי ישראל וחלק של העם הערבי הפלסטיני, כדי לעוות את עמדת האוכלוסייה הערבית ביחס לסיכסוך. גוברים הנסיונות להטיל דופי באזרחים הערבים ולהציגם כ"גייס חמישי", שכאילו עויין למדינה. כוחות הימין שוללים את זכותה הדמוקרטית של האוכלוסייה הערבית להיאבק נגד התוכניות האפלות הנרקמות נגדה. כוחות אלה פועלים בשיטתיות לניצול מקרים קיצוניים בודדים הראויים לגינוי, כדי לבסס את טענתם השקרית, כאילו קיימת סתירה בין היותה של האוכלוסייה הערבית חלק מהעם הערבי הפלסטיני ובה בעת – אזרחים של מדינת ישראל.

כחלק מהעם הערבי הפלסטיני, האוכלוסייה הערבית מגלה, יחד עם כוחות השלום והדמוקרטיה בישראל, סולידריות עם מאבקו הצודק של העם הפלסטיני לשיחרור מהכיבוש ולהקמת מדינתו הריבונית בצד מדינת ישראל, בגבולות ה-4 ביוני 1967. מאבק זה משרת את האינטרסים האמיתיים של שני העמים. האזרחים הערבים, יחד עם אזרחים יהודים, נאבקים כדי שישראל תהיה מדינה דמוקרטית, שוויונית ותתקיים בה חברה צודקת; כדי שישראל תחיה בשכנות טובה עם כל עמי ומדינות האזור.

להגברת המיתקפה העויינת וההסתה הגזענית נגד האוכלוסייה הערבית והנהגתה היו כמה ביטויים:

(1) אירועי אוקטובר 2000

באירועי אוקטובר 2000, עשתה האוכלוסייה הערבית שימוש בזכותה הדמוקרטית להפגין נגד מדיניות הממשלה. אזרחים יצאו לרחובות הערים והכפרים במטרה למחות נגד הפוגרום שביצעה המשטרה בסוף ספטמבר 2000 במתפללים ברחבת מיסגד אל-אקצה בירושלים, ולבטא את הסולידריות שלה עם העם הפלסטיני, הסובל מפשעי הכיבוש. המשטרה, בהשתמשה בירי ללא הבחנה, שגרם למותם של 13 אזרחים ערבים ולפציעתם של מאות, ביצעה את מדיניות ממשלת ברק, לפיה ההתייחסות לאזרחים הערבים היתה כאל תושבים בשטח כבוש. המיתקפה על האזרחים הערבים לוותה בהסתה ארסית נגד האוכלוסייה הערבית. הריגת האזרחים הערבים ומסע ההסתה קרעו קרע ביחסים בין האזרחים הערבים והיהודים, והיה צריך לחלוף זמן עד שהקרע החל להתאחות. מק"י גינתה את מדיניות ההרג של ממשלת ברק וגם את התופעות המזיקות למאבק הצודק של האוכלוסייה הערבית, כמו הצתת מוסדות ציבור, לרבות בנקים, בתי דואר ותמרורים ושריפה של דגלי המדינה. גינוי תופעות אלה כביטוי לביריונות ולהסתגרות בדלנית לאומנית. הדגשנו, כי שני העמים יחיו לעד במולדת המשותפת, וכי האינטרסים של שני העמים הם לבנות חיים של שכנות טובה על בסיס של אזרחות שווה. המאבק המשותף היהודי-ערבי נגד מדיניות הכיבוש והאפליה הרשמית הוא תרומה חשובה ביותר לעניין הקיום בצוואת ולהבטחת חיים בשוויון של האוכלוסייה הערבית.

מאבק האוכלוסייה הערבית, יחד עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים, ובתמיכת הסולידריות הבינלאומית, אילצו את ממשלת ברק להקים את ועדת החקירה הממלכתית בראשות השופט תיאודור אור. בדיוני ועדה זו, החוקרת את מאורעות אוקטובר 2000, נפרשה מדיניותה הרשמית העויינת של הממשלה כלפי האוכלוסייה הערבית. אנו מקווים שוועדה זו תסיק את המסקנות המתבקשות לגבי האחריות הממשלתית לאירועים הקשים, וכי מסקנות אלה יועילו למאבק הצודק למען השוויון.

חשוב להדגיש, כי אירועי אוקטובר והאינתיפדה הפלסטינית השנייה לא פגעו בהתגייסותה של האוכלוסייה הערבית למאבקים נגד מדיניות הכיבוש והמלחמה ולמען שלום צודק. העמדה הדומיננטית בקרב האוכלוסייה הערבית היתה ונתרה העמדה של תמיכה במאבק משותף ערבי-יהודי. בקרב אלה שתקפו את מפלגתנו הקומוניסטית בגלל עמדותיה העיקביות וקריאתה המתמדת למאבק יהודי-ערבי משותף, חלה התפכחות וחלק מהם תומכים עתה בגישה דמוקרטית זו.

(2) סכנת האיום בטרנספר

בצל המלחמה המחריפה נגד העם הערבי הפלסטיני ונגד השכנת השלום הצודק, בצל התגברות סכנת הפשיזם והמיתקפה נגד האוכלוסייה הערבית – נשמעות יותר ויותר קריאות של חוגי ימין נגד עצם זכותה של האוכלוסייה הערבית לחיות במולדתה ולגירוש אזרחים ערבים אל מחוץ לבולות המדינה ואל מחוץ לגבולות האזרחות הלגיטימית.

אם בעבר היתה הסתה זו נחלתה של קבוצה ימנית-פשיסטית שולית כמו קבוצת כהנא, הרי היום הטרנספר הוא דגלה הרשמי של מפלגת "מולדת", שהיתה במשך פרק זמן מסויים חברה בממשלת שרון. מפלגת "מולדת" מנהלת מסע ציבורי, כולל הדבקת כרזות ברחובות, למען טרנספר, כלומר – לגירוש של ערבים. ניתן לומר, כי בשנים האחרונות קיבלו הקריאות לטרנספר אופי ממסדי יותר והפכו נושא לדיונים אסטרטגיים, המפרטים את השיטות השונות לגירוש פלסטינים תושבי השטחים הכבושים, כמו גם לגירוש ערבים אזרחי ישראל. ב"מיסמך הרצליה" הגזעני, שחובר בידי אנשי אקדמיה, נציגי הממסד הפוליטי, הביטחוני והעסקי בישראל, יחד עם אישים ממפלגות ציוניות, מוצג הגירוש כצורך אובייקטיבי. משתתפי כנס הרצליה דנו בכובד ראש בהבדלים בין "טרנספר בהסכמה" לבין "טרנספר בכוח" ו"טרנספר רעיוני". אפי איתם, הידוע בדעותיו הימניות הפשיסטיות, ומי שנבחר לאחר מכן כיו"ר המפד"ל ומונה לשר בממשלת שרון, הציע באותו דיון, לבצע "טרנספר" מסוג מיוחד: לשלול מהאזרחים הערבים את אזרחותם הישראלית ולהעניק להם אזרחות ירדנית, וזאת מבלי לעקור אותם ממקומות מגוריהם בתחומי ישראל. אפרים סנה, שר מטעם מפלגת העבודה בממשלת שרון, הציע לספח את אזור אום אל-פחם וישובי ואדי עארה לירדן, כדי שהמדינה היהודית תוכל "לחסוך" לעצמה את אזרחותם של 180 אלף ערבים. אחרים מציעים לנהל מדיניות שכה תמרר את חייהם של האזרחים הערבים, עד שיסכימו ל"טרנספר מרצון" ויעזבו בהמוניהם את ישוביהם.

חקיקתם של חוקים גזעניים ופשיסטיים בכנסת הנוכחית, ה-15, היא ביטוי נוסף למסע נגד זכותם הדמוקרטית של האוכלוסייה הערבית ושל נציגיה ליטול חלק בדמוקרטיה הישראלית. מק"י מתייחסת בחומרה רבה להחלטה התקדימית של שר הפנים אלי ישי בדבר שלילת אזרחותם של ערבים, החשודים בקשר לארגונים פלסטיניים או בקשר למעשי חבלה. זכותה של המדינה להעמיד חשודים לדין, אך אין לה זכות לשלול אזרחות. כך קובעות גם אמנות בינלאומיות, עליהן חתומה ישראל. אנו רואים בהחלטת שר הפנים יישום נסיוני של תוכנית הטרנספר. מק"י מדגישה, כי המאבק נגד תוכניות הטרנספר הוא עניינם של כל הכוחות הדמוקרטיים בישראל. טרנספר הוא מדיניות של חברה גזענית ושל משטר פשיסטי. לכן קוראת מפלגתנו להרחיב ולהגביר את המאבק המשותף היהודי-ערבי נגד סכנת הטרנספר ולמען הגנת הדמוקרטיה ולשוויון אמת של האוכלוסייה הערבית.

(ג) הרעת המצב הכלכלי-חברתי של האוכלוסייה הערבית

בצל העמקת המיתון הכלכלי המשבר החברתי בשנים האחרונות, סובלת האוכלוסייה הערבית במיוחד מהמשבר במשק ומהמדיניות הכלכלית-חברתית המפלה הנילווית אליו.

הרשויות המקומיות הערביות סובלות ממשבר תקציבי ותיפקודי עמוק, וזאת בשל האפליה בתקציבים ואי-יישום ההסכמים החתומים בין מרכז השלטון המקומי לבין האוצר. המצוקה התקציבית החמורה מונעת מהרשויות המקומיות הערביות להעניק שירותים לאזרחים ולשלם שכר לעובדיהן. לפי הנתונים האחרונים, התקציב הממשלתי הניתן לרשויות המקומיות הערביות למימון השירותים החברתיים הוא רק 52% מהתקציב הממוצע הניתן למטרה זו לישובים יהודיים.

בשנים האחרונות בולטת ההידרדרות הכלכלית-חברתית של הישובים הערביים. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, למעלה מ-80% מהישובים הערביים מצויים בארבעת האשכולות הנמוכים, כלומר העניים ביותר, של הישובים בארץ; האוכלוסייה הערבית מהווה כמחצית מכלל החיים מתחת לקו העוני; והילדים הערבים מהווים 60% מכלל הילדים החיים מתחת לקו העוני. בעוד שבקרב הילדים

בכלל, כל ילד רביעי חי מתחת לקו העוני, בקרב הילדים הערבים – כל ילד שני חי במצוקה קשה כזאת. העוני והמצוקה הקשים במיוחד של האוכלוסייה הערבית הם פרי מדיניות האפליה והקיפוח. העובדים הערבים מועסקים ברובם בשכר מינימום ובענפים שבהם השכר נמוך. החברה הערבית סובלת במיוחד ממכת האבטלה. בשנים האחרונות מהווים ישובים ערביים את הרוב המכריע בקרב הישובים המוגדרים מוקדי אבטלה. שעה ששיעור האבטלה בכלל עמד על 10%, בישובים ערביים לא מעטים הוא הגיע (בחישוב רשמי) ל-15 ו-20 אחוזים. לפי נתוני שירות התעסוקה, שיעור האבטלה בקרב הערבים גבוה פי 3 משיעור האבטלה בקרב יהודים. העדר תוכניות ממשלתיות לפתרון בעיית האבטלה פוגע במיוחד בישובים הערביים מוכי האבטלה.

ההתפתחות הפנימית בקרב הציבור הערבי

ההתפתחות בקרב האוכלוסייה הערבית הושפעה מכלל ההתפתחויות בארץ ובעולם: הנסיגה בתהליך השלום ומדיניות הכיבוש מחדש, הסגר וההרעבה של העם הפלסטיני בשטחים הכבושים; החרפת מדיניות האפליה כלפי האזרחים הערבים; הנסיגה במעמדם של הכוחות המהפכניים בעולם בעיקבות קריסת ברית-המועצות והמשטרים במדינות מזרח-אירופה; השתלטות כלכלת השוק והתרבות שלה; התמורות המעמדיות והחברתיות בקרב האוכלוסייה הערבית עצמה.

(1) בקרב האוכלוסייה הערבית מתגבשת נטייה ל"חברה אזרחית", המתבטאת בהקמת עמותות, שמאחורי חלקן עומדות מפלגות ותנועות פוליטיות, וביניהן – התנועה האיסלמית ובל"ד, המנצלות אותן לתועלתן. עמותות לא-מעטות קמו כדי לטפל בנושאים שהממשלה הזניחה את הטיפול בהם, ואשר האוכלוסייה הערבית סובלת בעטייהם. הביקורת שלנו נוגעת בעיקר לנסיון להציג את העמותות כתחליף למפלגות פוליטיות ולנתק את הקשר בין הנושאים הקונקרטיים, שבהם מטפלת העמותה, לבין הגורם המרכזי למצוקה, שהוא המדיניות הרשמית, שהמאבק נגדה הוא מאבק פוליטי. אנו מעריכים, כי קרנות אמריקאיות ואחרות, אשר מממנות חלק מהעמותות, אינן מעבירות תקציבים ללא תמורה פוליטית.

(2) מפלגתנו הקומוניסטית רואה בחומרה את טיפוח העוינות העדתית בקרב האוכלוסייה הערבית. חמור הנסיון להבליט את ההשתייכות העדתית-חמולתית על פני ההשתייכות הלאומית והפוליטית. תופעות שליליות אלה בולטות במיוחד במערכות הבחירות לרשויות המקומיות. סיכסוכים עדתיים מפלגים את האחדות של האוכלוסייה הערבית במאבקה הצודק נגד מדיניות האפליה. סיכסוכים כאלה משרתים את מדיניות הממשלה ומקלים עליה בביצוע תוכניותיה האפלות נגד האוכלוסייה הערבית. אחת המשימות העיקריות של מק"י היא לנהל מערכה רעיונית, פוליטית וציבורית נגד הפונדמנטליזם הדתי ונגד זריעת פילוג על רקע עדתי.

(3) אנו עדים למשבר הפוקד את רוב המפלגות והתנועות הפוליטיות הערביות. משבר זה בא לידי ביטוי בפילוגים במפלגות ובתנועות (המפלגה הדמוקרטית הערבית, התנועה האיסלמית, בני הכפר), ובהתפרקות הברית קצרת הימים בין בל"ד לבין התנועה הערבית לשינוי (אחמד טיבי).

(4) החמרת מצבם של האזרחים הערבים בישראל ופשעי המלחמה שמבצע הצבא הישראלי בשטחים הכבושים מגבירים את הביקורת הנוקבת כלפי המדיניות של ממשלת שרון-פרס, האחראית להגברת הדיכוי הלאומי ולהכבדת עול הכיבוש. המצב החמור מוליד פה ושם הלכי רוח של יאוש אצל אזרחים שאיבדו את התקווה לשינוי, המבוסס על מאבק ציבורי יהודי-ערבי עיקבי. אנו מגנים כל מעשה אלימות כלפי אזרחים וכל צעד קיצוני הנובע מיאוש. מעשים כאלה מסבים נזק למערכה לשלום צודק ולשוויון. בה בעת אנו מוקיעים כל נסיון של הממשלה וחוגי הימין לנצל מעשים של בודדים לניהול מסע עונשין נגד האוכלוסייה הערבית כולה.

(5) המפלגות הציוניות, לרבות העבודה והליכוד, מנסות לנצל את המשבר המדיני והחברתי-כלכלי ואת המשברים במפלגות הערביות, כדי לנסות ולבסס מחדש את מעמדן בקרב האזרחים הערבים. המפלגות הציוניות משקיעות מאמצים רבים בגיוס ערבים לשורותיהן. ההתפקדות של ערבים לליכוד, שהתרחשה לאחרונה, מסבה נזק למאבקה הצודק של האוכלוסייה הערבית.

ההתמודדות עם הפונדמנטליזם הדתי

בעשורים האחרונים ניצל הפונדמנטליזם הדתי את החרפת המצב הכלכלי-חברתי, את ההשלכות השליליות של הגלובליזציה הקפיטליסטית, את האלימות הגוברת של האימפריאליזם ואת החלשות תנועות השמאל, כדי לחזק את מעמדו בארצות רבות, לרבות במזרח-התיכון.

על רקע זה, ונוכח הכיבוש המתמשך והאפליה המתרחבת, אנו עדים גם להתחזקות של הפונדמנטליזם הדתי בחברה הישראלית בכלל, ובקרב האוכלוסייה הערבית, בפרט.

אחת המשימות החשובות הנצבות על הפרק בפני מפלגתנו הקומוניסטית היא – התמודדות רעיונית-פוליטית עם הפונדמנטליזם הדתי ועם התנועות הפונדמנטליסטיות, ושיכנוע הציבור בחלופה שלנו, החלופה של מאבק ציבורי דמוקרטי ערבי-יהודי לשלום, לשוויון ולקידמה חברתית.

כמו כל תופעה חברתית-רעיונית, אנו ניגשים לנתח את הפונדמנטליזם הדתי על בסיס גישתנו המרקסיסטית, הבוחנת את הרקע והסיבות, אשר סייעו לצמיחת התופעה הזאת ולגיבוש זהותה הרעיונית והפוליטית. בין הסיבות האלה ניתן למנות את הסיבות הבאות:

- הרעת המצב הכלכלי-חברתי של מרבית האוכלוסייה הערבית, וזאת בצל הגידול באבטלה והחרפת מדיניות האפליה הלאומית שמנהלות ממשלות ישראל.
- התפשטות הלכי רוח של יאוש בשל קריסת התהליך המדיני באשמת ממשלות ישראל והכיבוש מחדש, המלווה בסגר, הרעבה והתעללות שיטתית בעם הפלסטיני.
- הנסיגה בכוחם ובהשפעתם של כוחות השמאל בעולם ובישראל על רקע פחרוק ברית-המועצות.
- התחזקות חוגים פונדמנטליסטיים בארצות ערביות ובשטחים הכבושים (חמאס, ג'יהאד איסלמי) והידוק הקשרים ביניהם לבין חוגים פונדמנטליסטיים בקרב האוכלוסייה הערבית.
- קיומה של מערכת פיננסית תומכת, הפועלת באמצעות עמותות המספקות שירותים לציבור וסיוע לעניים, קורבנות מדיניות האבטלה והאפליה.

מנקודת ראותנו, כל התנועות הפונדמנטליסטיות – איסלמיות, נוצריות או יהודיות – הן תנועות ריאקציוניות, הפועלות נגד הקידמה החברתית, מבודדות את האוכלוסיות שהן משפיעות עליהן, ומפריעות למערכה למען חברה דמוקרטית ושוויונית, המבוססת על צדק חברתי.

ההתמודדות עם התנועות הפונדמנטליסטיות מחייבת התמודדות עם תפיסותיהן הרעיוניות ועם מסקנותיהן הפוליטיות, ובעיקר במישורים הבאים:

(א) המאמץ של הפונדמנטליזם לשלול את התפיסה המעמדית של החברה ושל המדינה ולהעניק מעמד מרכזי מוחלט להשקפת העולם הדתית, המציגה את האמונה הדתית ככוח המניע של החברה. תמצית התפיסה הזאת באה לידי ביטוי באמירה "האיסלם הוא הפתרון" ובחתיירה להשתתת המדינה על ההלכה הדתית

(בדומה לתפיסה של החרדים היהודים). הפונדמנטליזם שולל את המערכה נגד הקפיטליזם כמשטר ניצול ודיכוי, ומציג את ההישענות על ההלכה הדתית כערובה יחידה לפתרון כל הבעיות החברתיות. בכך הוא מנתק את חסידי מהמאבקים החברתיים והלאומיים למען חברה דמוקרטית ומפותחת, המבוססת על צדק חברתי. בדרך זו הופך הפונדמנטליזם אובייקטיבית שותף של האימפריאליסטים, המנהלים את מלחמותיהם נגד העמים בתואנה של "מלחמת תרבות", שהיא כאילו מחויבת המציאות.

(ב) הצגת האיסלם כפתרון האחד והיחיד מובילה את התנועה האיסלמית להכיר בשלושה מעגלי פעילות: המעגל האיסלמי, המעגל הערבי והמעגל הפלסטיני. מבחינתה, המעגל הדתי עדיף על זה הלאומי, לרבות על המערכה הלאומית הפטריוטית. תפיסה זו מזיקה למאבקה של האוכלוסייה הערבית לשוויון זכויות מלא בישראל.

(ג) התפיסה הדתית המוחלטת מובילה בהכרח לפילוג הציבור הערבי-פלסטיני בישראל לפי סימן ההכר הדתי והעדתי בין מוסלמים ללא-מוסלמים, בין מוסלמים פונדמנטליסטים למוסלמים שאינם פונדמנטליסטים, וכן שוללת את הבסיס למאבק משותף ערבי-יהודי. הפילוג הדתי-עדתי מזיק למאבק הצודק של האוכלוסייה הערבית נגד אפליית ולמען השלום והדמוקרטיה.

(ד) תפיסת "האיסלם הוא הפתרון" מחזקת את הגורמים בישראל המתנגדים להפרדת הדת מהמדינה ולגיבוש חוקה דמוקרטית, המבוססת על שוויון זכויות אזרחי ולאומי. תפיסה זו עולה בקנה אחד עם הכפייה הדתית ועם ההתנגדות לחברה פלורליסטית, המאפיינות את המימסד הישראלי.

(ה) הגישה הפונדמנטליסטית שוללת את שוויון זכויות האשה בכל המישורים, לרבות בעבודה, בחברה ובמשפחה. היא דוגלת בהפרדה בין המינים לא רק בטקסי הפולחן הדתי, אלא גם במערכת החינוך, בפעילות הפוליטית, בהפגנות. נציגי התנועות הפונדמנטליסטיות בכנסת התנגדו בתוקף לחוק שאושר לאחרונה, ואשר הישווה את מעמדה של הנשים המוסלמיות למעמדה של הנשים היהודיות בבתי המשפט למשפחה.

אנו מדגישים, כי נמשיך בשיתוף פעולה עם כלל החוגים הפועלים בקרב האוכלוסייה הערבית, לרבות עם התנועה האיסלמית, בנושאים קונקרטיים, הנוגעים לחיי הציבור הערבי, ובמיסגרת הוועד הארצי של ראשי הרשויות המקומיות הערביות, ועדת המעקב העליונה לענייני האוכלוסייה הערבית והתארגנויות נוספות. במקביל לשיתוף פעולה זה, המשרת את האינטרסים של המיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני בישראל ואת המערכה לשלום, לשוויון ולדמוקרטיה, נמשיך לנהל ויכוח רעיוני עקרוני ופוליטי ענייני עם התנועות הפונדמנטליסטיות.

תוכנית מק"י לשוויון האוכלוסייה הערבית

מפלגתנו הקומוניסטית היהודית-ערבית מדגישה את חשיבות המאבק המשותף הערבי-יהודי למען השוויון. מאבק משותף הוא תנאי אובייקטיבי להצלחת המאבק למען השלום והשוויון, הדמוקרטיה והקידמה החברתית. תוכניתנו להגברת המאבק העיקרי, העקרוני והיומיומי, נגד מדיניות האפליה כלפי האוכלוסייה הערבית, כוללת את הסעיפים הבאים:

- (1) הכרה בחוק באוכלוסייה הערבית-פלסטינית בישראל כבמיעוט לאומי.
 - (2) הגברת המאבק הערבי-יהודי נגד תוכניות הטרנספר, נגד התוכניות לנישול אזרחים ערבים מאדמתם, נגד הריסת בתייהן של משפחות ערביות, למען הכרת הממשלה בכל הכפרים הערביים הלא-מוכרים.
 - (3) חיזוקם ושיפור עבודתם של ועדת המעקב לענייני האוכלוסייה הערבית ושל הוועד הארצי של ראשי הרשויות המקומיות הערביות; מערכה ליישום תוכניות פיתוח ותיעוש של הישובים הערביים.
 - (4) הגברת המאבק לשוויון בתקציבים ובשירותים לעיריות ולמועצות המקומיות הערביות, ולהרחבת שטחי השיפוט של הרשויות המקומיות הערביות.
 - (5) ניהול מדיניות של העדפה מתקנת, אשר תאפשר לסגור את הפערים באמצעות הקמת מוסדות חינוך בכל הרמות וצידום כנדרש, ובהרחבת שירותי הרווחה והבריאות.
 - (6) גיבוש תוכנית מתוקצבת להתמודדות עם מוקדי האבטלה בקרב הציבור הערבי.
 - (7) הגדלת מיספר הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות, שיפור תנאיהם והפסקת הרדיפות הפוליטיות נגד הסטודנטים הערבים; קליטת אקדמאים ערבים בעבודה במיגזר הציבורי.
 - (8) קידום האשה הערבית ולשוויון מעמדה בכל התחומים, לרבות בעבודה, בחברה ובייצוג במוסדות נבחרים.
 - (9) ביטול שירות החובה בצבא המוטל על בני העדה הערבית-דרוזית.
 - (10) העברת נכסי הוואקף המוסלמי לידי מוסדות נבחרים של האוכלוסייה המוסלמית; להגנת המוסדות הדתיים של האוכלוסייה הערבית.
 - (11) פתרון צודק לבעיית העקורים הערבים, אזרחי ישראל, וזאת על בסיס הכרה בזכויותיהם בכפריהם שנהרסו משנת 1948; הכרה בזכותם של תושבי איקירת ובירעם וכפרים הרוסים אחרים לחזור לבתיהם ולכפריהם, מהם גורשו בשנת 1948 ואילך.
- חיזוק המפלגה הקומוניסטית והקמת חזית רחבה יהודית-ערבית, במטרה לגבש שיתוף פעולה רחב בין כוחות השלום, השוויון והדמוקרטיה היהודיים והערביים.

פרק 7.

המפלגה הקומוניסטית הישראלית

מפלגתנו ציינה בשנת 1999 מלאות 80 שנה לייסודה. אנו גאים בתולדותיה של מפלגתנו, בעמידתה במיבחנו הקשים, בהרכבה היהודי-ערבי, ביכולתה לתת תשובות נכונות במצבים מורכבים. כמו בכל שנות קיומה, מפלגתנו מוכנה להיות שותפה לכל מאבק המקדם שינויים חיוביים במערכות שלום, לשוויון, להגנת הדמוקרטיה וזכויות העובדים. אחד המיבחים שלנו הוא יכולתנו ליזום שותפויות מאבק כאלה ולהתמיד בהן. מיבחנו חשוב אחר הוא יכולתנו לנהל דיאלוג פתוח עם כאלה שאינם מסכימים איתנו, לקרבם ולשכנעם להצטרף לשורותינו. תפקידה, מקומה ומצבה של מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית מחייבים ניתוח כל-צדדי וגלוי-לב. ניתוח כזה אינו קל על רקע המצב בעולם, באזור ובישראל, ובהתחשב במצבה של התנועה הקומוניסטית בארצות שונות. באופן כללי ניתן לומר, כי מפלגתנו עמדה בכבוד במיבחים הפוליטיים והחברתיים. בתקופה שבין ועידה לוועידה התמודדנו עם המדיניות הרת האסון של שלושה ראשי ממשלה: נתניהו, ברק ושרון, אשר הרחיקו את הסיכוי לשלום והשקיעו את ישראל במשבר כלכלי-חברתי ופוליטי קשה ביותר. תמיכתנו בהסכמי אוסלו היתה נכונה בשעתה, כאשר ממשלת רבין הכירה באש"ף והסתמן סיכוי להתקדם מהסכמי הביניים לעבר הסכם הקבע. אולם בחמש השנים החולפות פעלו הממשלות כולן לריקון הסכמי הביניים מתוכנם ולחסימת הדרך למשא-ומתן על שלום קבע. לכן עידכנה מפלגתנו את דרישותיה המדיניות, והיא שמה כעת דגש בדרישות הקונקרטיות להפסקת הכיבוש מחדש, המצור והסגר, ובדרישה העקרונית לפתרון שלום המיישם את העקרון של שתי מדינות, ישראל ופלסטין, ואת יתר העקרונות המפורטים בתוכנית השלום של מק"י.

הקומוניזם, שאלות השעה ותפקיד מפלגתנו

השקפת העולם של מק"י, כמפלגה מרקסיסטית-לנינית, מבוססת על הגישה המעמדית לניתוח הבעיות חברתיות והמדיניות, על האסטרטגיה הסוציאליסטית ועל האינטרנציונליזם והאחדות היהודית-ערבית. המאבק המעמדי הוא הכוח המניע של ההיסטוריה. הקפיטליזם, החותר להשיג את מירב הרווחים, מגביר בהתמדה את ניצול העובדים השכירים ומגדיל את מיספר המובטלים והמיוותרים, ולשם כך משתמש בטכנולוגיות חדשות. מיסחור החיים, האופייני לקפיטליזם, מקיף את כל החפצים, אך גם את הטבע, וגורם לעיוותים ולהרס חסר תקדים. אך העולם הקפיטליסטי, שמרקס תיאר בצורה תמציתית ובהירה ב"מניפסט המפלגה הקומוניסטית" ב-1848, נותר עולם רווי ניגודים, שבו אנו חיים כיום: "היחסים הבורגניים נהיו צרים מכדי להכיל את העושר שיצרו". מק"י שבה ומדגישה את דבקותה בסוציאליזם כשינוי חברתי עמוק ומהותי, כתנועה חברתית מהפכנית וכחזון של חברה עתידית.

הקווים הכלליים של החברה הסוציאליסטית, שמק"י שואפת אליה, ואשר נוסחו בתקנון מק"י, שאושר בוועידה ה-23, הם:

"סוציאליזם הוא שינוי חברתי מהותי, שלב היסטורי מתקדם יותר, המחליף את הקפיטליזם – משטר הניצול המעמדי, ניצול אדם בידי אדם. סוציאליזם משמעו שלטון מעמד הפועלים וכלל העובדים בעיר ובכפר; בעלות חברתית על אמצעי הייצור העיקריים תוך הבטחת מנגנוני ביקורת ותיכנון דמוקרטי לטובת כלל החברה; איכות חיים גבוהה והעלאת רמת החיים החומרית והתרבותית; עקירת האפליה הלאומית והעדתית; שוויון זכויות האשה בחברה, בעבודה ובמשפחה; חירות האדם והתפתחותו החופשית והכל צדדית. הסוציאליזם מעמיד את האדם כערך עליון. ישרו בו פלורליזם של דעות, ארגונים ומפלגות ודמוקרטיה עמוקה הלכה למעשה בכל תחומי החיים. הסוציאליזם מתפתח באופן דינמי ומתחדש בהתמדה ואינו סדר חברתי מוגמר וסטטי".

בהמשך לניתוחים שנעשו בוועידותינו ה-22 וה-23, תמשיך מק"י ללמוד ולנתח את הסיבות והגורמים לקריסה של המשטר הסוציאליסטי בברית-המועצות ובארצות אחרות במזרח-אירופה, ולהפיק את הלקחים הנובעים מניתוח זה לגבי עבודתנו בישראל. הוועידה מטילה על הוועד המרכזי לקיים דיון מפלגתי בנושא חשוב זה. מבחינת הלקחים שעלינו ללמוד, חשובה לנו במיוחד המשמעות של הוויתור של המפלגה על תפקידה המנהיגי, החלשת הארגון, הפיכת החברות במפלגה לעניין פורמלי, האופורטוניזם, ההתרחקות מפעולה קולקטיבית, הוויתור על

המסורת הקומוניסטית של יושר, צדק והקרבה, העדר הביקורת והביקורת העצמית, התרופפות החינוך, פולחן האישיות ומחלות נוספות, אשר פוגעות בגוף המפלגה, אם אין לגוף הזה הנוגדנים הדרושים. כל התופעות האלה הזינו את הקריסה המזעזעת של הסוציאליזם, אשר הביא לאנושות השגים כבירים וערכים נעלים של אינטרנציונליזם וסולידריות. רבים החלו לדבר על "מות הקומוניזם".

עלינו להמשיך ולנתח את הסיבות לאי-ניצול האפשרויות החומריות והרוחניות שהיו, כדי שהמשטרים הסוציאליסטיים יהיו יציבים יותר בתחרות עם הקפיטליזם.

אין זה מקרה, שמנהיגי הקפיטליזם וכלי התעמולה שלהם הטילו את האחריות לקריסה על התיאוריה הסוציאליסטית, על רעיונות הקומוניזם. הם מטיבים לדעת, שכל עוד התיאוריה הזאת קיימת, גם האיום עליהם קיים.

בהקשר זה מטיחים אשמה במטריאליזם ההיסטורי וביישומו בחיי החברה. טוענים נגד הניתוח המעמדי של המשטרים החברתיים.

בעקבות הקריסה, כמה מפלגות קומוניסטיות ויתרו על הכללת המושג קומוניזם בשמן. הן הסבירו זאת בעובדה, שהקומוניזם נעשה בלתי-פופולרי ומרגיז. במפלגות שונות השלימו עם קיומן של קבוצות בתוך המפלגה. להסרת התואר "לניניזם" מהמושג מרקסיזם-לניניזם היו כמה הסברים. גרסו, כי הלניניזם אחראי לקריסת ברה"מ, ולכן יש להתרחק מכל מה שקושר את המפלגות עם ברה"מ. אך הסיבה העיקרית היתה הרצון להתרחק מצורת הארגון הלניניסטי, מהארגון של מפלגה מטיפוס חדש. לנין גיבש את עקרונות המפלגה מטיפוס חדש כארגון התואם את התיאוריה של המרקסיזם. וכשם שלא יכולה להיות מפלגה מהפכנית ללא תיאוריה מהפכנית, היא גם לא יכולה להתקיים ללא ארגון מהפכני תואם.

קיימות מפלגות קומוניסטיות, אשר כבר לפני עשרות שנים בחרו להיקרא בשם שאינו כולל את התואר קומוניסטית. כאלה היו המפלגות בגרמניה המזרחית, בפולין, בקפריסין, בקוריאה ועוד. אולם רק לאחר הקריסה, שינוי השם היה קשור בשינויים נוספים, הנוגעים בהבטים אחרים של עבודת המפלגה. זו האמת, וזה מה שראינו אצל כמה חברים לפני שנים.

כוחה של מפלגה קומוניסטית הוא בהשקפת עולמה האידיאולוגית, במדיניותה, באירגונה ובפעילותה. העקרון הארגוני החשוב ביותר להתקפות ולביקורת הוא הצנטרליזם הדמוקרטי. עקרון זה הוא לב-לבו של הארגון. משקלו שווה למשקל העקרון של אחדות הניגודים ומאבק הניגודים בחוקי הדיאלקטיקה. ולכן אין זה מפתיע, כי המהלומות מכוונות אל המהות הזאת במטרה לחסלה. חברים העומדים על יסודות הארגון, במיוחד אלה הדבקים בצנטרליזם הדמוקרטי מכונים "שמרנים".

ההתקפה על הצנטרליזם הדמוקרטי היא בעצם התקפה רק על הצנטרליזם במוסדות עצמם וביחסים בין המוסדות המרכזיים לבין המחוזות והסניפים. מי שדוחה את הצנטרליזם במוסדות המרכזיים הנבחרים, דוחה גם את הצנטרליזם בוועד המחוז ובוועד הסניף. הוויתור על הצנטרליזם מוביל לאנדרלמוסיה ארגונית ולאי-שלטה.

לאחר הקריסה והעלמות הקוטב הסוציאליסטי, הואץ קצב הגלובליזציה הקפיטליסטית. המהפכה התקשורתית והמדעית, שביצעה קפיצות אדירות, נוצלה להעמקת ולהרחבת ניצול העובדים והעמים. גובש "סדר עולמי חדש" בשליטת החברות הרב-לאומיות, אשר מגביר את הניצול ומשרת את התוכניות האפלות של ארה"ב להגמוניה מלאה.

לא כל הנאבקים נגד הגלובליזציה הקפיטליסטית מציעים את החלופה הסוציאליסטית, וישנם המציעים רפורמה. יחד עם זאת, התנועה נגד הגלובליזציה עשויה להתפתח ולהפוך כוח משמעותי. ברור, כי החלופה הסוציאליסטית נתפסה כאפשרות ריאלית בתנאים של קיום עולם סוציאליסטי, תנועה רחבה לשיחורור לאומי ומעמד פועלים מאורגן. בתנאים הנוכחיים, האפשרות הזאת רחוקה יותר.

הכוחות הריאקציוניים מנצלים את הקריסה, כדי להפנות את ההסתה לשלילת הקומוניזם. לצורך זה טוענים, כי רעיונות הקומוניזם טובים רק על הנייר ובספרים, אבל הם אינם ישימים. בעיקבות זאת, אנו מבחינים אצל כמה מפלגות קומוניסטיות בגמגום בדבר המטרה ובנסיון להתרחק מהמטרה המהותית של המפלגה, שהיא – כינון משטר סוציאליסטי. אך כל חבר וכל מפלגה שאינם רואים כמטרת מאבקם את יישום המטרה היסודית, כלומר הקמת המשטר הסוציאליסטי – אינם יכולים להמשיך ולגייס את התלהבות החברים וכלל המנוצלים. זו חובתנו להתמודד עם הטענות האנטי-קומוניסטיות ולהסביר, כי רעיונות הקומוניזם לא רק נותרו בתוקפם למרות הקריסה, אלא שהמציאות הכלכלית-חברתית והמדינית הנוכחית אפילו מקנים להם מישנה אקטואליות.

אידיאולוגיה וארגון

נושא המטרה האסטרטגית הוא אחת השאלות המהותיות בפעילותה ובעצם קיומה של מפלגתנו. מדיניות המפלגה ועמדותיה אמורות לשרת את מטרתה האסטרטגית – הקמת המשטר הסוציאליסטי. כדי להשיג את המטרה האסטרטגית, עלינו לנהל מאבקים רעיוניים, כלכליים-חברתיים ופוליטיים. כל עמדה וכל טקטיקה, אשר אינם משרתים את המטרה הזאת – מסבים נזק בל ישוער ומרוקנים את המפלגה מתוכנה.

החלטת המפלגה צריכה להיות ההחלטה המגובשת הסופית, אשר נתקבלה לאחר דיון דמוקרטי. עניין זה הוא יסודי ואי-אפשר לגלות כלפיו נייטרליות. עלינו לחתור להגיע לסדר דברים נורמלי זה, שאין לגביו ויכוח. שהרי קביעה זו יכולים לשנות רק אותה מפלגה ואותו ארגון, אשר אימצו אותה. לכן העמדה החד-משמעית היא: מחויבות של כל חבר לכיבוד החלטת הרוב, אשר אושרה באופן דמוקרטי, תוך מתן אפשרות לכל חבר להגן על דעתו ולנסות לשכנע בצידקתה. אם לא נדבק בעמדה זו, המפלגה תהפוך גוף של דיבורים בלבד, מעין גוף מחליט זמני, אשר מאפשר לחבר במוסד שלו ליטול חלק בוויכוח, אך ההחלטות של המוסד המפלגתי כפופות בפועל להחלטות מוסד עליון שאינו מפלגתי. מצב הדברים הקיים הוא הסיבה הראשית והיסודית להעדר העניין והסבלנות, המתגלים פה ושם במפלגה.

אין להמיר את הארגון של המפלגה הקומוניסטית במיבנה ארגוני אחר. אם לא נשמור על המבנה הארגוני שלנו, דיוני המפלגה יישארו דלי משמעות, והמפלגה תידרדר לעוד ועוד ויתורים. המפלגה מאבדת את ההצדקה לקיומה ואת הצורך בה, אם חבר שדעתו לא נתקבלה במוסדות המפלגה, יכול להשיג לה תמיכה במוסדות לא-מפלגתיים. הפרקטיקה הזאת פוטר את החבר מהצורך לקבל עצמו את עקרונות הארגון הקומוניסטי ואת האידיאולוגיה הקומוניסטית. שהרי אם השותפים היו מקבלים את העקרונות האלה, הם היו מצטרפים מרצונם למפלגה. לא נגזים אם נאמר, כי הוויכוחים בקרבנו מתנהלים במידה רבה סביב נושא זה של הכפילות, וסביב שאלת הזדנבות המפלגה וגימוד תפקידה. אין בעולם מצב כזה, אותו יצרנו אנו, הקומוניסטים, במו ידינו ולפי החלטתנו. חייבים לתקן את המצב הזה ומייד, וזאת מבלי לפגוע בשיתוף הפעולה עם בעלי בריתנו.

ישנם הטוענים, כי תפקיד המפלגה צריך להתמקד בדיונים הרעיוניים והמעמדיים-חברתיים. דיונים כאלה חסרים בסדר היום שלנו, וזו אכן נקודת חולשה יסודית בעבודתנו. אך הטוענים זאת מוסיפים, כי את הפעילות וההופעות נשאר לאחרים, אותם יחייבו לא עמדות המפלגה, אלא עמדותיה של מסגרת רחבה יותר מבחינה מיספרית, אשר איננה מחייבת לקבל את כל החלטותינו.

גישה זו יוצרת הפרדה מלאכותית בין העבודה הרעיונית לבין זו הארגונית. ללא עבודה ארגונית מקבילה, המפלגה תאבד גם את הייחודיות הרעיונית והמעמדית שלה ואת תפיסתה האינטרנציונליסטית. ואז לא יושיעו גם הצהרות חוזרות ונישנות בדבר היות המפלגה מפלגה מהפכנית, קומוניסטית, מרקסיסטית-לנינית ואינטרנציונליסטית.

הבט מסוכן נוסף הוא השפעת כלכלת השוק ותרבות הצריכה על התנהגות החברים, הזלזול בעבודה הקולקטיבית וההתרכזות ב"אני" הן ברמה הארצית והן ברמה המקומית. גישה כזאת מותירה את המוסדות והפעילים בצל. הצורך להתגבר על חולשה זו אין פירושו אי-הכרה בזכות של כל חבר לרקום שאיפות לגבי מקומו ופעילותו. המפלגה מפיקה תועלת רבה מרצון של חברים להתקדם. הרי הפופולריות של המפלגה היא מיכלול של התיפקוד של החברים, אשר הודות לפעילותם ולמאבקם רכשו מעמד חברתי, לו הם ראויים. אולם במציאות הנוכחית, התחרות בין אישים מפלגתיים חורגת מגבולות הנהוג והאיזון הדרוש.

אנו גאים בעבודת חברינו במוסדות הנבחרים, לרבות בכנסת, בהסתדרות, ברשויות המקומיות, בארגונים ציבוריים שונים. חברינו משמשים דוגמא למסירות, לנאמנות ולצניעות.

לפעילות חברינו בעמותות ובארגונים ציבוריים נודעת חשיבות, שכן פעילות זו משרתת צרכים מיידיים של האוכלוסייה, של העובדים והנשים, של הילדים והקשישים, ויוצרת הזדמנות לפעולה משותפת עם בעלי דעות פוליטיות שונות. יחד עם זאת קיימת סכנה, שעקב התופעה הכללית של החלשת המפלגות, תגבר הנטייה לראות בעמותות, אגודות וארגונים תחליפים למפלגות.

מזה עשרות שנים אנו מתייחסים לבחירת נציגינו לרשויות המקומיות כלעניין המביא לנו תועלת גם בבחירות לכנסת. יש מקום לדון בהערכה זו ולבחון, אם היא עדיין בתוקף. מהנסיון למדנו, כי ישנם מקומות, שבהם נכנסו לבריתות זמניות ברמה הארצית או המקומית, והשותפויות נתגלו כשטחיות ולא עמדו במבחן המאבק היומיומי. שותפויות כאלה אינן מועילות למאבק הציבורי, ובגללן הופנתה אצבע מאשימה כלפי המפלגה.

אנו פעלנו ונמשיך לפעול ללא לאות למען גיבוש שותפויות אמיתיות, ולא כאלה המסתכמות במתן מקום לשותף ברשימה. אנו נמשיך לחתור לשותפות, אך כלום לא נכשלנו, אם שותף שלנו אתמול נעשה היום אחד הפעילים בהסתה נגדנו? פעם אחת הודינו בטעות בפומבי וכללנו זאת בהחלטת המוסד העליון של המפלגה. אבל זו היתה החוכמה לאחר מעשה.

נמשיך במאמצינו להתאים את כלי העבודה שלנו לצורכי מאבקינו בתקופה הנוכחית.

השותפות היהודית-ערבית

נושא שצריך לתפוס מקום מרכזי בעבודתנו הוא הנושא החשוב ביותר של האינטרנציונליזם של מפלגתנו, של האחוה והשותפות היהודית-ערבית. נושא זה אינו קל ליישום, ואינו עניין של החלטות כתובות. כל חולשה בעניין המהותי הזה סותרת את מטרת המפלגה ואת האידיאולוגיה שלה, כמו גם את המכניזם של פעילותה למען השגת מטרותיה.

אנו נאבקים לאחדות רעיונית ולאחדות בעמדות הפוליטיות של כל הפועלים והמנוצלים בכל מקום בעולם. לא בכדי, הסיסמה שלנו שעמדה במבחן היא: "פועלי כל הארצות, התאחדו". בזה סוד כוחו של הקומוניזם.

טבעי הוא, שמיעוט לאומי מקופח מוצא שהקומוניסטים מבטאים כהלכה את הכעס שלו נוכח גילויי האפליה והדיכוי, וזאת ללא הבדל המוצא הלאומי של המיעוט. אנו לא נוכל וגם אסור לנו להקלע לתחרות לאומית עם מפלגות, אשר טוענות שהן לאומיות כביכול, אך בעצם מנפנפות בלאומיות, כדי להשיג מטרות זמניות וצרות, ולפעמים במטרה לשרת עניין אישי. מפלגות כאלה קופצות לכאן ולשם לא כדי לשרת את האינטרס הלאומי, אלא כדי להשיג מעמד מסוים.

מול המנפנפים בלאומיות, עלינו להדגיש את הייחודיות שלנו, כמפלגה קומוניסטית, הקושרת את המאבק למען הזכויות הלאומיות עם המאבק למען שינוי המשטר הקיים, משטר הדיכוי והאפליה.

במפלגתנו אין סטיה לאומנית. אולם מול הסכנה של הלאומנות, המיוצרת בכל יום מחדש בחברה שבה אנו חיים, עלינו לחזק את הערנות בנושא חשוב זה. אנו מתמודדים עם מציאות חברתית ופוליטית קשה, וייתכן שבעניינים שוליים לא עשינו את ההבחנה ההולמת בין מה שהוא אינטרנציונליזם לבין מה שנתפס כלאומי. אכן הבוחן למהותנו הן עמדותינו הפוליטיות, המצע שלנו לשלום, שרבים כבר מסכימים עמו ורואים בו את הפתרון הרצוי והאפשרי. אך תמיד עלינו לגלות ערנות לנושא זה בכל עבודתנו, בהצעותינו, בסיסמאותינו וברעיונות שלנו. חשוב גם שנבליט בפומבי את הקומוניזם והאינטרנציונליזם שלנו, בין הייתר – בהנפת הדגל האדום, שהוא דגלנו.

היו חברים שהעריכו, כי לאחר קריסת ברה"מ והעלמות ההסתה האנטי-סובייטית בכל הקשור למזרח-התיכון, יהיה לאחרים קל יותר להתקרב אלינו, להקשיב לנו ואפילו להצטרף אלינו. במציאות, עלינו להמשיך ולהתמודד עם השאלות הקשות בכל התחומים, ולשכנע אחרים בצדקת האידיאולוגיה שלנו, גישתנו האינטרנציונליסטית ותוכנית השלום שלנו, לרבות בעניינים רגישים כמו זכות הפליטים הפלסטיניים לבחור בין שיבה לבין קבלת פיצויים. עלינו לשכנע, כי כל ויתור או נסיגה מול המדיניות התוקפנית של שליטי ישראל מגבירים את תיאבון הכיבושים שלהם.

תמיד ידענו לשלב נאמנות לעקרונות עם ריאליזם מפוכח. אנו גאים ביכולתם של חברינו היהודים והערבים לשחות נגד הזרם בתנאים קשים ולהצביע על הדרך לשלום, גם כאשר האמירות שלנו לא היו פופולריות. אם היתה מתקבלת ב-1947 עמדתנו בזכות החלטת החלוקה והקמת שתי מדינות, ואם היתה מתקבלת התנגדותנו למלחמות

התוקפניות שיזמו ממשלות ישראל ולכיבוש הנמשך כבר 35 שנה – היו נחסכים אסונות וסבל משני העמים. אנו דוחים מכל וכל את ההשוואה בין ריאליזם לבין כניעה לתוקפנות: ריאליזם מהפכני אינו השלמה עם השיעבוד, אלא מציאת הדרך המתאימה, בתנאים הקיימים, כדי להשתחרר מהשעבוד.

המאבק נגד הציונות כאידיאולוגיה וכמעש חשוב במיוחד במישור הרעיוני והמעמדי. זהו אחד התפקידים של מפלגתנו הקומוניסטית, בעלת ההיסטוריה המפוארת של דבקות באינטרנציונליזם גם בתנאים הקשים ביותר. אופייה הריאקציוני והמסוכן של הציונות, אשר תואר בוועידותינו הקודמות, שב ובא לידי ביטוי בהעמקת הברית האסטרטגית עם ארצות-הברית, במדיניות הכיבוש והסיפוח, במדיניות האפליה הלאומית ובמדיניות העשרת בעלי ההון על חשבון העובדים, שניהלו ממשלות ישראל גם בשנים שמאז הוועידה ה-23.

במקביל לניהול הוויכוח הרעיוני עם ההשקפות הציוניות, מק"י תמשיך במאמציה לקידום שיתוף פעולה רחב ככל האפשר בין בעלי גישות רעיוניות שונות בכל נושא מוסכם, מדיני וחברתי.

עמדותינו ואחדותנו הם דוגמא לידידינו בעולם הערבי, ולכוחות הקידמה הנאבקים בשליטים הראויים לגינוי, הנגזרים אחר האימפריאליזם. יש לחשוף אותן הנהגות, אשר מבקשות מהמיעוט הלאומי הערבי הפלסטיני שנשאר במולדתו והוא בעל אזרחות במדינת ישראל – לאמץ עמדות הרפתקניות. הרי בעוד הן מאיצות באזרחי ישראל הערבים, הן עצמן לא אימצו אפילו החלטת גינוי לארה"ב ולמדיניותה.

מדיניותנו היתה תמיד אחראית ורצינית. לא פרטנו על רגשות במטרה להשיג רווח זמני, שהוא בסופו-של-דבר הפסד. היינו ונותרנו, ובצדק, המפלגה הראשונה בקרב האוכלוסייה הערבית, וזאת למרות שהתנאים השתנו והמצב הסתבך.

חולשות עבודתנו

התמודדנו בחמש השנים שחלפו במערכות בחירות לכנסת, לרשויות המקומיות ולהסתדרות. ברוב המערכות האלה נחלש הייצוג של המפלגה וחד"ש. עובדה זו מעידה, נוסף להשפעת התנאים האובייקטיביים, גם על המחיר שגובות החולשות הפנימיות שלנו.

קריסת ברית-המועצות השפיעה עלינו, כשם שהיא השפיעה על רבות מהמפלגות הקומוניסטיות בעולם. אך הצבעה על השפעת הקריסה אינה נותנת תשובה מלאה לחולשותינו הבולטות לעין.

נוסף לחולשות שצוינו לעיל, ישנן חולשות נוספות, שיש להסב אליהן את תשומת-הלב:

1. המפלגה הקומוניסטית אינה קיימת ככזאת בתודעה הציבורית ובתיקשורת. בכל המוסדות הציבוריים אנו נבחרים ומופיעים בשם חד"ש. כך הדבר בכנסת, בהסתדרות, ברשויות המקומיות, במועצות הפועלים ובנעמת. קורה לא אחת, שאלה שאנו פונים אליהם בשם חד"ש מפטירים: "אה, קומוניסטים". אך עובדה זו אינה יכולה לכסות על דחיקתה של המפלגה לשולי השיח הציבורי והתיקשורתי.

2. אין בינינו ויכוח לגבי חשיבות הדיון והלימוד הרעיוני. אין גם ויכוח, כי המציאות משתנה במהירות, כפי שהוכיחה השנה שחלפה מאז הפיגועים בוואשינגטון ובניו-יורק. אך למרות זאת, לא השקענו מאמץ בהתמודדות עם השאלות הרעיוניות.

אחד התירוצים לחולשת עבודתנו בתחום הרעיוני הוא העומס המוטל עלינו בעבודה היומיומית. אך הקדשת מאמצים לקידום נושאים שוטפים, חשובים ככל שיהיו, לא תניב את התוצאות הרצויות, אם לא נקדם במקביל את הניתוח הרעיוני של המציאות, שבה אנו פועלים. הפירסום של מאמרים רעיוניים בעתונות שלנו אינו פותר אותנו מאחריות לאירגון לימוד רעיוני ולניהול ויכוח רעיוני עם יריביו.

לכן אחד הלקחים המתבקשים מסיכום עבודתנו בשנים שבין הוועידות הוא, שזו חובתנו הראשונה במעלה להשקיע מאמץ מירבי בתחום הניתוח הרעיוני. עלינו ללמוד מהנסיון החיובי בתחום זה שצברו מחוז תל-אביב-יפו וחיפה וכן בנק"י, אשר ניהלו פעילות רעיונית מבורכת.

בסניפים עצמם חיוני לארגן דיון בנושאים אקטואליים שונים, ולא לנהל את העבודה באופן שיגרתי ומשעמם.

3. עבודת המוסדות המרכזיים סופגת ביקורת מוצדקת.

הוועד המרכזי קיים 40 מושבים בין ועידה לוועידה, אך תוצאות הדיונים במושבים אלה רחוקות מלהיות מספקות. לדאבונו, ההשתתפות בשיבות הוועד המרכזי היתה נמוכה, ובממוצע שיעור ההשתתפות בשיבות לא עלה על מחצית מחברי המוסד. נוסף להעדרויות בשל סיבות אישיות ואחרות, ישנם חברים המודים, כי הם נעדרו משום שלא מצאו עניין בשיבות. חברים אחרים טענו, כי אין טעם לבוא לישיבה, שההחלטות המתקבלות בה אינן מבוצעות, או שההחלטות בפועל מתקבלות במקום אחר.

עלינו להודות, כי הדיונים בוועד המרכזי הסתיימו לעיתים קרובות ללא קבלת החלטות קונקרטיות. מצב זה מקשה על הדרכת המפלגה וגם מונע מעקב אחר ביצוע ההחלטות.

אחד הדיונים המעמיקים שקיימנו בוועד המרכזי ובלשכה היה בנושא מק"י-חד"ש. אך ברוב הדיונים גלשנו לנושאים שונים, ולא התרכזנו בנושא שלו הוקדשה הישיבה. המצב הפנימי בלשכה הפוליטית ובמזכירות הוועד המרכזי חמור אף הוא. התוצאה היא, שהדימוי של המוסדות המרכזיים נפגע, וחברים מביעים יאוש וזעם נוכח המצב.

4. בניגוד למסורת שלנו, אשר טיפחה זרימת מידע, הצעות והחלטות מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, אנו עדים בשנים האחרונות לנתק גובר בין המרכז לבין המחוזות והסניפים. למרות מאמצים שנעשו, אין ברשותנו כעת מכניזם יעיל של קשר פנימי בין המחוזות והסניפים לבין מוסדות הוועד המרכזי. כתוצאה מסתימה זו בערוצי הקשר, חברים ניזונים לא אחת משמועות ומהדלפות לא מדויקות, לרבות בעיתונות המסחרית, וזאת מבלי שקיבלו מידע אמין מאיתנו. עניין ההדלפות היה ונשאר מעשה מביש, המעיד על מוסר פגום.

5. ההתרופפות במישור האירגוני הצמיחה תופעה שלילית נוספת והיא – יחס סלחני לפעילות של חברים נגד האינטרס של המפלגה ולפגיעה ברכושה. כאשר עוברים בשתיקה על תופעות שליליות כאלה, מסבים נזק למפלגה. כפי שלימד אותנו לנין, חברות במפלגה אינה רק פנקס חבר ותשלום מס חבר, אלא תרומה יומיומית, התנהגות הולמת ואופי מהפכני.

6. אנו מתייחסים בכובד ראש לביקורת שמותחים חברים על המוסדות המרכזיים של המפלגה. אך ביקורת כזאת, מוצדקת ככל שתהיה, אינה מצדיקה העדרות שיטתית של החבר המבקר מהפעילות של הסניף שלו. סניפים אינם מתכנסים חודשים ארוכים, משום שמזכיר הסניף תירגם את ביקורתו על הוועד המרכזי להתחמקות ממילוי תפקידו, או מסיבות בלתי-מוצדקות אחרות.

אשר לביקורת עצמה, היא מחייבת את הוועד המרכזי ומוסדותיו לדון ברצינות בנושאים המרכזיים ולגבש עמדות ותוכנית פעולה, שאלה ניתן לגייס את החברים ואת הציבור בכללותו.

הביקורת והביקורת העצמית הן אחד היסודות הארגוניים שלנו. אין להסתפק בטפיחה על הכתף, שכן הביקורת העניינית והחברית היא לטובת המפלגה, אך לא פחות מכך – לטובת החבר הטועה, או זה שהפר כלל מכללי המפלגה.

הנשים במפלגה

המערכה לשוויון האשה בכל התחומים ונגד אפליה ואלימות כלפי נשים – היא חלק בלתי-נפרד מתפיסת עולמה של מק"י ומפעילותה הרעיונית, החברתית והפוליטית, הפרלמנטרית והאיגוד-מקצועית. מק"י היתה חלוצה במאבק להגנת הפועלות וכלל העובדות, בתביעה להפרדת הדת מהמדינה ולהפסקת אפליית נשים בשל כפייה דתית, ובמערכה נגד רצח נשים בתירוץ של "כבוד המשפחה". מק"י יזמה את שיתוף הפעולה החשוב ורב השנים בין נשים יהודיות וערביות בתנד"י ובארגוני נשים הנאבקים נגד הכיבוש והדיכוי, האפליה והאלימות כלפי נשים. חברות מק"י פעילות בנעמת ונטולות חלק פעיל במיסגרות מאבק של נשים נגד הכיבוש ולמען השלום והשוויון, כמו נשים בשחר, קואליציית נשים לשלום, בת שלום ועוד.

מראשית דרכה, היו במפלגה הקומוניסטית בארץ נשים מהפכניות, אשר נטלו חלק בפעילות היומיומית, בהנהגת הסניפים ובמוסדות המרכזיים של המפלגה, וגם היום ישנן בשורות מק"י ובהנהגתה חברות מסורות. אולם איננו יכולים להיות מרוצים ממיספר הנשים, חברות המפלגה, וממיספר חברות המפלגה שנבחרו למוסדות המקומיים והמרכזיים של המפלגה. בהרכב הכולל של 40 חברי הוועד המרכזי וועדת הביקורת המרכזית, שנבחרו בוועידה ה-23, היו חמש חברות בלבד. במהלך השנים שחלפו מאז הוועידה ה-23, צורפו לוועד המרכזי עוד שלוש חברות. הביקורת שנמתחה בוועידות קודמות על חוסר ההתייחסות לקידום נשים במפלגה עצמה – נותרה בעינה.

עלינו לפעול בעיקביות להסרת המיכשולים החברתיים, המגבילים את פעילות הנשים בתירוצים שונים. מק"י, יחד עם שותפיה בחד"ש ושוחרי שוויון וזכויות האדם, תמשיך במערכה למען עבודה למובטלות וליישום חוק שכר שווה לנשים ולגברים, נגד הפגיעה החמורה במיוחד בנשים במיסגרת הקיצוצים בתקציב המדינה, לקידום נשים בעבודה, בחברה ובמשפחה, לביעור האלימות כלפי נשים ולהגדלת הייצוג של נשים יהודיות וערביות במוסדות נבחרים מקומיים וארציים.

עיתונות המפלגה

העיתונים המבטאים את עמדותינו, "אל אתיחאד" ו"זו הדרך", ממלאים תפקיד חשוב בקידום המאבקים הפוליטיים ובחינוך הפוליטי והרעיוני של הציבור. עיתונים אלה מבטאים באותה עת גם את האינטרסים של העובדים, של המוני העם, של כלל שוחרי השלום והשוויון. עיתונים אלה מנתחים את המציאות מנקודת-ראות קומוניסטית ומביאים מידע על הנעשה בתנועה לשיחרור חברתי ולאומי בעולם.

בשל קשיים תקציביים, נאלצה המפלגה להחליט על צמצום מתכונתו של השבועון "זו הדרך". צעד זה הוא זמני, ואנו נשתדל להרחיב את המתכונת ככל שנוכל. בהתחשב באמצעים העומדים לרשותנו.

"אל-אתיחאד", היומון היחיד בשפה הערבית המופיע בארץ, מבטא נאמנה את עמדות מק"י וחד"ש ואת האינטרסים האמיתיים של האוכלוסייה הערבית, את בעיותיה ומאוייה. למרות הקשיים, הנובעים מהמשבר הכלכלי ומבעיות ניהול, חשוב וחיוני ש"אל-אתיחאד", יגיע ליותר בתים, ליותר קוראים. לכן על סניפי המפלגה וחבריה להקדיש מאמצים מוגברים לשכנע קוראים לעשות מנוי על העיתון ולחדש אותו במועד. זו משימה פוליטית חיונית.

כל בחישה מצד חברים חסרי אחריות בעיתונות המבטאת את עמדותינו ראוייה לתגובה חריפה. אין לגלות סלחנות מול התקפות בשל שיקולים שונים ויש לראות בהן טעות ממדרגה ראשונה.

נעשה כל שביכולתנו, כדי להתגבר על הקשיים, ולהבטיח שהעיתונים המבטאים את עמדותינו ימשיכו להביא לציבור מידע אמין ומסקרן, יהיו בימה לדיון חברי בנושאים המעניינים את הציבור, ויביאו לידיעתו את המורשה המתקדמת והמהפכנית שלנו ושל עמי העולם.

אתרי מק"י, בנק"י וחד"ש באינטרנט מביאים מידע שוטף על עמדותינו, המגיע לחוגים רחבים יותר מאשר בעבר. עלינו לדאוג שהאתרים האלה יהיו משוכללים מבחינה טכנית ומעודכנים וישמשו כלי תיקשורת עם ציבור גדל של שוחרי שלום ועם אלה המגלים עניין בשמאל ובסוציאליזם. אנו מברכים על הופעת האתר החדש "הגדה השמאלית", אשר מביא מידע על הנעשה בארץ ובעולם ועל פעילות תנועות השלום והמחאה החברתית.

שיתוף הפעולה במיסגרת חד"ש

החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) פועלת מזה 25 שנה כתנועה יהודית-ערבית שמאלית, הנאבקת נגד מדיניות ההרסנית של ממשלות ישראל. בשנות פעילותה הפכה חד"ש כתובת למתנגדי הכיבוש והדיכוי, לשוחרי השלום והדמוקרטיה, למתנגדי הגזענות והאפליה הלאומית, לנאבקים למען זכויות האדם ושוויון האשה. מק"י, אשר בשנת 1977 יזמה את הקמת חד"ש, מעוניינת בהרחבת התנועה, בהצטרפותם של חוגים נוספים אליה ובשיפור פעילותה. חד"ש רשמה לזכותה דרך פוליטית שעמדה במבחן, פעילות במערכות הגורליות נגד הכיבוש וסכנת הפשיזם ולמען השלום הצודק, להגנת זכויות העובדים, הנשים והסטודנטים, ולמען שוויון זכויות מלא של האוכלוסייה הערבית בישראל. חד"ש מתמודדת בהצלחה עם מפלגות הפעילות בקרב הציבור הפלסטיני בישראל, ואשר מנסות לבדודו ולנתקו משותפות המאבק היהודית-ערבית, שהיא תנאי להגנת הדמוקרטיה ולהשגת השוויון.

אנו רואים כמשימתנו לפעול יחד עם בעלי בריתנו בחד"ש, כדי שכל אלה המסכימים עם עמדותיה, יהודים כערבים, יצביעו עבורה בבחירות לכנסת, לרשויות המקומיות, להסתדרות, לנעמת, לאגודות הסטודנטים ולוועדי הסטודנטים הערבים. אנו נפעל יחד עם שותפיו, כדי שסניפי חד"ש יקלטו חברות וחברים חדשים; יזמו וינהלו מערכות מקומיות להגנת זכויות התושבים, העובדים והנשים; ויתמודדו בהצלחה עם יריבינו הפוליטיים. למרות התנאים הקשים, חד"ש השיגה השג חשוב בבחירות לוועדי הסטודנטים הערבים ובבחירות להסתדרות, לנעמת ולהסתדרות המורים. יחד עם זאת, עלינו ללמוד לקחים ממערכות הבחירות ומפעילותנו הפרלמנטרית והמוניציפלית, כדי להיערך טוב יותר למבחנים הבאים של הבחירות לכנסת ה-16 ושל הבחירות לרשויות המקומיות, אשר אמורות להיערך ב-2003.

כתנועה חברתית-פוליטית, חד"ש יכולה וצריכה לשמור על אופייה כשותפות שאינה נוקשה, שבתוכה מתקיים שיתוף פעולה המבוסס על אמון והערכה הדדית בין אלה התומכים בדרכה של חד"ש ובמטרותיה. אנו שבים ומדגישים, כי התפקיד המרכזי של מק"י בחד"ש מחייב את חברי מק"י לתת דוגמה אישית של מסירות ויוזמה, אחריות והתחשבות. אנו מתייחסים בכבוד ובהערכה רבה לשותפיו בחד"ש, איתם אנו הולכים יחד שנים ארוכות, ואיתם נמשיך במערכה נגד ממשלת הכיבוש והאפליה ולמען חיים של שלום וביטחון לשני העמים.

על בסיס ניתוח הסכנות החמורות לדמוקרטיה, לעתיד שני העמים, לעצם קיומן של זכויות חברתיות, נטלנו על עצמנו לפעול להרחבת שיתוף פעולה עם תנועות שלום ומחאה, חוגים שמאליים, התארגנויות חברתיות וסביבתיות, ארגוני נשים ואישים מתקדמים. הנסיון החשוב והעשיר של חד"ש הוא נקודת המוצא שלנו בבואנו לפעול להקמתה של חזית יהודית-ערבית רחבה, חזית של שונים על בסיס מצע מינימום פוליטי וחברתי מוסכם, אותה תיארונו ב"תוכנית הפעולה של מק"י", הכלולה בפרק הראשון של דו"ח הוועד המרכזי.

הנושא הכספי

העיסוק בקשיים הכספיים של המפלגה בולע חלק לא-מבוטל מזמנם של הנהגת המפלגה ושל חבריה. עיסוק זה מגביל את פעולתנו ומקשה ליישם רעיונות חדשים. ההחלטה על תקציב גרעוני היא החלטה קשה, אך לא היה מנוס ממנה. זה היה בלתי אפשרי לקצץ באחת בהוצאות, ובמיוחד בכל הקשור בהעסקת עובדים, ונחוץ היה לעשות זאת בהדרגה. הסיבה העיקרית לגרעון היא – אי-מימוש ההכנסה מהסעיפים של מס חבר ותרומות. ההכנסה בסעיפים אלה היתה נמוכה בצורה משמעותית ממה שתוכנן. ישנם חברים, סניפים ומחוזות, שתורמתם היתה אפסית. אך הנסיון גם לימד, כי באותם סניפים שחבריהם התגייסו לאיסוף תרומות, התוצאות היו מעודדות. מכאן שקיימות אפשרויות להשיג תשלום סדיר של מס החבר ואיסוף של תרומות, וזו חובתנו ללמוד את הדוגמאות החיוביות האלה, כדי שכל הסניפים ינהגו כך. עלינו לחתור להגדלת ההכנסות מתרומות, לאיזון תקציבי ולשיפור הניהול הכספי, שכן כאשר נגיע למצב כספי נורמלי, המוסדות והחברים ישתחררו מבעיה המפריעה מאוד לעבודתנו התקינה.

ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

בנק", בפעילותה בקרב הנוער, ביוזמותיה ובקשריה הציבוריים, משמשת דוגמה חיובית לעקרונות, לעיקבות, ולחיפוש דרכים להשפיע על הנוער הערבי והיהודי. אנו מברכים על כך, שבין שתי הוועידות חידשה והרחיבה בנק" את פעילותה בקרב הנוער היהודי ומקיימת שיתוף פעולה עם תנועות נוער הפועלות בקרב הנוער היהודי. אנו מעריכים מאוד את תרומתה של בנק" לפעילותנו הציבורית, ובמיוחד – במערכות הבחירות, באירועי ה-1 במאי ויום האדמה, ובפעילות לקידום שיתוף הפעולה היהודי-ערבי. בנק" יזמה פעולות ציבוריות, שבהן השתתפו בני נוער רבים, וכן ממשיכה במסורת אירגון הקייטנות לאלפי ילדים. אנו מעריכים את התפקיד החלוצי המכובד של ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי. בנק" מכשירה בני נוער להצטרף למפלגתנו ולרעננה בכוחות חדשים, בוגרי בית הספר של המאבקים הצודקים. זו חובתם של סניפי המפלגה ושל מוסדותיה המרכזיים לסייע לבנק" בחיזוק קשריה עם בני הנוער היהודים והערבים, העובדים והלומדים, בפיתוח פעילותה החינוכית והתרבותית, ובהרחבת שורות התנועה, ולהעניק יחס מועדף לצרכיה.

הפעילות בקרב הסטודנטים

בחמש השנים האחרונות, ובעיקר מאז אירועי אוקטובר 2000, היה על חברינו הסטודנטים להתגבר על מכשולים רבים בפעילות הציבורית בקרב הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה. הנהלות של אוניברסיטאות מסוימות ניהלו מערכה לחסימתה של כל מחאה ציבורית ופוליטית מצד פעילי מק"י וחד"ש והסטודנטים הערבים. במסגרת מערכה זו, הועמדו סטודנטים לדן משמעת ואפילו הורחקו מהלימודים. אך הסטודנטים לא נרתעו, ובתמיכתם של סטודנטים ומרצים יהודים – המשיכו במחאה הפוליטית נגד מדיניות הכיבוש והאפליה ונגד הגזענות ומדיניות סתימת הפיות.

חברי מק"י ושותפיהם בחזית הסטודנטים הערבים יצאו כרשימה הראשונה בבחירות לוועדי הסטודנטים הערבים וכן בהתאחדות הארצית של הסטודנטים הערבים. זה השג חשוב ביותר בפעילותנו הציבורית. עלינו להתמיד במאמצים להשיג ייצוג בהסדרות הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה. בכמה אוניברסיטאות עלה בידי חברינו, שנבחרו בבחירות האזוריות, להיות חלק מהקואליציה בהסתדרות הסטודנטים. השגים אלה מלמדים על הפוטנציאל להשפעתנו, הקיים בקרב הסטודנטים.

פעילותם של מרצים שוחרי שלום ודמוקרטיה, בשיתוף פעולה עם חברינו, היא הבט חשוב נוסף של פעילות המחאה בתחומי הקמפוס ושל המאמצים להביא אליו עמדות שמאליות עיקביות וגם דיונים רעיוניים שמאליים. עלינו לסייע לחברינו הסטודנטים ולעודדם להביא לחידוש פעילותם של תאי המפלגה ושל מיסגרות חד"ש וקמפוס"ה היהודית-ערביות במוסדות להשכלה גבוהה. זו חובתנו, לתת ביטוי מעשי לחשיבות שאנו מייחסים לפעילותנו הפוליטית והרעיונית בקרב הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה בכלל.

קשרי החוץ של מק"י

נושא הסולידריות הבינלאומית, שהוא מסימני דרכה של מק"י, מקבל אקטואליות מיוחדת בתקופה שארה"ב מנהלת מלחמה באפגניסטן, מתכננת מלחמה נגד עירק, ותומכת במלחמה שמנהל שרון נגד העם הפלסטיני בעזרת נשק אמריקאי.

דווקא בעידן הגלובליזציה, מורגש הנזק הרב שבאי-קיום מפגשים וכינוסים עולמיים של המפלגות הקומוניסטיות והפעולות. למפגשים הרעיוניים והפוליטיים האזוריים נודעת חשיבות, ואנו השתתפנו בכמה מפגשים. במידת היכולת, השתתפו נציגי מק"י בוועידות של מפלגות אחיות ובכינוסים בינלאומיים. במקביל, אירחנו משלחות רבות שהגיעו ללמוד את המצב בישראל ובשטחים הכבושים.

בתנאי הגלובליזציה ועל רקע המשבר המתמשך באזור ועימות הדמים, מפלגות קומוניסטיות ושמאליות בעולם מגלות עניין רב בעמדות מק"י. נוסף לשיגור מידע בכתב, תחילה בפירסום מודפס, ובהמשך בעזרת הדואר האלקטרוני, דאגה המחלקה לקשרי חוץ גם לשיגור מאמרים בשפות שונות.

קשרים מיוחדים יש למפלגה עם מפלגת העם הפלסטיני, עם מפלגות קומוניסטיות ופעולות באזור, עם המפלגה הקומוניסטית של קובה, ועם מפלגות באירופה (קפריסין, יוון, צרפת, איטליה, ספרד, פורטוגל ושבדיה). חברינו באירופה יזמו דיון מיוחד בפרלמנט האירופי בנושא המלחמה שמנהל שרון.

מק"י וחד"ש יזמו הפגנות סולידריות, שכללו גם מפגשים עם אישים פלסטינים. חברינו גם נוטלים חלק פעיל בפעולות סולידריות שמארגנים ארגונים ציבוריים שונים. חברי מק"י, בתיאום עם מפלגת העם, עם ארגונים לא-ממשלתיים ועם הרשות הפלסטינית, גייסו והעבירו עזרה הומניטרית רחבת הקף לעם הפלסטיני.

הדרך לחיזוק המפלגה

מספר גדל של אנשים בעולם, וביניהם ילדים ונשים, שוקעים בחיי עוני, בורות וחולי, סובלים מאבטלה, תוקפנות וכיבוש. האחראים להדרדרות זו הם האויב המעמדי האימפריאליסטי ועושי דברו. זעקת הקורבנות היא קריאה להגברת המאבק לבניית עולם סוציאליסטי ולחיזוק התנועה הקומוניסטית.

אנו שואפים לסוציאליזם למען האדם, אשר יבטל את הניצול והאפליה. אנו גאים בהשתייכותנו לאלה המודעים לתהליכים החברתיים והפוליטיים, ואשר בשל כך הם חזקים יותר ומסוגלים להתגבר על הקשיים. אנו משוכנעים, כי העמים ישיגו את חירותם, והעובדים – את זכויותיהם.

בשנים האחרונות, שנות משבר כלכלי-חברתי ופוליטי מחרף בארץ ובעולם, אנו עדים לעוינות גוברת כלפי האימפריאליזם, שהתגלמותו הן ארה"ב ומדיניותה הנפשעת נגד כל עמי העולם. המאבק נגד האימפריאליזם ונגד המדיניות האמריקאית חייב להתנהל ללא היסוס. כזה הוא התפקיד של העובדים, של העמים, של האנושות כולה, אם הם חפצי חיים.

אנו גאים בכך שצלחנו את התקופה, בה הוטחה בנו השאלה, מדוע יש עדיין צורך במפלגה קומוניסטית. אנו הוכחנו, כי הצורך במפלגה קומוניסטית לא רק שלא נעלם, אלא הוא גבר דווקא בעידן הגלובליזציה הקפיטליסטית, המלחמות, הכיבוש ההרסני, האיום על עצם קיום הדמוקרטיה והעמקת אי-האמון בין יהודים וערבים. המטרה האסטרטגית של בניית משטר סוציאליסטי, משטר ללא ניצול מעמדי, חיונית היום לא פחות מאשר בעבר. אנו מעריכים את עמידתם של החברות והחברים במפלגה ושל בנק"י, את דבקותם בעקרונות ואת אומץ הלב שלהם.

מטרתה של ועידתנו ה-24 היא לנתח את החולשות ולגבש את הדרכים להתגברות עליהן ולחיזוק השפעתה של המפלגה. אנו סומכים על חברות וחברי המפלגה, שמצפונם מדריך אותם בכל שנות פעילותם, ואשר גם בוועידה זו ולאחריה יטילו את מלוא כובד משקלם להפיכת החלטות הוועידה למנוף לחיזוק הארגון המפלגתי. אנו, ששמרנו על המפלגה גם בתנאים קשים, אולי מהקשים ביותר בעולם, מסוגלים לחזק את עצמנו ולחזק את עבודתנו. לימוד רעיוני, טיפוח גישות קומוניסטיות למפלגה ולהחלטותיה, ומאבק מתמיד בכל תופעה הפוגעת בעבודתנו ובתדמית

המפלגה – ישמרו על מפלגתנו כמפלגה קומוניסטית, מהפכנית, מרקסיסטית-לנינית, יהודית-ערבית. חובתנו להחזיר לחברים הפעילים, לקולקטיב המפלגתי, למוסד הנבחר את כבודם ואת תפקידם המנהיגי והמדריך. הדביקות שלנו בלניניזם כוללת את דבקותנו בצורת הארגון שלנו. למפלגה קומוניסטית, מהפכנית ואינטרנציונליסטית נחוץ ארגון קומוניסטי מהפכני. הארגון משלים את האידיאולוגיה לכדי שלימות אחת. אך אמירתנו זו אסור שתישאר בגדר סיסמא. עלינו ליישם את עקרונות הארגון במציאות, אם ברצוננו לפעול ולהשפיע על הציבור הרחב. הצנטרליזם הדמוקרטי הוא כלי הארגון הקומוניסטי, ואת כלליו עלינו ליישם בכל תא, בכל סניף ובכל מחוז, בוועד המרכזי ובוועידה עצמה. עלינו להשקיע מאמצים, כדי שלוועד המרכזי החדש יבחרו חברות וחברים בעלי נסיון בפעילות ציבורית ומפלגתית ובעלי יכולת לתרום לשיפור פעולתנו ולקידום מפלגתנו.

חינוי שבכל הארגונים המפלגתיים תהיה אווירה של יוזמה, של הקפדה על ביצוע החלטות, של ביקורת חברית ועניינית ושל ביקורת עצמית. עלינו למנוע ביקורת בוטה ופוגענית, אשר יוצרת משקעים ואינה תורמת דבר לתיקון הליקויים. חשיפת חולשה בעבודת ההנהגה והפעילים היא עניין חשוב, אך לא די בזה. עלינו לפעול לתיקון המצב.

בתנאים הקיימים, קשה עוד יותר להיות קומוניסט. לכן זו חובתנו להושיט יד לכל חבר שנתקל בקשיים ולברר חילוקי דעות בצורה חברית. עלינו לשמור ולהגן על זה, ובשום אופן לא לנקוט בגישה נוקשה ובלתי-מתחשבת, אשר עלולה להבריא חברים משורותינו.

אנו מודעים לחומרת הקשיים, עמם מתמודדת המפלגה בתנאים מאוד לא נוחים. בכמה מישורים, מצוייה מפלגתנו במצוקה רצינית. לכן מטרת הוועידה אינה לרשום דברים בפרוטוקול, אלא להגן על המפלגה, לשמור עליה ולחזקה. חיזוק המפלגה והגברת השפעתה הם תרומה רצינית למאבק למען השלום, השוויון, הדמוקרטיה והסוציאליזם.

עלינו לצאת מן ההסתגרות העצמית והמקומית, להרחיב את אופקינו ולראות בראייה כוללת ומלאה, מהן האפשרויות העומדות בפנינו לרכוש שותפים ולקדם את מטרותינו. מתוך אמונה בפוטנציאל הקיים בקרב העמים, נבוא לוועידתנו בביטחון, באחריות ובאופטימיות, הבנויה על בסיס התיאוריה שלנו והנסיון רב-הערך שצברנו.

מוועידתנו ה-24 נצא מחוזקים בדבקותנו בסוציאליזם ובאינטרנציונליזם היהודי-ערבי. הודות לעקרונות אלה אנו קיימים כבר 83 שנה, והודות להם נשמור, נפתח ונקדם את מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית, את קשריה עם הציבור ואת השפעתה בקרב.

דין וחשבון ועדת הביקורת המרכזית

ועדת הביקורת המרכזית מוסרת לכם את הדו"ח שלה, המסכם את פעילותה במהלך תקופה ארוכה – למעלה מחמש שנים, שחלפה בין הוועידות ה-23 וה-24 (קייץ 1997 סתיו 2002). ועדת הביקורת המרכזית סבורה, שהדו"ח צריך לכלול ולברר עניינים ושאלות שבלטו בתקופה זו, היקשו על פעילות המפלגה והגבילו את השפעתה על חיי הציבור. הוועדה מקווה, שהדו"ח שלה על המצב הקשה, הפוליטי והאירגוני, ישמש דחיפה להפיח רוח של תקווה ואופטימיות אצל חברינו, סניפינו, מחוזותינו והמוסדות העליונים שלנו. כאשר המסר הפוליטי של ועידתנו ה-24 הוא השמירה על המפלגה והעשייה למען חיזוקה ופיתוחה מבחינת הכלים, הפעילות והארגון - חיוני שהדו"ח המובא לידיעת חברי המפלגה יהיה ביקורתי, גלוי וענייני כאחת, ויסייע לכל חבר הפועל מתוך אחריות לבניית עתידה של מפלגתנו. כזו היתה תמצית סיסמת ועידתנו ה-23.

מפלגתנו עמדה במבחן במהלך תקופה של שמונים שנה ומעלה והתגברה על כל הקשיים וההתקפות מבחוץ, מצד השלטון ועושי דברו. אבל המפלגה חשופה למשבר הנובע מתוך המפלגה. אנו מודעים לסיבות האובייקטיביות למשבר, אך מה שקורה במפלגה מסכן אותה יותר מכל המשברים החיצוניים ומזעזע אותה מבחינה אירגונית. כאשר דיונים במפלגה, שהיא עמוד השדרה שלנו, הם חסרי תוחלת וכאשר החלטותיה אינן מבוצעות – פושטת רוח של יאוש באירגונים שלנו, במחוזות ובסניפים. מצב זה הגיע לדרגה שהוא מסכן את עצם קיומה של המפלגה, וכמותו לא ידענו מאז 1919. נשאלת השאלה, לאן אנחנו הולכים לאחר שנת 2002?

יש לומר בכנות ובגלוי-לב, שהאיום על קיום המפלגה ואירגוניה נובע מחבריה וממנהיגיה. אם המצב אשר שר בשלוש השנים האחרונות ימשך ויחרף, לאן נגיע? האם נוכל יחד, סניפים, מחוזות ומוסדות, לקיים ועידה ודיונים, לקבל החלטות, להוציא את המפלגה מן המשבר הנוכחי? אנו מקווים שנצליח בזה. אנו מקווים, שהצגת העניינים והבעיות והדיון בהם יסייעו למפלגה להחליץ ממצבה, לאמץ החלטות ברורות ולבחור במנהיגות מוצלחת. בדרך זו נבטיח את התקדמות המפלגה ואת פיתוחה, כך שהמפלגה תחזור ותתפוס את המקום היאה לה בקרב הציבור.

נשאלת השאלה החשובה יותר – מה לאחר הוועידה? אנו נחזור לערינו ולכפרינו, לסניפינו ולמחוזותינו, נשוב לעסוק בחיינו בחברה כקומוניסטים המאמינים בעקרונותינו הרעיוניים ובעמדותינו הפוליטיות ובראייה החברתית שלנו. נחזור להגן להפיץ את עקרונות מפלגת השלום האמיתית, מפלגת הדמוקרטיה והשוויון, מפלגת הסוציאליזם והאינטרנציונליזם, מפלגתם של הפועלים והעניים, מפלגת העמים המקופחים, מפלגת השותפות

האינטרנציונליסטית היהודית-ערבית, מפלגת הציוניים והמחויבות, מפלגת האלטרנטיבה הגדולה לכל מה שקורה עכשיו פה ובעולם.

אנו שואלים: כלום לא ראויים כל העקרונות והערכים שנאבק למענם, שנחיה ונמות למענם? אנו שואלים: כלום יש ספק בנחיצות המפלגה פה ובשאר ארצות העולם? הרי די בגלובליזציה ובהשתלטות על העמים, אוצרות הטבע, השווקים וההון; הרי די באיום בכוח ובשימוש בו נגד העמים באפגניסטן ובעירק; הרי די במיתקפה על הפועלים, בסגירת המפעלים, בהדרדרות רמת החיים, בכיסוסם בשכר ובזכויות הפועלים, בירידה ברמת השירותים בתחומי החינוך, הבריאות והסביבה, במיתקפה על הישגי האוכלוסיה הערבית, בהתגברות סכנת הפשיזם הטרנספר, בקיטוב הלאומי ובאיום על כל אפשרות של דו-קיום בין שני העמים, בהריגת האזרחים הערביים, בהפקעת אדמותיהם, בהריסת הבתים ובהסתה נגדם. כלום המצב הזה, השורר בעולם ואצלנו, אינו מצריך את נוכחות המפלגה הקומוניסטית? כלום לא לימד הנסיון בארץ ובעולם, כי שמירה על מפלגתנו כמוה כשמירה על העניים? ואם אנו, הקומוניסטים, מזניחים את תפקידנו, מי יקום ויעשה מעשה?

המצב האירגוני (הוועד המרכזי)

להערכת ועדת הביקורת המרכזית, החולשה במצב האירגוני היא הגורם הראשון להדרדרות בכל התחומים האחרים, וזאת בשני הבטים: רעיוני ומעשי. אי-יישום המשמעת המפלגתית והמחויבות לתקנון ולסעיפיו; העדר תוכניות עבודה; אי-ביצוע החלטות; התרחקות מחיי המפלגה ופעילותה; תופעות של אי-איכפתיות ועצלנות; העדר סדירות בישיבות בכל האירגונים; העדר רוח של יוזמה והתרחקות מבעיות הציבור; נסיגה בהעזה וביושר הקומוניסטי, העדר התחשבות ועונש - כל אלה הביאו לעירעור האירגון המפלגתי. מצב זה נוגד את רעיונותינו, את תפיסתנו האינטרנציונליסטית ואת הסדר הפנימי במפלגה. הקומוניזם הוא ההפך מזה. הקומוניזם הוא עשייה והקרבה, התרחקות מאנוכיות ופעולה למען האינטרס של כלל האוכלוסיה כל עוד אנו רואים את עצמנו כאבנגרד של האוכלוסיה, זו המסורת שלנו וזו אמינותנו. אך האם אנו נוהגים כך עכשיו?

נראה שהשאלה הפוליטית ביותר והמסוכנת ביותר שעמדה בפני המפלגה בתקופה האחרונה היא שאלת הצורך בקיום המפלגה. הדבר הוכרע בוועד המרכזי בהחלטה. ובכל זאת אנו מבקשים מהצירים בוועידה זו לדון בה בשל חשיבותה. עלינו להכריע בשאלה זו בהחלטת ועידה ובפעולה מפלגתית מעשית. שאלת הצורך בקיום המפלגה היא שאלת ההתגייסות למפלגה והפעולה במיסגרתה. נושא זה הוכרע לטובת קיומנו. ולכן נחוץ כעת לשמור על הקיום הזה, לייצבו ולפתחו.

בשנים שלאחר הוועידה ה-23 היינו עדים לתופעות שליליות רבות: החלטות סרק, ויכוחי סרק, ביקורת אנוכית ואישית, העדר משמעת וחשיפה מזיקה, דמוקרטיה שאינה כוללת צנטרליזם, ערעור היסודות הרעיוניים, פעילות מזיקה, עצלנות הרסנית. כאשר לתופעות אלה אין תגובה, קיימת סכנה של העלמות המפלגה הקומוניסטית. חשוב שנזכור, שהמפלגה הזאת לא באה מכלום, לא צנחה מלמעלה ולא צמחה כצמח. היא נולדה בהחלטת ההמונים הרחבים, כדי לשרת את הצרכים שלהם, את ענייניהם, תנאיהם ועובדות חייהם. אנו, הקומוניסטים, מאמינים בזאת. אז מה עלינו לעשות מכאן ואילך?

ערב הוועידה ה-23 נשמעו בתיקשורת הערכות בדבר סכנת פילוג במפלגה. הוועידה ה-23 נדרשה להכריע, ויצאה באחדות חזקה ועמוקה בכל הנושאים: הרעיוניים הפוליטיים והאירגוניים. אבל מה שאירע לאחר הוועידה ה-23, ובמיוחד בשנים האחרונות, היה מנוגד לרוח הוועידה. אם כוחה של המפלגה נמדד באירגונה. הרי מפלגתנו סובלת מחולשה רצינית, שבחלקה מנומקת, שכן היא פועל יוצא של מעשינו.

474 צירים שנכחו בוועידה ה-23 בחרו בוועד מרכזי בן 33 חברים. במהלך השנים נוספו להרכב, בהחלטת הוועד המרכזי, 6 חברים נוספים. מיספר חברים נעדרו מישיבות הוועד המרכזי. הוועד המרכזי בחר במוסדותיו, בלשכה הפוליטית ובמזכירות. בין שתי הוועידות התכנס הוועד המרכזי ל-40 מושבים - מעל לנדרש לפי התקנון. אבל בעוד שנערכו מושבים רבים, התוצאות היו מעטות. כמה ישיבות נמשכו שעות ארוכות והיו מעייפות בגלל קטיעת דברים וויכוחים. בכמה ישיבות הגיע המצב עד לפגיעה אישית ולחילוקי דעות אישיים. בישיבות לא נעשה לימוד רציני של בעיות, והיו ישיבות שנסתיימו ללא החלטות, ללא קביעת אחריות וללא גיבוש בתוכנית עבודה. מאחר שישיבות רבות לא הניבו תוצאות בעבודה, נוצר מצב, שבו ישיבה התחילה במיספר רב של חברים, אך בסיומה נכחו מעט חברים. הוועד המרכזי נושא באחריות למצב דברים זה.

כינס הוועידה ה-24 באיחור של 16 חודשים מהמועד שבו היתה אמורה להתכנס, ולא באיחור של 6 חודשים בלבד, כפי שמאפשר התקנון, הוא הוכחה חותכת לאי-יכולתנו לכבד את התקנון שלנו. דחייה זו מעידה על המצב האירגוני השורר במפלגה. לכך אפשר להוסיף את סיומו רק לאחרונה של המיפקד ואת אי-פירסום החומר לדיון לקראת הוועידה במועד הקבוע בתקנון. זאת אומרת, חודשיים לפני מועד הוועידה.

בין שתי הוועידות הופסקה חברותו של חבר ועד מרכזי אחד. מיספר לא קטן של חברי ועד מרכזי נעדרו דרך קבע מישיבות המוסד, כשהם מתרצים זאת באי-עילות הישיבות ובטענות אחרות, אשר אינן קבילות מבחינה מפלגתית. ישנם חברים שנעדרו מהישיבות בשל הפסקת עבודתם כפונקציונרים של המפלגה. החל במושב ה-30 ועד למושב ה-40 לא נכחו בישיבות כמעט מחצית מחברי הוועד המרכזי. לצורך התמונה הכוללת נציין, כי כמה חברים לא נעדרו כלל מישיבות, אלא בשל נסיבות אובייקטיביות. ההעדרות תרמה לאי-פעילות הוועד המרכזי ולפיחות בהשפעתו, בדיוניו, בהחלטותיו ובביצועו.

הפסקת עבודתם של כמה פונקציונרים נעשתה בשל המצב הכספי הירוד ובהחלטת הוועד המרכזי. אך ישנם כאלה שלא עזבו את העבודה, אחרים שבו לעבודה, אבל ללא החלטה של הוועד המרכזי. איך זה קורה, ומי אחראי למצב זה?

בישיבות הוועד המרכזי שוררת אווירה לא ראויה, אשר לעיתים קרובה יותר לעוינות, מאשר לרוח חברית ולכבוד הדדי. לכן שררו ושלטו בהתנהגותנו חילוקי דעות אישיים, שאינן הולמים את המסורת או את היסודות שלנו. מצב דומה שורר גם בישיבות של מוסדות מקומיים ומחוזיים.

למרות דרישת ועדת הביקורת המרכזית, הוועד המרכזי לא הכין תוכנית פעולה של עבודה מבוקרת וברורה מבחינת חלוקת האחריות, לעידוד הפעולה המפלגתית ולהדרכת המחוזות והסניפים. במקום זה, שלטו בכיפה ספונטניות ופעילות של תגובה. הוועד המרכזי הקים כמה ועדות, כמו ועדת חינוך, ועדת הכספים ווועדה לקשרי חוץ, אך הן לא עבדו כנדרש.

ועדת החינוך לא מילאה כלל את תפקידה, והתוצאה היא חולשה במישור זה אצל החברים, ובמיוחד בבנק". חולשה זו גררה אחריה חולשה בהשתייכות הרעיונית, הפוליטית והמעשית.

התרופפות הקשר האירגוני בין המוסדות הנמוכים לבין המוסדות הגבוהים הביאה למצב של נתק בין הוועד המרכזי לבין המחוזות והסניפים. האם מזכ"ל המפלגה הגיע לסניף נצרת, למשל, שהוא סניף גדול וחזק, שאנו גאים בו, ומדוע מזכיר מחוז נצרת לא הגיע ליחסי עבודה נאותים עם סניף זה? ועדת הביקורת המרכזית הצביעה פעמים רבות על הצורך לפתור מצב זה. להערכתנו, הנתק בין המוסד העליון למוסד הנמוך הוא דדי. לכן על סניף נצרת לחזור ולתפוס את מקומו כסניף חזק ופעיל, כסניף שיש לו קשרים אירגוניים יציבים עם המפלגה, עם מוסדותיה הגבוהים והמחוזיים.

מה הדבר המפורר את האירגון במפלגתנו? המצב הנשקף משאלה זו הוא בלתי-נסבל וקומוניסט אינו רשאי להשלים עמו. אין תועלת בחילופי האשמות. כולנו אחראים. כל אחד לפי מקומו ואחריותו. אך עלינו לציין, כי כתוצאה מהחלשת האירגון איבדנו, או כמעט איבדנו, את הקשר עם הנוער והפועלים, עם הפלחים והסטודנטים, וגברה חולשתנו ההיסטורית בקרב הנשים. מצב דברים זה השתקף בבחירות האחרונות לכנסת ולרשויות המקומיות, להסתדרות ולנעמת, שבהן לא התגשמו הציפיות והייצוג שלנו ירד. לא מקובלת עלינו ההערכה, לפיה השגנו נצחון במקום אחד משלושה. וכיצד לא נגיע לתוצאות כאלה, כאשר אנו במצב של בלבול וחילוקי דעות בגלל העדר מנהיגות שתדון בנושאים אלה. לכך יש להוסיף את התנהגותם של כמה מחברי הוועד המרכזי, אשר לא עמדו מאחורי החלטות המוסד כאשר הנושא נידון במוסד אחר. איבדנו את המכניזם של העבודה האירגונית, וזה לא ישתנה כל עוד אנו מתרחקים מהיסודות האירגוניים שלנו. לכן אנו רואים בוועד המרכזי, כמוסד העליון, את האחראי להדרדרות המצב הארגוני. לכך יש להוסיף את אי-הפעילות של הלשכה הפוליטית והמזכירות. לכן יש לחשוב על הרכבם בצורה עניינית.

הכשל האירגוני השורר למעלה ולמטה, מההנהגה לוועד הסניף, הוא הסיבה העיקרית למה שקורה ב"אל-איתחאד". אנו עדים לחולשה רעיונית ומינהלית, ומצב זה מאיים על עצם הופעתו של העתון כיומן. בתקופה האחרונה היו יוזמות, ובמיוחד כשהסכנה הגיעה לחומרה מיוחדת. היו יוזמות של חברים וגם של ועדות. לא כולן היו שליליות כשלעצמן. אבל קיומן משקף הן את חולשת המוסדות הנבחרים והן את חולשת המחוזות והסניפים.

נוסף לקשיים אלה, התמודדו מוסדות המפלגה גם עם קשיים נוספים כמו גל ההתפטרויות, וזה בדיוק בשלב ההכנות לוועידה. הדבר הזה מעיד על בריחת המתפטרים מאחריותם בתנאים הקשים ביותר של המפלגה, בזמן שלמפלגה יש צורך בהם באופן דחוף. כל זה קרה בלי שום סיבה משכנעת ובלי ערנות מינימלית לתפקידים המוטלים עלינו כאן ועכשיו ובעתיד. לא נעשה שום בירור עם החברים האלה על התנהגותם.

ההזנחה באירגון כוללת גם את הזלזול בעבודת ועדת הביקורת המרכזית. מצב דברים זה מנוגד לסעיף 66 בתקנון, המעניק לוועדה סמכויות ברורות. ועדת הביקורת המרכזית לא הוזמנה לפעמים לישיבות ועדת הכספים, איש לא התייחס להמלצותיה והחלטותיה. ישנם כאלה שכינו את הוועדה "גן ילדים". הוועדה הורחקה מביצוע עבודתה בטענה: "זה לא העניין שלכם". הוועדה ראתה לנכון להעביר למחוזות ולסניפים שאלונים, ובהם שאלות על מצבם. החברים נתבקשו למלא את השאלונים ולהביע את דעתם על הנתונים, הלקחים ומקורות חולשות המפלגה. היו חברים מפלגה שמילאו את הטפסים, אך אחרים השאירו אותם במועדון או בכיס.

ועדת הביקורת המרכזית הפרה כמה סעיפים מהתקנון, כאשר היא לא דאגה לקיים קשר עם המחוזות לפי סעיף 62ד ולא פיקחה על עבודות המוסדות הנמוכים. היא לא מילאה אחר סעיף 62ה ולא עודדה והדריכה לחינוך מפלגתי. הוועדה לא עמדה על כינוס מועצת המפלגה לפחות אחת לשנה, וזאת בהתאם לתקנון, ולא פעלה למען עצירת הפרתו של סעיף 46א-ו וכן לא הפעילה את סעיף 47 בקשר לבירור וענישה.

עם כל זאת, התפקיד המפלגתי החשוב ביותר בוועידה זו ולאחריה הוא – שיקום החיים האירגוניים במפלגה ובכל אירגוניה ומוסדותיה, וזאת בהתאם לסעיף 33ג בתקנון, המחייב את החברים לחזור למוסדותיהם. נחוצה בנייה מחדש של המצב הארגוני על בסיס הסדר הפנימי, אשר אנו קבענו בעצמנו בהתאם ליסודות מפלגתנו. בדרך זו תשוב המפלגה ותהיה גוף חזק ופעיל בכל התחומים ובאופן מתמיד.

ועדת הביקורת המרכזית

הוועידה ה-23 בחרה בוועדת ביקורת מרכזית המורכבת מ-7 חברים והם: משה חורי, אדה טנדלר, עבד אל חמיד אבו-עיטה, שפיק ג'השן, סעיד נפאע, מופלח טבעוני ועלי היבי. הוועדה בחרה בחבר משה חורי ליו"ר ובחבר אבו-עיטה למזכיר. לאחר תקופה קצרה, סעיד נפאע עזב את המפלגה. היו"ר משה חורי והח' אדה טנדלר, שהם מוותיקי המפלגה, צמצמו את פעילותם בשל סיבות אובייקטיביות. הם ראויים להערכתנו ואנו גאים בהם ובהקרבה שלהם למען המפלגה במשך שנים ארוכות. אנו מאחלים להם אריכות ימים והמשך תרומה לחיי המפלגה. בשל הנסיבות האובייקטיביות האלה, העבודה נפלה בחלקם של ארבעה חברים, וזאת לאחר שנוסף לוועדה הח' עבדאללה אבו

מערך, אשר תרם תרומה פעילה בפעילות ועדת הביקורת ובפעילות המפלגתית הכללית. ארבעת החברים היו בעלי נסיון צנוע, היות והם לא היו קודם לכן במוסדות גבוהים יותר. למרות כל זאת, פעלה הוועדה במסירות. חברי ועדת הביקורת המרכזית הופיעו לכל ישיבות הוועדה. נערכו ישיבות מיוחדות רבות, למרות שלא כולן היו מאורגנות. הוועדה השכילה ללמוד את המצבים השלייליים במפלגה ובמוסדותיה, אך לא תמיד ירדנו לחקר העניין. גיבשנו את עמדותינו והצגנו אותן בפני הוועד המרכזי, ובמיוחד בשני נושאים: עיתוני המפלגה והאירגון המפלגתי, וזאת בכתב. אבל הוועד המרכזי טרח להשיב רק לאחד משני המכתבים.

ועדת הביקורת מיעטה לבקר במחוזות ובסניפים. היא ניסתה לפתור כמה בעיות בכמה סניפים כמו בכפר מנדא, בעבלין ובנצרת. אך היא לא הצליחה להגיע לכל המחוזות ולא יכלה להשפיע על הוועד המרכזי לקחת על עצמו תפקיד פעיל במאבק בתופעות של פילוג וחילוקי הדעות, אשר בדרך כלל התגלו על רקע הבחירות המקומיות או חילוקי דעות אישיים.

באפריל 2001 נבחר ליו"ר ועדת הביקורת הח' עלי היבי. בהתבססה על הנסיון הצנוע במישור העבודה המפלגתית ונוכח החמרת המצב, הוועדה הטילה על חברה לבקר את עבודת המחוזות. אבל היא לא יכלה להשפיע במישור ההכנות של תוכניות העבודה בוועד המרכזי. העבודה נשארה עבודה ספונטנית ולא ניתנת למדידה ולבירור. עם זאת, אנחנו לא היינו מרוצים מעבודתנו, וזאת חרף דאגתנו לשמירת הסדר הפנימי במפלגה, אנו מוגבלים בבקשותינו מחברים ליזום פעילויות ולקבל אחריות. ציינו לעצמנו בכמה מישורים, אשר דורשים פיקוח וביקורת, אבל החמרת מצב העניינים לא איפשרה לנו זאת. לכן אנו דורשים מהצירים בוועדה לבחור בוועדת ביקורת בעלת יכולת לנוע. אנו מציעים שיו"ר הוועדה יהיה פנוי לפעולה הזאת, כך שיוכל לבקר בכל מקום ובכל סניף ולטפל בכל בעיה. לידיעתכם, לא היה בוועדת הביקורת המרכזית אפילו לא פונקציונר ולא חצי פונקציונר, ולכן הוועדה הזאת לא עלתה למפלגה אפילו שקל אחד.

המחוזות והסניפים

ועדת הביקורת המרכזית מעריכה שהתיאור המתאים ביותר למצב שלנו במחוזות ובסניפים הוא עייפות, עצלות ואי-מחויבות לסעיפי התקנון. הישיבות של אירגונים אלה היו מעטות. בכמה מקומות, לא התקיימו ישיבות לאורך זמן. ישנם מקומות שאין בהם ועדי סניפים, והיכן שקיימים ועדים, ישיבותיהם חסרות ערך ובלתי-משפיעות. אין כלל חינוך מפלגתי, אין הרצאות ואין עיסוק בענייני ציבור. במקומות בהם יש ייצוג למפלגה או לחזית בשלטון המקומי, קיימת תלות לא-מועילה ואנוכית בשלטון המקומי ובבעיותיו. קיימים בעיות רבות, חילוקי דעות, ופעילות מוגבלת. מיספר החברים הפועלים בסניפים הוא קטן מאוד. יש ניתוק בין הנהגות הסניפים והמחוזות לבין החברים, וישנה התנהגות אישית, המנותקת מהמוסד המקומי, והדבר הביא לשגיא במגמה ובהתנהגות של חברים מנהיגים, אשר טעו בהתייחסותם לסניפיהם. קיימת הרגשה של התנשאות ושל כפיית החלטות. הוועד המרכזי וועדי המחוזות לא הצליחו לרוב לפתור בעיות אלה והשאירו את פתרון הבעיות לחברים בסניפים. הוועד המרכזי, הוא שהיה צריך ללמוד את הנושא של הבחירות המקומיות, אשר המיטו עלינו אסונות. במקומות שהשלטון היה בידינו, נחלשה הפעילות המפלגתית והן זו של החזית. באופן כללי, הצלחה של כמה מחברינו להגיע לראשות רשות מקומית או לסגנות לא הניבה את התוצאות המקוות ולא הגבירו את השפעתנו בציבור. חלק העדיפו את האינטרס האישי שלהם או של מקורבים, על פני ההשתייכות המפלגתית.

כתוצאה מזה ראינו אי-סדר בישיבות ובפעילות הציבורית. בהתגייסות לעניינים המפלגתיים בלטו חסרונות גמורים. ישנם סניפים שכבר שנים לא קיימו ישיבות. ישנם סניפים שלא מעריכים את חשיבות הוועידה ה-24 כוועידה מכרעת בהיסטוריה של מפלגתנו. לא ועד המחוז ולא הוועד המרכזי לא השפיעו בעניין זה.

הסניפים והמחוזות לא דאגו להגיש דו"ח על פעילותם למוסדות העליונים, למרות שזה נדרש לפי סעיף 39 בתקנון. הוועד המרכזי מצידו לא דאג לעקוב אחר דברים אלה, אשר הם חלק מאי-התעניינותנו ומאי-הקדשת זמן ומרץ להכנת גרעין המפלגה, הלא הוא חבר המפלגה.

במחוז בית נטופה, למשל, יש סניף לא מאורגן והוא סניף דיר חנא, למרות נוכחות החברים בפעילות ציבורית. בסניפי בענה וכאוכב, החברים פעילים בתחום הציבורי הכללי ולא מקדישים תשומת-לב לעניינים המפלגתיים והאירגוניים.

במחוז נצרת מתכנסים הסניפים באופן כמעט סדיר ומשתתפים בפעילות המפלגתית המחוזית. סניף נצרת לא מילא את תפקידו במחוז במשך שנים. אנו רואים בחיוב את ההתכנסות הסדירה של סניפים כמו סניף נצרת לישיבות במהלך החודשים שקדמו לוועידה.

במחוז שפרעם, אסיפות הסניפים אינן סדירות. כזה המצב, למשל בסניפים שעב, כבול ושפרעם. בסניף עאבלין ישנן בעיות, המשתקות את עבודת הסניף על רקע הבחירות המקומיות. בכפר מנדא בולט הפילוג, אשר משתק את עבודת הסניף ופעילותו בכל העניינים המפלגתיים. סניף טמרה, אף שהוא סניף חזק, סובל מכמה בעיות אותן ניתן לפתור.

במחוז עכו, הישיבות של הסניפים התמעטו לאחרונה, וזאת בניגוד לתכיפותן בעבר. באופן כללי, סניפי המחוז מתפקדים באופן נורמלי, ובמיוחד יש לציין את פעילות הסניפים עכו, ירקא, פקיעין, כפר יאסיף, אבו-סנאן ומג'ד אל-כרם. בסניפים כמו בענה, ראמה, נחף, ג'דידה, תרשיחה, בית ג'ן ויאנוח, המצב אינו מספק. ישנם סניפים כמו פסוטה, אל-מזרעה וכפר סמיע, שבכל אחד מהם ישנו רק חבר מפלגה אחד.

במחוז חיפה ניכרת חולשה בעבודה האירגונית. לעומת זאת, בלטה הפעילות הציבורית, לרבות הרצאות תרבותיות ופוליטיות. המחוז שותף למשמרות המחאה הסדירות במרכז הכרמל, המאורגנות על-ידי הפורום לשלום, ולמשמרות ברחוב הדר. כמ-כן הושגה התקדמות ממשית בפעילות בציבור היהודי.

במחוז תל-אביב, ובמיוחד בסניפים תל-אביב, רמת-גן, בת-ים ורמלה, הפעילות האירגונית סדירה וכוללת אסיפות והרצאות פוליטיות ורעיוניות. ישנה התקדמות טובה ומוחשית בפעילות הציבורית, לרבות במיסגרת פעולות המועדון הגדה השמאלית בתל-אביב ובמיסגרת אירגונים כמו תעאיוש, קואליציית הנשים לשלום ויש גבול. החברים במחוז פעילים באירגוני שמאל ומחאה חברתית.

במחוז המשולש התקיימו ישיבות סדירות של מזכירות המחוז, אך לא של ועד המחוז. המצב האירגוני בסניפים כלל אינו משביע רצון, אך למרות זאת התקיימו הרצאות וסימפוזיונים פוליטיים ותרבותיים ומפגשים שונים. הנסיגה בפעילות המחוז באה לאחר שמזכיר המחוז הפסיק את עבודתו כפונקציונר ועקב תנאי עבודתו הנוכחיים. המצב במחוז אום אל-פחם כלל אינו משביע רצון. אחת הסיבות לכך – העדר קשר רציף בין המחוז למרכז והעדר פונקציונר. נערכו ישיבות מעטות של מזכירות המחוז ואילו ועד המחוז לא התכנס. הסניפים פועלים במיסגרת הפעילות הכללית של החזית לקראת אירועים שונים.

במחוז ירושלים נפגשים החברים בסדירות מדי יום רביעי. אחת לחודש נערכת פעילות פוליטית במיסגרת חד"ש. חברי הסניף פעילים באירגוני שמאל שונים.

באופן כללי, ישיבות ועדי המחוזות אינן משביעות רצון, משום שהן אינן נותנות דחף מספיק ויוזמה לפעילות במחוז ובסניפיו. ועדת הביקורת המרכזית דאגה לנושא זה, אך לא הקדישה לו חלק הולם מפעילותה. הוועדה עשתה חלוקת עבודה וכל חבר ועדה קיבל על עצמו את הטיפול והביקורת על מחוז או שניים. אך הקף הבעיות גבר על יכולתם של החברים לטפל בהן. במקרים רבים נודע לחבר הוועדה על ישיבת ועד המחוז ממודעה בעיתון.

בפעילויות מחוזיות אחדות, לרבות הפגנות ומשמרות מחאה, מתייצבים רק מעטים מחברי המפלגה, שהם משתתפים קבועים. רוב החברים אינם באים, וזו תופעה שאין להשלים עמה. תופעה זו משקפת את השלילי במצב האירגוני, אך מתוארת כ"רוח התקופה". הסבר כזה אינו הולם חבר במפלגה הקומוניסטית, בעל השקפה רעיונית ועמדה פוליטית. הפעילות למען הגדלת מיספר קוראי "אל-אתיחאד" מוגבלת לכמה מחוזות ואינה קיימת במחוזות אחרים, וגם תוצאותיה שונות בסניפים שונים.

האחריות לשיפור המצב בסניפים מוטלת על כל חבר ועל ועד הסניף. אם לא נשפר את המצב, אנו עלולים להגיע למשבר.

המצב הכספי

הוועדה הכספית, בתיאום עם הוועד המרכזי, התמידה בתיכנון העניינים הכספיים ותקציב המפלגה, אך להערכת ועדת הביקורת, היא לא הצליחה במאמציה. הוועדה הכספית לא הביאה בחשבון את הצורך בלימוד אובייקטיבי של צרכי המפלגה ושל האפשרויות הקיימות. לכן סבלה עבודתה מחוסר תיאום ומגישה שגרתית, תוך התעלמות מיכולת הביצוע הממשית. הוועדה הכספית הגישה לוועד המרכזי הצעת תקציב, וזו אושרה, למרות שכללה גרעון גדול. בפועל, הפיגור בגביית מס החבר והמגבית הגדיל את הגרעון. למרות ההערות מצד חברי ועדת הביקורת, אישור התקציב נעשה ללא עיון מספיק.

הוועדה הכספית והוועד המרכזי לא הקדישו תשומת-לב מספקת למציאת פתרונות, אשר יביאו לאיזון. היתה הזנחה לגבי ביקורת ביצוע החלטות ולגבי רכוש המפלגה והתועלת שניתן להפיק ממנו. יש הרבה מה לעשות בתחום זה, לרבות לדאוג לביצוע המלצות. אחת מנקודות החולשה שלנו בתחום הכספי היא אי-תשלום במועד של מס החבר והמגבית, שהם מקורות ההכנסה לפי חוק מימון מפלגות. בתקופה שבין שתי הוועידות אושרו כמה הצעות תקציב, אך בפועל ניגבה בסניפים רק שליש מתחזית ההכנסות. ישנם סניפים שלא גבו אפילו שקל אחד במגביות של השנים 2000 ו-2001. קיים משבר אמון בין הסניפים והמחוזות לבין המוסדות הגבוהים, והמצב לא השתנה למרות ביקוריו של גזר המפלגה בכמה סניפים והצגת המצב הכספי בפניהם. על ההנהגה הבאה יהיה לפעול להחזרת האמון בתחום הזה.

הוועד המרכזי קיבל החלטה, לפיה התרומה הכספית תכלול את דמי החבר ואת מגבית המפלגה. ועדת הביקורת היא שהציעה לנקוט בדרך זו. אך ההחלטה לא בוצעה. ועדת הביקורת מציעה, כי שיטת גבייה זו תימשך ותקיף את כל החברים, החייבים בתשלום מס חבר בהתאם לחוק המפלגות.

הוועד המרכזי החליט על מגבית לשנת 2002 בסכום של מליון שקל וחילק אותו לפי יכולת המחוזות. אך הגבייה מתבצעת בעצלתיים, כפי שהתבצעה גם בשנים קודמות. לנושא הכספי נודעת חשיבות רבה, שכן חיוני לחלץ את המפלגה מהמשבר הכספי, הנובע מהבעיות האירגוניות, שעליהן דובר לעיל.

למצב הכספי אחראי גם אי-המקצועיות בהכנת התקציב בהתאם ליכולות ולאפשרויות שלנו. בשל הגרעון, נקלעה המפלגה לחובות, הגוררים אחריהם תשלומי ריבית גבוהים. לכן אין מנוס מהצבעה על גרעון בהתנהגות ובהתנהלות הכספית.

תפקיד ההנהגה הבאה יהיה לעמוד באופן החלטי וברור על הפיקוח על רכוש המפלגה, על שיפור המצב הכספי והשגת איזון תקציבי בהתאם לאפשרויות. היו כמה חברים שניסו לפתור את בעיותיהם הכספיות עם המפלגה באמצעות בתי משפט. זו התנהגות לא-חברית. אך במקביל, אין מקום ליחס לא נאות של המפלגה כלפיהם.

ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

סיסמאות מצלצלות וכוונות טובות עדיין אינם הופכים את בנק"י למשמרת הצעירה של המפלגה. כדי להבטיח שבנק"י תהיה כזאת, יש להקדיש לה תמיכה רבה יותר. הסיוע של המפלגה אינו סדיר. לכן למרות הפעילויות הרבות והצלחת ועידתה האחרונה, בנק"י סובלת מהזנחה רבה מצד המפלגה. ליד כמה מסניפי המפלגה אין סניף בנק"י, ובכמה מקומות סניף בנק"י קרס כתוצאה מההזנחה מצד הסניף המפלגתי. אך כאשר בנק"י נחלשת עקב אי-הענות לצרכיה, מניין תבוא ותיגברת של חברים חדשים, אם לא מבנק"י?

אנו מברכים את בנק"י על המשימות שהיא ממלאת למרות המצב הקשה ועל פעילותה. מאחר שתפקיד בנק"י הוא להפיץ את הרעיון הקומוניסטי בקרב הנוער, מן הראוי שאנו נחנך את חברי בנק"י בצורה טובה, כדי שימלאו את התפקיד החשוב הזה. לכן אנו מציעים, כי לאחר הוועידה ה-24, בנק"י תהיה המשימה הראשונה של המפלגה. יש להטיל על ועדה מפלגתית לעקוב אחר התפתחות בנק"י ובעיותיה, כדי שהיא תוכל להפיץ את רעיונותינו ולהרחיב את שורותיה. כמו-כן אנו מציעים לבנות תוכניות חינוכיות ולהכין סמינרים מיוחדים לנוער. במקביל, יש לדאוג להוצאת "אל-ראד", המבטא את בנק"י והוא כלי בעבודתה. אנו מציעים שבנק"י תשתתף בתוכניות, אשר המפלגה תייעד לנוער, ואשר תואמות את מחשבותיו. לתוכניות אלה נודעת חשיבות רבה בתקופה בה מתחזקת תרבות הצריכה.

על הוועידה לסכם, אם המפלגה מילאה את תפקידה לפי הסעיפים 106, 108, 109 ו-110 לתקנון?

הנשים והמפלגה

מה שנאמר לגבי התייחסות המפלגה לבנק"י, ניתן לומר גם בנושא הנשים. משקל הנשים במפלגה נמוך וייצוגן במוסדות המרכזיים אינו משקף את זכותן היסודית. והרי המפלגה אמורה להיות הראשונה במימוש זכויות הנשים. אנו עדים גם לחולשת עבודת הנשים בתנועת נשים דמוקרטיות.

קיימות נסיבות חברתיות אובייקטיביות לחולשת עבודתנו בקרב הנשים, אך המצב האובייקטיבי אינו תשובה לשאלה, האם המפלגה מקדישה מחשבה לנושא זה? האם ההנהגות המחוזיות והסניפיות חושבות על הנושא הזה? הרי אפילו בסניפים גדולים ישנן חברות מעטות. לכן אנו מציעים להקדיש מחשבה לנושא זה. אנו מציעים לחברות לא להיכנע ליחס זה של הזנחה מצד המפלגה כלפיהן ולתבוע בהתמדה תמיכה בהן.

סיכום

פירטנו לעיל את השקפותינו לגבי עבודת המפלגה, תפקידה ופעילות מוסדותיה, ועמדנו על השגי המפלגה וכשלונותיה. אנו מציעים להפיק לקחים מהכשלונות ומגישים הצעה לשיפור עבודת המפלגה הקומוניסטית, אשר כוללת את הנקודות הבאות:

1. צמצום במיספר המחוזות בדרך של איחוד כמה מחוזות.
2. שיפור עבודת ועדת הביקורת, כתנאי לשיפור עבודת המפלגה ופיתוח הביקורת בכל המוסדות הנמוכים והגבוהים. לכן אנו סבורים, שנחוץ לוועדת הביקורת יו"ר שיהיה פונקציונר.
3. על חבר מפלגה יוטל רק תפקיד מפלגתי אחד, וזאת להוציא מקרים מיוחדים.
4. העמקת והפעלת נושא ההתרמה כדרך טובה לאיסוף מס החבר והתרומות למגבית, וזאת בהתאם לחוק מימון מפלגות.
5. על הוועד המרכזי החדש להכין תוכניות עבודה, הכוללות פעילות וחינוך. תוכניות קולקטיביות אלה יחייבו את המחוזות והסניפים לפעול ליישומן. לכך יסיפו הסניפים יוזמות משלהם, ובמיוחד בתחום החינוך.
6. אנו מציעים שהוועד המרכזי ידחה כל הצעת תקציב המבוססת על גרעון ונטילת הלוואות ויתכנן יציאה מהמשבר הכספי ושיפור הניהול של רכוש המפלגה מבלי לבזבז.
7. מומלץ, כי לא תיערך ישיבת ועד מרכזי או מוסד שלו ללא נוכחות חבר ועדת הביקורת המרכזית. על המוסד להזמין את נציג ועדת הביקורת בכתב.
8. בראש סולם העדיפויות של ועדת הביקורת יהיה המשך הפיקוח על רכוש המפלגה, תוך מעקב פרטני אחר מצבו של כל נכס.
9. אין מנוס משינוי המכניזם של העבודה המפלגתית בכל המישורים, כך שישופרו הקשרים בין המוסדות הגבוהים לבין המוסדות הנמוכים וכלל אירגוני המפלגה ויחזק הצנטרליזם הדמוקרטי.
10. למימוש סעיף 9, על הוועד המרכזי וועדת הביקורת להכין טופס, אשר מילוו יתן תמונה ברורה על מצב הסניפים והמחוזות, על עבודתם והחלטותיהם. כדי שהמוסדות הגבוהים יוכלו לעקוב אחר פעילות הסניפים, מזכיר הסניף יגיש דו"ח בכתב לוועד המחוז ולוועד המרכזי, ואילו מזכיר המחוז יגיש דו"ח על המחוז שלו לוועד המרכזי. העתקים מכל הדוחות האלה יועברו לוועדת הביקורת המרכזית.

דברי סיום

אנו מברכים את כל צירי הוועידה ואת כל חברי המפלגה ובנק"י ואת כל חברי חד"ש ואוהדי המפלגה. אנו מקווים, שנצא מוועידתנו נחושים בדעתנו ומחוזקים ברצוננו להמשיך לשאת את הלהבה המאירה את הדרך להמונים.

למען חיזוק מפלגתנו, עלינו לפעול בתאם לעקרונות שגדלנו עליהם, עקרונות המפלגה, דרכה ועמדותיה, וזאת מול ההתקפות מצד יריבים ואויבים.

אך לא נשיג מטרה זו, אם לא נתחייב לעקרונותיה האירגוניים של המפלגה, אם לא נעסוק בפעילות ציבורית ואם לא נכבד את עקרונות האינטרנציונליזם.

אנו קוראים לכם, חברי המפלגה, לפעול לשינוי האווירה הקרירה בח"י המפלגה ולהמרתה באווירה חמה וחברית. נשיג זאת באמצעות חיזוק העבודה הקולקטיבית ועידוד יוזמות אישיות, התורמות לעבודת המפלגה ולאחדותה בכל המוסדות והאירגונים. התנהלות כזאת היא הערובה היחידה לקיומנו ולייצוב מעמדנו בארץ זו, ועל מנת שמק"י תישאר אבוקה מאירה ומדריכה של המאבקים הציבוריים. ובתשובה לשאלה "מיהי המפלגה?", עלינו להחליט, אם המפלגה הוא מי שיושב בבית ליד הטלפון, או מי שמחשבותיו סודיות והחלטותיו אינן ידועות? תשובתנו היא: המפלגה היא אנחנו – את, אתה, אתם כולם, ואני.

דברי מוחמד נפאע בסיכום המושב הראשון של הוועידה ה-24 של מק"י

- האורחים מהמפלגות האחיות יצאו ברושם חיובי מהאווירה החברית והדמוקרטית ששררה בוועידה וכן מהביקורת והביקורת העצמית שהושמעו בצורה חברית בונה – זה מה שהם אמרו בלשונם. ובעצם כל אחד מאיתנו לא יכול לטעון שבועידה הייתה סתימת פיות, ולא רק בוועידה אלא בכל האירגונים המפלגתיים. אנו תקווה שנמשיך בהעמקתם, בהרחבתם ובהבנתם של הערכים הדמוקרטיים האלה וביישומם. ואני חוזר ואומר במלים האלה בדיוק, ואין כאן מילה מיותרת. הדמוקרטיה היא צורך חיוני של המפלגה. עלינו לנצל את הדמוקרטיה לטובת המפלגה.
- בתקופה האחרונה חזרו לשורות המפלגה כמה חברים בכמה סניפים, לרבות קבוצת חברים מכפר-יאסיף.. כמו-כן הצטרפו למפלגה גם חברים חדשים. אחד מהם הוא ציר בוועידתנו. אנו מברכים את החברות והחברים החדשים, ובטוחים שיתרמו לקידום עבודת המפלגה. עלינו כולנו להכין את ביתנו הקומוניסטי כך, שיהיה ביתם של כל החברים.

בדו"ח הוועד המרכזי ובמהלך הדיונים בוועידה הוצגו כמה נקודות, שעליהן אשיב בדברי הבאים.

- הוועד המרכזי ותפקידו:**
החבר שהכין את החלק האירגוני של חומר הוועידה, כפי שנכלל בפרקים שאישר הוועד המרכזי, את החומר הביקורתי באופיו – החבר הזה הייתי אני. הוועד המרכזי אישר את הפרק הזה. מצפוני הקומוניסטי הכתיב לי ודחף אותי להעלות מה שהעליתי על הכתב. כך אמשיך ללא קשר למעמדי בתא, בסניף ועד לוועד המרכזי. אבל הצגת הדברים ברוח הביקורת העצמית אינה צריכה לשמש מקלט לכמה חברים, המנסים לחפות על כשלון.
ניקח לדוגמא את ההיעדרות משיבות הוועד המרכזי. בדיון עלה אחד החברים לדון בוועידה, וברוח של ביקורת עצמית פירט את הסיבות להיעדרות שלו. קיוויתי שחברים אחרים יעשו כמותו. אבל גם בוועידה עצמה אנו עדים להיעדרות. כך קורה גם בשיבות של ועדי המחוזות ובאסיפות והסניפים. וכאשר זה קורה, היכן האחראיות של מזכיר המחוז ומזכיר הסניף? הביקורת שלנו היא עניינית וישרה ונשענת על עובדות, ולא על שמעות. ביקורת כזאת חיונית במטרה לתקן ולשפר את עבודתנו.
כמה חברים נוהגים בדרך הפסולה הבאה: כל מה שפלוני עושה - זה טוב, וכל מה שאלמוני עושה ויעשה הוא שלילי, מזיק. מה הסיבה לגישה כזאת? אינני יודע. באחד המשלים מסופר, כי אצל החנווני אפשר לקנות הכל, חוץ מ"תאהב אותי בכוח". אך סיבות להתנהגות כזאת קיימות. זו חובתו של כל חבר לעשות חשבון נפש, לבחון היכן הוא טעה, וללמוד את הלקח.
שמענו הערכה גדולה לדו"ח של ועדת הביקורת המרכזית. אני תומך בהערכה ומברך על הדו"ח. אבל זכותי כחבר לשאול: אם הוועדה נשאה בתפקיד החשוב הזה והציגה את המציאות לפי מיטב הבנתה – מדוע לא מצאנו חברים שהציעו להעמיד את חברי הביקורת או כמה מהם כמועמדים להמשיך בעבודה זו? השאלה היא לגיטימית בהחלט. על כל פנים, אנו מאחלים לוועד המרכזי שייבחר הצלחה בעבודתו וכך גם לוועדת הביקורת המרכזית.

אנו יודעים, שאחת המידות החשובות והקשות ביותר היא השילוב בין להיות צודק ולהיות חכם בה בעת. אבל אם הבחירה היא בכל זאת בין צדק לבין חוכמה, עדיף הצדק על פני החוכמה. אין הכוונה לומר, שיש סתירה בין שני הערכים האלה, אלא שכמפלגה עלינו לקבל הכרעות במישור האידיאולוגי, הפוליטי והארגוני.

בנושאים אידיאולוגיים, ובמיוחד בתחום שאלות היסוד של האירגון, עלינו להכריע, ולא להסתפק בחיפוש פשרות. כולנו מכירים את אמירתו של לנין: ויכוח בדברים לא-מהותיים הוא צורך, אבל ויכוח בדברים מהותיים הוא בגידה. פשרות תמיד כוללות בתוכן ויתורים מסויימים. פשרה יכולה להיות נכונה, כאשר מדובר בנושאים אישיים, אבל היא אינה קבילה כאשר מדובר בעצם מהותו של הארגון המהפכני - בצנטרליזם הדמוקרטי. לעמדה זו אין קשר לוותק במפלגה, לגיל החבר וכדומה. פה מדובר ביסודות הארגון הקומוניסטי המהפכני. אלה אחריותה ותפקידה של כל מפלגה קומוניסטית לעצב את ארגונה המהפכני ולהגן עליו.

• מק"י וחד"ש

מתנהל בקרבנו ויכוח סביב שאלות מהותיות מאוד, לרבות סביב השאלה של זהות המפלגה. ויכוח זה התנהל בעבר ומתנהל לצערנו גם היום, ולפעמים מועלים בו רעיונות שהם הפוכים לגמרי לתפיסתנו הרעיונית. בשעתו ביקר מרקס את השיטה הפילוסופית של הגל, אשר תרמה תרומה חשובה בניסוח החוקים של ההתפתחות הדיאלקטית, אך נשענה על השקפת עולם אידיאליסטית.

אשר ליחסים בין מפלגתנו הקומוניסטית לבין החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. העניין התחיל כך: בשנת 1990, על רקע קריסת ברית המועצות והמחנה הסוציאליסטי, פירסם חבר אחד ב"אל-איתחאד" מאמר, ובו כתב, שאין יותר צורך בקיום מפלגה קומוניסטית. הייתה זו זכותו של החבר להציג במפלגתו, בביתו המפלגתי, את ראייתו, וזו חובתנו להתייחס לכל דעה. אך עמדה זו נדחתה. בהמשך עלתה לדיון שאלת רישום המפלגה אצל רשם המפלגות, וזאת כמתחייב מ"חוק המפלגות", שאושר בכנסת ב-1992, למרות התנגדותנו. היו לנו נימוקים שונים להתנגדותנו, ובין היתר אמרנו, שזה חוק הנוח לשב"כ. אבל מאחר שהחוק אושר, היה עלינו לפעול לפיו. בדיונים שהתנהלו בוועד המרכזי סביב שאלת הרישום, עלתה השאלה, איזה גוף יירשם בפנקס המפלגות: מק"י או חד"ש. כמה חברים הציעו לרשום את חד"ש ובדרך זו להגדירה כמפלגה. לאחר דיונים נוקבים בוועד המרכזי ובהתייעצויות עם השותפים שלנו בחזית הוחרע, כי המפלגה הקומוניסטית הישראלית היא שתירשם. הנימוק שלנו היה, כי מק"י היא מפלגה במהותה הרעיונית ובאופייה הארגוני, וכי היא פעלה כמפלגה במהלך כל שנות קיומה. חד"ש, סיכמנו, היא חזית של מרכיבים ולא מפלגה, וצריכה להישאר כזאת.

לא אנו יזמנו את עניין הרישום של המפלגה, אלא העניין, כפי שהבהרתי, נכפה עלינו. לכן טעה אחד החברים באומרו בדיון, שכאילו הרישום נעשה כדי להתחמק מבעיותינו האירגוניות וכדי להעמיס את הכשלים שלנו על החזית, וכאילו ראינו בחזית מיכשול. אך לא כאלה הם פני הדברים. המפלגה נרשמה משום שהיא מפלגה, ומשום שהחוק קובע שרק מפלגות רשומות יכולות להתמודד בבחירות.

כידוע, שמה המלא של החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) כולל את שמה של מק"י. כמה חברים וגם כמה שותפים בחד"ש מציעים, שפירסומים שלנו יופיעו בשם חד"ש וללא איזכור של שם המפלגה. הם מנמקים זאת בעובדה, שמק"י היא מרכיב בחד"ש. כמה חברים, לרבות במוסדות מרכזיים של המפלגה הגיעו למסקנה, וזו עמדה לגיטימית בוויכוח, שיש למזג את המפלגה ואת החזית ולכונן מסגרת אחת. חברים אלה סברו, כי ניתן לקדם מעט את חד"ש במישור הרעיוני, ואילו המפלגה תוותר קצת במישור הרעיוני, ואז נגיע לפשרה שתאפשר את המיזוג. ואילו המיזוג, הם הוסיפו, יפטור אותנו מן הכפילות הקיימת. ההצעה הזאת נדונה בוועד המרכזי באווירה דמוקרטית וחברית. החברים הציעו מה שהציעו, וזו הייתה זכותם. אך עמדה זו נדחתה על-ידי רוב חברי הוועד המרכזי.

אנו עקביים בגישתנו כלפי ארגונים דמוקרטיים, שחברינו פעילים בקרבם, ויש רבים כאלה. כדוגמא אביא את יחסנו לתנועת הנשים הדמוקרטיות. זו תנועת נשים יהודיות וערביות ותיקה וחשובה, שרשמה לעצמה השגים רבים בקידום מעמד האשה ובגיוס נשים למערכות חברתיות ופוליטיות. אנו סבורים, שתנד"י היא מסגרת לא-מפלגתית חשובה, שפעילותה הולמת את שמה ואת מטרותיה. לכן חברותינו הפעילות בתנד"י עושות כל שביכולתן, כדי להמשיך ולחזק את פעילותה התנועה הזאת בקרב ציבור הנשים.

• ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

ועידתנו הקדישה תשומת-לב לברית הנוער הקומוניסטי הישראלי, לתחומי פעילותה, לגיל חבריה וכן הלאה. דיונים אלה אינם חדשים. כאשר כיהנתי כמזכ"ל בנק"י, וזה היה לפני למעלה מ-12 שנה, בחנו את נושא פעילות בנק"י בקרב הסטודנטים. בדקנו ומצאנו, כי הנוער הקומוניסטי בארצות שונות, וביניהן - יוון, קפריסין, צרפת וברית-המועצות, הוא האחראי על הפעילות הקומוניסטית בקרב הסטודנטים באוניברסיטאות. באותה עת, החברות בנוער הקומוניסטי (הקומוסומול) בברה"מ הייתה עד גיל 29. אפילו הקומוסומאוס יורי גגארין היה חבר בקומוסומול בעת שביצע את משימתו ההיסטורית בחלל.

בנק"י מצידה פנתה למפלגה שוב ושוב ודרשה להעלות את הגיל המקסימלי של החברות בתנועה. המפלגה השיבה, כי בתנאים ששררו אז ובגלל השפעת הפילוג שהתרחש בשנת 1965, חיוני להעלות חברים צעירים לחברות בשורות המפלגה. באותם דיונים לא עמדו כלל השאלות של מפלגה וחזית ושל צעירים וחזית. בתנאים הקיימים היום, איננו סבורים שזו תהיה טעות שיקומו תאי בנק"י באוניברסיטאות. עמדתנו זו אין פירושה שאנו רוצים לשלוט, אלא שאנו רוצים לחזק את הארגון שלנו להרחיב את השפעת מפלגתנו.

• מחויבות החבר להחלטות המפלגה

במהלך ההכנות לוועידה ובדיונים בוועידה הדגשנו עניין, שבעצם מובן מאליו: מחויבותו של חבר המפלגה לתקנון המפלגה, להחלטות המפלגה, להחלטות מוסדותיה. זה הבסיס לארגון המפלגתי שלנו, כפי שהוא מפורט בתקנון המפלגה. האם זה עניין חדש? כלום מישוה סבור שעל העקרון הזה ניטש בכלל ויכוח? בוועידה שלנו אנו שבים ומחליטים, למשל, לא לשנות את שם המפלגה ולא לאחד את מק"י וחד"ש במסגרת אחת, באירגון אחד. אנו דחינו הצעות לשינוי מהותי בארגון הפנימי שלנו, בזהותנו האידיאולוגית. עמדתנו היא, כי אין מקום לשינויים כאלה במפלגה קומוניסטית אמיתית ומהפכנית. לנו ברור, כי החלטות אלה, כמו כל יתר החלטות הוועידה, מחייבות את כל החברות והחברים.

• בשנים האחרונות, וגם בוועידה זו ידענו ושמענו, שישנם חברים המסתובבים עם רשימות מועמדים לוועד המרכזי ועושים תעמולה מסוג זה. אנו דוחים שיטה זאת. דחינו וגיינו אותה בעבר וכך גם היום. עלינו לדחות זאת עקרונית בלי להתחשב באלה העושים זאת.

• שאלות פוליטיות

בוועידה הועלו שאלות פוליטיות שונות. אתייחס בקיצור לעניין האיחוד האירופי והגלובליזציה: כאשר הוקם השוק האירופי המשותף, אנחנו כקומוניסטים התנגדנו לכך. הערכנו, כי הקמת השוק המשותף נועדה לחזק את שלטון ההון ופלגוע בזכויות העובדים ובמאבקים. אנו זוכרים, כי שתי מלחמות העולם החלו בשל השאיפה והריצה אחרי רווח ובשל העימות הבין-אימפריאליסטי על חלוקת השווקים בין המונופולים. התנועה הקומוניסטית ברובה התנגדה בזמנו לכינון השוק המשותף, וזו הייתה גם עמדתנו. דחינו גם את תפיסת ה"אירו-קומוניזם", אותה הציעו כמה מפלגות, וביניהן המפלגה הקומוניסטית הספרדית וזו האיטלקית.

אשר לאיחוד האירופי כפי שהוא קיים היום: המפלגות הקומוניסטיות באירופה מתנגדות ברובן לאיחוד הזה. הן רואות בו איחוד של המוסדות הפיננסיים הנצלניים, אשר גורם נזק לאנשים רבים בארצות שונות. היינו עדים להפגנות של חקלאים נגד האיחוד האירופי.

אשר לגלובליזציה, אנו ממשיכים לדבוק בניתוח של לנין, אשר הגדיר את האימפריאליזם כשלב העליון של הקפיטליזם. הגלובליזציה היא השלב הנוכחי, בעל המאפיינים הייחודיים, במיסגרת התקופה של האימפריאליזם.

• סיסמת הוועידה מבטאת את המציאות שלנו, את זהותנו, את שאיפותינו ואת מטרותינו. היא מבליטה את העניין הפוליטי, עניין השלום, את ההבט האינטרנציונליסטי היהודי-ערבי, את עניין השוויון, את העניין החברתי והאידיאולוגי, את סכנת הפשיזם, וגם את מטרותנו – העתיד הסוציאליסטי בארץ זו. דבר מצער הוא, שהמילה 'סוציאליזם' נשמטה כמה פעמים מהמודעות לקראת הוועידה שפורסמו בעיתון "אל-איתיחאד".

המבחן של ועידתנו הוא – באיזה הלוך רוח נצא ממנה: האם בטחוננו בעצמנו, במפלגתנו ובתפקידנו הפוליטי והחברתי התחזק? האם חיזקנו את אמונתנו במפלגה, בדרכה ובאפשרויותיה?

אני סבור שהתשובה היא חיובית. אבל הלוך רוח הוא רק ההתחלה. הדבר המכריע הוא, איך נתרגם הלוך רוח זה לפעולה בקרב הציבור היהודי והערבי למען השגת היעדים, שעליהם הצבענו בסיסמת הוועידה, אשר מבטאת את שליחותנו כמפלגה קומוניסטית.

ברכות ממפלגות אחיות בחו"ל

לוועידה ה-24 הגיעו ברכות בכתב מהמפלגות האחיות הבאות:

המפלגה הקומוניסטית של קובה;
המפלגה הקומוניסטית הירדנית;
המפלגה הקומוניסטית הסורית;
המפלגה הקומוניסטית של הפדרציה הרוסית;
המפלגה הקומוניסטית של יפן;
המפלגה הקומוניסטית בדנמרק;
המפלגה הקומוניסטית-לנינית של דנמרק;
המפלגה הקומוניסטית של הודו;
המפלגה הקומוניסטית (מרקסיסטית) של הודו;
מפלגה השמאל של שבדיה;
המפלגה הסוציאליסטית העממית של מקסיקו;
מפלגת הקומוניסטים המקסיקנים;
השמאל הרדיקלי של אפגניסטן;
מפלגת טודה, אירן;
השמאל המאוחד של ספרד;
המפלגה הקומוניסטית של צ'ילה;
המפלגה הקומוניסטית של ברזיל;
המפלגה הקומוניסטית של יוון;
המפלגה הקומוניסטית של פורטוגל;
מפלגת אק"ל, קפריסין.

להצלת שני עמינו מהכיבוש לחיזוק מק"י, לאחדות מאבק בסכנת הפשיזם, לשלום צודק, לשוויון לאומי וחברתי, לעתיד סוציאליסטי

קול קורא של הוועידה ה-24 של מק"י

הוועידה ה-24 של מק"י קוראת לגיבושה של אחדות מאבק יהודית-ערבית רחבה נגד סכנת הפשיזם, נגד מדיניות המלחמה והכיבוש ליציאה מהמשבר הכלכלי-חברתי, לקידום השוויון הלאומי וענייני העם העובד. מדיניות ממשלת שרון-פואד-פרס, מדיניות הכיבוש מחדש של השטחים, דיכוי העם הפלסטיני, הטרור הממלכתי והרחבת ההתנחלויות, מכוונת לחסל כל אופק מדיני של התקדמות להסדר ישראלי-פלסטיני. בתוך ישראל מחמיר המשבר הכלכלי-חברתי, מתרחבת האבטלה, מעמיק העוני. בישראל מחמיר משבר הדמוקרטיה ומחמירה סכנת הפשיזם. מתבצעת דלגיטימציה שיטתית של האוכלוסייה הערבית, מתפשטים רעיונות הטרנספר. הולכים ומתממשים מהלכים של טרנספר פוליטי של הערבים החוצה מהזירה הפוליטית הישראלית.

נוכח העמקת המשבר, מציעה מק"י לעם בישראל דרך של תקווה: מול הדינמיקה של יצירת שני מסלולים נפרדים של "פוליטיקה ליהודים" ו"פוליטיקה לערבים" – מק"י מציעה שותפות יהודית-ערבית אמיתית; מול מדיניות הכיבוש וההתנחלויות – מציעה מק"י דרך של שלום ישראלי-פלסטיני על בסיס של שתי מדינות לשני העמים. מק"י מציעה חלופה למדיניות ההפרטה והעמקת אי-השוויון המעמדי והחברתי. מק"י מציעה תוכנית לשוויון אזרחי ולאומי לאוכלוסייה הערבית בישראל. מק"י מציעה אופק אחר של עתיד לשני עמינו, אופק של שינוי חברתי אמיתי, של סוציאליזם.

חד"ש, שמק"י יזמה את הקמתה ב-1977, ממלאת תפקיד חשוב במאבק הפוליטי והחברתי בישראל. מק"י תפעל לפתיחת חד"ש לכוחות ואישים נוספים. מק"י מציעה אחדות רחבה ככל האפשר במאבק על הדמוקרטיה, על השוויון, על השלום. בחברה הישראלית קיימים כוחות בריאים של מאבק והתנגדות – סרבני השירות בשטחים, תנועות השלום, אירגוני הנשים, אירגונים של מחאה חברתית ושל פעולה סביבתית-חברתית. אנחנו עם כל הנאבקים לשינוי. אנחנו מציעים העמקה של שיתוף הפעולה הקיים ביניהם. נפעל בהתמדה לכינונה של חזית פוליטית, שתהיה פתוחה לכל כוחות המחאה וההתנגדות בחברה הישראלית, על בסיס מצע מינימום מוסכם. מק"י מגלמת את החלופה לייאוש. אנחנו משוכנעים: אפשר לצאת מהמשבר הפוליטי והחברתי, אפשר להגן על הדמוקרטיה ואפשר להרחיב אותה, אפשר להפוך את הארץ הזאת למקום שבאמת טוב לחיות בו. אנחנו קוראים לכל מי שמצפון פוליטי וחברתי בלבו:

בואו עמנו למאבק!

החלטות הוועידה ה-24

עבודה למובטלים!

תקציבים לחינוך ולא להתנחלויות!

נוכח מדיניות הממשלה, המשרתת את המתנחלים והכיבוש ואת ההון הגדול, והאחראית למשבר הכלכלי-חברתי המעמיק, מק"י תגביר את מאמציה לגבש מערכה לוחמת יהודית-ערבית נגד האבטלה, שחיקת השכר, הקיצוצים בקיצבות הילדים ובייתר קיצבות הביטוח הלאומי, הרס מערכות החינוך, הבריאות והרווחה, ומצוקת הדיור הגוברת. אחת המטרות הראשיות במערכה החברתית הנוכחית היא – מניעת אישורו של התקציב לשנת 2003, כפי שהוצע על-ידי ממשלת שרון-בן-אליעזר.

הצלחת המערכה החברתית מותנית בבניית תיאום ושיתוף פעולה בין ההסתדרות, האיגודים המקצועיים, ועדי העובדים, נעמת, וארגוני המחאה החברתית והסביבתית.

מק"י מעריכה מאוד את המאבקים של הארגונים החברתיים. אולם היא שבה ומדגישה, כי השגת המטרות של עבודה למובטלים, הגנת זכויות העובדים והגמלאים וההגנה על רשת הביטחון החברתית, קשורה בקשר הדוק במערכה להפסקת בזבז התקציבים על התנחלויות והמשך הכיבוש, ובחידוש המשא-ומתן לשלום צודק עם הנהגתו הלאומית הלגיטימית של העם הפלסטיני.

ברכה לסרבני הכיבוש!

הוועידה שולחת ברכת מאבק לאסירי המצפון, סרבני השירות בשטחים הכבושים ולסרבני השירות הערבים-הדרוזים, ותובעת את שיחרורם המיידי. הוועידה דורשת לבטל את חוק גיוס החובה ביחס לערבים הדרוזים בישראל.

לשיחרור האסירים הפוליטיים הפלסטיניים!

ועידת מק"י תובעת לשחרר מייד מהכלא את המנהיג הפלסטיני מרואן ברגותי ואת כל האסירים הפוליטיים הפלסטיניים ואת אלפי הפלסטינים העצורים ללא משפט.

הוועידה קוראת לממשלת ישראל להענות ליוזמת הרשות הפלסטינית, הקוראת להסכים הדדית על אודות הימנעות מפגיעה באזרחים בשני הצדדים.

לא למלחמה נגד עירק!

הוועידה מביעה את התנגדותה למיתקפה האמריקאית המתוכננת על עירק. ממשל בוש מעמיד את עצמו מעל הקהילה הבינלאומית, בשירות האינטרסים של תאגידי הענק, על חשבון העובדים, על חשבון עמי אסיה, אפריקה ואמריקה הלטינית, על חשבון הסביבה ועתיד האנושות כולה. לממשל בוש אין שום זכות להכתיב את רצונותיו ולהשליט ממשלות מטעמו במדינות אחרות. שינוי המשטר בעירק הוא עניינו של העם העירקי עצמו.

אנחנו מזוהים מפני כל מעורבות של ישראל במלחמה זו, מעורבות העלולה להרחיב את התבערה באזור ולסכן גם את העם בישראל. אנו קוראים לכל בעלי המצפון, יהודים וערבים, להתגייס למערכה נגד המיתקפה על עירק.

שוויון הנשים – הלכה למעשה!

הוועידה ה-24 קוראת לאירגוני המפלגה ולכלל חבריה לחולל מיפנה בהתייחסות למאבק נגד אפליית נשים ולנהל מערכה יומיומית לשוויון האשה בעבודה, בקהילה ובמשפחה, לביעור האלימות נגד נשים, ולקידום ייצוגן של נשים במוסדות נבחרים. הוועידה מציינת בדאגה את מיספרן המועט של חברות המפלגה, ומטילה על הוועד המרכזי לפעול בצורה שיטתית לצירוף נשים למפלגה ולבחירתן של נשים למוסדות מקומיים וארציים.

להתגייס לאיסוף תרומות למפלגה!

נוכח המצב הכספי הקשה של המפלגה, קוראת הוועידה ה-24 להתגייסות כל החברים לגיוס תרומות למגבית המפלגה. הוועידה קוראת לנבחרי מק"י, הממלאים תפקיד ציבורי בשכר (בכנסת, בהסתדרות, ברשויות המקומיות) לתרום משכרם, כפי שיקבע הוועד המרכזי ובמיסגרת החוק. הוועד המרכזי ידאג ליישום החלטה זו תוך שלושה חודשים וידווח על היישום לסניפי המפלגה.

מפעל זכרון לחברי המפלגה שאינם עוד עמנו

הוועידה ה-24 מטילה על הוועד המרכזי ליזום מפעל זכרון לחברי המפלגה ומנהיגיה, שאינם עוד עמנו, וזאת למען יישאר זכר פועלם גם לדורות הבאים של חברי המפלגה וכלל אזרחי ישראל.

תקנון המפלגה הקומוניסטית הישראלית

אושר במושב השני של הוועידה ה-24, אפריל 2004

מבוא

התקנון הוא חוקת המפלגה הקומוניסטית הישראלית. הוא קובע את מטרותיה ויסודותיה של המפלגה, את הכללים של חייה הפנימיים, את זכויותיהם וחובותיהם של חבריה ואת סדרי פעילותם של אירגוניה ומוסדותיה. כל חבר וכל מוסד חייבים לכבד את התקנון ולפעול על פיו.

הערה: התקנון כתוב בלשון זכר, אך מתייחס לשני המינים.

פרק א'

הדרך שאנחנו מציעים - עקרונות היסוד של מק"י

1. שם המפלגה: המפלגה הקומוניסטית הישראלית.
2. המפלגה הקומוניסטית נוצרה ככוח של השינוי החברתי העמוק, ככוח שמטרתו כינונה של חברה אחרת. בתחילת האלף השלישי השינוי הזה הוא חיוני במיוחד: הקפיטליזם המאוחר הוא משטר המאופיין בסתירות עמוקות ומיבניות, בחוסר צדק, בהרס הסביבה העולמית, בשחיקת הישגי העובדים, בסדר עולמי שבמרכזו האימפריאליזם האמריקאי. הגלובליזציה של שלטון כוח הממון איננה מוצא מהמשבר החברתי, אלא הגורם המרכזי שלו.
3. מק"י היא מפלגה מרקסיסטית-לנינית - מושתתת על רעיונות הסוציאליזם המהפכני ומיישמת ומפתחת אותם באופן יוצר בהתאם לתקופתנו ולתנאים המיוחדים של ישראל. בדיוניה ובפעילותה המפלגה מסתייעת במורשת המתקדמת של שני העמים ופתוחה לכל הרעיונות המתקדמים במורשת האנושות.
- מק"י היא מפלגה עצמאית בתנועה המהפכנית הגדולה, שעוצבה על בסיס הרעיונות המרקסיסטיים ושגובשה לכוח עצום בדרכו המהפכנית של לנין. לתנועה הזאת היו, במהלך המאה העשרים הישגים אמיתיים. אבל היו גם כישלונות. היו גם ימים בהם תנועתנו שגתה. מכך צריך ללמוד. את זה נצטרך להמשיך ולנתח. אבל בוודאי לא צריך להסיק מכך שמאמץ השינוי היסודי הוא מיותר, שצריך להסתפק במקומו רק בפוליטיקה המיידית, רק במה שניתן להשגה ברגע הנוכחי.
- בשנים האחרונות מצטרפים חוגים חדשים למאמץ השינוי החברתי היסודי. ההתנגדות לסדר העולמי הקפיטליסטי יצרה תנועה עולמית מגוונת של תנועות שלום ושמאל, איגודים מקצועיים, פעילי הגנת הסביבה, ארגוני נשים ונוער. שילובם של כל אלה במאבק לשינוי יסודי הוא אתגר חשוב ביותר. מק"י חותרת לצורות חדשות של סולידריות עולמית במאבק לסדר עולמי המושתת על שוויון וחירות.
- מק"י פועלת למען חשיבה פוליטית שתאפשר התמודדות עם הבעיות הדחופות הניצבות בפני האנושות, עמי האזור וישראל. המפלגה פועלת למניעת שואה של מלחמה גרעינית, העלולה לסכן את קיומו של המין האנושי; לחיסול נשק של השמדה המונית – נשק גרעיני, כימי וביולוגי, להפסקת איום השימוש בו ולמניעת הפצתו; לחתימת ישראל על האמנה הבינלאומית לאיסור הפצתו של הנשק הגרעיני; המפלגה נאבקת למניעת הרס הסביבה ולמען שיתוף-פעולה בינלאומי לפתרון הבעיות האקולוגיות.
4. המפלגה הקומוניסטית הישראלית נאבקת למען סוציאליזם – חברה הומנית ודמוקרטית של צדק חברתי. סוציאליזם הוא שינוי חברתי מהפכני המחליף את הקפיטליזם – משטר הניצול המעמדי – ניצול אדם בידי אדם. סוציאליזם משמעו שלטון מעמד העובדים; בעלות חברתית על אמצעי הייצור העיקריים, תוך הבטחת מנגנוני ביקורת ותכנון דמוקרטי לטובת כלל החברה; איכות חיים גבוהה והעלאת רמת החיים החומרית והתרבותית; שוויון לאומי ועדתי; שוויון זכויות האשה בחברה, בעבודה ובמשפחה; פלורליזם של דעות, ארגונים ומפלגות, תוך הרחבה של הדמוקרטיה בפוליטיקה, בחברה ובכלכלה. הסוציאליזם מעמיד את האדם כערך עליון ומבטיח את זכויות האדם, חירותו והתפתחותו החופשית והכלל-צדדית. הסוציאליזם אינו סדר חברתי מוגמר וסטטי – אלא שיטה חברתית המתפתחת באופן דינמי ומתחדשת בהתמדה.
- מק"י, מפלגת הסוציאליזם המהפכני המתחדש, מונחת על ידי ערכי הסוציאליזם בכל מאבקה.
5. מק"י היא מפלגת המאבק המעמדי, מפלגה מהפכנית של מעמד העובדים וכל השכבות המנוצלות, מפלגת האינטרנציונליזם והפטריוטיזם האמיתי, מפלגה יהודית-ערבית הנאבקת למען העניינים האמיתיים של ישראל לטובת כל תושביה.
6. מק"י היא הראשונה, בארץ הזאת, שהציעה פתרון של שלום לשני העמים. מק"י נאבקת לשלום ישראלי-ערבי צודק, כולל ויציב, שבמרכזו סיום הכיבוש ושלום ישראלי-פלסטיני של שתי מדינות לשני העמים: הקמת מדינה פלסטינית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד מדינת ישראל, שבירתה ירושלים המערבית, ופיתרון בעיית הפליטים הפלסטינים על בסיס החלטות האו"ם המתייחסות לנושא.

- מק"י נאבקת לישראל עצמאית, מדינית וכלכלית, מתלות בארצות-הברית ובתאגידים הבינלאומיים ולהשתלבותה של ישראל באזור.
7. מק"י נאבקת: (א) למען ענייני העובדים וזכויותיהם ולהעלאת רמת חייהם; לפיתוח הארץ לטובת כל תושביה היהודים והערבים ללא אפליה; נגד כל תופעה של גזענות, לאומנות וריאקציה חברתית; להגנת זכויות האדם ונגד כל סוגי האפליה; להגנת החירויות הדמוקרטיות ונגד סכנת הפאשיזם; (ב) לשוויון זכויות אזרחי ולאומי של האוכלוסייה הערבית בישראל ולהכרה בה כמיעוט לאומי; לחקיקת חוק אזרחות שוויוני; להגנת זכויות האזרחים הערבים שנעקרו מבתיהם ומקניינם; לאחווה עמים יהודית-ערבית; (ג) לשוויון זכויות האשה בכל התחומים; להפסקת כל צורות האלימות והכפייה כלפי נשים; (ד) לשוויון זכויות לעדות המזרח; (ה) להגנת זכויות הילדים והנוער; (ו) להגנת מהגרי העבודה; (ז) נגד המיליטריזם ולהכרה בזכות הסירוב מטעמי מצפון; (ח) להפרדת הדת מהמדינה, להבטחת חופש המצפון, לביטול כל צורות הכפייה הדתית, להבטחת חופש הפולחן לכל הדתות ללא אפליה, ולהבטחת זכותו של כל אדם לבחור באופן חופשי באורח חיים חילוני או דתי.
8. בעבר ובהווה אנחנו שוחים נגד הזרם של החשיבה הלאומנית בקרב היהודים ובקרב הערבים. אנחנו דוחים את היסודות האידיאולוגיים ואת הפרקטיקה של הצינות, אשר מצמיחים גישות גזעניות ופגיעה בשוויון ובדמוקרטיה. אנחנו דוחים את עמדות הריאקציה הערבית. הגישה שלנו היא מעמדית ואינטרנציונליסטית: אנחנו מחלקים את העולם אחרת. עבורנו, החלוקה הקובעת איננה בין יהודים וערבים אלא בין מי שיש לו אינטרס בשיטה המעמדית הקיימת לבין מי שיש לו אינטרס לשנות אותה. לכן יכולים אנו באמת להציע פוליטיקה יהודית-ערבית, במקום פוליטיקה ליהודים ופוליטיקה לערבים.
- לקומוניסטים יש חלק גדול בעיצובה הפוליטי, התרבותי והחברתי של האוכלוסייה הערבית הפלסטינית בישראל. ניסיונה רב השנים של האוכלוסייה הערבית הוביל רבים מבניה לתת אמון באותה מפלגה, שידעה לומר את האמת גם כאשר לא הייתה פופולרית, שידעה להמשיך את המאבק גם בתקופות הקשות ביותר, שידעה להציע תקווה ואופק של שינוי גם בימים שהיאושו היה אופנתי.
- אתגר היסטורי בפני כל המפלגה הוא פריצת דרך אמיתית גם בציבור היהודי. במשך שנים רבות, חברינו היהודים היו בודדים בשחייה נגד הזרם. אך בשנים האחרונות מתרבים גם כאן הקולות המחברים בין שלום, שוויון חברתי וצדק סביבתי, מתרבים האנשים המבינים ששינוי חברתי עמוק הוא הכרחי. אל האנשים האלה צריך להגיע. עם האנשים האלה צריך לחזק יחד את הכוח של השינוי המהפכני.
9. אנחנו מציעים הליכה משותפת, על בסיס של מצע מינימום, לכל מי שמוכן ללכת איתנו חלק של הדרך. זאת היתה כוונתנו כשיזמנו את הקמת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, שאנו רואים בה שותפות פוליטית אמיתית שיש לחזקה, לפתחה ולהרחיבה. מק"י פועלת לכינונה של חזית שמאל יהודית-ערבית רחבה, שתוכל להציע לשני עמיו מצע משכנע של יציאה מהמשבר הנוכחי ועלייה על דרך של שלום ושוויון. מק"י חותרת לשיתוף פעולה רחב עם מפלגות, חוגים ואישים בעלי השקפות עולם שונות על בסיס מוסכם.
10. המבנה הארגוני של מק"י, המושתת על עקרון הצנטרליזם הדמוקרטי, נובע מהאופי המהפכני שלה. הוא ממזג מרכזיות ודמוקרטיה: מדיניות ארצית אחת, מחויבות להחלטות וביצוען בפועל עם דמוקרטיה פנימית וחופש הדיון; קולקטיביות בעבודה עם אחריות אישית.
11. המאבק שלנו עובר בדרך ארוכה וקשה. כדי ללכת בה נחוצה מפלגה בעלת תפיסה רעיונית מגובשת ומחויבות ערכית עמוקה. מפלגתנו מציעה פוליטיקה אחרת לגמרי: לא תועלתנות אישית אלא התמקדות בעניין המשותף – מאבק השינוי הגדול שאנחנו שותפים לו. המפלגה הקומוניסטית שואפת לגלם בעצמה, בתוכה, את ערכי השינוי שהיא שואפת לעשות בעולם: במקום מרוץ אישי חסר מעצורים היא מציעה מחויבות משותפת, אחריות משותפת, צניעות ויושר, נכונות לביקורת ולביקורת עצמית.
- מק"י שואפת להיות ביתם הפוליטי של השואפים לשינוי חברתי יסודי בישראל. בדרך השינוי אנחנו רוצים ללכת יחד. זו איננה דרך קלה. אך זו הדרך לעתיד צודק וראוי לנו ולילדינו.

פרק ב'

החברות במפלגה וההצטרפות אליה

12. כל תושב בישראל מגיל 18 ומעלה, המצטרף למפלגה, מקבל מרצונו החופשי את עקרונותיה הרעיוניים, הפוליטיים והארגוניים, ועושה להגשמתם] - הוא חבר המפלגה.
13. חבר מפלגה יכול חלק בחייה הפוליטיים של המפלגה, יישם את תקנונה וישתתף בקביעות בפעילות ארגונית המפלגתית ובישיבותיה. החבר ישתתף בעיצוב מדיניות המפלגה: (א) בהשתתפות בדיונים בארגונים ובמוסדות בהם הוא חבר; (ב) בזכות לבחור במישרין, או באמצעות צירים, את מוסדות המפלגה ולעמוד בעצמו לבחירה אליהם, הזכות לבחור ולהיבחר תהיה לחבר שישה חודשים אחרי הצטרפותו למפלגה, (ג) בזכות לפנות בכל שאלה או הצעה, באמצעות ארגונו המפלגתי או במישרין, למוסד מפלגתי גבוה יותר, עד לוועד המרכזי ומוסדותיו ועד לוועידת המפלגה. המוסד חייב להתייחס לפנייה תוך חודשיים.
14. חבר מפלגה מאורגן בסניף לפי תחום פעילותו, מגוריו או עבודתו.
15. זכותו של חבר להביע באופן חופשי את דעתו ולהגן עליה בכל נושא העומד לדיון, בכל מסגרת מפלגתית שהוא שותף בה וכן בפרסום פנימי של המפלגה.
16. זכותו של חבר למתוח, במסגרת המפלגה, ביקורת חברית על כל נושא, חבר או מוסד במפלגה. עליו להיות פתוח לביקורת, לחשוף שגיאות ולקיימם בעבודת ארגונו המפלגתי ולפעול לתיקונם, להתריע על שגיאות ולקיימם בעבודת המפלגה בפני מוסדות המפלגה עד לוועד המרכזי ועד לוועידת המפלגה.

17. חבר מפלגה חייב לשמור על אחדות המפלגה, לקיים את המשמעת המפלגתית, ולהגן על המפלגה, עקרונותיה ומדיניותה.
18. חובתו של חבר לפעול לביצוע החלטות אירגון המפלגתי ומוסדות מפלגתיים גבוהים יותר. חבר מוסד המופיע במסגרת מפלגתית נמוכה יותר, ייצג את סיוכמי המוסד שלו והחלטותיו וכן את אלה של מוסדות גבוהים יותר. חבר הוועד המרכזי או חבר ועדת הביקורת המרכזית החולק על עמדת המוסד שלו, יעשה זאת במסגרת הוועידה, במועצת המפלגה, בפרסום הפנימי של המפלגה, וכן במסגרת אחרת עליה החליט המוסד.
19. חשוב שחבר מפלגה יהיה מעורב בענייני הציבור בקרבו הוא נמצא, ובמיוחד בענייני העובדים, ייאבק למען האינטרסים והזכויות שלהם, יסביר את מדיניות המפלגה ורעיונותיה ויפעל להגשמתם ולהרחבת שורות המפלגה.
20. חבר מפלגה יעשה להרחבת השכלתו הפוליטית והרעיונית ולהעמקתה, תוך מיזוג התיאוריה והפעילות, וישתתף בפעילות הרעיונית שנקבעה בידי מוסדות המפלגה.
21. כל חברה וחבר חייבים בהתנהגות חברתית מתקדמת. חובתם של כל החברים, גברים ונשים, לפעול ליצירת אווירה שתאפשר ותקדם שחרור מלא של האשה, לרבות בחלוקת עבודה שוויונית במפלגה ובמוסדותיה, בעבודה ובכלל, באופן שיאפשר לה להגשים את עצמה כאדם שווה.
22. חבר מפלגה ישלם מס חבר, וישתתף במגבית המפלגה, ישמור על רכוש המפלגה ועל פנקס החבר המונפק על-ידי הוועד המרכזי. חבר אשר לא שילם את מס החבר שלו במשך תקופה של שישה חודשים ומעלה אינו רשאי לבחור ולהיבחר למוסדות המפלגה.
23. זכותו של חבר להשמיע דברו בישיבת אירגון המפלגתי או בפני מוסד מפלגתי גבוה יותר, העומד לקבל החלטה על פעולתו או התנהגותו. המוסד הגבוה יותר רשאי להסמיך נציגות מקרב חבריו לשמוע את דברי החבר.
24. חבר המחליף את מקום עבודתו או מקום מגוריו, יודיע על כך לאירגון המפלגתי.
25. הרוצה להצטרף למפלגה, יפנה אישית ובכתב בבקשת הצטרפות אל האירגון המפלגתי.
26. חברי ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי מתקבלים למפלגה באמצעות ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי ובהמלצת מוסדותיו.
27. הארגון המפלגתי יחליט על קבלת החבר או דחיית בקשתו. החלטה בעניין זה טעונה אישור של מוסד גבוה יותר.
28. החברות במפלגה נחשבת החל בתאריך ההחלטה על הקבלה למפלגה. תאריך זה הוא הקובע לעניין ותק החברות במפלגה.
29. מי שהוצא מהמפלגה, או שבוטלה חברותו, ורוצה להתקבל מחדש, בקשתו תידון בוועד הסניף והיא טעונה אישור של ועד המחוז.

פרק ג'

המבנה הארגוני של המפלגה

30. המבנה הארגוני של המפלגה מושתת על עקרון הצנטרליזם הדמוקרטי. הדמוקרטיה המפלגתית-הפנימית והמשמעת הכרחיות לקיום כושר הפעולה של המפלגה ולאחדותה. ההקפדה עליהן היא חובת כל חבר וכל מוסד במפלגה, ללא יוצא מן הכלל.
- הדמוקרטיה הפנים-מפלגתית מחייבת: (א) אווירה חופשית וחברתית בדיונים במסגרת המפלגה; (ב) עידוד החברים למעורבות פעילה בחיי המפלגה; (ג) קיום קשר סדיר ודו-סטרי בין המוסדות הגבוהים והנמוכים יותר; (ד) התייחסות של כל מוסד מפלגתי להצעות, ליוזמות ולפניות של חברים; (ה) ביקורת וביקורת עצמית.
31. כל מוסד מפלגתי נבחר בבחירות חשאיות אישיות. כאשר מספר המועמדים זהה למספר הרכב המוסד העומד לבחירה, רשאי הגוף הבוחר להחליט על הצבעה גלויה. בבחירות למוסדות המפלגה רשאי כל חבר, או לפי העניין, כל ציר, להציע מועמדים ולהביע בצורה חברתית את דעתו המנומקת בעד או נגד כל חבר מבין המועמדים המוצעים: (א) ועידת המפלגה בוחרת בוועד מרכזי ובוועדת ביקורת מרכזית (ב) ועידת המחוז בוחרת בוועד מחוז ובוועדת ביקורת מחוזית; (ג) האסיפה הכללית של הסניף בוחרת בוועד הסניף (ד) התא המפלגתי בוחר במזכיר התא, ובדרך כלל במזכירות.
32. הסניף רשאי להתחלק לתאים. כל הסניפים במרחב טריטוריאלי מסויים מהווים מחוז.
33. למרות השתייכותו לסניף, כאירגון המפלגתי של החבר נחשב האירגון או המוסד הגבוה ביותר אשר החבר נמנה עמו. חבר מוסד רשאי להשתתף בישיבת אירגון או מוסד נמוך יותר, הכפוף לו.
34. (א) ההחלטות מתקבלות ברוב רגיל, אם אין קביעה אחרת בתקנון, (ב) החלטותיו של מוסד מפלגתי מחייבות את כל חבריו ואת חברי האירגון שבראשו עומד המוסד, (ג) החלטותיו של מוסד מפלגתי גבוה יותר מחייבות את כל האירגונים והמוסדות הנמוכים יותר ואת החברים בהם, (ד) זכותו של כל מוסד או אירגון נמוך יותר לערער על החלטה בפני המוסד שקיבל אותה ולאחר מכן בפני מוסד גבוה יותר. המוסד שבפניו ערערו ידון בערעור ויודיע את החלטתו המנומקת למערער. ערעור אינו מפחית מחובת הביצוע של ההחלטה, (ה) חובתו של מוסד המסכם שהחלטה מהותית שלו היתה שגויה, לדווח במהירות על סיכום זה למוסד או לאירגון שבחר בו, למוסדות הנמוכים ממנו ולמוסד שמעליו.
35. כל מוסד מפלגתי חייב לפעול כקולקטיב, תוך הקפדה על אחריות אישית. אם מתעוררים חילוקי דעות באירגון או במוסד מפלגתי, הוויכוח יהיה ענייני וחברי, ולפני ההצבעה ייעשה מאמץ מירבי כדי להגיע להסכמה.
36. כל מוסד מפלגתי חייב למסור במועדים קבועים דו"ח על פעולותיו, דיוניו, נוכחות חבריו בהם ותקציבו לאירגון אשר בחר בו.

37. זכותו של אירגון מפלגתי לקיים דיון בכל נושא המעסיק את המפלגה, ולהעביר את תוכן דיוניו, סיכומיו והצעותיו למוסד גבוה יותר, החייב לדון ולהשיב לפונה תוך חודשיים.
38. כל אירגון מפלגתי עצמאי בפעולותיו המקומיות, הצריכות להתנהל בהתאם למדיניות הכללית של המפלגה ולהחלטות של מוסדות המפלגה הגבוהים יותר.
39. מוסד גבוה יותר העומד להטיל תפקיד על חבר באירגון או במוסד נמוך יותר, חייב להתייעץ מראש עם החבר ועם האירגון או המוסד הנוגע בדבר.
40. בבחירת מוסדות המפלגה ובקביעת תפקידים יש לפעול להתחדשות בדרך של תחלופה, לשאוף ולפעול לייצוג שוויוני של נשים.
41. מוסד מפלגתי נבחר ראשי, ברוב של שני-שלישים מחבריו, להוציא מהרכבו או לצרף להרכבו חברים נוספים. מספר המצורפים לא יעלה על חמישית מחברי המוסד. על שינוי זה ידווח למסגרת שבחברה בו.
42. המעשים הבאים נחשבים להפרת המשמעת המחייבת במפלגה: (א) אי-קיום הוראה מהוראות התקנון, או אי-ביצוע החלטה מפלגתית כמשמעותה בסעיף 37; (ב) פגיעה באופי ובאחדות המפלגה, בעקרונות הדמוקרטיה המפלגתית-הפנימית או בזכויות חבר המפלגה (ג) פעילות סיעתית, שמשמעותה התארגנות קבוצתית על בסיס שונה מזה הקבוע בתקנון; (ד) נקיטת מעשה עויין או גילוי עמדה עויינת למפלגה; (ה) שימוש לרעה בתפקיד מפלגתי או ציבורי; (ו) התנהגות הפוגעת בשמה הטוב של המפלגה.
43. (א) האירגון המפלגתי של החבר, או במקרים מיוחדים, מוסד גבוה יותר, מוסמך לברר מקרים של הפרת המשמעת. חובתו להזמין את החבר לבירור בטרם יקבל החלטה. הזמן החבר פעמיים ולא הופיע לבירור ללא סיבה סבירה, ראשי האירגון או המוסד המפלגתי לקיים את הבירור בהעדרו ולקבל החלטה (ב) המסגרת המבררת מחליטה בעניין הפרת המשמעת ומנמקת את החלטתה בפני החבר ובפני אירגונו המפלגתי; (ג) המסגרת המבררת מוסמכת לנקוט באחד מהצעדים המשמעתיים הבאים: (1) אזהרה (2) הורדה מתפקיד מפלגתי או מתפקיד ציבורי בשליחות המפלגה; (3) ביטול חברות; (4) הוצאה מהמפלגה (ד) צעד משמעתי לפי סעיף ג(2), (3), (4) טעון אישור מוסד גבוה יותר, למעט אם הוא ננקט כלפי חבר הוועד המרכזי או חבר ועדת הביקורת המרכזית, (ה) זכותו של חבר, שכלפיו ננקט צעד משמעת, לערער בפני מוסד גבוה יותר עד לוועד המרכזי. במקרה של הוצאה מהמפלגה זכות הערעור היא עד ועידת המפלגה.
44. (א) החלטה על הוצאה מהמפלגה תיעשה רק במקרה חמור במיוחד של פגיעה מהותית במפלגה או ברכושה. היא דורשת רוב של שני-שלישים במסגרת המבררת, (ב) על ביטול חברות ועל הוצאה מהמפלגה יש למסור מייד, בצירוף הנמקה ודברי הגנתו של החבר, למוסד המפלגתי הגבוה יותר לשם אישורה, (ג) לאחר אישור הוצאתו של החבר או ביטול חברותו, יש להודיע על כך באסיפה הכללית הקרובה של הסניף ולוועד המרכזי; (ד) ההחלטה בדבר הוצאת חבר או ביטול חברותו, אם לא אושרה על ידי המוסד המפלגתי הגבוה יותר, חוזרת לדיון מחודש באירגון או במוסד בו נתקבלה. במקרה שהאירגון או המוסד הזה עומד על החלטתו הקודמת, נמסר העניין להכרעה במוסד מפלגתי גבוה יותר מן השניים; (ה) מוסד מפלגתי שהחליט על הוצאת חבר, ראשי, באישור הוועד המרכזי, לפרסם בפומבי את החלטתו.
45. הוועד המרכזי או ועד המחוז (באישור הוועד המרכזי) ראשי לזמן לבירור אירגון או מוסד מפלגתי (בתחום הכפוף לו), שפגע פגיעה חמורה בעקרונות המפלגה, בארגונה או ברכושה, או שהפר את הוראות תקנון המפלגה, ומוסמך לאחר מכן לנקוט באמצעים מתאימים, לרבות פיזורו של אירגון או מוסד זה. צעד כזה ייכלל בהתאם בדו"ח הוועד המרכזי לוועידת המפלגה או בדו"ח ועד המחוז לוועידת המחוז.

פרק ד'

ועידת המפלגה

46. ועידת המפלגה היא המוסד העליון של המפלגה ונערכת אחת לארבע שנים.
47. הוועד המרכזי קובע את מועד הוועידה. הוועד המרכזי ראשי לדחות את הוועידה לפרק זמן שאינו עולה על חצי שנה. הוועד המרכזי ראשי לדחות את הוועידה לפרק זמן העולה על חצי שנה, אך ורק בנסיבות מיוחדות, וההחלטה על כך דורשת רוב של שני-שלישים מחברי הוועד המרכזי. הוועד המרכזי ימסור למוסדות המפלגה ולאירגוניה הודעה מנומקת על דחיית מועד הוועידה ויכלול אותה בדו"ח שלו לוועידה.
48. ועידה שלא-מן-המניין תכנס על-ידי הוועד המרכזי לפי יוזמתו הוא, לפי החלטת מועצת המפלגה או לפי דרישתן של לפחות שתי ועידות מחוזות, המאגדים לא פחות משליש מהמספר הכללי של חברי המפלגה. הבדיקה, אם מהווים המחוזות התובעים לכנס ועידה שליש מהמספר הכללי של חברי המפלגה, נתונה לסמכותה של ועדת הביקורת המרכזית. במקרה שהוועד המרכזי אינו מכנס ועידה תוך חודשיים ימים, כפי שנתבע על ידי מועצת המפלגה או ועידות המחוזות, זכאים מועצת המפלגה או ועידות המחוזות, הדורשות את עריכת הוועידה, להקים ועדה בעלת סמכויות של ועד מרכזי לביצוע כינוס הוועידה בלבד.
49. הוועד המרכזי מפרסם, לפחות חודשיים לפני כינוס הוועידה, את סדר יומה ואת החומר המוגש לדיון במפלגה לקראתה.
50. הוועד המרכזי קובע את אופן בחירת הצירים לוועידה ואת מודד הייצוג. חברי הוועד המרכזי וחברי ועדת הביקורת המרכזית, אשר מפסיקים לתפקד ככאלה מרגע התכנסות הוועידה, יהיו צירים בוועידה. הוועד המרכזי ראשי, במקרים מיוחדים, תוך התייעצות עם ועדי המחוזות וועדי הסניפים הנוגעים בדבר, להציע לוועידה לצרף כצירים חברי מפלגה במספר שלא יעלה על 5% מהמספר הכולל של הצירים. הוועד המרכזי ימנע מלהציע לוועידה לצרף כציר חבר שעמד לבחירה בסניפו ונכשל.

51. הוועידה בוחרת מבין ציריה בנשיאות, המנהלת את הוועידה, ובוועדות הוועידה.
52. בסמכות הוועידה: (א) להחליט על סדר יומה ודרכי עבודתה; (ב) לדון ולהחליט על הדינים וחשבונות של הוועד המרכזי ושל ועדת הביקורת המרכזית היוצאים, (ג) לדון ולהחליט על הפרוגרמה, על מדיניות המפלגה, פעילותה, ארגונה ועל תקוניה. החלטה על שינויים בתקנון דורשת רוב של שני-שלישים מהצירים שהשתתפו בהצבעה (ד) לבחור בוועדת הביקורת המרכזית ובוועד המרכזי. אין לבחור בחבר לשני מוסדות אלה גם יחד. חברות תהיינה לפחות חמישית ממיספר הנבחרים לוועד המרכזי, (ה) לקבוע, במידת הצורך, מושב שני להשלמת סדר יומה.
53. הוועד המרכזי היוצא ימליץ בפני הוועידה על מיספר החברים בוועד המרכזי ויגיש רשימת שמות צירים שהוא ממליץ כמועמדים לבחירה, שמיספר השמות בה יהיה שני-שלישים מהמספר המוצע. ועדת הביקורת המרכזית היוצאת תמליץ בפני הוועידה על מיספר החברים בוועדת הביקורת המרכזית ותגיש רשימת צירים שהיא ממליצה כמועמדים לבחירות אליה, שמיספר השמות בה יהיה שני-שלישים מהמיספר המוצע.
54. הוועידה ומוסדותיה בלבד מוסמכים לדון על פעילותו והתנהגותו של ציר במהלך הוועידה, אלא אם כן מחליטה הוועידה אחרת.
55. החלטות הוועידה מחייבות את כל האירגונים והמוסדות המפלגתיים ואת כל חברי המפלגה.

פרק ה'

הוועד המרכזי

56. (א) הוועד המרכזי הוא המוסד בעל הסמכות העליונה במפלגה בין ועידה לוועידה; (ב) הסמכות לפרש את התקנון בין ועידה לוועידה נתונה בידי הוועד המרכזי וועדת הביקורת המרכזית בישיבה משותפת, שבה תהיה זכות הצבעה לחברי שני המוסדות. כמו-כן יהיו שני מוסדות אלה מוסמכים לדון ולהחליט יחד על הצעות לשינויים בתקנון; (ג) הוועד המרכזי מוסמך לקבוע, בהתייעצות עם ועדת הביקורת המרכזית, תקנות לניהול מועצת המפלגה, ועידות מחוז, אסיפות סניף ומוסדות מפלגתיים אחרים, ובתנאי שהן אינן סותרות את תקנון המפלגה.
57. הוועד המרכזי: (א) מוציא לפועל את החלטות ועידת המפלגה; (ב) קובע את מדיניות המפלגה ואת הטקטיקה שלה בהתאם להחלטות הוועידה ובכל נושא חדש; (ג) קובע את המפה האירגונית של המפלגה; (ד) דואג לקשר מתמיד ודו-סטרי עם המוסדות הנמוכים יותר; (ה) מדריך את פעולות המפלגה, מפקח על ביצוע התפקידים ומילוי החובות של אירגוני המפלגה ומוסדותיה ומבטיח את פעילותם התקינה; (ו) מדריך את החינוך הרעיוני והפוליטי של חברי המפלגה; (ז) דן ומחליט לגבי התמודדות בבחירות לכנסת, להסתדרות ולנעמת, ורשאי להחליט שרשימת המפלגה בבחירות אלה אפשר שתהיה חלק ממערך עם חוגים פוליטיים אחרים, על בסיס מצע ועקרונות מוסמכים ושותפות-אמת הוגנת; (ח) דן בהרכב רשימות המועמדים לכנסת, להסתדרות ולנעמת, ומעביר את המלצותיו לאישור מועצת המפלגה; (ט) מדריך את שליחי המפלגה בכנסת, במוסדות ההסתדרות ונעמת, (י) מחליט על נציגי המפלגה באירגונים ציבוריים ארציים ומדריך אותם, (יא) אחראי על ביטאון המפלגה, מדריך את עבודתם ופועל להפצתם; (יב) בוחר את מחלקותיו. מחלקות הוועד המרכזי מוסמכות לארגן ולהדריך את הפעילות בתחום אחריותן וכן לארגן אקטיבים ארציים ואזוריים לפעילות הזו; (יג) מייצג מבחינה מרכזית את המפלגה כלפי חוץ; (יד) מנהל את התקציבים המגיעים למפלגה מתוקף היותה מיוצגת בכנסת ובהסתדרות, קובע את לוח דרגות מס החבר ואת התקציב השנתי של המפלגה ומנהל את רכוש המפלגה; (טו) עורך את מיפקד המפלגה וקובע את נהליו ומנהל את הרישום הארצי של חברי המפלגה; (טז) מפרסם פירסום פנימי בעברית ובערבית, בו יוכל גם כל חבר מפלגה לבטא את דעתו בשאלות רעיוניות, פוליטיות או אירגוניות.
58. לוועד המרכזי יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של שלוש שנים ומעלה.
59. (א) הוועד המרכזי מתכנס לפחות אחת לשלושה חודשים; (ב) הוועד המרכזי קובע את סדרי עבודתו. בוחר מקרב חבריו בבחירות חשאיות מזכ"ל, מרכז המזכירות, לשכה פוליטית ומזכירות וקובע את בעלי התפקידים בתוכו. מוסדות ומחלקות של הוועד המרכזי מדווחים לו על ביצוע החלטותיו ועל עבודתם, (ג) חבר הוועד המרכזי שאינו משתתף בשלוש ישיבות רצופות של הוועד המרכזי ו/או מוסדותיו ללא סיבה מוצדקת, יוזמן לבירור במוסד בו הוא חבר. כאשר העדרות לא מוצדקת זו נמשכת בשתי ישיבות נוספות – תופסק חברותו במוסד.

פרק ו'

ועדת הביקורת המרכזית

60. לוועדת הביקורת המרכזית יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של שש שנים ומעלה.
61. ועדת הביקורת המרכזית בוחרת מבין חבריה ביושב-ראש, במידת הצורך – בממלא-מקומו, ובמזכיר.
62. חברי ועדת הביקורת המרכזית משתתפים בישיבות מליאת הוועד המרכזי בזכות דעה מייעצת. יושב-ראש ועדת הביקורת המרכזית או ממלא-מקומו רשאים להשתתף בישיבות הלשכה הפוליטית בזכות דעה מייעצת. מזכיר ועדת הביקורת המרכזית רשאי להשתתף בישיבות מזכירות הוועד המרכזי בזכות דעה מייעצת.
63. ועדת הביקורת המרכזית: (א) מוסמכת לפקח על כך, שכל מוסדות המפלגה, אירגוניה וחבריה יפעלו בהתאם לתקנון, יקפידו על כללי הדמוקרטיה המפלגתית-הפנימית והמשמעת המפלגתית; (ב) מדריכה את ועדות הביקורת המחוזיות ונפגשת עימן בסדירות; (ג) מבקרת את ניהול חשבונות המפלגה וכל מוסדותיה ואת ניהול רכוש המפלגה ונכסיה באמצעות צוות מיוחד שהיא רשאית להקים לצורך זה; (ד) מפקחת על מיפקד המפלגה.
64. רשאי לפנות לוועדת הביקורת המרכזית לצורך בירור עניינים שבסמכותה, כל מוסד, אירגון וחבר מפלגה, או כל אדם אחר. ועדת הביקורת תתייחס לפניית תוך חודשיים. ועדת הביקורת המרכזית רשאית ליזום בירורים בתחום

- סמכותה ולקבל החלטות.
65. החלטות ועדת הביקורת המרכזית, בתחום סמכותה, מחייבות את כל מוסדות המפלגה וחבריה.
66. חבר ועדת הביקורת המרכזית שאינו משתתף בשלוש ישיבות רצופות של הוועדה ללא סיבה מוצדקת, יוזמן לבירור בפניה. כאשר העדרות לא מוצדקת זו נמשכת בשתי ישיבות רצופות נוספות – תופסק חברותו במוסד.

פרק ז'

מועצת המפלגה

67. חברי מועצת המפלגה נבחרים בסניפים אחת לארבע שנים, לפי מודד ארצי הנקבע על-ידי הוועד המרכזי. סניף שמספר חבריו נופל מהמודד הארצי יבחר בחבר אחד למועצה. חברי הוועד המרכזי וחברי ועדת הביקורת המרכזית יהיו חברי המועצה. הוועד המרכזי מכנס את המועצה לפחות פעם בשנה לדיון בנושאים רעיוניים, מדיניים וארגוניים ומציע את סדר יומה. הוועד המרכזי יביא לדיון ולהחלטת המועצה את המלצותיו בנושא הרשימות לכנסת ולוועידות ההסתדרות ונעמת.
68. המועצה: (א) קובעת את סדר-יומו של המושב, (ב) דנה על הדין וחשבון של הוועד המרכזי; (ג) מקבלת החלטות בנושאים שנידונו; (ד) מוסמכת להחליט על כינוס ועידת מפלגה שלא מן המניין.

פרק ח'

מחוז המפלגה

69. מחוז המפלגה מורכב מכל הסניפים שבתחומו. הקמת מחוז ותחומיו נקבעים על ידי הוועד המרכזי.
70. המוסד הגבוה ביותר במחוז הוא ועידת המחוז, המתקיימת לפחות אחת לשלוש שנים. מועד הוועידה מתואם עם הוועד המרכזי. ועד המחוז רשאי לדחות את מועד ועידת המחוז באישור הוועד המרכזי. ההחלטה על דחייה כזאת מצריכה רוב של שני-שלישים מחברי ועד המחוז. ועד המחוז ימסור לסניפי המפלגה במחוז הודעה מנומקת על הדחייה, ויכלול אותה בדיון וחשבון שלו לוועידת המחוז.
71. הצירים לוועידת המחוז נבחרים באסיפות כלליות בסניפים. ועד המחוז קובע, בתיאום עם הוועד המרכזי, את מודד הייצוג. חברי ועד המחוז וחברי ועדת הביקורת המחוזית יהיו צירים בוועידת המחוז. ועד המחוז רשאי למנות כצירים חברי מפלגה במחוז במיספר שלא יעלה על 10% ממיספר הצירים הנבחרים לוועידה. מינוי כזה טעון אישור ועידת המחוז.
72. ועידת מחוז שלא-מן-המניין תכנס על פי החלטת ועד המחוז בתיאום עם הוועד המרכזי, או על-פי החלטת הוועד המרכזי.
73. המועד, סדר היום והחומר המוגש לדיון לקראת ועידת המחוז יפורסמו חודש אחד לפני כינוסה.
74. בסמכות ועידת מחוז: (א) לדון ולהחליט על הדינים-וחשבונו של ועד המחוז ושל ועדת הביקורת המחוזית היוצאים; (ב) לדון ולהחליט על עבודת המפלגה במחוז; (ג) לבחור מבין ציריה בוועדת הביקורת המחוזית ובוועד המחוז. ציר לא יוכל להיבחר לוועד המחוז ולוועדת הביקורת המחוזית גם יחד.
75. ועידת המחוז ומוסדותיה הם המוסדות המחוזיים היחידים המוסמכים לדון בפעילותו ובהתנהגותו של ציר במהלך הוועידה, אלא אם-כן מחליטה הוועידה אחרת.
76. לוועד המחוז יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של שנתיים ומעלה.
77. ועד המחוז הוא הסמכות הגבוהה ביותר במחוז בין שתי ועידות המחוז והחלטותיו מחייבות את כל חברי המפלגה ואירגוניה במחוז.
78. ועד המחוז מתכנס לפחות אחת לחודשיים.
79. ועד המחוז בוחר מתוכו בבחירות חשאיות את המזכיר ואת המזכירות. מזכירות המחוז מוציאה לפועל את החלטות ועד המחוז ומנהלת את עבודת המפלגה במחוז בין שתי ישיבות ועד המחוז. בישיבת ועד המחוז מוסרת המזכירות דו"ח על ביצוע החלטות הישיבה הקודמת ועל פעילות המזכירות.
80. ועד המחוז: (א) מגשים את מדיניות המפלגה במחוז ומנהל את פעילותה בהתאם להחלטות ועידת המפלגה, הוועד המרכזי וועידת המחוז; (ב) מדריך את פעולות המפלגה במחוז ומפקח על עבודת ועדי האזורים והסניפים, ומסייע במילוי תפקידיהם; מארגן את החינוך הרעיוני-פוליטי של החברים במחוז; מדריך את עבודת חברי המפלגה בתנועות ובאירגונים הציבוריים שבמחוז.
81. לוועדת ביקורת מחוזית יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של שלוש שנים ומעלה.
82. ועדת הביקורת המחוזית בוחרת מבין חבריה ביושב-ראש.
83. ועדת הביקורת המחוזית מוסמכת לפקח על כך, שמוסדות המפלגה, ארגוניה וחבריה במחוז יפעלו בהתאם לתקנון, יקפידו על כללי הדמוקרטיה המפלגתית הפנימית ועל המשמעת המפלגתית.
84. החלטות ועדת הביקורת המחוזית בשאלות שבסמכותה מחייבות את כל מוסדות המחוז וחבריו הנוגעים בדבר.
85. על החלטות ועדת הביקורת המחוזית אפשר לערער בפני ועדת הביקורת המרכזית.
86. חברי ועדת הביקורת המחוזית רשאים להשתתף בישיבות ועד המחוז בדעה מיעצת. יו"ר ועדת הביקורת המחוזית רשאי להשתתף בישיבות מזכירות ועד המחוז בדעה מיעצת.
87. כל מוסדות המפלגה במחוז פתוחים בפני ועדת הביקורת המחוזית.
88. ועד מחוז רשאי להקים, כארגון משנה שלו, ועד איזור לניהול עבודת המפלגה בחלק מסויים של שטח המחוז. ועד האיזור יורכב מחברים שנקבעו על-ידי ועד המחוז וכן ממזכירי הסניפים באיזור. מזכיר האיזור יבחר על-ידי ועד המחוז.

89. חבר במוסד נבחר של המחוז שאינו משתתף בשלוש ישיבות רצופות של המוסד ללא סיבה מוצדקת, יזמן לבירור במוסד בו הוא חבר. כאשר העדרותו נמשכת ללא הצדקה בשתי ישיבות רצופות נוספות – תופסק חברותו במוסד.

פרק ט'

סניף המפלגה

90. ועד המחוז מחליט על הקמת סניף. הסניף מורכב מכל חברי המפלגה במקום.
91. אסיפה כללית של הסניף היא הסמכות העליונה בסניף ומתכנסת לפחות אחת לשלושה חודשים, ובסניף שאין בו תאים – אחת לשלושה שבועות. ועד הסניף מחליט על מועד האסיפה ומציע לה סדר-יום.
92. לפחות אחת לשנה מתכנסת אסיפה כללית של הסניף במטרה לדון על הדין וחשבון של ועד הסניף ולבחירת ועד סניף חדש. על אסיפה כללית זו מודיע ועד הסניף לחברי הסניף שבועיים לפחות לפני כינוסה.
93. לוועד הסניף יכול להיבחר חבר בעל ותק של שנה אחת לפחות.
94. ועד הסניף מנהל את פעילות הסניף בהתאם להחלטות האסיפה הכללית של הסניף ובהתאם להחלטות המוסדות הגבוהים יותר.
95. ועד הסניף מתכנס לפחות אחת לשישה שבועות.
96. ועד הסניף בוחר בבחירות חשאיות מבין חבריו במזכיר, ובדרך כלל גם במזכירות. המזכירות מוסרת דו"ח בישיבת ועד הסניף על ביצוע החלטות הישיבה הקודמת ועל פעילותה.
97. ועד הסניף: (א) מגשים את מדיניות המפלגה במקום. מתכנן את העבודה וקובע חלוקת תפקידים בקרב ועד הסניף; (ב) מקים, במידת הצורך, תאים חדשים ומדריך את עבודתם של התאים הקיימים; (ג) מתכנן את עבודת הסניף וקובע חלוקת תפקידים בין חבריו, (ד) מארגן את החינוך הפוליטי-רעיוני בסניף; (ה) דן ומחליט, בתיאום עם ועד המחוז, בנושא רשימות המפלגה לרשות המקומית ולמועצת הפועלים במקום; (ו) מדריך את פעילות חברי הסניף ברשות המקומית, במוסדות ההסתדרות המקומיים, באירגונים ציבוריים שבמקום ובתחומים אחרים, (ז) גובה מס חבר, (ח) דואג למסירת ידיעות מקומיות לעיתונות המפלגה; (ט) מארגן את הפצת עיתונות המפלגה ופירסומיה; (י) מפתח יחסי רעות ומעודד עזרה הדדית בקרב החברים בסניף.

פרק י'

התא המפלגתי

98. התא המפלגתי הוא היחידה האירגונית הבסיסית של המפלגה והוא מוקם, במידת הצורך, במקום עבודה, או לימודים, בשטח מגורים של החברים או לפי מיגזר פעילותם.
99. ועד הסניף, או מוסד גבוה יותר, רשאי להקים תא מפלגתי במקום שנמצאים בו לפחות שלושה חברים של המפלגה.
100. התא המפלגתי יוזם ומארגן פעילות למען ענייני הציבור שבקרבם הוא פועל, מנהל פעילות והסברה רעיונית ופוליטית, מפיץ את עיתונות המפלגה, וגובה את מס החבר.
101. התא המפלגתי בוחר במזכיר ובדרך כלל במזכירות. התא יתכנס באופן סדיר.

פרק י"א

המפלגה וברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

102. ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי היא תנועת הנוער המודרכת רעיונית ופוליטית על-ידי המפלגה הקומוניסטית הישראלית.
103. ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי פועלת לפי תקנונה, בצורות ובסגנון עבודה המתאימים לנוער.
104. הוועד המרכזי של המפלגה ומוסדותיה המחוזיים והמקומיים מדריכים את חברי המפלגה במוסדות המקבילים של ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי.
106. ועד הסניף של המפלגה, בתיאום עם מוסדות ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי, פועל להצטרפות בוגרי התנועה לשורות המפלגה. ועד הסניף ומוסדות בנק"י במקום מחליטים יחד ובהתאם לצורכי בנק"י והמפלגה, אם ימשיך החבר המתקבל למפלגה לפעול בברית הנוער הקומוניסטי הישראלי.
107. מתן הדרכה מתמדת והגשת עזרה שיטתית לפעילות ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי הם מתפקידיה החשובים ביותר של המפלגה.

רשימת המשתתפים בדיון בוועידה ה-24 (המושב הראשון)

1. שולה חנין (ת"א)
2. ברהום ג'ריסי (נצרת)
3. פאתן רטאס (ראמה)
4. בדיע חוסרי אגבריה (אום אל-פחם)
5. ורדה חביב (חיפה)
6. זכי היבי (כאבול)
7. נמרוד אמזלק (ירושלים)
8. תופיק כנאענה (הוועד המרכזי)
9. ערין עאווידה (חיפה)
10. אסעד יוסף כנאנה (הוועד המרכזי)
11. פדרו גולדפרב (קיבוץ ניר יצחק)
12. מוריד פריד (אום אל-פחם)
13. אנואר דאוד (נווה שלום)
14. קלמן אלטמן (הוועד המרכזי)
15. נאיף סלים סוויד (הוועד המרכזי)
16. דב חנין (הוועד המרכזי)
17. מופלח טבעוני (ועדת הביקורת המרכזית)
18. אפרים דויד (ת"א)
19. ויאם שביטה (טירה)
20. מחמוד אבו-שנב (עכו)
21. עאדל עמר (הוועד המרכזי)
22. למיס עבדו (פקיעין)
23. סמי רטאס (יפיע)
24. חנה זנד (ת"א)
25. חסן שרף (טמרה)
26. מוחמד אבו-אצבע (טייבה)
27. נביה מורכוס (כפר יאסיף)
28. רג'א זעאתרה (סטודנטים)
29. עבד אל-חמיד אבו-עיטה (ועדת הביקורת המרכזית)
30. תייסיר בשאראת (יפיע)
31. מיכאל נדים (אבו-סנאן)
32. סמירה כורי (הוועד המרכזי)
33. איברהים אבו-יונס (סחנין)
34. הישאם עבדו (חיפה)
35. עדנאן אבו-רביע (נצרת)
36. עווני כחיל (רמלה)
37. מור סטולר (הוועד המרכזי)
38. מוחמד היבי (כבול)
39. איברהים חטיב (דיר אל אסד)
40. עבדאללה אבו-מערופ (ועדת הביקורת המרכזית)
41. עבד כנאענה (סטודנטים)
42. מארי בשארה (תרשיחה)
43. נידאל עותמאן (טמרה)
44. פיראס בנא (נצרת)
45. נידא חליילה (סטודנטים)
46. קווידר ג'אבר (מראר)
47. ג'ליל עלי סלח (יפיע)
48. פאדי שביטה (סטודנטים)
49. תמר גוז'נסקי (הוועד המרכזי)
50. פאדי אבו-יונס (סטודנטים)
51. פריד דאהר (נצרת)
52. נקד נקד (שפרעם)
53. נסרין כורי (נצרת)
54. גאלב סייף (הוועד המרכזי)
55. עאדל אבו אלהייג'א (הוועד המרכזי)
56. נאילה זיאד (נצרת)

57. אחמד חליליה
58. סלים מוראד (הוועד המרכזי)
59. אלי גוז'נסקי (ת"א)
60. כמאל אבו-אחמד (נצרת)
61. אנואר ג'מאל (חיפה)
62. מנאל שלבי (חיפה)
63. עסאם מחול (הוועד המרכזי)
64. גאזי קאסם (ערערה)
65. עאידה תומא (הוועד המרכזי)
66. מוחמד ברכה (הוועד המרכזי)
67. אורנת טורין (חיפה)
68. בנימין גונן (הוועד המרכזי)

מוסדות מק"י, שנבחרו בוועידה ה-24

(התוצאות לפי הא"ב (בסוגריים - מספר הקולות שקיבל/ה המועמד/ה)

הוועד המרכזי

אבו-אלהייג'א עאדל (203)	חסאן שרף (156)
אבו-יונס איברהים (161)	חריקי עלי (239)
אבו-מערוף עבדאללה (232)	טורין אורנת (166)
אבו-ראס ג'מיל (165)	כחיל עווי (234)
אלטמן קלמן (237)	מוראד סלים (195)
אמזלק נמרוד (234)	מחול עיסאם (280)
בכרי מוחמד (263)	מורקוס נביהה (190)
ברכה מוחמס (256)	נפאע מוחמד (263)
ג'באלי אינאס (116)	סטולר מור (144)
גונן בנימין (281)	סייף גאלב (159)
גוז'נסקי אלי (182)	סליימאן-תומא עאידה (209)
גוז'נסקי תמר (270)	סעד אחמד (213)
ג'מאל ג'ול (191)	עאדל עמר (151)
דאהר פריד (165)	עבדו למיס (136)
דוידי אפרים (230)	עבדו שאדי (192)
היבי עלי (182)	פריד מוריד (185)
חוסרי עפו (184)	קצב אפרים (187)
חנין דב (276)	

ועדת הביקורת המרכזית

- גוז'נסקי יורם (228)
- זריק פהמי (210)
- חורי ג'אבר (245)
- חמדי אחמד (194)
- עיראקי ג'דיד (210)
- צדוק צדוק (202)
- שביטה פתחי (256)